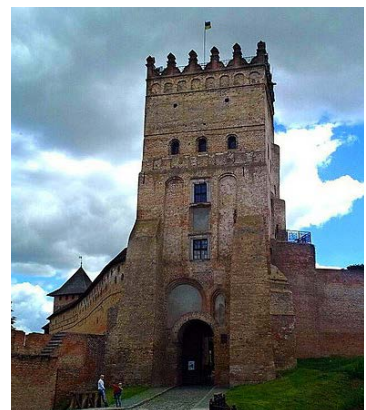
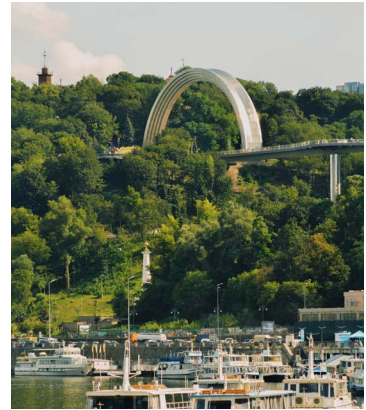
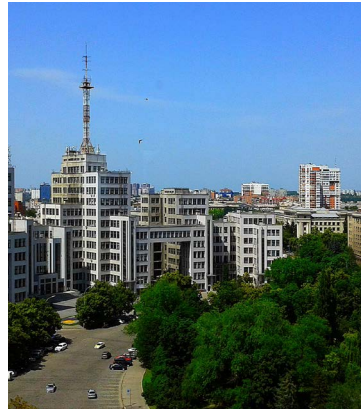

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

ІКМ 2021

Індекс
Конкурентоспроможності
Міст

**Профілі
міст**

Підготовка цього звіту стала можливою завдяки підтримці американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми «Конкурентоспроможна економіка України» (через субконтракт з компанією Info Sapiens (ТОВ «ІНФО САПІЄНС») та ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій» (ІЕД) для розробки Індексу конкурентоспроможності міст України). Думки авторів не обов'язково відображають погляди Агентства США з міжнародного розвитку або уряду Сполучених Штатів Америки.

Опитування суб'єктів підприємницької діяльності проводила компанія Info Sapiens, збір статистичної інформації був зроблений ІЕД.

Автори дослідження:

Оксана Кузяків (керівник дослідницької команди), Євген Ангел, Ірина Федець (усі ІЕД).

Окремі розділи цього звіту підготовані за участі:

Дмитро Савчук, Анастасія Шуренкова (усі компанії Info Sapiens).

Літературна редакція:

Аліна Пастухова

Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» (КЕУ) підтримує стартапи й малі та середні підприємства (МСП) з метою підвищення їхньої конкурентоспроможності на внутрішньому ринку України та на міжнародних ринках, допомагає в розбудові спрощеного та прозорого бізнес-клімату, а також забезпечує українські компанії можливостями скористатись перевагами міжнародної торгівлі.

Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (ІЕД) — провідний український незалежний аналітичний центр, який спеціалізується на економічних дослідженнях та консультаціях. ІЕД приділяє особливу увагу просуванню Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Місія ІЕД полягає у наданні альтернативних рішень ключовим проблемам соціально-економічного розвитку в Україні на основі принципів верховенства права, демократії та ринкової економіки. Заснований 20 років тому, ІЕД має досвід економічного аналізу та моделювання, проведення бізнес-опитувань, впровадження адвокаційної діяльності та інформаційних кампаній, а також розвитку потенціалу ОГС в Україні. Надаючи аналітичну підтримку економічним реформам та через сприяння політичному діалогу між зацікавленими сторонами, ІЕД робить свій внесок у розбудову сприятливого бізнес-клімату в країні.

Дослідницька агенція Info Sapiens (ТОВ «ІНФО САПІЄНС») проводить дослідження громадської думки, соціальні, політичні та маркетингові дослідження, а також дослідження у сфері охорони здоров'я. За даними Української Асоціації Маркетингу за 2020 рік, Info Sapiens — найбільша українська дослідницька компанія після представництв міжнародних корпорацій. Info Sapiens дотримується всіх дослідницьких стандартів ICC/ESOMAR.

Автор колажу на обкладинці — Любомир Попадюк. У обкладинці використано фото авторів: Morgan Victoria: Pexels, Konstantin Brizhnicenko, Viktor O. Ledenyov, Anna Matviychuk, Andrew J.Kurbiko, Posterrr, Prymasal, Nomad0212, Іван Биков. Джерела: <https://commons.wikimedia.org/>, <https://www.pexels.com/>.

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ

Індекс

конкурентоспроможності

міст 2021

Частина 2. Профілі міст

Підготовлено
ГО «Інститут економічних досліджень та політичних
консультацій» (ІЕД)
в рамках Програми USAID «Конкурентоспроможна економіка
України» через субконтракт з компанією Info Sapiens (ТОВ
«ІНФО САПІЄНС»)

серпень 2021, Київ

ЗМІСТ

Перелік скорочень	5
Вінницька область	6
Вінниця	6
Волинська область	12
Луцьк	12
Дніпропетровська область	17
Дніпро	17
Кам'янське	22
Кривий Ріг	27
Нікополь	32
Павлоград	37
Донецька область	42
Бахмут	42
Краматорськ	47
Маріуполь	52
Слов'янськ	57
Житомирська область	62
Бердичів	62
Житомир	67
Закарпатська область	72
Мукачево	72
Ужгород	77
Запорізька область	82
Бердянськ	82
Запоріжжя	87
Мелітополь	93
Івано-Франківська область	98
Івано-Франківськ	98
Київ	103
Київська область	108
Біла Церква	108
Бровари	113
Кіровоградська область	118
Кропивницький	118
Олександрія	123
Луганська область	128

Лисичанськ	128
Сєвєродонецьк	133
Львівська область	138
Дрогобич	138
Львів	143
Миколаївська область	148
Миколаїв	148
Одеська область.....	153
Одеса	153
Полтавська область	159
Кременчук	159
Полтава	165
Рівненська область	171
Рівне	171
Сумська область.....	176
Конотоп	176
Суми	182
Шостка	187
Тернопільська область	192
Тернопіль	192
Харківська область.....	197
Харків	197
Херсонська область	202
Херсон	202
Хмельницька область.....	208
Кам'янець-Подільський	208
Хмельницький	213
Черкаська область	218
Умань	218
Черкаси	223
Чернівецька область.....	228
Чернівці	228
Чернігівська область.....	233
Чернігів	233

Перелік скорочень

в. п. – відсотковий пункт

ЄСВ – єдиний соціальний внесок

ІКМ-ОЦ – ІКМ-обласні центри

к – конфіденційно

МСП – мале та середнє підприємство

СПД – суб'єкт підприємницької діяльності

ФОП – фізичні особи-підприємці

Вінницька область¹

Вінниця

7 місце в ІКМ

Загальна інформація

Вінниця – адміністративний центр Вінницької області.

Місто також є адміністративним центром Вінницького району та Вінницької міської територіальної громади.

У 2020 році до складу Вінницької територіальної громади увійшли Вінницька міська рада, Деснянська селищна рада (смт Десна), а також 7 навколишніх сіл.²

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Вінниці³ становила 368,8 тис. осіб.⁴

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Вінниця у 2019 році⁵

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	8	9,5	19,6	0,03%	7,8%	16,2%
МСП	27611	111,4	101,1	99,97%	92,2%	83,8%
середні підприємства	230	44,4	59,0	0,8%	36,7%	48,9%
малі підприємства	4247	24,7	26,0	15,4%	20,4%	21,5%
з них мікро	3540	9,8	7,8	12,8%	8,1%	6,4%
ФОП	23134	42,4	16,2	83,8%	35,0%	13,4%
Всього	27619	120,8	120,7	100,0%	100,0%	100,0%

¹ Міста у другій частині звіту розділені за областями, а міста однієї області розташовані за алфавітом.

² Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-vinnickoyi-oblasti-707-120620> та <https://decentralization.gov.ua/gromada/263/composition#>

³ Тут і далі чисельність населення (за оцінкою) по містах обласного значення та районах станом на 1 січня 2021 року (відповідно до адміністративно-територіального устрою, який діяв до набрання чинності постановою Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807-ІХ "Про утворення та ліквідацію районів").

⁴ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Вінницької області.

⁵ При підготовці дослідження використовувалися оприлюднені на момент його написання статистичні дані. з урахуванням затримки в оприлюдненні статистичних даних щодо розвитку МСП на 6 - 10 місяців від моменту закінчення звітної періоду.

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Вінниця налічувалося 27,6 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 230 одиниць середніх підприємств, 4,2 тис. малих підприємств та 23,1 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було лише 8. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 4,6% (+5,6% показник для України в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Вінниця знаходиться на 8-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 39,3% від загальної кількості суб'єктів господарювання Вінницької області, що підкреслює провідну роль Вінниці в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Вінниці було зайнято 120,8 тис. осіб, що на 10,6% більше ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). На місто припадає 43,1% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Вінницької області. Частка зайнятих на суб'єктах МСП Вінниці становила 92,2% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання, що більш як на 10 відсоткових пунктів більше від показника для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено меншою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання міста Вінниця становив 120,7 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 9,2%, тоді як на рівні країни відбулося скорочення на -2,1%. Сектор МСП Вінниці забезпечив 83,8% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України). На суб'єкти господарювання міста припадало 52,9% загального обсягу реалізованої продукції Вінницької області.

За даними Головного управління статистики у Вінницькій області⁶ у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції по м. Вінниця становив 33,6 млрд грн.⁷ З них 25,8 млрд або 76,7% припадало на переробну промисловість. Зокрема 15,7 млрд грн або 46,6% забезпечило виробництво продуктів харчування, напоїв та тютюнових виробів⁸. На другому місці в переробній промисловості знаходиться виробництво виробів з деревини, виробів з паперу та поліграфічна діяльність – 2,6 млрд грн або 7,9%. Серед інших видів діяльності також виділяються металургійне виробництво (2 млрд грн або 5,9) та машинобудування (1,9 млрд або 5,5%).

У 2019 році експорт товарів м. Вінниці становив 908,9 млн дол. США, а експорт послуг – 124,1 млн. дол. США⁹. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі Вінниці, то там переважає продукція сільського господарства та харчової промисловості. Три чверті вартості (675,6 млн дол. США або 74,3%) експортної продукції становили аграрна сировина та продукція харчової промисловості. Зокрема головним експортним продуктом залишаються жири та олії тваринного або рослинного походження (294,7 млн. дол. США або 32,4%). Окрім цього необхідно виділити експорт деревини та виробів з

⁶ Дані щодо обсягів реалізації за видами промислової діяльності сформовано за функціональним принципом (по однорідних продуктах) на підставі державного статистичного спостереження щодо економічних показників короткотермінової статистики промисловості. В окремих регіонах формування показників щодо обсягів реалізації промислової продукції за видами економічної діяльності не було передбачено планом ДСС.

⁷ Статистична інформація про основні показники діяльності підприємств за видами економічної діяльності недоступна на рівні міст обласного значення та районів. Однак доступними є статистичні дані про реалізацію промислової продукції у розрізі видів діяльності.

⁸ Дані за видами діяльності сформовані за однорідними продуктами.

⁹ В окремих регіонах формування показників щодо товарної структури обсягів експорту у розрізі адміністративно-територіальних одиниць області не було передбачено планом ДСС.

деревини (11,0% від загального обсягу), електричні машини, обладнання та їх частини (6,2%) та одяг з текстилю (2,2%).

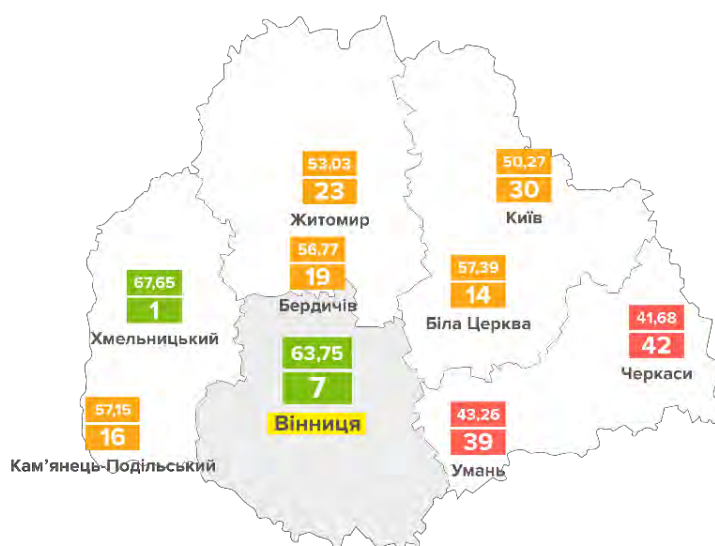
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Вінниці

В опитуванні в Вінниці взяли участь 209 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 132 (63,2%) підприємства-юридичні особи та 77 (36,8%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 35% ФОП та 65% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Вінниці

Згідно з результатами дослідження, **Вінниця посіла 7-му сходинку** з результатом ІКМ 2021 – 63,75 бала. Таким чином Вінниця належить до **групи міст з високим ІКМ**.

В рейтингу Вінниця є єдиним представником своєї області. Неподалік знаходиться переможець рейтингу – місто Хмельницький, який випереджає Вінницю

майже на 4 бали. Решта сусідніх міст відстають від Вінниці та належать до груп зі середнім та низьким ІКМ. Зокрема Умань (39-та сходинка) відстає більш як на 20 балів (43,26 бала – низький ІКМ). Також поруч знаходяться Біла Церква (14-те місце), Бердичів (19-те місце) та Кам'янець-Подільський (16-те місце), які мають середній ІКМ.

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Вінниця посіла 5-ту сходинку (67,54 бала) та також належить до групи міст з високим ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Вінниця покращила результат на 2,09 бала, але опустилася на 1 сходинку. Це зумовлено більш швидким зростанням результатів інших міст в групі лідерів.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Вінниці (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	4,69	36
2. Доступ до публічного майна	4,53	24
3. Прозорість та відкритість даних	7,96	6
4. Вартість дотримання законодавства	5,86	34
5. Податки та збори	5,40	21
6. Неформальні платежі та корупція	7,89	3
Вимір 1. Хабарі/подарунки	5,82	22
Вимір 2. Антикорупційні заходи	9,97	3
7. Безпека ведення бізнесу	7,86	6
8. Лідерство міської влади	7,99	4

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	8,10	3
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	7,89	3
9. Ресурси для розвитку	5,26	5
Вимір 1. Людські ресурси	6,62	2
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	4,13	4
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	5,04	9
10. Підтримка інновацій	5,82	12

Головні результати Вінниці коротко

- **Вінниця** продемонструвала **високий результат** (7 та більше балів) в рамках 4 компонентів: «Прозорість та відкритість даних» (6-те місце), «Неформальні платежі та корупція» (3-тє), «Безпека ведення бізнесу» (6-те) та «Лідерство міської влади» (4-те).
- Незважаючи на низьку кількість балів, **Вінниця серед лідерів** компоненту «Ресурси для розвитку» - 5-те місце. В цьому компоненті Вінниця є найсильнішою у вимірі 1 «Людські ресурси», де посіла 2-гу сходинку.
- **Найслабшим компонентом** Вінниці є «Започаткування бізнесу», де місто посіло лише 36-ту сходинку. Зокрема в місті один з найнижчих в Україні показник кількості реєстраторів бізнесу на 10-тис. суб'єктів господарювання.
- У Вінниці в 2 рази частіше, ніж в середньому по країні, підприємці стикалися з проблемами при реєстрації бізнесу у 2019 – 2020 роках (21,2% частка респондентів з перешкодами у місті проти 11,0% серед всіх опитаних).
- Кожен третій опитаний (32,9%) представник бізнесу на «добре» та «відмінно» оцінює доступ до інформації про місцеві регуляторні акти, що є одним з найвищих результатів серед досліджених міст.
- Вінниця належить до трьох міст, де бізнес найбільше витрачає на виконання місцевих регуляторних актів – 2,8% річного доходу (на 1 відсотковий пункт більше ніж в середньому для всіх опитаних).
- Вінниця серед міст, де бізнес найменш часто вважає податкове навантаження перешкодою для розвитку (лише 16,2% опитаних у місті проти 22,9% серед всіх).
- У місті один з найкращих рівнів поінформованості про запровадження міською владою конкретних антикорупційних заходів (електронної приймальні, відкритого бюджету, антикорупційної міської програми тощо) – 47,7% опитаних у місті проти 31,3% серед усієї вибірки.
- Лише 6,8% бізнесу Вінниці зазнавали злочинних посягань (вимагання, крадіжки, вандалізм, підпал, пограбування), що є одним з найнижчих показників серед досліджених міст.
- Рівень безпеки у місті підтверджує те, що у 2019 – 2020 роках жоден респондент у Вінниці не зазнавав спроб рейдерського захоплення.
- Дві третини опитаних у Вінниці (66,5%) погоджуються, що міська влада підтримує створення нового бізнесу. Це один з найвищих показників серед досліджених міст (46,1% - показник для всіх опитаних).
- Вінниця належить до міст, де міська влада найчастіше проводить консультації щодо прийняття нових або зміни чинних регуляторних актів, які можуть мати вплив на бізнесу. Про такі консультації «часто» або «завжди» вказали 21,1% опитаних у місті, що в 2 рази перевищує показник для всієї вибірки (10,7%).

- Підприємці Вінниці краще оцінюють якість робочої сили ніж в середньому по вибірці (17,0% проти 11,0%).
- У Вінниці одна з найвищих часток підприємців, котрі отримували послуги з підтримки бізнесу (інформаційні, навчальні, консультаційні тощо) від міської влади (14,8% у місті проти 9,0% по країні).

Перешкоди для ведення бізнесу: Вінниця

Перша п'ятірка рейтингу перешкод у Вінниці збігається із загальнонаціональною.

На перше місце серед перешкод для бізнесу як у Вінниці, так і в країні загалом вийшли епідемія коронавірусу та карантин.

Половина підприємців та керівників фірм Вінниці назвала це перешкодою для ведення бізнесу, що більше, ніж в середньому в усіх містах (43%).

Наступними за значенням перешкодами після епідемії та карантину у цьому місті є низький попит, високі податки, брак кваліфікованої робочої сили та брак коштів.

Друга п'ятірка рейтингу перешкод у Вінниці дещо відрізняється від результатів для усіх міст.

Як і в загальному рейтингу, до неї ввійшли складність законодавства, корупція міської влади та складність отримання дозволів, але також політичні ризики та складність підключення до систем електро-, водо-, газопостачання та водовідведення. Дві останні проблеми не входять до топ-10 перешкод для ведення бізнесу для усіх міст.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹⁰.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через активне залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.
- Необхідно забезпечити достатню кількість реєстраторів бізнесу.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

- Інформація про комунальне майно та аукціони на оренду має бути легко доступною сайті міської ради і на спеціалізованих міських порталах.

¹⁰ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Волинська область

Луцьк

15 місце в ІКМ

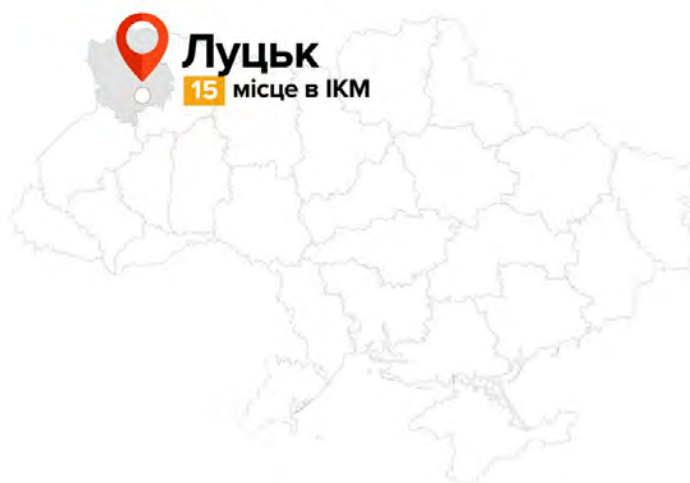
Загальна інформація

Луцьк – адміністративний центр Волинської області.

Місто також є адміністративним центром Луцького району та Луцької міської територіальної громади.

До складу територіальної громади у 2020 році було включено місто Луцьк, селище Рокині та 34 села.¹¹

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Луцька становила 214,1 тис. осіб.¹²

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Луцьк у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	5	9,0	26,4	0,04%	11,1%	18,2%
МСП	14045	71,5	118,8	99,96%	88,9%	81,8%
середні підприємства	156	33,2	96,0	1,1%	41,3%	66,1%
малі підприємства	2933	15,5	16,2	20,9%	19,3%	11,1%
з них мікро	2476	6,6	6,1	17,6%	8,2%	4,2%
ФОП	10956	22,8	6,6	78,0%	28,3%	4,6%
Всього	14050	80,4	145,2	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Луцьк налічувалося 14,1 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 156 одиниць середніх підприємств, 2,5 тис. малих підприємств та 11 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було лише 5. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 8,1% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Луцьк знаходиться на 23-ій сходинці серед обраних для

¹¹ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-volinskoyi-oblasti-708-120620> та <https://atu.decentralization.gov.ua/>

¹² Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Волинської області.

дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає третина (34,2%) від загальної кількості суб'єктів господарювання Волинської області, що підкреслює провідну роль Луцька в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Луцька було зайнято 80,4 тис. осіб, що на 5,8% більше ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). На місто припадає 43,1% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Волинської області. Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 88,9% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання, що більш як на 6,7 відсоткового пункту більше показника для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено меншою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Луцька становив 145,2 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 0,3% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було ще більшим (-2,1%). Сектор МСП Луцька забезпечив 81,8% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України). На суб'єкти господарювання міста припадало 70,2% загального обсягу реалізованої продукції Волинської області.

За даними Головного управління статистики у Волинській області у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції у Луцьку становив 12,6 млрд грн. З них 7,4 млрд грн або 59,0% припадало на переробну промисловість. Зокрема 3,3 млрд грн або 26,1% забезпечило машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування¹³. На другому місці в переробній промисловості знаходиться виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (1,5 млрд грн або 12,1%). Також важливими є такі види діяльності як виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (1,3 млрд грн або 10,2%), текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів (0,6 млрд грн або 4,7%), виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (0,5 млрд грн або 3,9%).

У 2019 році експорт товарів м. Луцьк становив 163,3 млн дол. США, а експорт послуг – 10,4 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі міста, то найбільше експорту забезпечує продукція машинобудування. Зокрема на машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання припало 61,1 млн. дол. США або 37,4% експорту товарів. Ще чверть експорту (42,3 млн. дол. США або 25,9%) забезпечує продукція сільського господарства та харчової промисловості. Серед інших експортних товарів можна виділити папір та картон (9,4%), деревину і вироби з деревини (8,8%), текстильні матеріали та вироби (3,9%).

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Луцьку

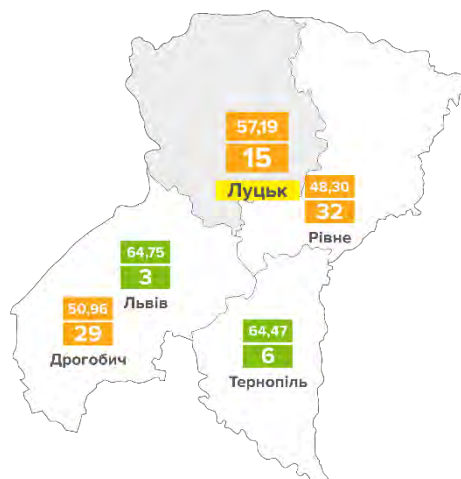
В опитуванні в Луцьку взяли участь 204 суб'єкти підприємницької діяльності. Це 102 (50,0%) підприємства-юридичні особи та 102 (50,0%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 28,3% ФОП та 71,7% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Луцька

Згідно з результатами дослідження, **Луцьк посів 15-ту сходинку** з результатом ІКМ 2021 – 57,19 бала. Таким чином Луцьк належить до **групи міст з середнім ІКМ**.

¹³ Дані за видами діяльності сформовані за однорідними продуктами.

Луцьк є єдиним представником Волинської області. В регіонах неподалік знаходяться міста-лідери ІКМ 2021 – Львів (3-тє місце) та Тернопіль (6-тє місце). Поруч також розташоване місто Рівне (32-тє місце), яке відстає від Луцька майже на 9 балів та також належить до групи міст зі середнім ІКМ.

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Луцьк посів 7-му сходинку (61,23 бала) та також належить до групи міст з середнім ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Луцьк покращив результат на 5,90 бала, що дозволило піднятися на 2 сходинки в рейтингу. Таким чином місто показало один з найвищих показників зростання серед обласних центрів.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Луцька (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	5,88	20
2. Доступ до публічного майна	5,42	17
3. Прозорість та відкритість даних	6,22	14
4. Вартість дотримання законодавства	8,07	9
5. Податки та збори	4,83	30
6. Неформальні платежі та корупція	4,67	31
Вимір 1. Хабарі/подарунки	4,27	33
Вимір 2. Антикорупційні заходи	5,06	23
7. Безпека ведення бізнесу	6,26	22
8. Лідерство міської влади	5,65	13
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	7,06	14
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	4,24	18
9. Ресурси для розвитку	4,17	18
Вимір 1. Людські ресурси	5,35	25
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	2,44	32
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	4,71	16
10. Підтримка інновацій	6,56	3

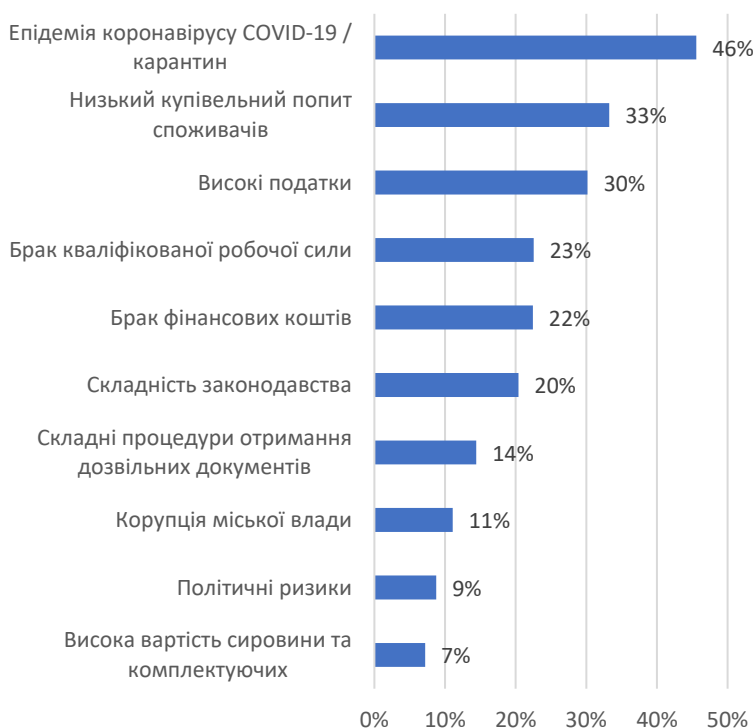
Головні результати Луцька коротко

- Луцьк продемонстрував високий результат (7 та більше балів) в рамках лише одного компоненту – «Вартість дотримання законодавства» (9-тє місце).
- У Луцьку респонденти в середньому витрачають лише 3,7 дня на спілкування з інспекторами від міської влади, що в 1,5 рази менше ніж в середньому по країні (5,2 дня).

- Також високий результат міста (більше 7 балів) зафіксовано в вимірі «Підтримка розвитку бізнесу» компоненту «Лідерство міської влади» (14-те місце).
- Незважаючи на низьку кількість балів, місто серед лідерів компоненту 10 «Підтримка інновацій» (3-тє місце).
- 28,6% опитаних в Луцьку вказують, що взаємодіяли з науковими установами або технологічними компаніями для розвитку бізнесу у 2019 – 2020 роках. Це третій найвищий показник серед досліджених міст.
- Проблемою для міста є низький рівень кластерної співпраці бізнесу. Зокрема лише 0,5% опитаних брали участь в кластерах, створених за ініціативи чи підтримки міської влади.
- Луцьку одне зі 6 міст, де більше половини опитаних запроваджували інновації (нові технології, рішення або продукти тощо) у 2019 – 2020 роках.
- Найбільшою проблемою для міста є «Неформальні платежі та корупція», де місто посідає лише 31-шу сходинку. Зокрема лише 29,3% підприємців знають про конкретні антикорупційні заходи влади, а 12,0% - стикалися з «неформальними платежами» при спілкуванні з представниками міської влади з будь-яких питань впродовж 2019 – 2020 років
- Проблемою для міста є тінювий сектор. Більше половини респондентів (51,0%) вважають, що їхні конкуренти працюють в тіні, що є одним з найвищих показників серед досліджених міст (41,8% серед усіх опитаних).
- Луцьку одне з трьох міст, де серед респондентів відсутні повідомлення про рейдерські захоплення у 2019 – 2020 роках.

Перешкоди для ведення бізнесу: Луцьк

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Луцьку, %

Перше місце у рейтингу перешкод для ведення бізнесу у Луцьку зайняли епідемія коронавірусу та карантин.

На ці проблеми вказали 46% місцевих підприємців та керівників фірм, що дещо більше, ніж в загальному в Україні (43%), де ці проблеми також очолили список перешкод.

Наступними за значенням проблемами у Луцьку стали низький попит, високі податки та брак кваліфікованої робочої сили. У загальнонаціональному рейтингу перешкод ці проблеми йдуть у такому ж порядку і з подібними частками респондентів, які на них вказали.

Про брак фінансових коштів – проблему на п'ятому місці у рейтингу перешкод як в Луцьку, так і в Україні загалом – повідомляє 22% луцьких респондентів. Це більше, ніж в середньому в усіх містах (17%).

Частіше у Луцьку говорять і про такі проблеми, як складність законодавства (20% порівняно з 13% в Україні загалом) та складні процедури отримання дозволів для бізнесу (14% порівняно з 10% в Україні загалом).

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹⁴.

Компонент 5. Податки та збори.

- Необхідно регулярно проводити аналіз обтяжливості місцевих податків і зборів та їхнього впливу на місцевий бізнес.
- Необхідно відповідати викликам часу (наприклад, пандемії) та йти назустріч бізнесу в питанні надання пільг зі сплати єдиного та земельного податків тощо.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей.

¹⁴ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Дніпропетровська область

Дніпро

38 місце в ІКМ

Загальна інформація

Дніпро – адміністративний центр Дніпропетровської області.

Місто також є адміністративним центром Дніпровського району та Дніпровської міської територіальної громади.

Дніпровську територіальну громаду було утворено у 2020 році на основі Дніпровської міської ради (м. Дніпро та смт Авіаторське).¹⁵

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Дніпра (міської ради) становила 973,4 тис. осіб.¹⁶

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Дніпро у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	33	122,6	330,1	0,05%	29,2%	49,6%
МСП	70360	297,6	335,5	99,95%	70,8%	50,4%
середні підприємства	746	128,9	187,6	1,06%	30,7%	28,2%
малі підприємства	17060	80,4	111,5	24,24%	19,1%	16,7%
з них мікро	14735	37,5	42,0	20,93%	8,9%	6,3%
ФОП	52554	88,3	36,4	74,66%	21,0%	5,5%
Всього	70393	420,2	665,6	100,00%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Дніпро налічувалося 70,4 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 746 одиниць середніх підприємств, 17,1 тис. малих підприємств та 52,6 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було 33. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 7,8% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Дніпро знаходиться на 4-ій сходинці серед обраних для

¹⁵ Див. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/709-2020-%D1%80#Text> та <https://atu.decentralization.gov.ua/>.

¹⁶ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Дніпропетровської області.

дослідження міст. На місто припадає майже половина (47.4%) від загальної кількості суб'єктів господарювання Дніпропетровської області, що підкреслює провідну роль Дніпра в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Дніпра було зайнято 420,2 тис. осіб, що на 20,1% більше ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). На місто припадає 48,8% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Дніпропетровської області. Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 70,8% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання, що на 11,3 відсоткового пункту менше від показника для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено більшою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Дніпра становив 665,6 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 15,6%, тоді як на рівні країни відбулося скорочення на -2,1%. Сектор МСП Дніпра забезпечив 50,4% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України). На суб'єкти господарювання міста припадало 57,1% загального обсягу реалізованої продукції Дніпропетровської області.

У 2019 році експорт товарів м. Дніпро становив 1727,2 млн дол. США, а експорт послуг – 139,7 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі, то майже 674,0 млн. дол. США або 39,0% експорту товарів припало на продукцію металургії (недорогоцінні метали та вироби з них). Окрім цього більше чверті (451,7 млн. дол. США або 26,2%) обсягу товарів забезпечила продукція сільського господарства та харчової промисловості, а п'яту частину (334,0 млн. дол. США або 19,3%) – товари Розділу XVII УКТЗЕД (засоби наземного транспорту, літальні апарати та плавучі засоби), насамперед залізнична продукція.

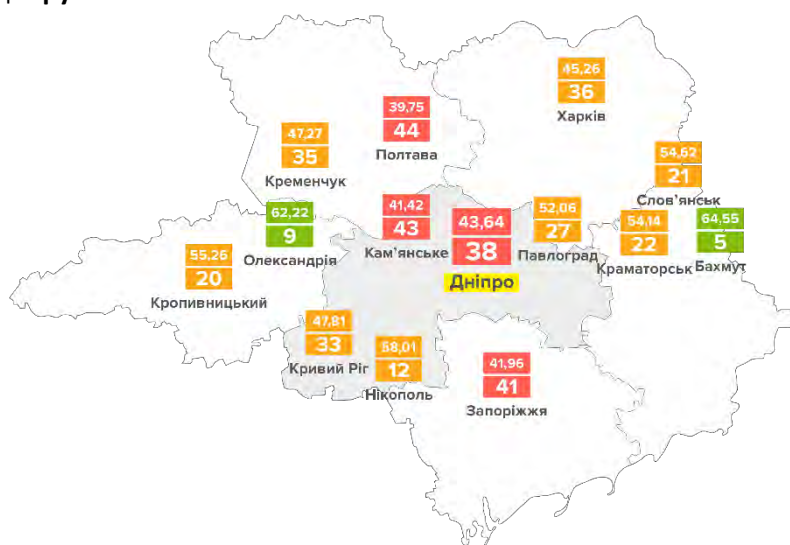
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Дніпрі

В опитуванні в Дніпрі взяли участь 221 суб'єкт підприємницької діяльності. Це 175 (79,2%) підприємства-юридичні особи та 46 (20,8%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 21,0% ФОП та 79,0% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Дніпра

Згідно з результатами дослідження, **Дніпро посіло 38-му сходинку з результатом ІКМ 2021 – 43,64 бала.** Таким чином Дніпро належить до **групи міст з низьким ІКМ.**

Дніпро отримало один з найнижчих результатів в Дніпропетровській області. Меншу кількість балів має лише Кам'янське, яке відстає більш як на 2 бала (43-те місце). Інші представники регіону належать до групи міст зі середнім ІКМ: Нікополь (12-те місце), Павлоград (26-те місце) та Кривий Ріг (33-те місце). Неподалік знаходиться також місто Запоріжжя, яке також належить до групи міст з низьким ІКМ (41-ше місце). Низький ІКМ також має Полтава, яка на 44-ій сходинці.

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 місто Дніпро посіло 19-ту сходинку (42,87 бала) та також належить до групи міст з низьким ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Дніпро погіршило результат на 7,81 бала. Окрім цього місто опустилося на 4 сходинки в рейтингу обласних центрів. Таким чином Дніпро продемонструвало найбільше падіння ІКМ порівняно з попередньою хвилею дослідження. Це одне з двох міст (крім Миколаєва), які перейшли з групи міст зі середнім ІКМ до групи з низьким ІКМ.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Дніпра (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	2,88	44
2. Доступ до публічного майна	2,44	42
3. Прозорість та відкритість даних	3,69	38
4. Вартість дотримання законодавства	7,10	19
5. Податки та збори	3,32	42
6. Неформальні платежі та корупція	6,16	16
Вимір 1. Хабарі/подарунки	6,54	14
Вимір 2. Антикорупційні заходи	5,79	18
7. Безпека ведення бізнесу	5,43	32
8. Лідерство міської влади	3,59	34
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	4,79	31
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	2,38	38
9. Ресурси для розвитку	3,86	30
Вимір 1. Людські ресурси	5,50	21
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	2,98	23
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	3,09	36
10. Підтримка інновацій	5,24	20

Головні результати Дніпра коротко

- Дніпро продемонструвало високий результат лише в одному компоненті – «Вартість дотримання законодавства» Однак отриманих балів було досить лише для 19-го місця в компоненті.
- Найбільш проблемним для міста є компонент «Започаткування бізнесу», де місто посіло лише 44-ту сходинку. Однак така проблема є типовою для великих міст України, де висока бізнес активність та більше навантаження чиновників, відповідальних за адміністративні послуги.
- Кожен п'ятий опитаний (21,4%) в Дніпрі стикався з перешкодами під час проходження процедури реєстрації бізнесу у 2019 – 2020 роках.
- У Дніпрі в 2019 – 2020 роках державна реєстрація бізнесу в середньому тривала 14,4 дня, що більш як в 2 рази перевищує середній для країни показник (6,3 дня).
- Лише 19,5% опитаних у місті повідомили, що інформація про наявність земель комунальної власності, які ще не були надані в користування та можуть бути використані під забудову або для іншого цільового призначення, є доступною (середній показник для міст – 27,4%).

- Підприємці Дніпра також низько оцінюють доступність інших даних. Зокрема лише 12,6% опитаних вважають, що доступ до інформації щодо місцевого бюджету можна оцінити на «добре» та «відмінно».
- Лише 14,3% опитаних позитивно оцінюють доступ до місцевих регуляторних актів.
- Дніпро є одним з міст, де у 2019 – 2020 роках підприємці найчастіше зазнавали спроб рейдерського захоплення. Про це повідомили 5,6% опитаних.
- Лише 32,0% підприємців знають про конкретні антикорупційні заходи влади. Водночас 7,4% - стикалися з «неформальними платежами» при спілкуванні з представниками міської влади з будь-яких питань впродовж 2019 – 2020 років (нижче ніж показник для всіх опитаних – 9,6%).
- Підприємці Дніпра краще порівняно з більшістю міст оцінюють якість місцевої робочої сили – 16,2% оцінок «відмінно» та «добре» (11,0% - середній показник для всіх міст).
- Результати вказують на проблеми з публічно-приватним діалогом у місті – лише 38-ме місце Дніпра в відповідному вимірі. Лише 8,1% опитаних вважають, що мають «дуже значні» та «значні» можливості брати участь в розробці місцевих стратегічних документів (стратегій, програм, планів тощо).
- Лише чверть опитаних (24,8%) вважають, що міська влада «дуже добре» або «добре» ставиться до приватного бізнесу.
- У Дніпрі одна з найвищих часток підприємців, котрі позитивно (на «відмінно» та «добре») оцінюють якість місцевої робочої сили – 17,0% опитаних. Це в 1,5 рази вище від показника для всіх опитаних в цілому – 11,0%.

Перешкоди для ведення бізнесу: Дніпро

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Дніпрі, %

Головною перешкодою для ведення бізнесу у Дніпрі стали епідемія коронавірусу та карантин.

На цю проблему вказали 37% представників місцевого бізнесу, що менше, ніж в середньому у всіх містах в Україні (43%), де ця проблема також вийшла на перше місце.

З невеликим відривом на другому місці серед проблем для бізнесу у Дніпрі – високі податки, які назвали перешкодою 33% опитаних.

В Україні загалом ця проблема знаходиться на третьому місці рейтингу перешкод.

Однакові частки опитаних керівників бізнесу Дніпра – по 23% – повідомляють про низький попит та брак кваліфікованої робочої сили.

В той час як у Дніпрі частка підприємців та фірм, які відчувають брак кваліфікованих працівників, збігається з відповідною часткою в опитуванні загалом, то низький попит тут відчувається менше.

Загалом в Україні з низьким попитом зіштовхнулися 33% керівників бізнесу і ця проблема зайняла друге місце у рейтингу перешкод.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹⁷.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через активне залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.
- Необхідно забезпечити достатню кількість реєстраторів бізнесу.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

- Інформація про комунальне майно та аукціони на оренду має бути легко доступною сайті міської ради і на спеціалізованих міських порталах.
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

¹⁷ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Кам'янське

43 місце в ІКМ

Загальна інформація

Кам'янське – місто у Дніпропетровській області. Розташоване у північній частині регіону.

Кам'янське є адміністративним центром Кам'янського району та Кам'янської міської територіальної громади.¹⁸

До складу територіальної громади у 2020 році увійшла Кам'янська міська рада (м. Кам'янське, смт Карнаухівка та селище Світле).

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Кам'янського (міської ради) становила 236,1 тис. осіб.¹⁹

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Кам'янське у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	5	17,1	44,4	0,06%	34,8%	69,1%
МСП	8655	32,0	19,9	99,94%	65,2%	30,9%
середні підприємства	65	13,7	9,2	0,8%	27,8%	14,3%
малі підприємства	1179	6,0	7,2	13,6%	12,2%	11,1%
з них мікро	1010	2,4	2,6	11,7%	4,9%	4,1%
ФОП	7411	12,4	3,6	85,6%	25,2%	5,6%
Всього	8660	49,1	64,3	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Кам'янське налічувалося 8,7 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 65 одиниць середніх підприємств, 1,2 тис. малих підприємств та 7,4 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було лише 5. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 3,1% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Кам'янське знаходиться на 28-ій

¹⁸ Див. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/709-2020-%D1%80#Text> та <https://atu.decentralization.gov.ua/>.

¹⁹ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Дніпропетровської області.

сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 5,8% від загальної кількості суб'єктів господарювання Дніпропетровської області.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Кам'янського було зайнято 49,1 тис. осіб, що на 6,3% більше ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 65,2% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання у Кам'янському, що на 17 відсоткового пункту нижче від показника для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено більшою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті. На Кам'янське припадає 5,7% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Дніпропетровської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Кам'янського становив 64,3 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, впав на 21,3% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення становило лише -2,1%. Сектор МСП Кам'янського забезпечив 30,9% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України), що підтверджує вагомий роль великого бізнесу у місті. На суб'єкти господарювання Кам'янського припадало 5,5% загального обсягу реалізованої продукції Дніпропетровської області.

У 2019 році експорт товарів м. Кам'янське становив 808 млн дол. США, а експорт послуг – 3,1 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі, то головним експортним товаром є металургійна продукція (642,8 млн дол. США або 79,6%). Окрім цього 107,5 млн або 13,3% припало на продукцію хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (насамперед мінеральні добрива). Залізнична продукція забезпечила 22,4 млн дол. США або 2,8% експорту товарів.

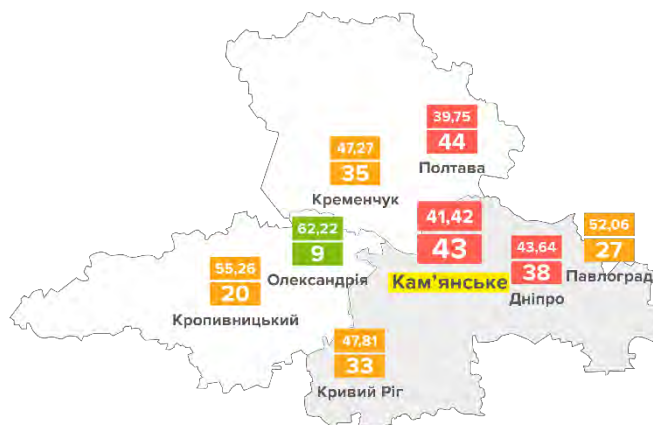
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Кам'янському

В опитуванні в Кам'янському взяли участь 133 суб'єкти підприємницької діяльності. Це 58 (43,6%) підприємств-юридичних осіб та 75 (56,4%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 25,2% ФОП та 74,8% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Кам'янського

Кам'янське посіло 43-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 41,42 бала. Таким чином Кам'янське належить до **групи міст з низьким ІКМ**.

Кам'янське отримало найнижчий результат серед представників Дніпропетровської області. Місто Дніпро також має низький ІКМ (38-ме місце), але випереджає більш як на 2 бали. Інші міста регіону мають середнє значення ІКМ: Нікополь – 12-та сходинка, Павлоград – 26-та, Кривий Ріг – 33-та. Географічно неподалік від Кам'янського знаходиться також Полтава, яка відстає більш як на 1,5 бала та посідає 44-ту сходинку. Найкращий результат зі сусідніх міст в Олександрії, яка знаходиться на 9-му місті з високим ІКМ.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Кам'янського

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	4,67	37
2. Доступ до публічного майна	3,54	38
3. Прозорість та відкритість даних	5,34	20
4. Вартість дотримання законодавства	5,23	37
5. Податки та збори	3,53	41
6. Неформальні платежі та корупція	4,18	37
Вимір 1. Хабарі/подарунки	3,87	38
Вимір 2. Антикорупційні заходи	4,48	30
7. Безпека ведення бізнесу	3,34	45
8. Лідерство міської влади	3,82	32
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	4,72	32
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	2,93	32
9. Ресурси для розвитку	3,27	42
Вимір 1. Людські ресурси	4,12	39
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	3,07	18
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	2,62	44
10. Підтримка інновацій	4,63	24

Головні результати Кам'янського коротко

- Місто не отримало високого результату (7 та більше балів) в жодному з компонентів/вимірів.
- В більшості компонентів отримала низькі результати порівняно з іншими дослідженими містами. Найвища позиція міста – 18-те місце в вимірі «Фінансові та інфраструктурні ресурси» компоненту 9 «Ресурси для розвитку».
- Кам'янське є одним з міст, де для запуску бізнесу (від дати подання документів до першої операції з продажу товарів / послуг) у 2019-2020 роках було потрібно найменше часу – лише 19,8 дня.
- Кам'янське є одним з міст, де підприємці найменш часто вказували про доступність інформації про наявність земель комунальної власності – лише 17,4% опитаних (показник для всіх опитаних – 27,4%).
- У Кам'янському одна з найвищих часток підприємців, котрі вважають, що місцеві податки та збори є перешкодою для розвитку їх бізнесу – 36,4% (показник для всієї вибірки – 22,9%).
- Кам'янське є одним з міст, де підприємці найчастіше вказували про спроби рейдерського захоплення у 2019 – 2020 роках – 5,9% опитаних.
- Кам'янське є одним з 5 міст, де підприємці витрачають найвищу серед усіх міст частку річного доходу на забезпечення безпеки/захист бізнесу (охорону, обладнання, судові процедури, плату за «кришування» тощо) – 4,4%
- У Кам'янському лише 17,2% опитаних вважають, що міська влада «дуже добре» або добре ставиться до приватного бізнесу. Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (33,4% - показник для всі опитаних).

- В Кам'янському лише 28,3% опитаних погоджуються, що міська влада підтримує створення нового бізнесу. Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (46,1% - показник для всіх опитаних).
- Підприємці Кам'янського гірше ніж в більшості міст поінформовані про діяльність місцевих ділових об'єднань. Знають про діяльність бізнес-асоціацій чи бізнес-клубів (або будь-яких інших членських об'єднань бізнесу) лише 12,2% (показник для всієї вибірки – 40,6%).
- У 2019 – 2020 роках 29,0% бізнесів Кам'янського взаємодіяли з науковими установами чи технологічними компаніями для розвитку бізнесу. Це один з найвищих показників серед всіх міст (20,7% - середній показник).

Перешкоди для ведення бізнесу: Кам'янське

10 головних перешкод для ведення бізнесу в Кам'янському, %

У Кам'янському перше місце в рейтингу перешкод ведення бізнесу посіла проблема високих податків, на яку вказує 34% керівників місцевого бізнесу. Загалом на рівні країни високі податки є третьою за впливом перешкодою і про неї повідомляє дещо менша частка опитаних: 30%.

Низький попит перешкоджає діяльності 29% суб'єктів підприємництва у Кам'янському. Ця проблема знаходиться на другому місці у рейтингу перешкод для цього міста, як і в країні загалом.

28% опитаних підприємців та керівників фірм у Кам'янському назвали епідемію коронавірусу та карантин перешкодою для своєї діяльності. Ця проблема зайняла лише третє місце у рейтингу

перешкод для бізнесу. Це відрізняє Кам'янське переважної більшості досліджених міст, де ця проблема знаходиться на першому місці.

Кожен десятий респондент у Кам'янському (9%) вказує на ризики рейдерського захоплення бізнесу, і ця проблема знаходиться на дев'ятому місці у рейтингу перешкод. Натомість у країні в цілому про рейдерство говорять менше опитаних: 3%, – і ця проблема займає шістнадцяте місце.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)²⁰.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через активне залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.

²⁰ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

- Необхідно забезпечити достатню кількість реєстраторів бізнесу.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

- Інформація про комунальне майно та аукціони на оренду має бути легко доступною сайті міської ради і на спеціалізованих міських порталах.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 4. Вартість дотримання законодавства.

- Необхідно забезпечити існування інституцій та/або платформ, які проводять регулярну експертизу місцевих регуляторних з метою зменшення часових та грошових витрат бізнесу.

Компонент 5. Податки та збори.

- Необхідно регулярно проводити аналіз обтяжливості місцевих податків і зборів та їхнього впливу на місцевий бізнес.
- Необхідно відповідати викликам часу (наприклад, пандемії) та йти назустріч бізнесу в питанні надання пільг зі сплати єдиного та земельного податків тощо.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 7. Безпека ведення бізнесу.

- Необхідно забезпечити координацію роботи з правоохоронними органами щодо протидії рейдерству.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно проводити виставки, форуми, конкурси стартапів та інші заходи, які сприяють об'єднанню наукового та бізнес середовища.
- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей

Кривий Ріг

33 місце в ІКМ

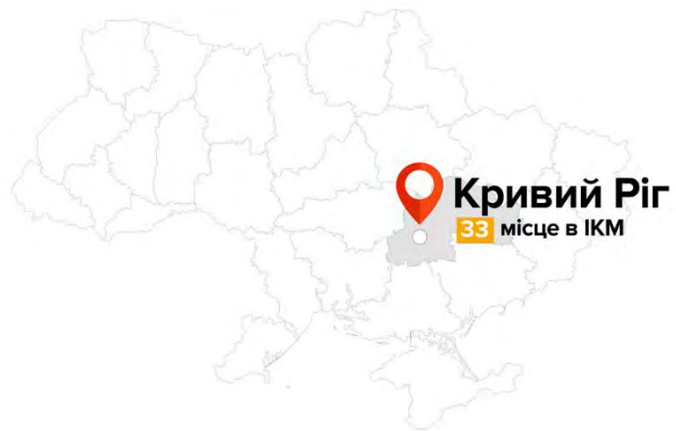
Загальна інформація

Кривий Ріг – місто у Дніпропетровській області. Розташоване у західній частині регіону.

Кривий Ріг є адміністративним центром Криворізького району та Криворізької міської територіальної громади.

До складу територіальної громади увійшли увійшла територія Криворізької міської ради (м. Кривий Ріг та 5 сіл).²¹

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Кривого Рогу (міської ради) становила 614,0 тис. осіб.²²

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Кривий Ріг у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	7	52,1	167,0	0,03%	31,6%	70,1%
МСП	23977	113,1	71,2	99,97%	68,4%	29,9%
середні підприємства	227	55,7	39,6	0,9%	33,7%	16,6%
малі підприємства	3228	17,2	16,6	13,5%	10,4%	7,0%
з них мікро	2719	7,1	5,9	11,3%	4,3%	2,5%
ФОП	20522	40,2	15,0	85,6%	24,3%	6,3%
Всього	23984	165,2	238,2	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Кривий Ріг налічувалося майже 24 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 227 одиниць середніх підприємств, 3,2 тис. малих підприємств та 20,5 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було 7. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 5,3% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Кривий Ріг знаходиться на 10-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 16,2% від загальної кількості

²¹ Див. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/709-2020-%D1%80#Text> та <https://atu.decentralization.gov.ua/>.

²² Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Дніпропетровської області.

суб'єктів господарювання Дніпропетровської області, що підкреслює важливу роль Кривого Рогу в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Кривого Рогу було зайнято 165,2 тис. осіб, що на 4,0% більше ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 68,4% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання міста, що на 13,7 відсоткового пункту нижче від показника для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено більшою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті. На Кривий Ріг припадає 19,2% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Дніпропетровської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Кривого Рогу становив 238,2 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 0,8% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було ще більшим (-2,1%). Сектор МСП Кривого Рогу забезпечив 29,9% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України), що підтверджує вагомий роль великого бізнесу у місті. На суб'єкти господарювання Кривого Рогу припадало 20,4% загального обсягу реалізованої продукції Дніпропетровської області.

У 2019 році експорт товарів м. Кривий Ріг становив 4061,2 млн дол. США, а експорт послуг – 16,9 млн дол. США. Таким чином на Кривий Ріг припало близько 8,1% загального експорту товарів України у 2019 році. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі, то головним експортним товаром є гірничорудна сировина. На неї припадає більше половини вартості експорту товарів (2233,7 млн дол. США або 55,0%). Решта обсягу припадає насамперед на металургійну продукцію (1771,8 млн дол. США або 43,6%).

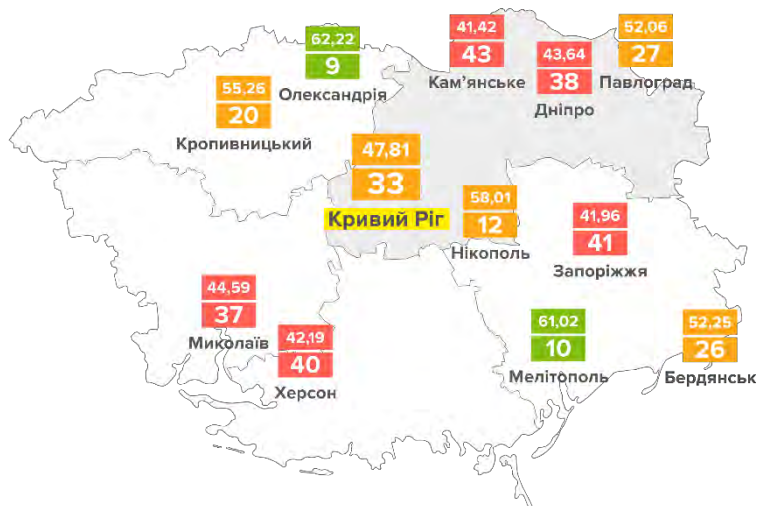
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Кривому Розі

В опитуванні в Кривому Розі взяли участь 202 суб'єкти підприємницької діяльності. Це 128 (63,4%) підприємств-юридичних осіб та 74 (36,6%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 24,3% ФОП та 75,7% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Кривого Рогу

Кривий Ріг посів 33-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 47,81 бала. Таким чином Кривий Ріг належить до групи міст з середнім ІКМ.

Кривий Ріг розташувався посередині рейтингу міст Дніпропетровської області. Зокрема більшу кількість балів отримали Нікополь (12-те місце) та Павлоград (26-те), які також мають середній ІКМ. З іншого боку, Дніпро (38-ме місце) та Кам'янське (43-те) належать до групи міст з низьким ІКМ. Неподалік від Кривого Рогу знаходяться ще 2 міста з низьким ІКМ – Миколаїв (37-ме місце) та

Херсон (40-ве). Найкращий результат зі сусідніх міст має Олександрія – 9-та сходинка (високий ІКМ).

Результати компонентів ІКМ 2021 для Кривого Рогу

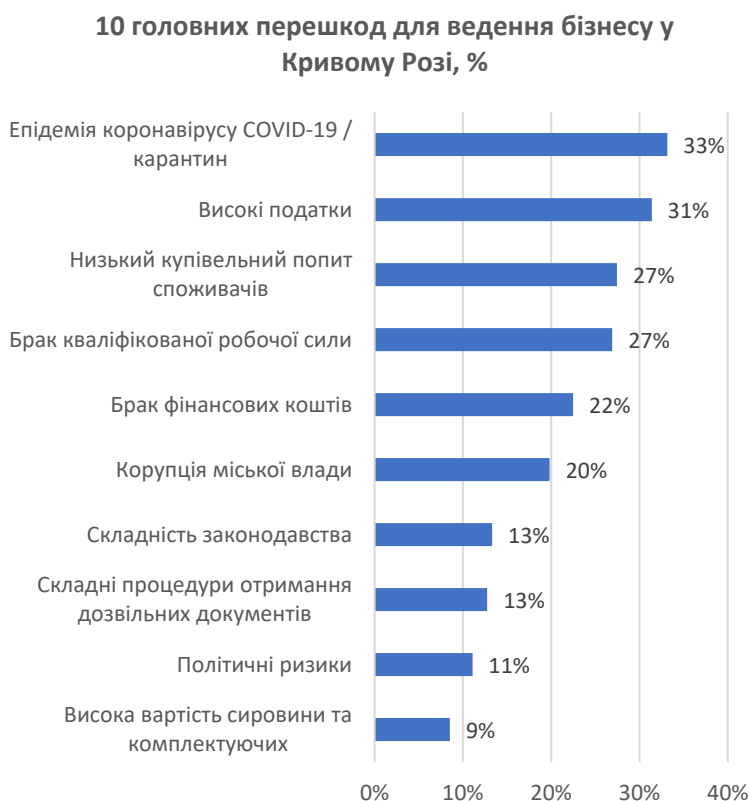
Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	5,22	32
2. Доступ до публічного майна	6,72	6
3. Прозорість та відкритість даних	4,53	32
4. Вартість дотримання законодавства	4,93	39
5. Податки та збори	3,14	43
6. Неформальні платежі та корупція	5,00	30
Вимір 1. Хабарі/подарунки	3,21	41
Вимір 2. Антикорупційні заходи	6,79	12
7. Безпека ведення бізнесу	4,28	41
8. Лідерство міської влади	4,47	25
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	5,10	25
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	3,83	21
9. Ресурси для розвитку	4,10	21
Вимір 1. Людські ресурси	4,08	40
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	3,34	11
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	4,88	14
10. Підтримка інновацій	5,38	17

Головні результати міста коротко

- Місто не отримало високого результату (7 та більше балів) в жодному з компонентів/вимірів.
- Незважаючи на низьку кількість балів, Кривий Ріг серед лідерів такого компоненту як «Доступ до публічного майна» - 6-те місце.
- У Кривому Розі висока частка респондентів, які вважають доступною інформацію про комунальну землю та муніципальну нерухомість (37,0% та 44,9% опитаних відповідно).
- У Кривому Розі підприємці витрачають в середньому 12,8 дня на дотримання місцевих регулювань (вимог архітектурно-будівельного контролю, благоустрою, оренди комунального майна тощо). Це більш ніж 2 рази більше ніж середній показник для всіх міст – 5,7 дня. Окрім цього, це один з найвищих показників серед досліджених міст.
- Кривий Ріг є одним з 5 міст, де підприємці найчастіше стикалися з «неофіційними платежами» при спілкуванні з представниками міської влади з будь-яких питань впродовж 2019 – 2020 років (14,1%).
- Лише 35,8% опитаних знають про конкретні антикорупційні заходи влади.
- «Безпека ведення бізнесу» є однією з головних проблем, оскільки місто посіло лише 41-шу сходинку.
- Кривий Ріг є одним з 5 міст, де в 2019 – 2020 роках найвища частка підприємців зазнала втрат внаслідок таких злочинних дій як вимагання, крадіжки, вандалізм, підпал, пограбування тощо (18,0% опитаних).

- Кривий Ріг є одним з 5 міст, де підприємці витрачають найвищу серед усіх міст частку річного доходу на забезпечення безпеки/захист бізнесу (охорону, обладнання, судові процедури, плату за «кришування» тощо) – 3,7%
- В Кривому Розі найвища серед усіх міст частка підприємців, котрі вказали про існування центрів підтримки бізнесу – 52,8% опитаних.
- 10,0% підприємців Кривого Рогу входять до ділових об'єднань (12,0% - показник для всіх опитаних).

Перешкоди для ведення бізнесу: Кривий Ріг

Рейтинг перешкод для ведення бізнесу у Кривому Розі очолили епідемія коронавірусу та карантин.

Хоча ці ж проблеми опинилися на першому місці і в загальнонаціональному рейтингу перешкод, в цілому в Україні на них скаржиться частіше (43%), ніж у Кривому Розі (33%).

На другому місці у рейтингу перешкод у Кривому Розі – високі податки. Це проблема для 31% місцевого бізнесу, що відповідає загальнонаціональним даним: на високі податки вказує 30% опитаних в усіх містах.

Третє місце у рейтингу перешкод у Кривому Розі посіла проблема низького попиту, актуальна для 27% місцевого бізнесу.

На загальнонаціональному рівні на неї вказує більше опитаних (33%) і вона займає друге місце у рейтингу перешкод.

Разом з цим, бізнес Кривого Рогу частіше, ніж опитані загалом у країні вказує на такі перешкоди, як брак фінансових коштів та корупція міської влади. Ці проблеми відмітили, відповідно, 22% та 20% підприємців та керівників фірм міста, тоді як в цілому в Україні – 17% та 13% респондентів.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)²³.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через активне залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.
- Необхідно забезпечити достатню кількість реєстраторів бізнесу.

²³ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 4. Вартість дотримання законодавства.

- Необхідно забезпечити існування інституцій та/або платформ, які проводять регулярну експертизу місцевих регуляторних з метою зменшення часових та грошових витрат бізнесу.

Компонент 5. Податки та збори.

- Необхідно регулярно проводити аналіз обтяжливості місцевих податків і зборів та їхнього впливу на місцевий бізнес.
- Необхідно відповідати викликам часу (наприклад, пандемії) та йти назустріч бізнесу в питанні надання пільг зі сплати єдиного та земельного податків тощо.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

Нікополь

12 місце в ІКМ

Загальна інформація

Нікополь – місто у Дніпропетровській області. Розташоване у південній частині регіону.

Нікополь є адміністративним центром Нікопольського району та Нікопольської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади у 2020 році увійшла територія Нікопольської міської ради (м. Нікополь).²⁴

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Нікополя становила 109,5 тис. осіб.²⁵

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Нікополь у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	3	10,5	30,1	0,07%	39,3%	81,0%
МСП	4470	16,2	7,0	99,93%	60,7%	19,0%
середні підприємства	32	7,4	3,1	0,7%	27,8%	8,2%
малі підприємства	581	2,3	2,0	13,0%	8,8%	5,4%
з них мікро	520	1,0	1,0	11,6%	3,9%	2,7%
ФОП	3857	6,4	2,0	86,2%	24,0%	5,4%
Всього	4473	26,7	37,1	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Нікополь налічувалося 4,5 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 32 одиниць середніх підприємств, 0,6 тис. малих підприємств та 3,9 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було лише 3. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 3,5% (+5,6% показник для країни в

²⁴ Див. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/709-2020-%D1%80#Text> та <https://atu.decentralization.gov.ua/>.

²⁵ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Дніпропетровської області.

цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Нікополь знаходиться на 39-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. На місто припадає лише 3% від загальної кількості суб'єктів господарювання Дніпропетровської області.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Нікополя було зайнято 26,7 тис. осіб, що на 7,0% більше ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 60,7% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання Нікополя, що на 21,5 відсоткового пункту нижче від показника для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено більшою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті. На місто припадає 3,1% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Дніпропетровської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Нікополя становив 37,1 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, впав на 13,5% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення становило лише -2,1%. Сектор МСП Нікополя забезпечив 19,0% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України), що підтверджує вагомий роль великого бізнесу у місті. На суб'єкти господарювання Нікополя припадало 3,2% загального обсягу реалізованої продукції Дніпропетровської області.

У 2019 році експорт товарів м. Нікополь становив 755,2 млн дол. США, а експорт послуг – 0,4 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі, то майже весь обсяг (750,2 млн дол. США або 99,3%) припадає на металургійну продукцію (чорні метали та вироби з чорних металів, нікель і вироби з нього). Невеликі обсяги припадають на різноманітну хімічну продукцію (0,3%), пластмаси та полімерні матеріали (0,1%) та ін.

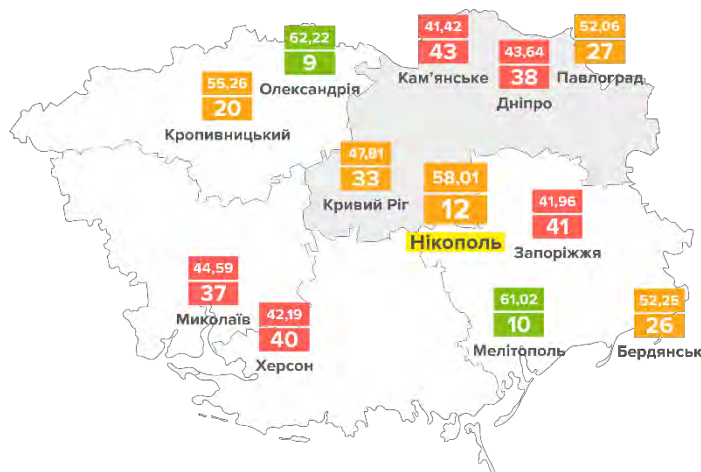
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Нікополі

В опитуванні в Нікополі взяли участь 100 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 34 (34,0%) підприємств-юридичних осіб та 66 (66,0%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 24,0% ФОП та 76,0% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Нікополя

Нікополь посів 12-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 58,01 бала. Таким чином Нікополь належить до групи міст з середнім ІКМ.

Нікополь став лідером Дніпропетровської області. Зокрема Павлоград знаходиться лише на 26-ій сходинці, а Кривий Ріг – на 33-ій (в обох міст – середнє значення ІКМ). Окрім цього, ще 2 представники регіону мають низький ІКМ: Дніпро (38-ме місце) та Кам'янське (43-те). Окрім цього неподалік від Нікополя ще 3 міста з низьким результатом: Миколаїв (37-ме місце), Херсон (40-ве) та Запоріжжя (41-ше). Водночас неподалік від Нікополя знаходиться Мелітополь, який отримав високий ІКМ (10-та сходинка).

Результати компонентів ІКМ 2021 для Нікополя (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	5,91	19
2. Доступ до публічного майна	4,02	33
3. Прозорість та відкритість даних	8,49	3
4. Вартість дотримання законодавства	8,74	3
5. Податки та збори	5,67	18
6. Неформальні платежі та корупція	7,24	6
Вимір 1. Хабарі/подарунки	7,69	4
Вимір 2. Антикорупційні заходи	6,80	11
7. Безпека ведення бізнесу	8,18	3
8. Лідерство міської влади	3,05	42
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	4,04	40
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	2,05	40
9. Ресурси для розвитку	2,36	45
Вимір 1. Людські ресурси	2,43	45
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	1,59	44
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	3,05	37
10. Підтримка інновацій	4,49	29

Головні результати Нікополя коротко

- Нікополь продемонстрував високий результат (7 та більше балів) в рамках 4 компонентів: «Прозорість та відкритість даних» (3-тє місце), «Вартість дотримання законодавства» (3-тє), «Неформальні платежі та корупція» (6-тє) та «Безпека ведення бізнесу» (3-тє).
- У Нікополі підприємці потребували найбільше часу для запуску бізнесу (від дати подання документів до першої операції з продажу товарів / послуг) у 2019-2020 роках – 75,9 дня. Це більш як в 2 рази більше ніж середній показник для всіх опитаних (30,6 дня).
- У Нікополі найвища частка респондентів, які оцінили доступ до інформації щодо місцевого бюджету на «добре» та «відмінно» - 29,2% (такий же результат в Бахмуті).
- Нікополь одне з трьох міст, де серед респондентів відсутні повідомлення про рейдерські захоплення у 2019 – 2020 роках.
- У Нікополі підприємці витрачають в середньому 2,8 дня на дотримання місцевих регулювань (вимог архітектурно-будівельного контролю, благоустрою, оренди комунального майна тощо). Це майже в 2 рази менше ніж середній показник для всіх міст – 5,7 дня. Окрім цього, це один з найнижчих показників серед досліджених міст.
- У Нікополі майже не буває перевірок інспекторів міської влади на суб'єктах господарювання. Показник становить в середньому 0,3 разу на рік, тоді як в середньому по країні він лише 0,7 разу.
- У Нікополі одна з найнижчих часток підприємців, котрі вважають, що місцеві податки та збори є перешкодою для розвитку їх бізнесу – 16,8% (показник для всієї вибірки – 22,9%).
- У Нікополі лише 5,1% опитаних повідомили про «неофіційні платежі» при спілкуванні з представниками міської влади з будь-яких питань впродовж 2019 – 2020 років, що є одним з найнижчих показників серед усіх міст (показник для всіх опитаних – 9,6%).

- В Нікополі лише 4,2% опитаних вважають, що мають «дуже значні» та «значні» можливості брати участь в розробці місцевих стратегічних документів (стратегій, програм, планів тощо). Це найнижчий показник серед досліджених міст (13,1% - середній показник для всіх міст).
- У Нікополі одна з найнижчих часток підприємців, котрі позитивно (на «відмінно» та «добре») оцінюють якість місцевої робочої сили – лише 4,7% опитаних. Це більше як в 2 рази менше від показника для всіх опитаних в цілому – 11,0%.
- Проблема браку робочої сили найбільшу відчутною є у Нікополі. Про неї вказали 78,9% опитаних.
- У Нікополі про запровадження інновацій (нових технологій, рішень або продуктів тощо) у 2019 – 2020 роках повідомили лише 31,8% опитаних (середній показник для міст – 43,2%).
- В Нікополі одна з найвищих часток респондентів, котрі повідомили, що їхні потреби в трансфері технологій «повністю задовольняються» або «у значній мірі задовольняються» (серед тих, які мають потребу) – 29,7%.

Перешкоди для ведення бізнесу: Нікополь

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Нікополі, %

Низький купівельний попит очолив рейтинг перешкод для ведення бізнесу у Нікополі. Про цю проблему повідомили більше половини (55%) місцевих підприємців та керівників фірм.

Це більше, ніж загалом у всіх 45 містах (33%). У загальнонаціональному рейтингу ця проблема знаходиться на другому місці.

Епідемія коронавірусу та карантин, які знаходяться на першому місці серед перешкод у країні в цілому, у Нікополі зайняли друге місце цього рейтингу. Однак частка опитаних, які назвали епідемію та карантин перешкодами, практично така ж у Нікополі (41%), як і в країні загалом (43%).

17% керівників бізнесу у Нікополі повідомили, що їм перешкоджає складне підключення до систем електро-, водо- та газопостачання і водовідведення. Ця проблема зайняла п'яте місце у рейтингу перешкод для бізнесу Нікополя.

Це більша частка, ніж в середньому в Україні, де про складне підключення до інфраструктури міста говорять 7% опитаних і ця проблема знаходиться на одинадцятому місці у рейтингу перешкод.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)²⁶.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

²⁶ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

- Інформація про комунальне майно та аукціони на оренду має бути легко доступною сайті міської ради і на спеціалізованих міських порталах.
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно проводити виставки, форуми, конкурси стартапів та інші заходи, які сприяють об'єднанню наукового та бізнес середовища.
- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей.

Павлоград

27 місце в ІКМ

Загальна інформація

Павлоград – місто у Дніпропетровській області. Розташоване у східній частині регіону.

Павлоград є адміністративним центром Павлоградського району та Павлоградської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади у 2020 році увійшла територія Павлоградської міської ради (м. Павлоград).

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Дніпра становила 104,0 тис. осіб.²⁷

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Павлоград у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	2	к	к	0,04%	к	к
МСП	4627	к	к	99,96%	к	к
середні підприємства	28	к	к	0,6%	к	к
малі підприємства	629	3,2	2,7	13,6%	8,8%	7,7%
з них мікро	538	1,4	1,0	11,6%	3,7%	2,8%
ФОП	3970	6,7	1,8	85,8%	18,4%	4,9%
Всього	4629	36,3	35,8	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Павлоград налічувалося 4,6 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 28 одиниць середніх підприємств, 0,6 тис. малих підприємств та 4 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було лише 2. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зростає на 3,5% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Павлоград знаходиться на 36-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 3,1% від загальної

²⁷ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Дніпропетровської області.

кількості суб'єктів господарювання Дніпропетровської області, що вказує на важливу роль міста в економіці регіону.

У 2019 році на всіх суб'єктах господарювання Павлограда було зайнято 36,3 тис. осіб. Зважаючи на конфіденційність даних через невелику кількість великих суб'єктів, інформація про кількість зайнятих для великих та середніх підприємств є недоступною. Однак доступні дані свідчать, що приблизно кожний четвертий зайнятий припадає на малий бізнес (8,8% – малі підприємства, 18,4% – ФОП). На місто припадає 4,2% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Дніпропетровської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Павлограда становив 36,3 млрд грн у поточних цінах. Зважаючи на конфіденційність даних, недоступна інформація про зростання чи скорочення реалізації продукції для всіх суб'єктів в цілому порівняно з 2018 роком. Однак обсяги реалізації малих підприємств у 2019 році зменшилися на 3,0%. При цьому лише близько десятої частини загального обсягу може припадати саме на малий бізнес (7,7% – малі підприємства, 4,9% – ФОП). На суб'єкти господарювання міста припало 3,1% загального обсягу реалізованої продукції Дніпропетровської області.

У 2019 році експорт товарів м. Павлоград становив 187,0 млн дол. США, а експорт послуг – 0,4 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі, то майже весь обсяг (185,0 млн дол. США або 98,9%) припав на мінеральні палива. Невеликі обсяги припадають на продукцію машинобудування (машини, обладнання та механізми) – лише 0,6%.

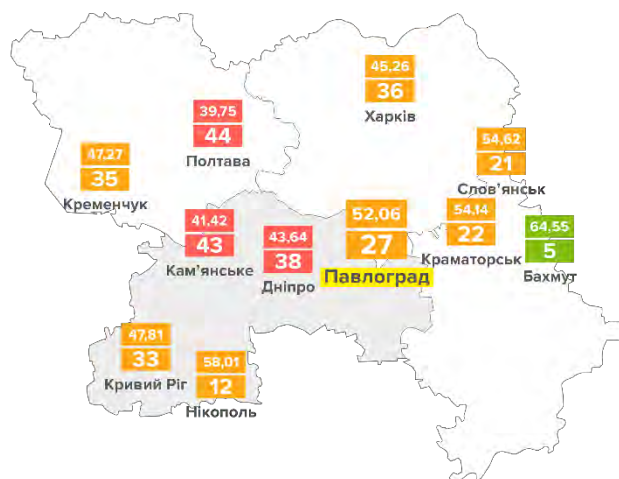
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Павлограді

В опитуванні в Павлограді взяли участь 100 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 35 (35,0%) підприємств-юридичних осіб та 65 (65,0%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 18,4% ФОП та 81,6% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Павлограда

Павлоград посів 27-му сходинку з результатом ІКМ 2021 – 52,06 бала. Таким чином Павлоград належить до **групи міст з середнім ІКМ**.

Павлоград отримав кращий результат ніж більшість інших представників Дніпропетровської області. Місто відстає лише від Нікополя (12-те місце). Водночас Павлоград випереджає Кривий Ріг (33-те місце, середній ІКМ), Дніпро (38-ме, низький ІКМ) та Кам'янське (43-те, низький ІКМ). Неповдалі також знаходяться Краматорське (22-га сходинка, середній ІКМ) та Бахмут (5-та, високий ІКМ).

Результати компонентів ІКМ 2021 для Павлограда (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	5,71	23
2. Доступ до публічного майна	6,91	4

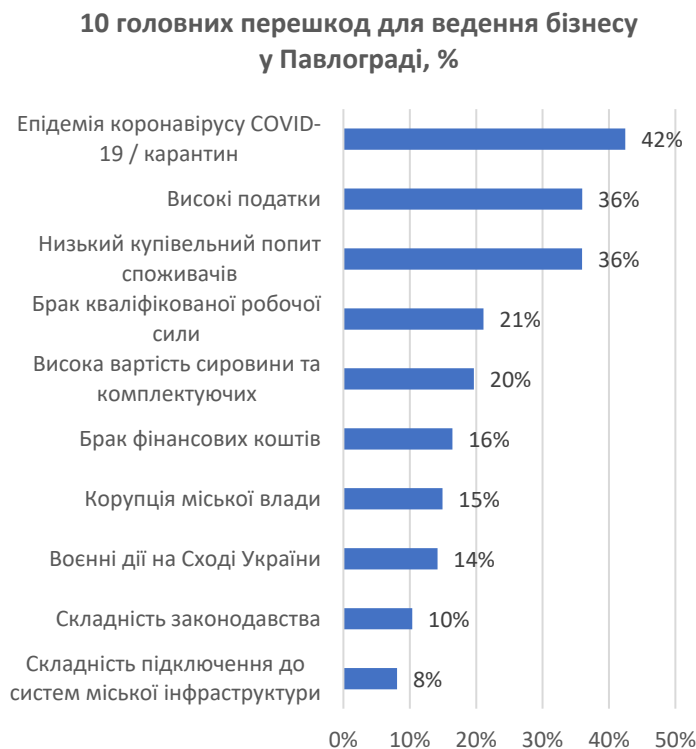
Компонент (Вимір)	Бали	Місце
3. Прозорість та відкритість даних	4,60	27
4. Вартість дотримання законодавства	8,18	6
5. Податки та збори	5,60	19
6. Неформальні платежі та корупція	3,91	39
Вимір 1. Хабарі/подарунки	2,55	42
Вимір 2. Антикорупційні заходи	5,27	22
7. Безпека ведення бізнесу	4,89	37
8. Лідерство міської влади	4,83	20
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	5,70	21
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	3,97	19
9. Ресурси для розвитку	3,87	29
Вимір 1. Людські ресурси	3,43	43
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	4,08	6
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	4,09	19
10. Підтримка інновацій	4,29	34

Головні результати Павлограда коротко

- Павлоград продемонстрував високий результат (7 та більше балів) лише в одному компоненті – «Вартість дотримання законодавства» (6-те місце).
- Незважаючи на низьку кількість балів, Павлоград серед лідерів компоненту «Доступ до публічного майна» (4-те місце) та виміру 2 «Фінансові та інфраструктурні ресурси» компоненту «Ресурси для розвитку» (6-те місце).
- Павлоград є одним з міст, де підприємці найчастіше вказували про доступність інформації про наявність земель комунальної власності – 41,4% опитаних.
- У Павлограді підприємці витрачають в середньому 3,8 дня на дотримання місцевих регулювань (вимог архітектурно-будівельного контролю, благоустрою, оренди комунального майна тощо). Це майже в 1,5 рази менше ніж середній показник для всіх міст – 5,7 дня. Окрім цього, це один з найнижчих показників серед досліджених міст.
- Лише 30,1% підприємців Павлограда знають про конкретні антикорупційні заходи влади. Водночас 15,4% - стикалися з «неформальними платежами» при спілкуванні з представниками міської влади з будь-яких питань впродовж 2019 – 2020 років (вище ніж показник для всіх опитаних – 9,6%).
- Павлоград є одним з міст, де підприємці найчастіше вказували про спроби рейдерського захоплення у 2019 – 2020 роках – 5,6% опитаних.
- Павлоград є одним з чотирьох міст, де більше половина опитаних вважають, що їхні конкуренти ведуть бізнес «у тіні» (варіанти відповіді «так» або «скоріше так») – 50,7%.
- В Павлограді лише 6,0% опитаних вважають, що мають «дуже значні» та «значні» можливості брати участь в розробці місцевих стратегічних документів (стратегій, програм, планів тощо). Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (13,1% - середній показник для всіх міст).
- Бізнес Павлограда найменше серед усіх міст задоволений якістю професійно-технічної освіти працівників – лише 5,3% відповідей припадає на оцінки «добре» та «відмінно». При цьому на рівні країни цей показник становить лише 13,3%.

- У Павлограді відсутні респонденти, потреби яких в трансфері технологій «повністю задовольняються» або «у значній мірі задовольняються» (серед тих, які мають потребу).
- У Павлограді 3,9% опитаних повідомили про участь в кластерах, створених за ініціативи чи підтримки міської влади (середній показник для опитаних – 2,5%).

Перешкоди для ведення бізнесу: Павлоград

На перше місце серед перешкод для ведення бізнесу у Павлограді вийшли епідемія коронавірусу та карантин, на які скаржаться 42% представників місцевого бізнесу.

Подібна ситуація спостерігається і на рівні країни в цілому: епідемія та карантин очолили загальнонаціональний рейтинг перешкод і стали перешкодою для 43% опитаного бізнесу.

По 36% підприємців та керівників фірм у Павлограді повідомили про такі перешкоди, як високі податки та низький попит. Ці проблеми зайняли друге та третє місця у рейтингу перешкод міста.

Про ці обидві проблеми у Павлограді повідомляють частіше, ніж в середньому у країні: серед усіх опитаних на низький попит вказали 33%, а на високі податки – 30%.

Висока вартість сировини та комплектуючих ввійшла до п'яти найпоширеніших перешкод для бізнесу у Павлограді. Про цю проблему говорять 20% респондентів міста. Це більше, ніж загалом у країні, де вдвічі менше керівників бізнесу (9%) повідомили, що дорога сировина та матеріали перешкоджають їхньому бізнесу.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)²⁸.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 7. Безпека ведення бізнесу.

- Необхідно забезпечити координацію роботи з правоохоронними органами щодо протидії рейдерству.

²⁸ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно проводити виставки, форуми, конкурси стартапів та інші заходи, які сприяють об'єднанню наукового та бізнес середовища.
- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей.

Донецька область

Бахмут

5 місце в ІКМ

Загальна інформація

Бахмут – місто у Донецькій області. Розташоване у північній частині регіону.

Місто є адміністративним центром Бахмутського району та Бахмутської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади у 2020 році увійшли м. Бахмут, смт Красна Гора та 17 сіл.²⁹

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Бахмута (міської ради) становила 73,2 тис. осіб³⁰.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Бахмут у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	–	–	–	–	–	–
МСП	3103	12,7	7,4	100,0%	100,0%	100,0%
середні підприємства	27	5,6	4,3	0,9%	43,9%	57,6%
малі підприємства	417	2,2	2,1	13,4%	17,1%	27,8%
з них мікро	353	0,9	0,6	11,4%	7,1%	8,6%
ФОП	2659	5,0	1,1	85,7%	38,9%	14,6%
Всього	3103	12,7	7,4	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Бахмут налічувалося 3,1 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 27 одиниць середніх підприємств, 0,4 тис. малих підприємств та 2,7 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств не було. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 2,7% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Бахмут знаходиться на 42-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає лише 4,8% від загальної кількості суб'єктів господарювання Донецької області.

²⁹ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-doneckoyi-oblasti-710-120620> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

³⁰ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Донецької області.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Бахмута було зайнято 12,7 тис. осіб. При цьому малий бізнес забезпечує близько двох третин робочих місць (17,1% – малі підприємства та 38,9% – ФОП). Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зросла на 3,8% (+5,7% відповідний показник зростання по країні). На Бахмут припадає 3,4% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Донецької області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Бахмута становив 7,4 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 11,8%, тоді як на рівні країни спостерігалось скорочення на -2,1%. На суб'єкти господарювання Бахмута припадало 1,6% загального обсягу реалізованої продукції Донецької області.

У 2019 році експорт товарів м. Бахмут становив 22,4 млн дол. США, а експорт послуг – 0,3 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі Слов'янська, то головним експортним товаром є продукція металургійної промисловості (насамперед мідь та вироби з неї). В цілому на таку продукцію припадає 18,0 млн. дол. США або 80,4%. Окрім цього, 1,8 млн. дол. США або 8,2% забезпечила продукція машинобудування, ще 1 млн. дол. США або 4,7% - продукція харчової промисловості.

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Бахмуті

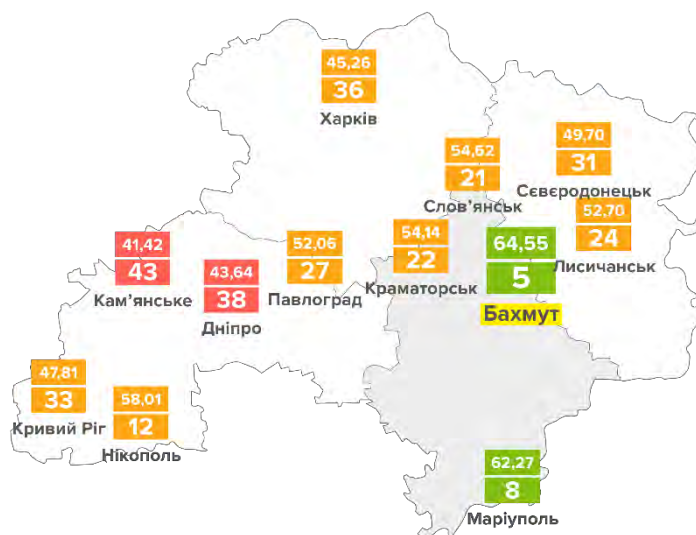
В опитуванні в Бахмуті взяли участь 106 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 17 (16,0%) підприємств-юридичних осіб та 89 (84,0%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 38,9% ФОП та 61,1% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Бахмута

Бахмут посів 5-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 64,55 бала. Таким чином Бахмут належить до групи міст з високим ІКМ. Таким чином Бахмут відстає дещо більше як на 3 бали від переможця ІКМ 2021 – Хмельницького. Окрім цього, Бахмут має другий найвищий результат серед міст, які не є адміністративними центрами областей.

Бахмут є лідером Донецької області.

Дещо нижче в рейтингу розташувався Маріуполь, який має також високий ІКМ (8-місце місце). Інші представники регіону належать до групи міст з середнім ІКМ: Слов'янськ (21-ше місце) та Краматорськ (22-ге). Міста сусідньої Луганської області теж отримали середній ІКМ – Лисичанськ (24-та сходинка) та Северодонецьк (31-ша).

Результати компонентів ІКМ 2021 для Бахмута (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	9,06	1
2. Доступ до публічного майна	7,93	2
3. Прозорість та відкритість даних	9,10	1

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
4. Вартість дотримання законодавства	5,81	36
5. Податки та збори	2,76	44
6. Неформальні платежі та корупція	6,73	11
Вимір 1. Хабарі/подарунки	7,40	6
Вимір 2. Антикорупційні заходи	6,06	17
7. Безпека ведення бізнесу	8,25	2
8. Лідерство міської влади	8,80	1
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	7,59	7
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	10,00	1
9. Ресурси для розвитку	3,81	32
Вимір 1. Людські ресурси	6,35	8
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	2,34	33
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	2,73	42
10. Підтримка інновацій	2,30	44

Головні результати Бахмута коротко

- Бахмут продемонстрував найвищі результати та переміг в трьох компонентах ІКМ: «Започаткування бізнесу», «Прозорість та відкритість даних» та «Лідерство міської влади».
- Також високий результат міста (7 та більше балів) зафіксовано ще в двох компонентах – «Доступ до публічного майна» (2-ге місце) та «Безпека ведення бізнесу» (2-ге). Високу кількість балів місто також отримало в вимірі 1 «Хабарі/подарунки» компоненту «Неформальні платежі та корупція» (6-те місце).
- Незважаючи на перемогу в трьох компонентах, а також лідерство в декількох інших, місто відчуває проблеми в інших сферах, що не дозволяє отримати ще вищий результат.
- Незважаючи на низьку кількість балів, місто серед лідерів виміру 1 «Людські ресурси» компоненту 9 «Ресурси для розвитку» (8-ме місце).
- Бахмут є одним з трьох міст, де про доступність інформації про муніципальну нерухомість повідомили більше половини опитаних – 52,8%.
- В Бахмуті друга найвища частка підприємців, котрі змогли отримати консультації або будь-яку іншу допомогу при державній реєстрації бізнесу у 2019-2020 роках – 86,1%.
- У Бахмуті найвища частка респондентів, які оцінили доступ до інформації щодо місцевого бюджету на «добре» та «відмінно» - 29,2% (такий же результат в Нікополя). Також у місті одна з найвищих часток респондентів, котрі поставили оцінки «добре» та «відмінно» щодо доступу до місцевих регуляторних актів – 38,3%.
- У Бахмуті витрачають найбільшу часту річного доходу (разом з Северодонецьком та Вінницею) на виконання місцевих регулювань – 2,8%.
- Бахмут є одним з 5 міст, де в 2019 – 2020 роках найнижча частка підприємців зазнала втрат внаслідок таких злочинних дій як вимагання, крадіжки, вандалізм, підпал, пограбування тощо (7,0% опитаних).
- Бахмут є одним з 5 міст, де найменша частка підприємців вважають, що їхні конкуренти ведуть бізнес «у тіні» (варіанти відповіді «так» або «скоріше так») – 30,4% опитаних.

- У Бахмуті найвища частка підприємців, котрі вважають, що місцеві податки та збори є перешкодою для розвитку їх бізнесу – 40,3%.
- В Бахмуті найвища частка респондентів, котрі вважають, що мають «дуже значні» та «значні» можливості брати участь в розробці місцевих стратегічних документів (27,4%).
- В Бахмуті також найвища частка респондентів (26,7%), котрі вказують, що в місті завжди або часто проводяться консультації щодо прийняття нових або зміни чинних регуляторних актів, які можуть мати вплив на бізнесу.
- Бахмут належить до 5 міст, де бізнес найменше задоволений якістю професійно-технічної освіти працівників – лише 6,2% відповідей припадає на оцінки «добре» та «відмінно». При цьому на рівні країни цей показник становить лише 13,3%.
- Підприємці Бахмута гірше ніж в більшості міст поінформовані про діяльність місцевих ділових об'єднань. Знають про діяльність бізнес-асоціацій чи бізнес-клубів (або будь-яких інших членських об'єднань бізнесу) лише 16,6% (показник для всієї вибірки – 40,6%).

Перешкоди для ведення бізнесу: Бахмут

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Бахмуті, %

Низький купівельний попит та високі податки очолюють рейтинг перешкод для ведення бізнесу у Бахмуті.

Епідемія коронавірусу, яка стала основною перешкодою на загальнонаціональному рівні, у Бахмуті зайняла третє місце.

Вагоме четверте місце серед перешкод для бізнесу Бахмута займає війна на сході України, яка загалом у рейтингу перешкод у всій країні знаходиться на восьмому місці.

Як і загалом в опитуванні, проблема браку фінансових коштів знаходиться на п'ятому місці у Бахмуті, але тут на неї вказує більше респондентів: 26%, тоді як в загальному в країні – 17%.

Натомість проблема браку кваліфікованої робочої сили у Бахмуті

не така гостра. На відміну від середнього результату для всіх міст загалом, де ця проблема зайняла четверте місце і на неї вказали 23% респондентів, у Бахмуті про неї повідомили вдвічі менше респондентів: 12%, – і вона знаходиться на шостому місці.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)³¹.

Компонент 4. Вартість дотримання законодавства.

- Необхідно забезпечити існування інституцій та/або платформ, які проводять регулярну експертизу місцевих регуляторних з метою зменшення часових та грошових витрат бізнесу.

³¹ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Компонент 5. Податки та збори.

- Необхідно регулярно проводити аналіз обтяжливості місцевих податків і зборів та їхнього впливу на місцевий бізнес.
- Необхідно відповідати викликам часу (наприклад, пандемії) та йти назустріч бізнесу в питанні надання пільг (зі сплати єдиного та земельного податків тощо).

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно проводити виставки, форуми, конкурси стартапів та інші заходи, які сприяють об'єднанню наукового та бізнес середовища.
- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей.

Краматорськ

22 місце в ІКМ

Загальна інформація

Краматорськ – адміністративний центр Донецької області.

Місто також є адміністративним центром Краматорського району та Краматорської міської територіальної громади.

До складу Краматорської територіальної громади у 2020 році було включено місто Краматорськ, а також 9 селищ міського типу та 5 сіл.³²

Зі жовтня 2014 року у місті перебувала Донецька обласна державна адміністрація, а з березня 2015 року – Донецька обласна військово-цивільна адміністрація³³.

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Краматорська (міської ради) становила 182,9 тис. осіб³⁴.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Вінниця у 2018 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	5	16,1	14,6	0,07%	31,8%	41,4%
МСП	7563	34,6	20,6	99,93%	68,2%	58,6%
середні підприємства	75	16,4	13,7	1,0%	32,3%	38,8%
малі підприємства	1041	5,7	3,7	13,8%	11,2%	10,6%
з них мікро	884	2,4	1,6	11,7%	4,7%	4,5%
ФОП	6447	12,5	3,2	85,2%	24,7%	9,2%
Всього	7568	50,7	35,2	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Краматорськ налічувалося 7,6 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 75 одиниць середніх підприємств, 1 тис. малих підприємств та 6,4 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих

³² Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-doneckoyi-oblasti-710-120620> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

³³ Див. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/2015>.

³⁴ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Донецької області.

підприємств було лише 5. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 5,2% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Краматорськ знаходиться на 30-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 11,6% від загальної кількості суб'єктів господарювання Донецької області, що підкреслює важливу роль Краматорська в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Краматорська було зайнято 50,7 тис. осіб, що на 2,1% більше ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 68,2% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання Краматорська, що на 14 відсоткового пункту нижче від показника для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено більшою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті. На місто припадає 13,6% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Донецької області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Краматорська становив 35,2 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, впав на 28,7% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було незначним – на 2,1%. Сектор МСП забезпечив 58,6% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України). На суб'єкти господарювання Краматорська припадало 7,7% загального обсягу реалізованої продукції Донецької області.

У 2019 році експорт товарів м. Краматорськ становив 302,3 млн дол. США, а експорт послуг – 2,9 млн дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі Краматорська, то більше двох третіх експорту забезпечує продукція машинобудування. На товари Розділу XVI УКТЗЕД (механічне обладнання; машини та механізми, електрообладнання та його частини, пристрої для записування або відтворення зображення і звуку) припало 222,3 млн. дол. США або 73,5% експорту товарів. Решту обсягу забезпечила насамперед металургійна продукція (76,2 млн. дол. США або 25,2%). Таким чином на продукцію інших галузей (деревообробку, хімічну промисловість, харчову промисловість) припало менше 2%.

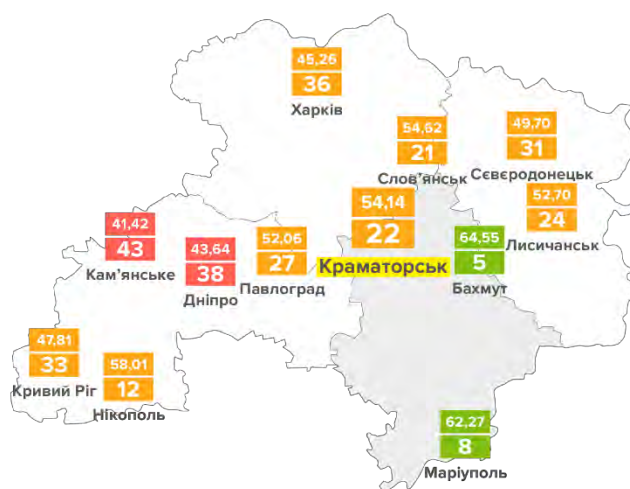
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Краматорську

В опитуванні в Краматорську взяли участь 149 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 35 (23,5%) підприємств-юридичних осіб та 114 (76,5%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 24,7% ФОП та 75,3% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Краматорська

Краматорськ посів 22-гу сходинку з результатом ІКМ 2021 – 54,14 бала. Таким чином Краматорськ належить до **групи міст з середнім ІКМ.**

Краматорськ отримав найнижчий результат серед міст Донецької області. Зокрема, попереду Бахмут та Маріуполь, які мають високий ІКМ (5-та та 8-ма сходинки рейтингу відповідно). Окрім цього, на 21-ій сходинці розташувався Слов'янськ (середній ІКМ). Міста Луганської області, які знаходяться неподалік, теж отримали середній ІКМ – Лисичанськ (24-та сходинка) та

Северодонецьк (31-ша). Сусідній Павлоград з Дніпропетровської області також має середнє значення ІКМ – 26-те місце.

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Краматорськ посів 9-ту сходинку (57,62 бала) та також належить до групи міст з середнім ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Краматорськ погіршив результат на 1,22 бала та опустився на 2 сходинки в рейтингу.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Краматорськ (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	7,23	7
2. Доступ до публічного майна	3,00	40
3. Прозорість та відкритість даних	3,48	40
4. Вартість дотримання законодавства	9,07	1
5. Податки та збори	5,18	28
6. Неформальні платежі та корупція	5,37	22
Вимір 1. Хабарі/подарунки	7,58	5
Вимір 2. Антикорупційні заходи	3,16	42
7. Безпека ведення бізнесу	7,13	11
8. Лідерство міської влади	4,48	24
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	5,02	26
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	3,94	20
9. Ресурси для розвитку	4,16	20
Вимір 1. Людські ресурси	6,24	11
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	3,11	16
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	3,15	35
10. Підтримка інновацій	5,94	8

Головні результати міста коротко

- Краматорськ отримав найбільшу кількість балів і посів 1-ше місце в компоненті 4 «Вартість дотримання законодавства» (9,07 бала).
- Також Краматорськ продемонстрував високий результат (7 та більше балів) в двох компонентах – «Започаткування бізнесу» (7-ме місце) та «Безпека ведення бізнесу» (11-те).
- Високий результат Краматорськ зафіксовано в вимірі 1 «Хабарі/подарунки» компоненту «Неформальні платежі та корупція» (5-те місце).
- Краматорськ є одним з міст, де підприємці найменш часто вказували про доступність інформації про наявність земель комунальної власності – лише 13,7% опитаних (показник для всіх опитаних – 27,4%). У Краматорську також одна з найнижчих часток позитивних оцінок («добре» та «відмінно») щодо доступу до регуляторних актів – 14,4% (середній показник – 21,5%).
- У Краматорську підприємці витрачають в середньому 1,7 дня на дотримання місцевих регулювань (вимог архітектурно-будівельного контролю, благоустрою, оренди комунального майна тощо). Це більш ніж 3 рази менше ніж середній показник для всіх міст – 5,7 дня. Це найнижчий показник серед досліджених міст.

- Краматорськ є одним з 4 міст, де витрати бізнесу на дотримання місцевих регулювань становлять менше 1% – лише 0,9%.
- У Краматорську одна з найнижчих часток респондентів, котрі повідомили про отримання пільги зі сплати місцевих податків та зборів впродовж 2019 – 2020 років – лише 3,5% (середній показник для міст – 8%).
- У Краматорську лише 5,3% опитаних повідомили про «неофіційні платежі» при спілкуванні з представниками міської влади з будь-яких питань впродовж 2019 – 2020 років, що є одним з найнижчих показників серед усіх міст (показник для всіх опитаних – 9,6%).
- У Краматорську також одна з найнижчих часток респондентів, котрі поінформовані щодо впроваджених міською владою конкретних антикорупційних заходів (електронної приймальні, відкритого бюджету, антикорупційної міської програми тощо) – 22,2% опитаних (показник для всіх опитаних – 31,3%).
- Незважаючи на низьку кількість балів, Краматорськ серед лідерів компоненту «Підтримка інновацій» (8-ме місце).
- У Краматорську одна з найнижчих часток підприємців, котрі вважають, що їхні конкуренти ведуть бізнес «у тіні» (варіанти відповіді «так» або «скоріше так») – 33,2% опитаних.
- У 2019 – 2020 роках 28,1% бізнесів Краматорська взаємодіяли з науковими установами чи технологічними компаніями для розвитку бізнесу. Це один з найвищих показників серед всіх міст (20,7% - середній показник).
- Краматорськ одне з шести міст, де про запровадження інновацій (нових технологій, рішень або продуктів тощо) у 2019 – 2020 роках повідомили більше половини опитаних – 53,2% (середній показник для міст – 43,2%).

Перешкоди для ведення бізнесу: Краматорськ

Перша п'ятірка головних перешкод для бізнесу у Краматорську збігається з першою п'ятіркою у всіх 45 містах загалом.

На першому місці у цьому рейтингу як у Краматорську, так і в цілому в країні знаходяться епідемія коронавірусу та карантин, за якими йдуть такі проблеми, як низький попит, високі податки, брак кваліфікованої робочої сили та брак фінансів.

Частки підприємців та керівників фірм, що скаржаться на ці проблеми, також у більшості випадків близькі у Краматорську та на загальнонаціональному рівні.

На фоні інших топ-5 перешкод виділяється лише проблема браку фінансових коштів, про яку у Краматорську говорять частіше (22%), ніж в країні загалом (17%).

Крім цього, у Краматорську гостріше відчувається війна на сході України. Тут її назвали перешкодою для бізнесу 22% опитаних і вона посіла шосте місце у рейтингу перешкод. В цілому у всіх містах воєнні дії на сході країни створюють перешкоди для 10% опитаних і ця проблема займає восьме місце у загальнонаціональному рейтингу перешкод.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)³⁵.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

- Інформація про комунальне майно та аукціони на оренду має бути легко доступною сайті міської ради і на спеціалізованих міських порталах.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 5. Податки та збори.

- Необхідно регулярно проводити аналіз обтяжливості місцевих податків і зборів та їхнього впливу на місцевий бізнес.
- Необхідно відповідати викликам часу (наприклад, пандемії) та йти назустріч бізнесу в питанні надання пільг (зі сплати єдиного та земельного податків тощо).

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

³⁵ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Маріуполь

8 місце в ІКМ

Загальна інформація

Маріуполь – місто у Донецькій області. Розташоване у південній частині регіону.

Маріуполь є адміністративним центром Маріупольського району та Маріупольської міської територіальної громади.³⁶

До складу територіальної громади у 2020 році увійшли м. Маріуполь, смт Старий Крим та 9 сіл.

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Маріуполя (міської ради) становила 449,1 тис. осіб³⁷.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Маріуполь у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	13	46,5	199,7	0,08%	39,2%	78,3%
МСП	17171	72,0	55,2	99,92%	60,8%	21,7%
середні підприємства	144	34,0	35,7	0,8%	28,7%	14,0%
малі підприємства	3176	14,7	13,0	18,5%	12,4%	5,1%
з них мікро	2733	6,4	4,2	15,9%	5,4%	1,7%
ФОП	13851	23,3	6,5	80,6%	19,7%	2,6%
Всього	17184	118,4	254,9	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Маріуполь налічувалося 17,2 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 144 одиниці середніх підприємств, 3,2 тис. малих підприємств та 13,9 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було 13. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 8,0% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Маріуполь знаходиться на 18-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 26,4% від загальної

³⁶ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-doneckoyi-oblasti-710-120620> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

³⁷ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Донецької області.

кількості суб'єктів господарювання Донецької області, що вказує на важливу роль Маріуполя в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Маріуполя було зайнято 118,4 тис. осіб, що на 9,2% більше ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 60,8% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання Маріуполя, що на 21,4 відсоткового пункту нижче від показника для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено більшою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті. На місто припадає 31,7% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Донецької області, що також підкреслює роль Маріуполя в економіці регіону.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Маріуполя становив 248,4 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 9,0% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було меншим – на -2,1%. Сектор МСП Маріуполя забезпечив 21,7% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України). Це підтверджує важливу роль великого бізнесу в місті. На суб'єкти господарювання міста припадало 55,8% загального обсягу реалізованої продукції Донецької області.

У 2019 році експорт товарів м. Маріуполь становив 3809,3 млн дол. США, а експорт послуг – 74,7 млн дол. США. Також чином Маріуполь забезпечив 7,6% загального експорту товарів з України в 2019 році. В товарній структурі зовнішньої торгівлі Маріуполя домінує продукція металургії. У 2019 році на недорогоцінні метали та вироби з них припало 3416,6 млн дол. США або 89,7% загального обсягу експорту товарів. Окрім цього 333,1 млн або 8,7% забезпечила продукція сільського господарства та харчової промисловості. Незначні обсяги експорту товарів припали на залізничне обладнання (26,8 млн дол. США бо 0,7%).

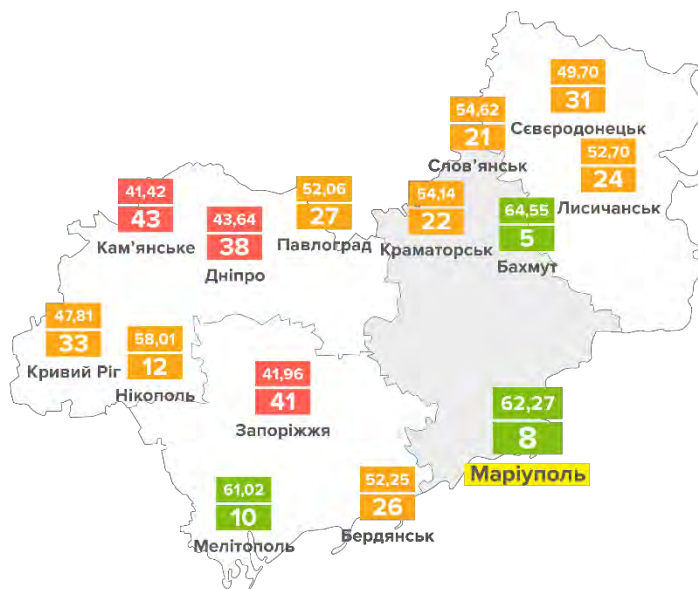
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Маріуполі

В опитуванні в Маріуполі взяли участь 214 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 110 (51,4%) підприємств-юридичних осіб та 104 (48,6%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 19,7% ФОП та 80,3% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Маріуполя

Маріуполь посів 8-му сходинку з результатом ІКМ 2021 – 62,27 бала. Таким чином Маріуполь належить до **групи міст з високим ІКМ.**

Маріуполь є одним з лідерів Донецької області. Попереду лише Бахмут, у якого 5-та сходинка. Інші представники регіону належать до групи міст з середнім ІКМ: Слов'янськ (21-ше місце) та Краматорськ (22-ге). Міста Луганської області теж отримали середній ІКМ – Лисичанськ (24-та сходинка) та Северодонецьк (31-ша). Неподалік

від Маріуполя також знаходяться Бердянськ (26-ше місце, середній ІКМ) та Запоріжжя (41-ге, низький ІКМ)

Результати компонентів ІКМ 2021 для Маріуполя (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	6,44	16
2. Доступ до публічного майна	5,32	19
3. Прозорість та відкритість даних	8,01	5
4. Вартість дотримання законодавства	2,65	45
5. Податки та збори	5,53	20
6. Неформальні платежі та корупція	8,69	1
Вимір 1. Хабарі/подарунки	7,39	7
Вимір 2. Антикорупційні заходи	10,00	1
7. Безпека ведення бізнесу	7,91	5
8. Лідерство міської влади	6,15	11
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	7,14	12
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	5,15	12
9. Ресурси для розвитку	4,45	13
Вимір 1. Людські ресурси	5,27	28
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	3,21	14
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	4,87	15
10. Підтримка інновацій	6,12	5

Головні результати Маріуполя коротко

- Маріуполь отримав найбільшу кількість балів і посів перше місце в компоненті 6 «Неформальні платежі і корупція».
- Окрім цього Маріуполь продемонстрував високий результат (7 та більше балів) в двох компонентах: «Прозорість та відкритість даних» (5-те місце) та «Безпека ведення бізнесу» (5-те місце).
- Маріуполь отримав також високий результат в рамках виміру 1 «Підтримка розвитку бізнесу» в компоненті «Лідерство міської влади».
- Незважаючи на низьку кількість балів, Маріуполь серед лідерів компоненту «Підтримка інновацій» (5-те місце).
- Маріуполь входить до п'ятірки міст, де найдовше тривала реєстрація бізнесу в 2019 – 2020 роках – 10,8 дня в місті проти 6,3 дня в середньому для всіх опитаних.
- У Маріуполі одна з найвищих часток респондентів, які оцінили доступ до інформації щодо місцевого бюджету на «добре» та «відмінно» - 26,1% (показник для всіх опитаних – 17,7%). Також найвища частка позитивних оцінок щодо доступу до інформації про публічні закупівлі – 34,0% (середній показник – 23,3%).
- У Маріуполі підприємці витрачають в середньому 13,5 дня на дотримання місцевих регулювань (вимог архітектурно-будівельного контролю, благоустрою, оренди комунального майна тощо). Це більш ніж 2 рази більше ніж середній показник для всіх міст – 5,7 дня. Окрім цього, це один з найвищих показників серед досліджених міст.

- У Маріуполі інспектори міської влади найчастіше серед усіх міст відвідують суб'єкти господарювання – 2,1 разу на рік.
- Маріуполь є одним з 5 міст, де підприємці витрачають найменшу серед усіх міст частку річного доходу на забезпечення безпеки/захист бізнесу (охорону, обладнання, судові процедури, плату за «кришування» тощо) – 2,0%
- У Маріуполі найвища частка респондентів, котрі поінформовані щодо впроваджених міською владою конкретних антикорупційних заходів (електронної приймальні, відкритого бюджету, антикорупційної міської програми тощо) – 47,8% опитаних. Разом з низьким рівнем поширення «неофіційних платежів» (вказали про них лише 5,7% опитаних) це дозволило місту перемогти в відповідному компоненті.
- В Маріуполі одна з найвищих частка підприємств та ФОП, котрі повідомили про участь в кластерах, створених за ініціативи чи підтримки міської влади – 4,9% (середній показник для опитаних – 2,5%).

Перешкоди для ведення бізнесу: Маріуполь

Першою трійкою головних перешкод для ведення бізнесу Маріуполь не істотно відрізняється від усіх 45 міст загалом.

Як і у загальнонаціональному рейтингу перешкод, тут на перше місце вийшли епідемія коронавірусу та карантин. На ці проблеми вказали 46% керівників бізнесу міста.

Друге та третє місця у рейтингу перешкод у Маріуполі зайняли високі податки та низький попит. На рівні країни ці проблеми розташовані навпаки: низький попит – на другому місці, а високі податки – на третьому.

Четверте місце серед перешкод для бізнесу Маріуполя зайняла війна на сході України. Про її негативний вплив на бізнес сказали 27% місцевих підприємців та керівників фірм.

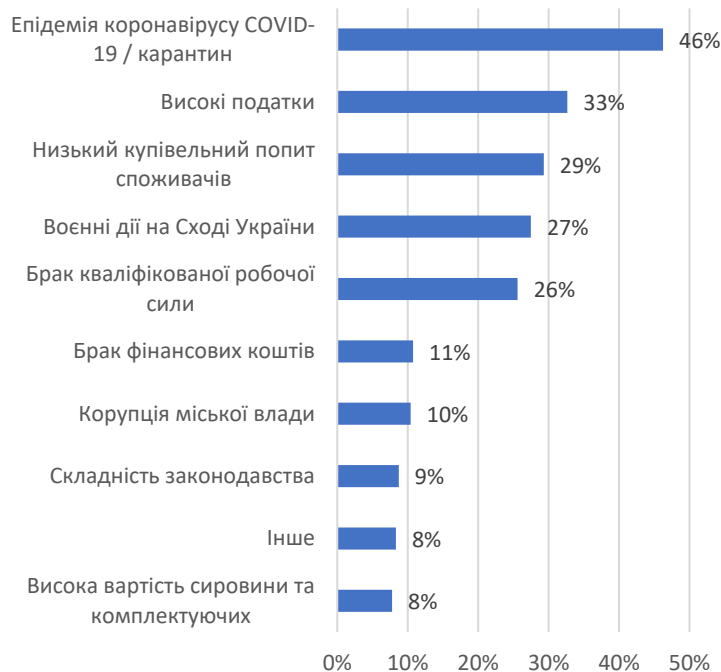
Це більше, ніж в загальному в Україні, де військові дії виступають проблемою для 10% опитаних і ця проблема знаходиться на восьмому місці у рейтингу перешкод.

П'ятірку головних перешкод для бізнесу у Маріуполі замикає брак кваліфікованої робочої сили, який є проблемою для 26% керівників бізнесу міста.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)³⁸.

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Маріуполі, %

³⁸ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

- Інформація про комунальне майно та аукціони на оренду має бути легко доступною сайті міської ради і на спеціалізованих міських порталах.
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 4. Вартість дотримання законодавства.

- Необхідно забезпечити існування інституцій та/або платформ, які проводять регулярну експертизу місцевих регуляторних з метою зменшення часових та грошових витрат бізнесу.

Компонент 5. Податки та збори.

- Необхідно регулярно проводити аналіз обтяжливості місцевих податків і зборів та їхнього впливу на місцевий бізнес.
- Необхідно відповідати викликам часу (наприклад, пандемії) та йти назустріч бізнесу в питанні надання пільг (зі сплати єдиного та земельного податків тощо).

Слов'янськ

21 місце в ІКМ

Загальна інформація

Слов'янськ – місто у Краматорському районі Донецької області. Розташоване у північній частині регіону.

Слов'янськ є адміністративним центром Слов'янської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади у 2020 році увійшли місто Слов'янськ, 2 селища міського типу та 2 села.³⁹

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Слов'янська (міської ради) становила 107,8 тис. осіб⁴⁰.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Слов'янськ у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	–	–	–	–	–	–
МСП	5495	19,7	8,0	100,00%	100,0%	100,0%
середні підприємства	47	7,1	2,7	0,86%	36,2%	33,6%
малі підприємства	805	3,9	2,8	14,65%	19,8%	34,5%
з них мікро	701	1,8	1,4	12,76%	9,1%	17,6%
ФОП	4643	8,6	2,6	84,49%	43,9%	32,0%
Всього	5495	19,7	8,0	100,00%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті налічувалося 5,5 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 47 одиниць середніх підприємств, 0,8 тис. малих підприємств та 4,6 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств не було. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 2,9% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Слов'янськ знаходиться на 34-ій сходинці серед обраних

³⁹ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-doneckoyi-oblasti-710-120620> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

⁴⁰ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Донецької області.

для дослідження міст. На місто припадає 8,4% від загальної кількості суб'єктів господарювання Донецької області.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Слов'янська було зайнято 19,7 тис. осіб. При цьому малий бізнес забезпечує близько двох третин робочих місць (19,8% – малі підприємства та 43,9% – ФОП). Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зросла на 2,7% (+5,7% відповідний показник зростання по країні). На Слов'янськ припадає 5,3% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Донецької області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Слов'янська становив 8 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 13,0% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було нижчим – -2,1%. На суб'єкти господарювання Слов'янська припадало 1,7% загального обсягу реалізованої продукції Донецької області.

У 2019 році експорт товарів м. Слов'янськ становив 15,7 млн дол. США, а експорт послуг – 0,6 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі Слов'янська, то головною експортною продукцією є керамічні вироби (6,6 млн. дол. США або 42,2%). В цілому товари Розділу XIII УКТЗЕД (вироби з каменю, гіпсу, цементу, кераміки, скла) забезпечили майже половину експорту (7,3 млн. дол. США або 46,8%). На металургійну продукцію припало ще 2,8% млн або 18,1%, на продукцію машинобудування – 2,6 млн. дол. США або 16,7%, продукцію хімічної промисловості – 0,8 млн. дол. США або 5,4%, продукцію харчової промисловості – 0,7 млн. дол. США бо 4,3%.

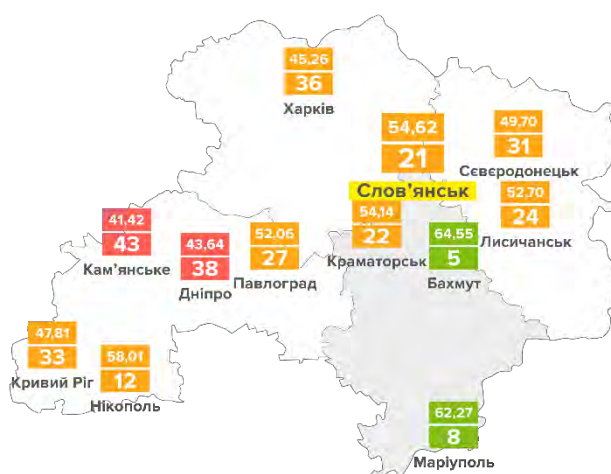
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Слов'янську

В опитуванні в Слов'янську взяли участь 104 суб'єкти підприємницької діяльності. Це 32 (30,8%) підприємства-юридичні особи та 72 (69,2%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 43,9% ФОП та 56,1% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Слов'янська

Слов'янськ посів 21-шу сходинку з результатом ІКМ 2021 – 54,62 бала. Таким чином Слов'янськ належить до групи міст з середнім ІКМ.

Слов'янськ отримав один з найнижчих результатів серед міст Донецької області. Зокрема, попереду Бахмут та Маріуполь, які мають високий ІКМ (5-та та 8-ма сходинки рейтингу відповідно). Однак нижче в рейтингу на 22-ій сходинці розташувався Краматорськ (середній ІКМ). Міста сусідньої Луганської області теж отримали середній ІКМ – Лисичанськ (24-та сходинка) та Северодонецьк (31-ша). Харків, який також знаходиться неподалік, розташувався на 36-ій сходинці (середній ІКМ).

Результати компонентів ІКМ 2021 для Слов'янська (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	4,42	38
2. Доступ до публічного майна	7,93	1
3. Прозорість та відкритість даних	4,76	25
4. Вартість дотримання законодавства	6,91	24
5. Податки та збори	4,74	31
6. Неформальні платежі та корупція	7,00	9
Вимір 1. Хабарі/подарунки	4,58	29
Вимір 2. Антикорупційні заходи	9,42	4
7. Безпека ведення бізнесу	6,13	24
8. Лідерство міської влади	4,07	28
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	4,95	28
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	3,20	28
9. Ресурси для розвитку	3,96	27
Вимір 1. Людські ресурси	5,73	18
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	2,33	34
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	3,84	23
10. Підтримка інновацій	4,55	28

Головні результати Слов'янська коротко

- Слов'янськ отримав найбільшу кількість балів (7,93 бала) і посів перше місце в компоненті «Доступ до публічного майна».
- Також Слов'янськ продемонстрував високий результат (7 та більше балів) в компоненті «Неформальні платежі та корупція» (9-те місце). Зокрема у міста високий результат у вимірі 2 цього компоненту – «Антикорупційні заходи» (4-те місце).
- Інші компоненти є проблемними для міста, що зумовило в сумі невисокий результат в загальному рейтингу.
- В Слов'янську одна з найвищих часток підприємців, котрі стикалися з перешкодами під час проходження процедури реєстрації бізнесу у 2019 – 2020 роках – 22,2%.
- Слов'янськ є одним з міста, де підприємці найчастіше вказували про доступність інформації про наявність земель комунальної власності – 42,7% опитаних.
- Слов'янськ є одним з трьох міст, де про доступність інформації про муніципальну нерухомість повідомили більше половини опитаних – 51,2%.
- 11,4% респондентів Слов'янська стикалися з «неформальними платежами» при спілкуванні з представниками міської влади з будь-яких питань впродовж 2019 – 2020 років (вище ніж показник для всіх опитаних – 9,6%).
- У Слов'янську одна з найвищих часток респондентів, котрі поінформовані щодо впроваджених міською владою конкретних антикорупційних заходів (електронної приймальні, відкритого бюджету, антикорупційної міської програми тощо) – 45,6% опитаних (показник для всіх опитаних – 31,3%).
- Кожен другий респондент у Слов'янську вважає, що його конкуренти працюють в тіні – 49,3%.

- У Слов'янську бізнес менш часто ніж в більшості міст відчуває брак робочої сили, однак проблема є вагомою. Про цю проблему вказали 57,7% опитаних у місті, тоді як середній показник для вибірки – 69,0%.
- Залучення фінансових ресурсів є серйозною проблемою для ведення бізнесу для 68,0% опитаних у Слов'янську. Це один з найвищих показників серед досліджених міст.
- В Слов'янську про запровадження інновацій (нових технологій, рішень або продуктів тощо) у 2019 – 2020 роках повідомили лише 33,5% опитаних (середній показник для міст – 43,2%).

Перешкоди для ведення бізнесу: Слов'янськ

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Слов'янську, %

Перша трійка перешкод для ведення бізнесу збігається із загальнонаціональним рейтингом перешкод. Як і в Україні загалом, у Слов'янську цей рейтинг очолюють епідемія коронавірусу та карантин. І так само, як і в середньому у всіх містах, у Слов'янську на цю проблему вказує дещо більше 40% керівників бізнесу.

Другою та третьою за поширеністю перешкодами у Слов'янську виступили низький попит та високі податки.

Четверте місце серед перешкод для ведення бізнесу займає війна на сході країни. 27% підприємців та керівників фірм Слов'янська говорять про її негативний вплив на бізнес, що більше, ніж в середньому в Україні (10%).

П'ятірку основних проблем для бізнесу у Слов'янську замикає брак коштів, який є проблемою для 26% місцевого бізнесу, що також більше, ніж в цілому в Україні, де ця проблема актуальна для 17% респондентів.

А брак кваліфікованої робочої сили у Слов'янську відчувається меншою мірою. Тоді як серед усіх опитаних частка тих, що повідомили про цю проблему, склала 23%, то у Слов'янську – 16%.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)⁴¹.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

⁴¹ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через активне залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

Бердичів

19 місце в ІКМ

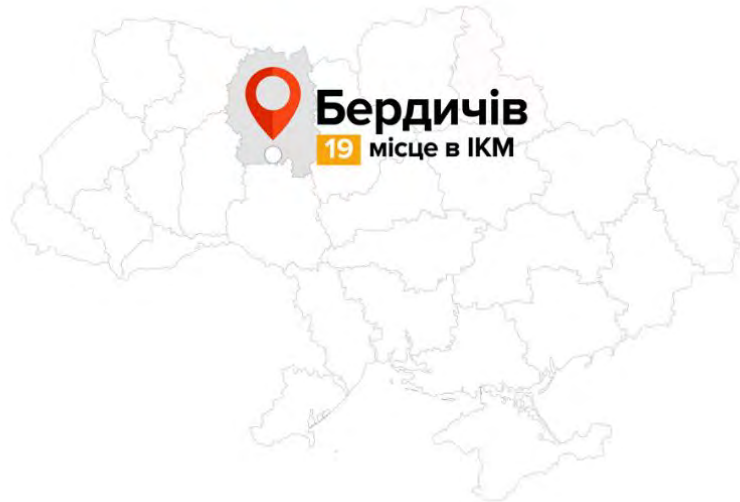
Загальна інформація

Бердичів – місто у Житомирській області. Розташоване у південній частині регіону.

Місто є адміністративним центром Бердичівської району та Бердичівської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади у 2020 році увійшли місто Бердичів та 2 села (Підгородне і Скраглівка).⁴²

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Бердичева становила 73,7 тис. осіб⁴³.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Бердичів у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	–	–	–	–	–	–
МСП	3864	14,0	5,0	100,0%	100,0%	100,0%
середні підприємства	26	6,0	2,4	0,7%	43,0%	47,5%
малі підприємства	323	1,7	1,2	8,4%	11,9%	23,9%
з них мікро	268	0,6	0,3	6,9%	4,2%	5,8%
ФОП	3515	6,3	1,4	91,0%	45,1%	28,6%
Всього	3864	14,0	5,0	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

⁴² Див. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-2020-%D1%80#Text> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

⁴³ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Житомирської області.

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Бердичів налічувалося 3,9 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 26 одиниць середніх підприємств, 0,3 тис. малих підприємств та 3,5 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств взагалі не було. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 4,9% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Бердичів знаходиться на 40-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 7,6% від загальної кількості суб'єктів господарювання Житомирської області, що підкреслює важливу роль Бердичева в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Бердичева було зайнято 14 тис. осіб. При цьому малий бізнес забезпечує більше половини робочих місць (11,9% – малі підприємства та 45,1% – ФОП). Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зросла на 10,3% (+5,7% відповідний показник зростання по країні). На Бердичів припадає 6,7% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Житомирської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Бердичева становив 5,0 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 3,6%, тоді як на рівні України спостерігалось скорочення (-2,1%). На суб'єкти господарювання Бердичева припадало 3,6% від загального обсягу реалізованої продукції Житомирської області.

За даними Головного управління статистики у Житомирській області⁴⁴ у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції Бердичева становив 3,3 млрд грн. При цьому приблизно 3,1 млрд або 94,7% припало на переробну промисловість. Основний внесок (1,3 млрд грн або 39,4%) забезпечило виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів⁴⁵. Серед інших вагомих видів діяльності також текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів (0,7 млрд грн або 20,4%), машинобудування (0,43 млрд грн або 13,0%) та виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (0,36 млрд грн або 10,8%).

У 2019 році експорт товарів м. Бердичів становив 25,0 млн дол. США, а експорт послуг – 4,3 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі Бердичева, то більше половини обсягу експорту забезпечили текстильні матеріали та вироби (насамперед одяг з текстилю) – 14,2 млн. дол. США або 56,9%. Окрім цього значні обсяги припали на продукцію машинобудування (4,1 млн. дол. США або 16,5%), меблі (3,1 млн. дол. США або 12,6%), деревину та вироби з деревини (2 млн. дол. США або 8,1%). Незначні обсяги експорту були забезпечені шкіряною (2,9%) та сільськогосподарською продукцією (2,6%).

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Бердичеві

В опитуванні в Бердичеві взяли участь 100 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 20 (20,0%) підприємств-юридичних осіб та 80 (80,0%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за

⁴⁴ Дані щодо обсягів реалізації за видами промислової діяльності сформовано за функціональним принципом (по однорідних продуктах). Житомир – 2018. Статистичний збірник.

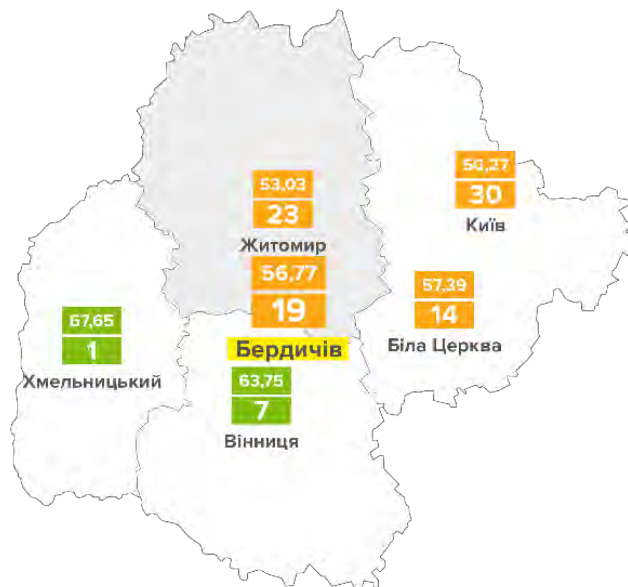
⁴⁵ Дані за видами діяльності сформовані за однорідними продуктами.

критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 45,1% ФОП та 54,9% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Бердичева

Бердичів посів 19-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 56,77 бала. Таким чином Бердичів належить до групи міст з середнім ІКМ.

Бердичів більш як на 3 бали випереджає Житомир (23-тє місце, середній ІКМ), який також представляє Житомирську область. По сусідству знаходиться місто Хмельницький, яке є переможцем ІКМ 2021, випереджаючи Бердичів більш як 11 балів. Окрім цього, високий ІКМ має Вінниця (7-ма сходинка). Інші міста неподалік, як і Бердичів, належать до групи міст зі середнім ІКМ: Біла Церква (14-тє місце), Київ (30-тє) та Рівне (32-тє).

Результати компонентів ІКМ 2021 для Бердичева (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	7,70	4
2. Доступ до публічного майна	5,39	18
3. Прозорість та відкритість даних	5,32	21
4. Вартість дотримання законодавства	7,58	15
5. Податки та збори	7,06	2
6. Неформальні платежі та корупція	5,16	26
Вимір 1. Хабарі/подарунки	6,93	9
Вимір 2. Антикорупційні заходи	3,39	40
7. Безпека ведення бізнесу	5,50	29
8. Лідерство міської влади	6,41	9
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	7,49	10
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	5,33	8
9. Ресурси для розвитку	2,96	44
Вимір 1. Людські ресурси	2,52	44
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	3,05	19
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	3,30	32
10. Підтримка інновацій	4,31	33

Головні результати Бердичева коротко

- Бердичів продемонстрував високий результат (7 та більше балів) в рамках трьох компонентів: «Започаткування бізнесу» (4-те місце), «Вартість дотримання законодавства» (15-те) та «Податки та збори» (2-ге).
- Також в Бердичів зафіксовано високий результат у вимірі 1 «Підтримка бізнесу» компоненту 8 «Лідерство міської влади» (10-те місце у вимірі).
- Незважаючи на незначну кількість балів, місто серед лідерів компоненту «Лідерство міської влади» - на 9-ій сходинці.
- У Бердичеві зафіксовано найшвидше середню тривалість реєстрації бізнесу – 2,6 дня, що більш як в 2 рази швидше ніж в середньому для всіх опитаних (6,3 дня).
- У Бердичеві для запуску бізнесу (від дати подання документів до першої операції з продажу товарів / послуг) у 2019-2020 роках було потрібно найменше часу серед досліджених міст – лише 11,8 дня.
- Бердичів є одним з міст, де консультації при реєстрації бізнесу змогли отримати менше половини респондентів – 42,2%. Однак це не завадило продемонструвати високу швидкість реєстрації бізнесу та запуску бізнесу.
- В Бердичеві одна з найнижчих часток підприємців, котрі стикалися з перешкодами під час проходження процедури реєстрації бізнесу у 2019 – 2020 роках – лише 4,5% (показник серед усіх опитаних – 11,0%).
- Майже дві третини бізнесу (61,6%) Бердичева вважає, що міська влада «дуже добре» або «добре» ставиться до приватного бізнесу. Це найвищий показник серед досліджених міст (33,4% - показник для всі опитаних).
- В Бердичеві близько двох третин опитаних (61,6%) погоджуються, що міська влада підтримує вже існуючий бізнес. Це один з найвищих результатів серед досліджених міст (41,9% - показник для всіх опитаних).
- У Бердичеві одна з найнижчих часток підприємців, котрі позитивно (на «відмінно» та «добре») оцінюють якість місцевої робочої сили – лише 5,3% опитаних. Це більше як в 2 рази менше від показника для всіх опитаних в цілому – 11,0%.
- Для 79,4% респондентів в Бердичеві недостатня підготовка працівників є серйозною перешкодою для ведення бізнесу. Це найвищий показник серед досліджених міст.
- Залучення фінансових ресурсів є серйозною проблемою для ведення бізнесу для 49,9% опитаних у Бердичеві. Це один з найнижчих показників серед досліджених міст.

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Бердичеві, %

Перешкоди для ведення бізнесу: Бердичів

На першому місці серед перешкод для бізнесу Бердичева – епідемія коронавірусу та карантин, на які скаржаться майже половина опитаних у цьому місті (49%).

Друге місце у рейтингу перешкод в Бердичеві з невеликим відривом зайняв низький попит.

Це відповідає результатам на загальнонаціональному рівні, де ці дві проблеми також очолюють список перешкод для ведення бізнесу.

На третьому місці серед проблем для бізнесу у Бердичеві – брак кваліфікованої робочої сили, на яку вказало 30% місцевих фірм та підприємців.

Це відрізняє це місто на фоні решти країни, оскільки за результатами опитування загалом ця перешкода знаходиться на четвертому місці і про неї повідомляє 23% керівників бізнесу.

Натомість високі податки, які виступають перешкодою для 30% опитаних в цілому в країні, є не настільки гострою проблемою у Бердичеві. Тут про неї повідомляють 17% керівників бізнесу і вона займає п'яте місце у рейтингу перешкод.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)⁴⁶.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно проводити виставки, форуми, конкурси стартапів та інші заходи, які сприяють об'єднанню наукового та бізнес середовища.
- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей.

⁴⁶ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Житомир

23 місце в ІКМ

Загальна інформація

Житомир – адміністративний центр Житомирської області.

Місто також є адміністративним центром Житомирського району та Житомирської міської територіальної громади.

До складу Житомирської територіальної громади включено Житомирську міську раду (місто Житомир) та Вересівську сільську раду (село Вереси).⁴⁷

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Житомира становила 262,3 тис. осіб⁴⁸.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Житомир у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	3	4,4	6,7	0,02%	6,1%	14,0%
МСП	16885	67,8	41,5	99,98%	93,9%	86,0%
середні підприємства	130	28,4	20,1	0,8%	39,3%	41,8%
малі підприємства	2762	14,2	12,8	16,4%	19,6%	26,5%
з них мікро	2320	5,7	4,2	13,7%	7,8%	8,8%
ФОП	13993	25,3	8,5	82,9%	35,0%	17,7%
Всього	16888	72,2	48,2	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Житомир налічувалося 16,9 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 130 одиниць середніх підприємств, 2,8 тис. малих підприємств та 14 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було лише 3. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 4,4% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Житомир знаходиться на 19-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає третина (33,1%) від

⁴⁷ Див. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-2020-%D1%80#Text> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

⁴⁸ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Житомирської області.

загальної кількості суб'єктів господарювання Житомирської області, що підкреслює провідну роль Житомира в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Житомира було зайнято 72,2 тис. осіб, що на 6,0% більше ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 93,9% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання Житомира, що на 11,8 відсоткового пункту вище від показник для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено меншою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті. На місто припадає 34,5% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Житомирської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Житомира становив 41,5 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, зменшився на 3,0% порівняно з 2018, що майже відповідає скороченню на рівні країни (-2,1%). Сектор МСП Житомира забезпечив 86,0% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України). На суб'єкти господарювання міста припадало 35,0% загального обсягу реалізованої продукції Житомирської області.

За даними Головного управління статистики у Житомирській області⁴⁹ у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції Житомира становив 18,1 млрд грн. При цьому приблизно 11,1 млрд або 61,1% припало на переробну промисловість. Основний внесок (3,6 млрд грн або 21%) забезпечило виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів⁵⁰. На другому місці знаходиться виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої продукції (2,6 млрд грн або 14,3%). Серед інших вагомих видів діяльності металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів (приблизно 1,4 млрд або 7,8%) текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів (більше 1,0 млрд грн або 5,6%), виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (майже 1 млрд грн або 5,3%).

У 2019 році експорт товарів м. Житомир становив 179,8 млн дол. США, а експорт послуг – 32,5 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі Житомира, то близько третини експорту (34,9%) забезпечила продукція сільського господарства та харчової промисловості. Окрім цього 29,8 млн. дол. США (16,6%) припали на вироби з чорних металів, 20,7 млн. дол. США (11,5%) – на деревину та вироби з деревини, 15,6 млн. дол. США (8,7%) – текстильні матеріали та вироби з них.

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Житомирі

В опитуванні в Житомирі взяли участь 212 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 133 (62,7%) підприємства-юридичні особи та 79 (37,3%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 35,0% ФОП та 65,0% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Житомира

Згідно з результатами дослідження, Житомир **посів 23-ту сходинку** з результатом ІКМ 2021 – 53,03 бала. Таким чином Житомир належить до **групи міст з середнім ІКМ**.

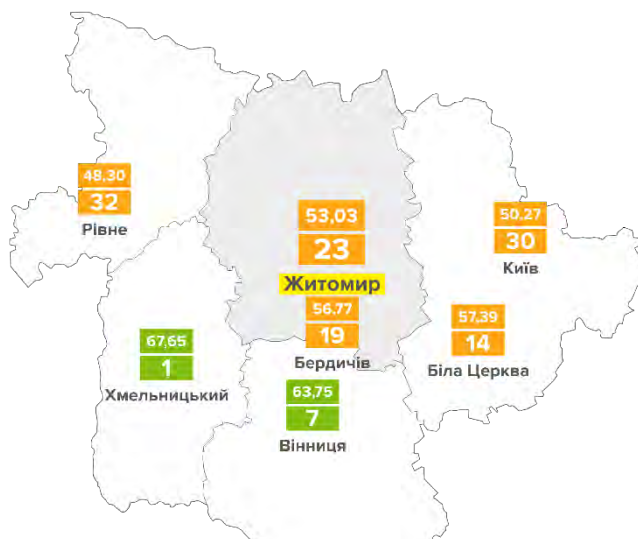
Житомир відстає більш як на 3 бали від Бердичева (19-те місце, середній ІКМ), який також представляє Житомирську область. По сусідству знаходиться місто Хмельницький, яке є переможцем

⁴⁹ Дані щодо обсягів реалізації за видами промислової діяльності сформовано за функціональним принципом (по однорідних продуктах). Житомир – 2018. Статистичний збірник.

⁵⁰ Дані за видами діяльності сформовані за однорідними продуктами.

ІКМ 2021, випереджаючи Житомир більш як 14 балів. Окрім цього, високий ІКМ має Вінниця (7-ма сходинка). Інші міста неподалік, як і Житомир, належать до групи міст зі середнім ІКМ: Біла Церква (14-те місце), Київ (30-те) та Рівне (32-ге).

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Житомир посів 12-ту сходинку (54,84 бала) та також належить до групи міст з середнім ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Житомир покращив результат на 1,09 бала. Незважаючи на це, місто опустилося на 1 сходинку в рейтингу, оскільки інші міста продемонстрували кращий показник зростання.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Житомира

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	5,30	29
2. Доступ до публічного майна	5,69	13
3. Прозорість та відкритість даних	5,79	18
4. Вартість дотримання законодавства	6,04	32
5. Податки та збори	5,75	17
6. Неформальні платежі та корупція	4,21	35
Вимір 1. Хабарі/подарунки	4,43	31
Вимір 2. Антикорупційні заходи	3,99	37
7. Безпека ведення бізнесу	5,44	31
8. Лідерство міської влади	5,55	16
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	6,85	15
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	4,25	17
9. Ресурси для розвитку	4,17	19
Вимір 1. Людські ресурси	5,07	32
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	2,12	38
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	5,32	7
10. Підтримка інновацій	5,37	18

Головні результати Житомира коротко

- Місто не отримало високого результату (7 та більше балів) в жодному з компонентів/вимірів.
- Найбільш проблеми для міста є компоненти «Ресурси для розвитку» та «Неформальні платежі та корупція», де місто отримало відповідно лише 4,17 та 4,21 бала.

- Вимір 2 «Фінансові та інфраструктурні ресурси» в компоненті «Ресурси для розвитку» продемонстрував в Житомирі найбільш слабкий результат – лише 2,12 бала.
- Незважаючи на низьку кількість балів, місто серед лідерів виміру 3 «Інфраструктура підтримки бізнесу» компоненту «Ресурси для розвитку» - на 7-ій сходинці.
- Компонент «Вартість дотримання законодавства», як і в більшості міст, є найменш проблемним, адже місто отримало 6,04 бала.
- Житомир входить до п'ятірки міст, де зафіксовано найшвидше середню тривалість реєстрації бізнесу у 2019 – 2020 роках – 3,9 дня у місті проти 6,3 дня серед усіх опитаних.
- Кожен другий респондент у Житомирі вважає, що його конкуренти працюють в тіні – 45,5%.
- 11,7% опитаних в Житомирі вказують, що стикалися з неофіційними платежами в 2019 – 2020 роках.
- У Житомирі лише 25,3% респондентів, котрі поінформовані щодо впроваджених міською владою конкретних антикорупційних заходів (електронної приймальні, відкритого бюджету, антикорупційної міської програми тощо).
- Для майже двох третин опитаних (62,1%) брак фінансових ресурсів є серйозною перешкодою для ведення бізнесу.
- 1% опитаних повідомили, що впродовж 2019 – 2020 років отримували фінансову підтримку від міської влади для ведення бізнесу.
- 41,2% опитаних вважають, що представники міської влади «добре» або «дуже добре» ставляться до приватного бізнесу (33,4% - показник для всієї вибірки).
- Більше половини респондентів (54,7%) погоджуються, що міська влада в Житомирі підтримує створення нового бізнесу, а 48,2% погоджуються, що міська влада підтримує існуючий бізнес.

Перешкоди для ведення бізнесу: Житомир

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Житомирі, %

Майже половина керівників бізнесу Житомира (49%) повідомили, що епідемія коронавірусу та карантин стали для них перешкодою.

Ця проблема зайняла перше місце у рейтингу перешкод у Житомирі із значною різницею порівняно з наступною проблемою у рейтингу: низьким купівельним попитом, на яку вказали 30% житомирського бізнесу.

Один з кожних чотирьох респондентів у Житомирі (25%) зіштовхнувся з проблемами високих податків та браку кваліфікованої робочої сили.

Це відрізняє Житомир на фоні усіх міст загалом, де про проблему високих податків повідомляє 30% опитаних.

Загалом топ-10 проблем для бізнесу у Житомирі практично збігаються з топ-10 проблем в Україні загалом.

Виключенням є лише те, що у Житомирі до головних десяти проблем для бізнесу не ввійшла війна на сході України, яка у загальнонаціональному рейтингу займає восьме місце. Натомість до топ-10 проблем у Житомирі ввійшли політичні ризики, про які повідомили 9% керівників місцевого бізнесу.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)⁵¹.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через активне залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.

Компонент 4. Вартість дотримання законодавства.

- Необхідно забезпечити існування інституцій та/або платформ, які проводять регулярну експертизу місцевих регуляторних з метою зменшення часових та грошових витрат бізнесу.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.

⁵¹ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Закарпатська область

Мукачево

4 місце в ІКМ

Загальна інформація

Мукачево – місто у Закарпатській області. Розташоване у західній частині регіону.

Місто є адміністративним центром Мукачівського району та Мукачівської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади увійшли м. Мукачево та 17 навколишніх сіл.⁵²

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Мукачева становила 85,2 тис. осіб⁵³.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Мукачево у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	1	к	к	0,02%	к	к
МСП	5799	к	к	99,98%	к	к
середні підприємства	44	к	к	0,8%	к	к
малі підприємства	749	4,3	4,1	12,9%	16,8%	25,8%
з них мікро	637	1,9	1,2	11,0%	7,4%	7,7%
ФОП	5006	8,5	2,6	86,3%	33,3%	16,6%
Всього	5800	25,4	15,8	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Мукачево налічувалося 5,8 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 44 одиниці середніх підприємств, 0,7 тис. малих підприємств та 5 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було лише 1. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла лише на 1,7% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Мукачево знаходиться на 31-ій сходинці серед обраних

⁵² Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-zakarpatskoyi-oblasti-i120620-712> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

⁵³ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Закарпатської області.

для дослідження міст. На місто припадає 11,5% від загальної кількості суб'єктів господарювання Закарпатської області, що вказує на важливу роль Мукачева в економіці регіону.

У 2019 році на всіх суб'єктах господарювання Мукачева було зайнято 25,4 тис. осіб. Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зменшилася на 4,8%, хоча в цілому по Україні зросла (+5,7%). Зважаючи на конфіденційність даних через невелику кількість великих суб'єктів, інформація про кількість зайнятих для великих та середніх підприємств є недоступною. Однак доступні дані свідчать, що кожен другий зайнятий припадає на малий бізнес (16,8% – малі підприємства, 33,3% – ФОП). На місто припадає 15,3% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Закарпатської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Мукачева становив 15,8 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 11,6% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було менш значне – на -2,1%. Через конфіденційність даних, інформація про реалізацію продукції сектором МСП в цілому є недоступною. Однак більше 40% може припадати на малий бізнес (малі підприємства та ФОП). На суб'єкти господарювання міста припадало 18,6% загального обсягу реалізованої продукції Закарпатської області.⁵⁴

У 2019 році експорт товарів м. Мукачево становив 421,3 млн дол. США, а експорт послуг – 96,5 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі міста, три четверти вартості експорту забезпечує продукція машинобудування. Зокрема на електричні машини, обладнання та їхні частини припало 297,3 млн. дол. США. В цілому ж на товари Розділу XVI УКТЗЕД припало 323,2 млн. дол. США або 76,7%. Окрім цього 45,3 млн. дол. США або 10,7% забезпечили ігри, іграшки та спортивний інвентар. Серед інших важливих експортних товарів також текстильні матеріали та вироби (3,7%), деревина та вироби з деревини (2,3%).

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Мукачеві

В опитуванні в Мукачеві взяли участь 107 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 35 (32,7%) підприємств-юридичних осіб та 72 (67,3%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 33,3% ФОП та 67,7% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Мукачева

Мукачево посіло 4-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 64,61 бала. Таким чином Мукачево належить до групи міст з високим ІКМ. Місто лише на 3 бала відстає від переможця ІКМ 2021 – Хмельницького. Окрім цього, Мукачево має найвищий результат серед міст, які не є адміністративним центрами регіонів.

Мукачево більш як на 12 балів випереджає Ужгород (25-те місце), який також представляє Закарпатську область. Неподалік знаходяться також інші лідери рейтингу ІКМ 2021 – Івано-

⁵⁴ Нема пром реалізації

Франківськ (2-ге місце) та Львів (3-тє). Дрогобич у Львівській області також має середній ІКМ та посідає 29-ту сходинку рейтингу.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Мукачева (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	6,18	18
2. Доступ до публічного майна	6,05	9
3. Прозорість та відкритість даних	6,58	13
4. Вартість дотримання законодавства	8,31	5
5. Податки та збори	7,02	3
6. Неформальні платежі та корупція	5,35	23
Вимір 1. Хабарі/подарунки	5,96	21
Вимір 2. Антикорупційні заходи	4,74	27
7. Безпека ведення бізнесу	6,99	14
8. Лідерство міської влади	7,52	5
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	7,71	5
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	7,33	5
9. Ресурси для розвитку	5,31	4
Вимір 1. Людські ресурси	5,73	17
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	5,28	3
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	4,92	13
10. Підтримка інновацій	5,80	13

Головні результати Мукачева коротко

- Мукачево продемонструвало високий результат (7 та більше балів) в 4 компонентах: «Вартість дотримання законодавства» (5-те місце), «Податки на збори» (3-тє), «Безпека ведення бізнесу» (14-те), «Лідерство міської влади» (5-те).
- Незважаючи на низьку кількість балів, місто серед лідерів компоненту «Фінансові та інфраструктурні ресурси» (3-тє місце) та «Доступ до публічного майна» (9-те).
- Мукачево одне з міст, де найменша частка респондентів вказувала про спроби рейдерського захоплення у 2019 – 2020 роках – лише 0,5% опитаних.
- Підприємці Мукачева спілкуються з інспекторами від міської влади в середньому лише 3,1 дня на рік. Це майже в 2 рази менше ніж середній показник для міст (5,2 дня).
- Бізнес Мукачева витрачає в середньому на адміністрування податків та зборів 25 днів. Це є одним з п'яти найнижчих показників серед досліджених міст (середній показник для міст – 46 днів).
- У Мукачеві одна з найвищих часток респондентів, котрі повідомили про отримання пільги зі сплати місцевих податків та зборів впродовж 2019 – 2020 років – 15,8% (середній показник для міст – 8%).
- Більше половини бізнесу (55,1%) Мукачева вважає, що міська влада «дуже добре» або добре ставиться до приватного бізнесу. Це один з найвищих показників серед досліджених міст (33,4% - показник для всі опитаних).

- В Мукачеві більше трьох чвертей опитаних (66,7%) погоджуються, що міська влада підтримує створення нового бізнесу. Це один з найвищих результатів серед досліджених міст (46,1% - показник для всіх опитаних).
- В Мукачеві 24,6% опитаних вважають, що мають «дуже значні» та «значні» можливості брати участь в розробці місцевих стратегічних документів (стратегій, програм, планів тощо). Це один з найвищих показників серед досліджених міст (13,1% - середній показник для всіх міст).
- Залучення фінансових ресурсів є серйозною проблемою для ведення бізнесу для 33,9% опитаних у Херсоні. Це найнижчий показник серед досліджених міст. Зокрема показник в 2 рази нижчий ніж в Северодонецьку (68,4%), де це питання є найбільш проблемним.
- В Мукачеві одна з найвищих частка підприємств та ФОП, котрі повідомили про участь в кластерах, створених за ініціативи чи підтримки міської влади – 6,7% (середній показник для опитаних – 2,5%).

Перешкоди для ведення бізнесу: Мукачєво

Майже половина підприємців та керівників підприємств у Мукачеві (49%) повідомили, що епідемія коронавірусу та карантин є перешкодами для їхнього бізнесу. Це більше, ніж в країні загалом (43%). Як у Мукачеві, так і для усіх 45 міст загалом ці проблеми очолили рейтинг перешкод.

На другому місці серед перешкод у Мукачеві – високі податки, на які скаржаться 30% місцевих керівників бізнесу.

Така ж частка респондентів у Мукачеві повідомляє про брак кваліфікованих працівників. Це більше, ніж в середньому в Україні, де ця проблема актуальна для 23% керівників бізнесу.

Низький попит, який є проблемою

№2 у загальнонаціональному рейтингу перешкод, у Мукачеві займає четверте місце у відповідному рейтингу. Тут на цю проблему вказують 27% опитаних, в той час як загалом в Україні – 33%.

Також у Мукачеві рідше повідомляють про брак коштів. Це є проблемою для 13% місцевого бізнесу, що менше, ніж в країні загалом (17%).

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)⁵⁵.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

⁵⁵ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Ужгород

25 місце в ІКМ

Загальна інформація

Ужгород – адміністративний центр Закарпатської області.

Місто також є адміністративним центром Ужгородського району та Ужгородської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади увійшла територія Ужгородської міської ради (м. Ужгород).⁵⁶

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Ужгорода становила 114,0 тис. осіб⁵⁷.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Ужгород у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	–	–	–	–	–	–
МСП	10270	33,5	20,6	100,0%	100,0%	100,0%
середні підприємства	65	11,6	10,6	0,6%	34,5%	51,6%
малі підприємства	1893	8,5	5,6	18,4%	25,4%	27,0%
з них мікро	1667	4,0	2,4	16,2%	12,0%	11,8%
ФОП	8312	13,4	4,4	80,9%	40,1%	21,4%
Всього	10270	33,5	20,6	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Ужгород налічувалося 10,3 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 65 одиниць середніх підприємств, 1,9 тис. малих підприємств та 8,3 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств не було взагалі. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 4,0% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Ужгород знаходиться на 26-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. На місто припадає 20,3% від загальної кількості суб'єктів господарювання Закарпатської області, що підкреслює важливу роль Ужгорода в економіці регіону.

⁵⁶ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-zakarpatskoyi-oblasti-i120620-712> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

⁵⁷ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Закарпатської області.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Ужгорода було зайнято 33,5 тис. осіб. При цьому малий бізнес забезпечує близько двох третин робочих місць (25,4% – малі підприємства та 40,1% – ФОП). Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зросла на 13,7% (+5,7% відповідний показник зростання по країні). На Ужгород припадає 20,2% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Закарпатської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Ужгорода становив 20,6 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 13,6%, тоді як на рівні країни спостерігалось скорочення на -2,1%. На суб'єкти господарювання міста припадало 24,2% загального обсягу реалізованої продукції Закарпатської області.

У 2019 році експорт товарів м. Ужгород становив 112,2 млн дол. США, а експорт послуг – 38,1 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі міста, більше третини експорту припадає на електричні машини, обладнання та їхні частини (41,3 млн. дол. США або 36,8%). Меблі забезпечили 17,9 млн. дол. США або 16,0% експорту, а деревина та вироби з деревини – ще 11,3 млн. дол. США або 10%. Серед інших важливих експортних товарів також текстильні матеріали та вироби (13 млн. дол. США або 11,7%) та продукція хімічної промисловості (11,9 млн. дол. США або 10,6%).

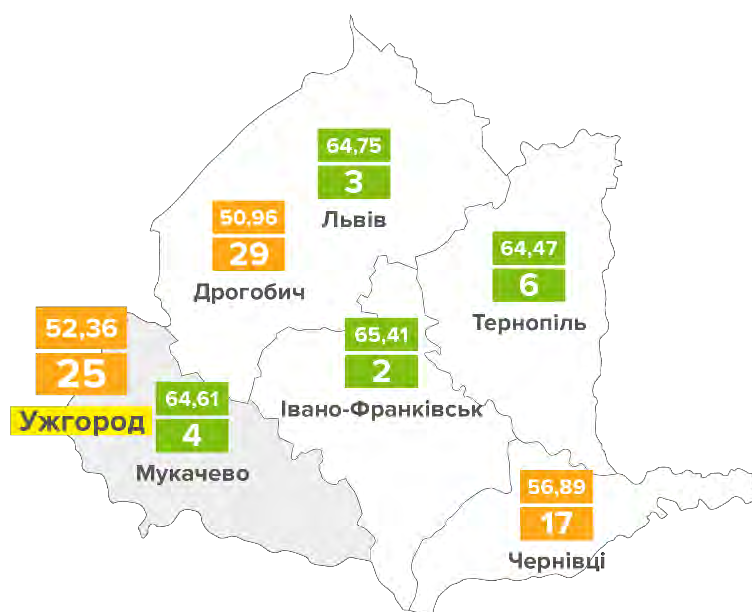
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Ужгороді

В опитуванні в Ужгороді взяли участь 175 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 69 (39,4%) підприємств-юридичних осіб та 106 (60,6%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 40,1% ФОП та 59,9% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Ужгорода

Ужгород посів 25-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 52,36 бала. Таким чином Ужгород належить до групи міст з середнім ІКМ.

Ужгород більш як на 12 балів відстає від Мукачева (4-те місце), яке також представляє Закарпатську область. Неподалік знаходяться також інші лідери рейтингу ІКМ 2021 – Івано-Франківськ (2-ге місце) та Львів (3-тє). Дрогобич у Львівській області також має середній ІКМ та посідає 29-ту сходинку рейтингу.

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Ужгород посів 13-ту сходинку (54,42 бала) та також належить до групи міст з середнім ІКМ.

Порівняно з ІКМ 2019/2020, Ужгород покращив результат на 0,73 бала. Незважаючи на це, місто опустилося на 1 сходинку в рейтингу, оскільки інші міста продемонстрували кращий показник зростання.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Ужгорода (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	7,37	6
2. Доступ до публічного майна	3,27	39
3. Прозорість та відкритість даних	4,60	28
4. Вартість дотримання законодавства	8,16	7
5. Податки та збори	6,56	7
6. Неформальні платежі та корупція	5,14	27
Вимір 1. Хабарі/подарунки	4,05	36
Вимір 2. Антикорупційні заходи	6,22	15
7. Безпека ведення бізнесу	6,03	25
8. Лідерство міської влади	3,35	36
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	4,53	35
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	2,17	39
9. Ресурси для розвитку	4,21	17
Вимір 1. Людські ресурси	5,79	16
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	3,21	13
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	3,62	31
10. Підтримка інновацій	4,42	30

Головні результати міста коротко

- Ужгород продемонстрував високий результат (7 та більше балів) в двох компонентах – «Започаткування бізнесу» (6-те місце) та «Вартість дотримання законодавства» (7-ме).
- Незважаючи на низьку кількість балів, місто серед лідерів компоненту «Податки та збори» (7-ме місце).
- В середньому на реєстрацію бізнесу в Ужгороді в 2019 – 2020 роках було потрібно 4,9 дня, а на запуск бізнесу (від моменту подання документів на реєстрацію до першої операції продажу товарів/послуг) – 33,0 дня.
- Доступ до публічного майна є найбільш проблемним компонентом Ужгорода – лише 3,27 бала. Наприклад, лише 20,6% опитаних вважають, що інформація про наявність земель комунальної власності, які ще не надані в користування та можуть бути використані під забудову або для іншого цільового використання, є доступною.
- Підприємці Ужгород спілкуються з інспекторами від міської влади в середньому лише 3,3 дня на рік. Це майже в 2 рази менше ніж середній показник для міст (5,2 дня).
- 12,4% опитаних в Ужгороді вказують, що стикалися з неофіційними платежами в 2019 – 2020 роках.
- В Ужгороді лише третина (33,6%) респондентів, котрі поінформовані щодо впроваджених міською владою конкретних антикорупційних заходів (електронної приймальні, відкритого бюджету, антикорупційної міської програми тощо).
- Більше половини опитаних (54,2%) вважають брак фінансових ресурсів є серйозною перешкодою для ведення бізнесу.

- 1,7% опитаних повідомили, що впродовж 2019 – 2020 років отримували фінансову підтримку від міської влади для ведення бізнесу.
- Підприємці Ужгорода, порівняно з іншими містами, низько оцінюють лідерство міської влади. Зокрема, лише 28,6% опитаних вважають, що представники міської влади «добре» або «дуже добре» ставляться до приватного бізнесу (33,4% - показник для всієї вибірки).
- Більше третини респондентів (37,1%) погоджуються, що міська влада в Ужгороді підтримує створення нового бізнесу, а 36,6% погоджуються, що міська влада підтримує існуючий бізнес.
- Ужгород одне з п'ятих міст, де менше 5% опитаних повідомили про регулярні консультації щодо прийняття нових або зміни чинних регуляторних актів, які можуть мати вплив на бізнесу (3,5%). Це найнижчий показник серед досліджених міст (10,7% - середній показник для всіх міст).

Перешкоди для ведення бізнесу: Ужгород

Як і в загальному в Україні, в Ужгороді найпоширенішою перешкодою для ведення бізнесу стали епідемія коронавірусу та карантин. На ці проблеми вказали 40% керівників бізнесу міста, що близько до загальнонаціонального рівня (43%).

На другому місці серед перешкод для ведення бізнесу в Ужгороді знаходиться проблема браку кваліфікованої робочої сили. Про неї повідомили 32% підприємців і керівників фірм міста.

Це відрізняє Ужгород від решти міст – в середньому в усіх містах на брак кваліфікованих працівників вказали 23% опитаних, а ця проблема зайняла четверте місце у загальнонаціональному рейтингу перешкод.

Проблеми низького попиту та високих податків займають в Ужгороді третє та четверте місце. Про ці проблеми тут повідомляють рідше, ніж загалом у країні.

Натомість про корупцію міської влади говорять частіше: в Ужгороді це проблема для 18% керівників бізнесу порівняно з 13% в Україні загалом.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)⁵⁸.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

- Інформація про комунальне майно та аукціони на оренду має бути легко доступною сайті міської ради і на спеціалізованих міських порталах.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

⁵⁸ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Запорізька область

Бердянськ

26 місце в ІКМ

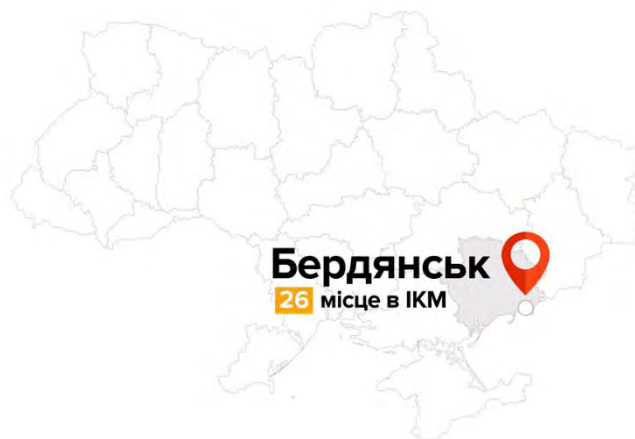
Загальна інформація

Бердянськ – місто у Запорізькій області. Розташоване у південно-східній частині регіону.

Місто є адміністративним центром Бердянського району та Бердянської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади увійшли м. Бердянськ та 4 навколишні села.⁵⁹

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Бердянська (міської ради) становила 111,1 тис. осіб⁶⁰.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Бердянськ у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	1	к	к	0,02%	к	к
МСП	5378	к	к	99,98%	к	к
середні підприємства	47	к	к	0,87%	к	к
малі підприємства	736	3,6	2,3	13,68%	17,8%	20,4%
з них мікро	631	1,5	0,7	11,73%	7,5%	6,6%
ФОП	4595	8,1	2,2	85,42%	40,0%	19,4%
Всього	5379	20,3	11,3	100,00%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Бердянськ налічувалося 5,4 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 47 одиниць середніх підприємств, 0,7 тис. малих підприємств та 4,6 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було лише 1. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла лише на 1,5% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Бердянськ знаходиться на

⁵⁹ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-zaporizkoyi-oblasti-i120620-713> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

⁶⁰ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Закарпатської області.

35-й сходинці серед обраних для дослідження міст. На місто припадає 7% від загальної кількості суб'єктів господарювання Запорізької області.

У 2019 році на всіх суб'єктах господарювання Бердянська було зайнято 20,3 тис. осіб. Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зменшилася на 1,7%, хоча в цілому по Україні зросла (+5,7%). Зважаючи на конфіденційність даних через невелику кількість великих суб'єктів, інформація про кількість зайнятих для великих та середніх підприємств є недоступною. Однак доступні дані свідчать, що приблизно дві третіх зайнятих припадає на малий бізнес (17,8% – малі підприємства, 40,0% – ФОП). На місто в цілому припадає 5,4% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Запорізької області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Бердянська становив 11,3 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 4,9% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було менш суттєвим Ц -2,1%. Через конфіденційність даних, інформація про сектор МСП недоступна. Однак майже 40% припадає на малий бізнес (малі підприємства та ФОП). На суб'єкти господарювання міста припадало лише 3,3% загального обсягу реалізованої продукції Запорізької області.

У 2019 році експорт товарів м. Бердянськ становив 32,5 млн дол. США, а експорт послуг – 7,1 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі Бердянська, то машинобудівна продукція (насамперед товари Розділу XVI УКТЗЕД «Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання») забезпечують найбільшу частину експорту – 12,7 млн. дол. США або 39,0%. Ще більше третини (11,9 млн. дол. США або 36,7%) припадає на експорт мінеральних продуктів. Також важливими експортними товарами були полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них (11,9%), продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (6,3%), продукція сільського господарства та харчової промисловості (3,2%).

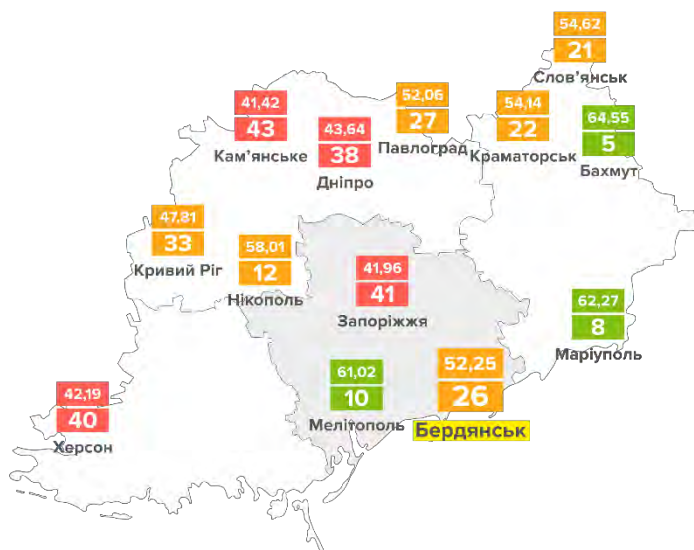
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Бердянську

В опитуванні в Бердянську взяли участь 112 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 29 (25,9%) підприємств-юридичних осіб та 83 (74,1%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 40,0% ФОП та 60,0% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Бердянська

Бердянськ посів 26-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 52,25 бала. Таким чином Бердянськ належить до групи міст з середнім ІКМ.

Бердянськ єдине місто Запорізької області, яке належить до групи міст зі середнім ІКМ. Бердянськ відстає більше як на 9 балів від Мелітополя (10-те місце). Запоріжжя, столиця регіону має низький ІКМ (41-ша сходинка). Неповдалі у Донецькій області розташувалися Маріуполь, який має високе значення ІКМ (8-ма сходинка).

Результати компонентів ІКМ 2021 для Бердянська (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	4,90	33
2. Доступ до публічного майна	5,46	16
3. Прозорість та відкритість даних	6,64	12
4. Вартість дотримання законодавства	4,25	43
5. Податки та збори	5,35	24
6. Неформальні платежі та корупція	7,91	2
Вимір 1. Хабарі/подарунки	6,51	15
Вимір 2. Антикорупційні заходи	9,31	5
7. Безпека ведення бізнесу	6,89	17
8. Лідерство міської влади	3,45	35
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	4,36	37
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	2,53	35
9. Ресурси для розвитку	3,48	38
Вимір 1. Людські ресурси	4,68	36
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	1,87	40
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	3,90	22
10. Підтримка інновацій	3,22	40

Головні результати Бердянська коротко

- Бердянськ продемонстрував високий результат (7 та більше балів) лише в одному компоненті – «Неформальні платежі та корупція». Це найсильніша сторона міста.
- Незважаючи на низьку кількість балів, має досить високий відносний результат в компоненті «Прозорість та відкритість даних» (12-те місце).
- У Бердянську зафіксована найвища частка підприємців, котрі стикалися з перешкодами під час проходження процедури реєстрації бізнесу у 2019 – 2020 роках – 28,3%.
- Незважаючи на перешкоди при реєстрації, Бердянськ є одним з міст, де для запуску бізнесу (від дати подання документів до першої операції з продажу товарів / послуг) у 2019-2020 роках було потрібно найменше часу – лише 19,2 дня.
- У Бердянську одна з найвищих часток респондентів, котрі поставили оцінки «добре» та «відмінно» щодо доступу до місцевих регуляторних актів – 31,4%.
- У Бердянську інспектори міської влади частіше ніж в більшості міст відвідують суб'єкти господарювання – 1,5 разу на рік (середній показник для всіх міст – 0,7 разу).
- Бізнес Бердянська серед усіх досліджених міст витрачає в середньому найбільше часу на адміністрування податків та зборів – 72 дні. При цьому середній показник для міст – 46 днів.
- У Бердянську найвища частка респондентів, котрі повідомили про отримання пільги зі сплати місцевих податків та зборів впродовж 2019 – 2020 років – 25,6% (середній показник для міст – 8%).
- У Бердянську одна з найвищих часток респондентів, котрі поінформовані щодо впроваджених міською владою конкретних антикорупційних заходів (електронної приймальні, відкритого бюджету, антикорупційної міської програми тощо) – 45,2% опитаних (показник для всіх опитаних – 31,3%).

- У Бердянську найнижча частка підприємців, котрі позитивно (на «відмінно» та «добре») оцінюють якість місцевої робочої сили – лише 4,5% опитаних. Це майже в 3 рази нижче від показника для всіх опитаних в цілому – 11,0%.
- У Бердянську бізнес менш часто ніж в більшості міст відчуває брак робочої сили, однак проблема залишається вагомю. Про цю проблему вказали 59,7% опитаних у місті, тоді як середній показник для вибірки – 69,0%.
- Підприємства та ФОП Бердянська частіше ніж в більшості інших міст беруть участь в ділових об'єднаннях. 17,9% опитаних повідомили, що є членами будь-якої бізнес-асоціації (12,0% - показник для всіх опитаних).
- У Бердянську відсутні респонденти, потреби яких в трансфері технологій «повністю задовольняються» або «у значній мірі задовольняються» (серед тих, які мають потребу).

Перешкоди для ведення бізнесу: Бердянськ

Перше місце у рейтингу перешкод у Бердянську, як і в цілому в країні, займає епідемія коронавірусу та карантин.

На друге місце цього рейтингу у Бердянську вийшла така перешкода, як високі податки.

Про неї тут повідомляють частіше, ніж в середньому у країні: 40% бізнесу порівняно з 30% в середньому у всіх містах.

На проблему низького опиту у Бердянську вказує майже така ж частка опитаних: 37%.

Приблизно кожен п'ятий керівників бізнесу у Бердянську (19%) повідомляє про проблему з підключенням до систем електро-, водо-, газопостачання та водовідведення. Через це ця

проблема зайняла п'яте місце у рейтингу перешкод для бізнесу Бердянська.

Це виділяє місто на фоні країни в цілому, оскільки в середньому про труднощі з підключенням до систем міської інфраструктури повідомили 7% керівників бізнесу, а ця проблема зайняла одинадцяте місце у загальному рейтингу перешкод.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)⁶¹.

⁶¹ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через активне залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.

Компонент 4. Вартість дотримання законодавства.

- Необхідно забезпечити існування інституцій та/або платформ, які проводять регулярну експертизу місцевих регуляторних з метою зменшення часових та грошових витрат бізнесу.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно проводити виставки, форуми, конкурси стартапів та інші заходи, які сприяють об'єднанню наукового та бізнес середовища.
- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей.

Запоріжжя

41 місце в ІКМ

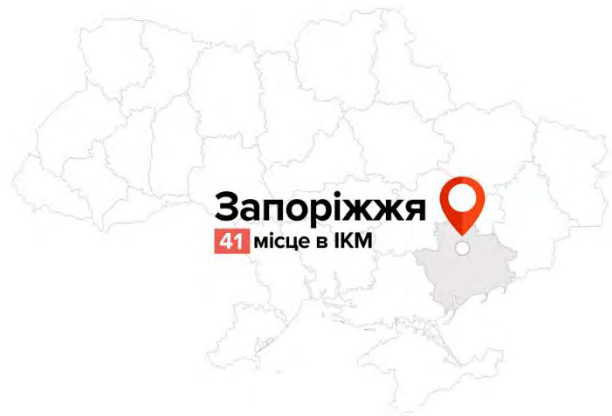
Загальна інформація

Запоріжжя – адміністративний центр Запорізької області.

Місто також є адміністративним центром Запорізького району та Запорізької міської територіальної громади.

Територіальну громаду було утворено у 2020 році на основі Запорізької міської ради (м. Запоріжжя).⁶²

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Запоріжжя становила 718,8 тис. осіб⁶³.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Запоріжжя у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	21	75,6	142,2	0,05%	30,9%	55,4%
МСП	40257	168,9	114,5	99,95%	69,1%	44,6%
середні підприємства	344	73,2	54,3	0,9%	30,0%	21,1%
малі підприємства	9198	41,1	42,5	22,8%	16,8%	16,5%
з них мікро	8136	19,9	14,9	20,2%	8,1%	5,8%
ФОП	30715	54,5	17,8	76,3%	22,3%	6,9%
Всього	40278	244,5	256,7	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Запоріжжя налічувалося 40,3 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 344 одиниці середніх підприємств, 9,2 тис. малих підприємств та 30,7 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було 21. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 5,4% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Запоріжжя знаходиться на 6-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 52,5% від загальної кількості суб'єктів господарювання Запорізької області, що вказує на провідну роль Запоріжжя в економіці регіону.

⁶² Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-zaporizkoyi-oblasti-i120620-713> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

⁶³ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Запорізької області.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Запоріжжя було зайнято 244,5 тис. осіб, що на 4,8% більше ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 69,1% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання Запоріжжя, що на 13,1 відсоткового пункту нижче від показника для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено більшою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті. На Запоріжжя припадає 65,4% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Запорізької області, що підтверджує провідну роль міста в регіоні.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Запоріжжя становив 256,7 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 13,8% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було менш значним – -2,1%. Сектор МСП Запоріжжя забезпечив 44,6% загального обсягу реалізації у місті (65,5% – показник на рівні України). На суб'єкти господарювання міста припадало 75,7% загального обсягу реалізованої продукції Запорізької області. Такий внесок підтверджує вагоме місце Запоріжжя в економіці регіону.

У 2019 році експорт товарів м. Запоріжжя становив 2572 млн дол. США, а експорт послуг – 192,0 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі товарами Запоріжжя, то дві третіх експорту забезпечила продукція металургійної галузі (1719,2 млрд. дол. США або 66,8%). Окрім того, 13,5% експорту (348,0 млн. дол. США) припало на продукцію машинобудування (товари Розділу XVI УКТЗЕД (Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання). Окрім цього важливими експортними товарами були продукція сільського господарства та харчової промисловості (13,0%) та продукція хімічної промисловості та пов'язаних галузей (3,5%).

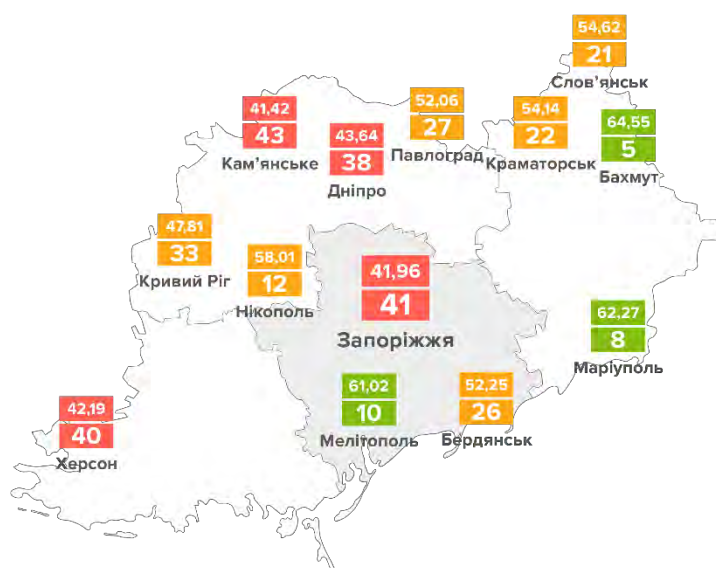
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Запоріжжі

В опитуванні в Запоріжжі взяли участь 211 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 158 (74,9%) підприємств-юридичних осіб та 53 (25,1%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 22,3% ФОП та 77,7% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Запоріжжя

Запоріжжя посіло 41-шу сходинку з результатом ІКМ 2021 – 41,96 бала. Таким чином Запоріжжя належить до групи міст з низьким ІКМ.

Запоріжжя отримало найгірший результат серед міст, які представляють Запорізьку область. Зокрема Мелітополь випереджає Запоріжжя майже на 20 балів та посідає 10-ту сходинку (високий ІКМ). Бердянськ попереду Запоріжжя більш як 10 балів (26-те місце). Міста сусідньої Дніпропетровської області також переважно тримали кращий результат. Наприклад, Дніпро

знаходиться на 38-ій сходинці (низький ІКМ), а Нікополь на 12-ій (середній ІКМ). Херсон також має

низьке значення ІКМ (40-ве місце в рейтингу. В Донецькій області міста мають лише високий та середній ІКМ: Бахмут – 5-те місце, Маріуполь – 8-ме, Словянськ – 21-ше, Краматорськ – 22-ге.

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Запоріжжя посіло 21-шу сходинку (41,74 бала) та також належить до групи міст з низьким ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Запоріжжя погіршило результат на 0,67 бала. При цьому місто піднялося в рейтингу на 1 сходинку. Відбулося це за рахунок того, що інші міста з низьким ІКМ продемонстрували вищий показник падіння.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Запоріжжя

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	4,74	35
2. Доступ до публічного майна	4,42	27
3. Прозорість та відкритість даних	4,16	35
4. Вартість дотримання законодавства	6,30	29
5. Податки та збори	2,72	45
6. Неформальні платежі та корупція	3,56	43
Вимір 1. Хабарі/подарунки	2,50	43
Вимір 2. Антикорупційні заходи	4,63	28
7. Безпека ведення бізнесу	4,51	39
8. Лідерство міської влади	3,32	37
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	4,05	39
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	2,60	34
9. Ресурси для розвитку	4,09	22
Вимір 1. Людські ресурси	5,46	22
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	3,08	17
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	3,72	28
10. Підтримка інновацій	4,60	27

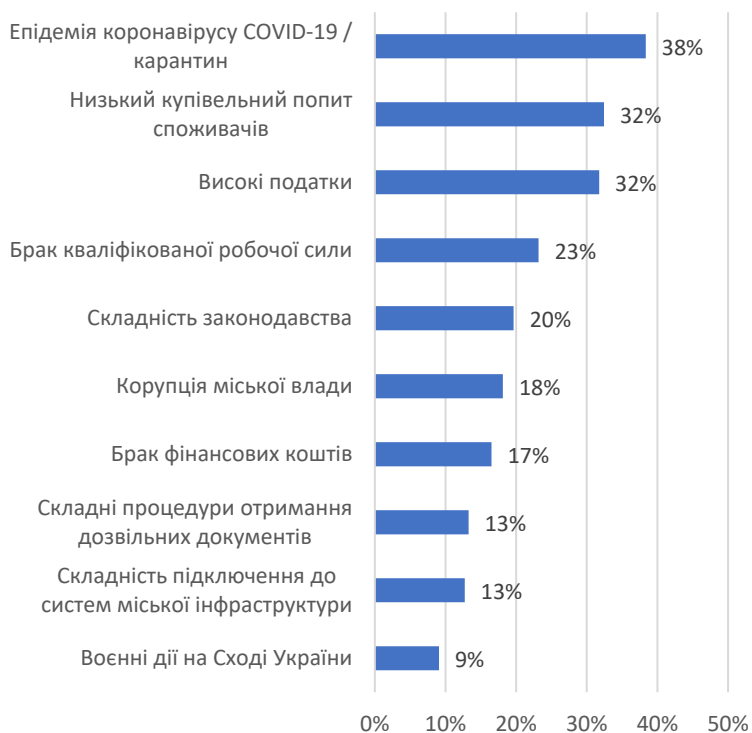
Головні результати міста коротко

- Місто не отримало високого результату (7 та більше балів) в жодному з компонентів/вимірів.
- Найвищий абсолютний результат Запоріжжя продемонструвало в компоненті «Вартість дотримання законодавства» (6,3 бала). Найкращий відносний результат – 17-та сходинка в вимірі 2 «Фінансові та інфраструктурні ресурси» компоненту «Ресурси для розвитку».
- У Запоріжжі підприємці потребували в 2 рази більше часу для запуску бізнесу (від дати подання документів до першої операції з продажу товарів / послуг) у 2019-2020 роках, ніж в середньому серед усіх опитаних (61,3 дня проти 30,6 дня).
- У Запоріжжі одна з найнижчих часток респондентів, котрі оцінили доступ до інформації щодо місцевого бюджету на «добре» та «відмінно» - 11,6% (показник для всіх опитаних – 17,7%).
- В Запоріжжя третя найвища частка респондентів, котрі повідомили про «неофіційні платежі» при спілкуванні з представниками міської влади з будь-яких питань впродовж 2019 – 2020 років – 15,5% (показник для всіх опитаних – 9,6%).

- Запоріжжя є одним з 5 міст, де підприємці витрачають найвищу серед усіх міст частку річного доходу на забезпечення безпеки/захист бізнесу (охорону, обладнання, судові процедури, плату за «кришування» тощо) – 4,4%
- Підприємці Запоріжжя витрачають на спілкування з інспекторами від міської влади – 8 днів, що є третім найвищим показником серед міст. Це також майже в 1,5 рази більше ніж в середньому для досліджених міст (5,2 дня).
- Бізнес Запоріжжя витрачає в середньому на адміністрування податків та зборів – 71 день. Це є одним з п'яти найвищих показників для досліджених міст (середній показник для міст – 46 днів).
- У Запоріжжя лише 15,9% опитаних вважають, що міська влада «дуже добре» або «добре» ставиться до приватного бізнесу. Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (33,4% - показник для всі опитаних).
- У Запоріжжі лише 27,6% опитаних погоджуються, що міська влада підтримує створення нового бізнесу. Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (46,1% - показник для всіх опитаних).
- В Запоріжжя лише 23,8% опитаних погоджуються, що міська влада підтримує існуючий бізнес. Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (41,9% - показник для всіх опитаних).
- У 2019 – 2020 роках 28,2% бізнесів Запоріжжя взаємодіяли з науковими установами чи технологічними компаніями для розвитку бізнесу. Це один з найвищих показників серед всіх міст (20,7% - середній показник).
- В Запоріжжі респонденти оцінюють підтримку місцевих інноваційних програм місцевою владою (фінансування їх з місцевого бюджету) на 1,67 бала з 5-ти – одна з найнижчих оцінок серед досліджених міст.

Перешкоди для ведення бізнесу: Запоріжжя

Рис. 1. 10 головних перешкод для ведення бізнесу у Запоріжжі, %

Рейтинг перешкод для ведення бізнесу у Запоріжжі очолила перешкода «епідемія коронавірусу та карантин».

На цю проблему вказали 38% керівників бізнесу у Запоріжжі, що менше, ніж загалом у всіх містах (43%).

Приблизно третина підприємців та керівників бізнесу Запоріжжя назвали проблемами низький попит та високі податки.

Ці перешкоди розташувалися на другому та третьому місцях у рейтингу перешкод у Запоріжжі, як і загалом в опитуванні.

На четвертому місці серед перешкод для ведення бізнесу у Запоріжжі – брак кваліфікованої робочої сили,

про який повідомили 23% представників місцевого бізнесу.

Це відповідає загальнонаціональним результатам, згідно з якими проблема браку кваліфікованих працівників також знаходиться на четвертому місці і на неї вказує така ж частка опитаних.

Топ-5 перешкод у Запоріжжі замикає складність законодавства, яка є проблемою для кожного п'ятого бізнесу у місті. В усіх містах загалом на неї вказує менше опитаних: 13%, – і вона займає сьоме місце у рейтингу перешкод.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)⁶⁴.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через активне залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.
- Необхідно забезпечити достатню кількість реєстраторів бізнесу.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

- Інформація про комунальне майно та аукціони на оренду має бути легко доступною сайті міської ради і на спеціалізованих міських порталах.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 5. Податки та збори.

- Необхідно регулярно проводити аналіз обтяжливості місцевих податків і зборів та їхнього впливу на місцевий бізнес.
- Необхідно відповідати викликам часу (наприклад, пандемії) та йти назустріч бізнесу в питанні надання пільг (зі сплати єдиного та земельного податків тощо).

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 7. Безпека ведення бізнесу.

- Необхідно забезпечити координацію роботи з правоохоронними органами щодо протидії рейдерству.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

⁶⁴ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно проводити виставки, форуми, конкурси стартапів та інші заходи, які сприяють об'єднанню наукового та бізнес середовища.
- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей.

Мелітополь

10 місце в ІКМ

Загальна інформація

Мелітополь – місто у Запорізькій області. Розташоване у південно-західній частині регіону.

Місто є адміністративним центром Мелітопольського району та Мелітопольської міської територіальної громади.

Територіальну громаду було утворено у 2020 році на основі Мелітопольської міської ради (м. Мелітополь).⁶⁵

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Мелітополя становила 150,6 тис. осіб⁶⁶.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Мелітополь у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	–	–	–	–	–	–
МСП	8645	27,2	12,9	100,00%	100,0%	100,0%
середні підприємства	49	9,4	4,9	0,6%	34,5%	37,8%
малі підприємства	900	5,1	3,3	10,4%	18,7%	25,9%
з них мікро	764	2,1	1,4	8,8%	7,9%	10,6%
ФОП	7696	12,7	4,7	89,0%	46,7%	36,4%
Всього	8645	27,2	12,9	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Мелітополь налічувалося 8,6 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 49 одиниць середніх підприємств, 0,9 тис. малих підприємств та 7,7 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств не було взагалі. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 2,1% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Мелітополь знаходиться на 28-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. На місто припадає 11,3% від загальної кількості суб'єктів господарювання Запорізької області, що вказує на важливу роль Мелітополя в економіці регіону.

⁶⁵ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-zaporizkoyi-oblasti-i120620-713> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

⁶⁶ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Запорізької області.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Мелітополя було зайнято 27,2 тис. осіб. При цьому малий бізнес забезпечує близько двох третин робочих місць (18,7% – малі підприємства та 46,7% – ФОП). Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зросла на 7,7% (+5,7% відповідний показник зростання по країні). На Мелітополь припадає 7,3% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Запорізької області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Мелітополя становив 12,9 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 2,5%, тоді як на рівні країни спостерігалось скорочення (-2,1%). На суб'єкти господарювання міста припадало лише 3,8% загального обсягу реалізованої продукції Запорізької області.

У 2019 році експорт товарів м. Мелітополя становив 103,5 млн дол. США, а експорт послуг – 0,2 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі Мелітополя, то продукція сільського господарства та харчової промисловості є головним експортним товаром – 46,2 млн. дол. США або 44,8%. Окрім цього майже третина експорту (32,5 млн. дол. США або 31,4%) припала на товари Розділу XVI УКТЗЕД (Машина, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання). Металургійна продукція забезпечила 9,6% експорту товарів, а транспортна (крім залізничної) – 10,6%.

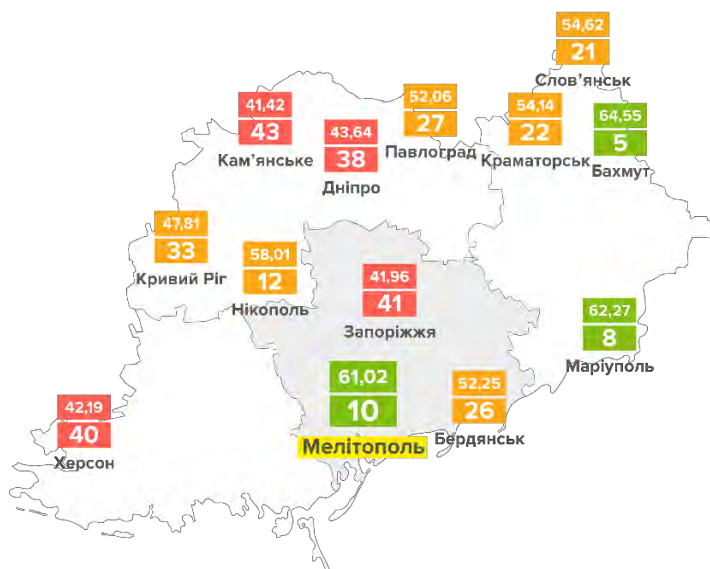
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Мелітополі

В опитуванні в Мелітополі взяли участь 111 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 23 (20,7%) підприємств-юридичних осіб та 88 (79,3%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 46,7% ФОП та 53,3% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Мелітополя

Мелітополь посів 10-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 61,02 бала. Таким чином Мелітополь належить до групи міст з високим ІКМ.

Мелітополь отримав найкращий результат серед міст, які представляють Запорізьку область. Зокрема Мелітополь майже на 20 балів випереджає Запоріжжя, яке на 41-ій сходинці. Бердянськ відстає більше як на 9 балів (26-те місце). Міста сусідньої Дніпропетровської області також переважно тримали кращий результат. Наприклад, Нікополь розташувався на 12-ій (середній ІКМ). Херсон також має низьке значення ІКМ та розташувався 40-му місці рейтингу.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Мелітополя (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	5,54	27
2. Доступ до публічного майна	4,64	23

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
3. Прозорість та відкритість даних	6,96	10
4. Вартість дотримання законодавства	7,16	17
5. Податки та збори	6,37	10
6. Неформальні платежі та корупція	6,97	10
Вимір 1. Хабарі/подарунки	7,84	3
Вимір 2. Антикорупційні заходи	6,10	16
7. Безпека ведення бізнесу	5,38	33
8. Лідерство міської влади	7,48	6
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	7,58	8
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	7,37	4
9. Ресурси для розвитку	4,98	8
Вимір 1. Людські ресурси	5,15	31
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	3,28	12
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	6,49	3
10. Підтримка інновацій	5,50	16

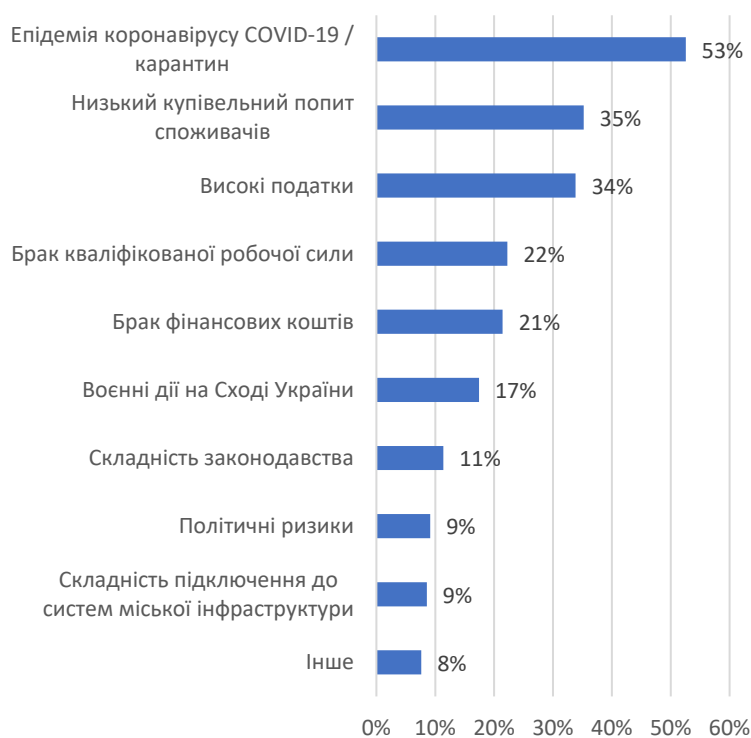
Головні результати Мелітополя коротко

- Мелітополь продемонстрував високий результат (7 та більше балів) в двох компонентах – «Вартість дотримання законодавства» (17-те місце) та «Лідерство міської влади» (6-те). Це найсильніші сторони міста.
- Також високий результат Мелітополя зафіксовано в вимірі 1 «Хабарі/подарунки» компоненту «Неформальні платежі та корупція» (3-тє місце).
- Незважаючи на незначну кількість балів, місто серед лідерів компонентів «Прозорість та відкритість даних» (10-те місце), «Податки та збори» (10-те), «Неформальні платежі та корупція» (10-те) та «Ресурси для розвитку» (8-ме).
- В Мелітополі не було жодного респондента, котрий стикався з перешкодами під час проходження процедури реєстрації бізнесу у 2019 – 2020 роках (показник серед усіх опитаних – 11,0%).
- Мелітополь одне з міст, де найменша частка респондентів вказувала про спроби рейдерського захоплення у 2019 – 2020 роках – лише 0,5% опитаних.
- Мелітополь є одним з 5 міст, де підприємці витрачають найвищу серед усіх міст частку річного доходу на забезпечення безпеки/захист бізнесу (охорону, обладнання, судові процедури, плату за «кришуння» тощо) – 4,2%
- Бізнес Мелітополя витрачає в середньому на адміністрування податків та зборів 21 день. Це є одним з п'яти найнижчих показників серед досліджених міст (середній показник для міст – 46 днів).
- Майже дві третини бізнесу (57,6%) Мелітополя вважає, що міська влада «дуже добре» або «добре» ставиться до приватного бізнесу. Це один з найвищих показників серед досліджених міст (33,4% - показник для всі опитаних).
- В Мелітополі більше двох третин опитаних (67,5%) погоджуються, що міська влада підтримує вже існуючий бізнес. Це один з найвищих результатів серед досліджених міст (41,9% - показник для всіх опитаних).

- В Мелітополі 21,0% опитаних вказали, що в місті завжди або часто проводяться консультації щодо прийняття нових або зміни чинних регуляторних актів, які можуть мати вплив на бізнесу. Це один з найвищих показників серед досліджених міст (10,7% - середній показник для всіх міст).
- У Мелітополі бізнес частіше ніж в більшості міст відчуває брак робочої сили. Про цю проблему вказали 76,4% опитаних у місті, тоді як середній показник для вибірки – 69,0%.
- Залучення фінансових ресурсів є серйозною проблемою для ведення бізнесу для 45,0% опитаних у Мелітополі. Це один з найнижчих показників серед досліджених міст.
- Лише 6,6% підприємців Мелітополя входять до ділових об'єднань (12,0% - показник для всіх опитаних).
- Мелітополь одне з шести міст, де про запровадження інновацій (нових технологій, рішень або продуктів тощо) у 2019 – 2020 роках повідомили більше половини опитаних – 53,8% (середній показник для міст – 43,2%).
- В Мелітополі одна з найнижчих часток респондентів, потреби яких в трансфері технологій «повністю задовольняються» або «у значній мірі задовольняються» (серед тих, які мають потребу) – 5,0%.

Перешкоди для ведення бізнесу: Мелітополь

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Мелітополі, %

Епідемія коронавірусу та карантин стали значними перешкодами для ведення бізнесу у Мелітополі.

Вони не лише вийшли на перше місце серед перешкод, як і в країні загалом, але на них вказали 53% керівників бізнесу міста. Це більше, ніж в середньому в Україні, де відповідна частка опитаних склала 43%.

Як і в Україні в цілому, друге та третє місця у рейтингу перешкод у Мелітополі посідають такі проблеми, як низький попит та високі податки.

Приблизно кожен п'ятий підприємець або керівник бізнесу Мелітополя повідомляє про брак кваліфікованих працівників та фінансових коштів. В результаті цього ці дві проблеми знаходяться на четвертому та п'ятому місцях у рейтингу перешкод в Мелітополі, як і в Україні загалом.

Шосте місце цього рейтингу у Мелітополі зайняла війна на сході України. Її назвали перешкодою для ведення бізнесу 17% респондентів міста. Це більше, ніж загалом у всіх містах, де ця проблема знаходиться на восьмому місці рейтингу перешкод і про неї повідомляють 10% опитаних.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно

звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)⁶⁷.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через активне залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

- Інформація про комунальне майно та аукціони на оренду має бути легко доступною сайті міської ради і на спеціалізованих міських порталах.
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

⁶⁷ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Івано-Франківська область

Івано-Франківськ

2 місце в ІКМ

Загальна інформація

Івано-Франківськ – адміністративний центр Івано-Франківської області.

Місто також є адміністративним центром Івано-Франківського району та Івано-Франківської міської територіальної громади.

До територіальної громади у 2020 році увійшли м. Івано-Франківськ та 18 навколишніх сіл.⁶⁸

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Івано-Франківська (міської ради) становила 261,9 тис. осіб⁶⁹.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Івано-Франківськ у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	3	3,3	7,7	0,02%	4,1%	12,9%
МСП	17954	77,3	52,0	99,98%	95,9%	87,1%
середні підприємства	136	31,3	29,8	0,8%	38,9%	50,0%
малі підприємства	3928	18,3	13,9	21,9%	22,8%	23,3%
з них мікро	3458	9,0	5,0	19,3%	11,2%	8,5%
ФОП	13890	27,6	8,3	77,4%	34,3%	13,9%
Всього	17957	80,6	59,6	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Івано-Франківськ налічувалося 18 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 136 одиниць середніх підприємств, 3,9 тис. малих підприємств та 13,9 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих

⁶⁸ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-ivano-frankivskoyi-oblasti-714-120620> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

⁶⁹ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Івано-Франківської області.

підприємств було лише 3. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 7,1% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Івано-Франківськ знаходиться на 16-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. На місто припадає третина (32,6%) від загальної кількості суб'єктів господарювання Івано-Франківської області, що підкреслює провідну роль Івано-Франківська в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Івано-Франківська було зайнято 80,6 тис. осіб, що на 10,1% більше ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 95,9% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання Івано-Франківська, що на 13,8 відсоткового пункту більше від показника для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено меншою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті. На місто припадає 40,9% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Івано-Франківської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Івано-Франківська становив 59,6 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 11,3%, тоді як на рівні країни відбулося скорочення на -2,1%. Сектор МСП Івано-Франківська забезпечив 87,1% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України). На суб'єкти господарювання міста припадало 41,7% загального обсягу реалізованої продукції Івано-Франківської області.

У 2019 році експорт товарів м. Івано-Франківськ становив 275,1 млн дол. США, а експорт послуг – 51,2 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі Івано-Франківська, то у 2019 році більше половини експорту забезпечила продукція машинобудування (машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання) – 142,1 млн. дол. США або 51,7%. На другому місці знаходиться продукція сільського господарства та харчової промисловості – 106,0 млн. дол. США або 38,5%. Незначні обсяги експорту припадають на деревину і вироби з деревини (4,0%), текстильні матеріали та вироби (1,4%), продукцію хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (0,9%).

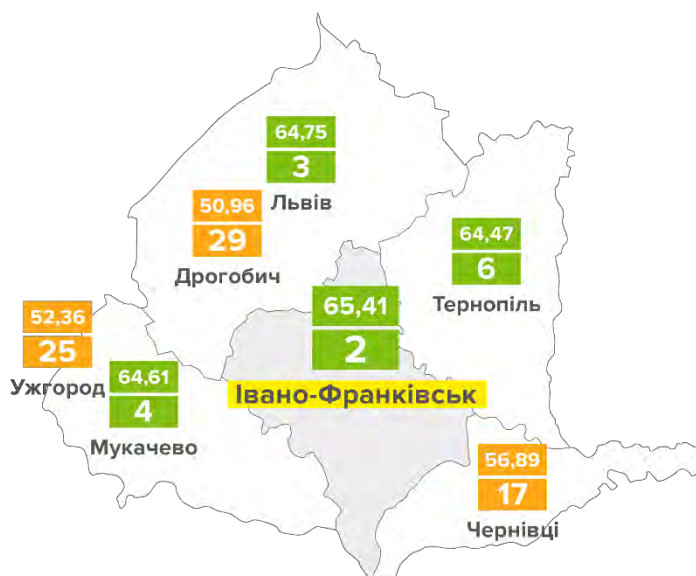
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Івано-Франківську

В опитуванні в Івано-Франківську взяли участь 213 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 134 (62,9%) підприємства-юридичні особи та 79 (37,1%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 34,3% ФОП та 65,7% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Івано-Франківська

Івано-Франківськ **посів 2-гу сходинку** з результатом ІКМ 2021 – 65,41 бала. Таким чином Івано-Франківськ належить до **групи міст з високим ІКМ**. Місто лише на 2,24 бала відстає від переможця ІКМ 2021 – Хмельницького.

Місто є єдиним представником Івано-Франківської області. Серед найближчих міст-сусідів декілька міст, що мають високе значення ІКМ: Львів (3-тє місце), Мукачево (4-тє) та Тернопіль (6-тє). Також неподалік розташовані декілька міст, які мають середній ІКМ: Чернівці (17-тє місце), Ужгород (25-тє) та Дрогобич (29-тє).

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Івано-Франківськ посів 3-тє сходинку (68,66 бала) та також належить до групи міст з високим ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Івано-Франківськ покращив результат на 1,71 бала. Однак місто опустилося на 1 сходинку, оскільки Тернопіль продемонстрував вище зростання ІКМ (+5,67 бала) та перегнав Івано-Франківськ.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Івано-Франківська (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	5,77	22
2. Доступ до публічного майна	5,71	12
3. Прозорість та відкритість даних	7,55	8
4. Вартість дотримання законодавства	7,03	21
5. Податки та збори	5,18	27
6. Неформальні платежі та корупція	6,36	14
Вимір 1. Хабарі/подарунки	6,19	19
Вимір 2. Антикорупційні заходи	6,53	14
7. Безпека ведення бізнесу	7,02	13
8. Лідерство міської влади	8,27	2
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	8,41	2
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	8,13	2
9. Ресурси для розвитку	5,44	2
Вимір 1. Людські ресурси	6,59	3
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	3,89	8
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	5,84	4
10. Підтримка інновацій	7,10	2

Головні результати міста коротко

- Івано-Франківськ продемонстрував високий результат (7 та більше балів) в п'яти компонентах: «Прозорість та відкритість даних» (8-ме місце), «Вартість дотримання законодавства (21-ше), «Безпека ведення бізнесу» (13-те), «Лідерство міської влади» (2-ге) та «Підтримка інновацій» (2-ге). Це найсильніші сторони міста. Високі результати в більшості компонентів, дозволили місту посісти 2-гу сходинку в ІКМ.
- Незважаючи на низьку кількість балів, місто також серед лідерів інших компонентів, зокрема компоненту «Ресурси для розвитку» - 2-ге місце.
- Найнижчу оцінку місто отримало в рамках виміру 2 «Фінансові та інфраструктурні ресурси» в компоненті «Ресурси для розвитку» - лише 3,89 бала (однак 8-ме місце). Брак фінансових ресурсів є серйозною перешкодою для ведення бізнесу для більш ніж половини опитаних (53,0%).
- В Івано-Франківську одна з найвищих частка позитивних оцінок щодо доступу до інформації про публічні закупівлі – 32,1% (середній показник – 23,3%).
- В Івано-Франківську більше трьох чвертей опитаних (71,7%) погоджуються, що міська влада підтримує створення нового бізнесу. Це один з найвищих результатів серед досліджених міст (46,1% - показник для всіх опитаних).
- В Івано-Франківську близько двох третин опитаних (63,0%) погоджуються, що міська влада підтримує вже існуючий бізнес. Це один з найвищих результатів серед досліджених міст (41,9% - показник для всіх опитаних).
- В Івано-Франківську 27,0% опитаних вважають, що мають «дуже значні» та «значні» можливості брати участь в розробці місцевих стратегічних документів (стратегій, програм, планів тощо). Це один з найвищих показників серед досліджених міст (13,1% - середній показник для всіх міст).
- В Івано-Франківську 17,5% опитаних вказали, що в місті завжди або часто проводяться консультації щодо прийняття нових або зміни чинних регуляторних актів, які можуть мати вплив на бізнесу. Це один з найвищих показників серед досліджених міст (10,7% - середній показник для всіх міст).
- В Івано-Франківську респонденти оцінюють підтримку місцевих інноваційних програм місцевою владою (фінансування їх з місцевого бюджету) на 2,41 бала з 5-ти – одна з найкращих оцінок серед досліджених міст.
- В Івано-Франківську найвища частка респондентів, котрі повідомили, що їхні потреби в трансфері технологій «повністю задовольняються» або «у значній мірі задовольняються» (серед тих, які мають потребу) – 31,6%.
- В Івано-Франківську одна з найвищих частка підприємств та ФОП, котрі повідомили про участь в кластерах, створених за ініціативи чи підтримки міської влади – 5,6% (середній показник для опитаних – 2,5%).

Перешкоди для ведення бізнесу: Івано-Франківськ

Більше половини підприємців та керівників підприємств Івано-Франківська (53%) повідомили, що епідемія коронавірусу та карантин стали перешкодами для їхнього бізнесу. Це більше, ніж в середньому у всіх містах, де на негативний вплив епідемії та карантину скаржилися 43% опитаних.

Із значним відривом на другому місці серед проблем для бізнесу Івано-Франківська знаходиться низький попит. З ним зіштовхнулося 32% місцевого бізнесу, що відповідає загальнонаціональному показнику.

Третє місце у рейтингу перешкод з точки зору керівників івано-франківського бізнесу займає проблема високих податків, про яку повідомили 28% з них.

Крім цього, однією з десяти основних перешкод для бізнесу в Івано-Франківську стала проблема браку земельних ділянок для розміщення бізнес-об'єктів. На неї поскаржилися 7% респондентів у місті і вона зайняла дев'яте місце у рейтингу перешкод. В цілому в опитуванні про неї повідомляє дещо менше представників бізнесу (4%) і вона знаходиться на п'ятнадцятому місці у рейтингу перешкод для усіх міст.

10 головних перешкод для ведення бізнесу в Івано-Франківську, %

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)⁷⁰.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через активне залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.

Компонент 5. Податки та збори.

- Необхідно регулярно проводити аналіз обтяжливості місцевих податків і зборів та їхнього впливу на місцевий бізнес.

⁷⁰ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Київ

30 місце в ІКМ

Загальна інформація

Місто Київ є окремою адміністративно-територіальною одиницею України регіонального рівня.

Відповідно до Закону, в столиці одночасно існують інститути Голови Київської міської державної адміністрації та Київського міського голови

Спеціальний статус міста як столиці України визначено Законом України «Про столицю України – місто-герой Київ» від 15 січня 1999 року.⁷¹

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Києва становила 2920,9 тис. осіб⁷².

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Київ у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	165	780,1	1541,5	0,06%	37,8%	36,9%
МСП	294293	1285,0	2635,5	99,94%	62,2%	63,1%
середні підприємства	3989	573,1	1870,3	1,35%	27,8%	44,8%
малі підприємства	97710	436,4	613,0	33,18%	21,1%	14,7%
з них мікро	85235	209,5	203,0	28,95%	10,1%	4,9%
ФОП	192594	275,4	152,2	65,41%	13,3%	3,6%
Всього	294458	2065,0	4177,0	100,00%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Києві налічувалося 294,3 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 4 тис. середніх підприємств, 97,7 тис. малих підприємств та 192,6 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було 165. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 11,2%, що є найвищим показником серед досліджених міст (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Київ знаходиться на 1-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. На місто припадає 15,2% від

⁷¹ Див. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-14>.

⁷² Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики м. Києва.

загальної кількості суб'єктів господарювання в Україні, що підкреслює провідну роль міста в українській економіці. Однак необхідно мати на увазі, що в Києві також зареєстровано юридичні адреси значної кількості підприємств та знаходяться головні офіси компаній. Однак виробничі потужності та фактичні адреси можуть знаходитися в інших регіонах України.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Києва було зайнято приблизно 2,1 млн осіб, що на 7,1% більше ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 62,2% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання, що на 19,9 відсоткового пункту нижче від показника для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено меншою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті. На місто припадало майже чверть (23,8%) від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання України.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Києва становив 4177,0 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 2,8% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було менш значне (-2,1%). Сектор МСП Києва забезпечив 63,1% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України). На суб'єкти господарювання міста припадало 40,7% загального обсягу реалізованої продукції України.

Згідно з доступними статистичними даними, найбільше суб'єктів господарювання Києва зареєстровано в оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів (87,3 тис. або 29,7%) та секторі інформації та телекомунікацій (55,2% або 18,7%). Водночас найбільшими роботодавцями є торгівля (491,7 тис. зайнятих або 23,8%), сектор транспорту (476,5 тис. або 23,1%), промисловість (290,7 тис. або 14,1%) та інформація і телекомунікації (158,8 тис. або 7,7%). Вказані сектори також серед лідерів за обсягом реалізованої продукції товарів та послуг. Однак наявні дані можуть містити також інформацію щодо підприємств, які де-факто знаходяться в інших регіонах, про зареєстровані або мають офіс в Києві.

У 2019 році експорт товарів м. Київ становив 12,5 млрд. дол. США, а експорт послуг – 4,2 млрд. дол. США. В цілому на суб'єкти господарювання Києва припала майже чверть експорту товарів з України в 2019 році. Якщо подивитися на товарну структуру зовнішньої торгівлі Києва, то три чверті (9,6 млрд. дол. США) припадає на продукцію сільського господарства та харчової промисловості. Зокрема майже половина з цього обсягу забезпечена експортом зернових культур. Така ситуація є результатом присутності в м. Київ головних офісів агрохолдингів, трейдерів та інших великих компаній галузі. Серед інших експортних товарів присутні продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей (0,49 млрд дол. США або 4,0%), машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання (0,47 млрд дол. США або 3,8%), мінеральні продукти (0,4 млрд дол. США або 3,5%).

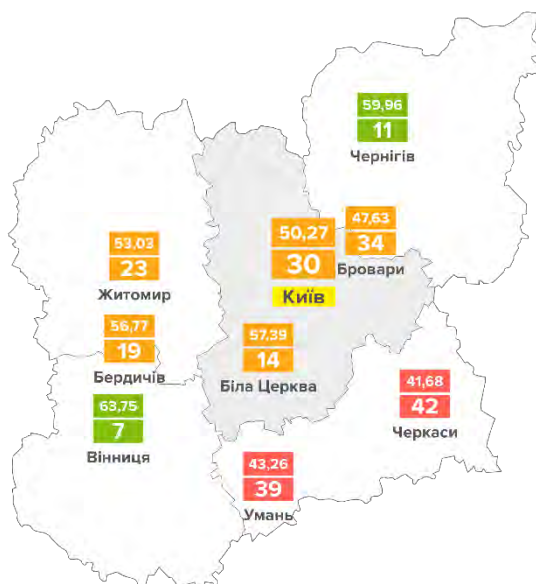
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Києві

В опитуванні в Києві взяли участь 214 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 181 (84,6%) підприємство-юридична особа та 33 (15,4%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 13,3% ФОП та 86,7% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Києва

Київ посів 30-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 50,27 бала. Таким чином Київ належить до **групи міст з середнім ІКМ**.

Київ відстає від Білої Церкви (14-те місце в рейтингу), яка представляє Київську область, на 7 балів. Однак випереджає Бровари, своє місто супутник у Київській області, на майже 3 бали (34-та сходинка). Неподалік від Києва в сусідніх регіонах розташувалися міста, які представляють всі три групи ІКМ. Зокрема Чернігів має високе значення ІКМ (11-те місце). Житомир та Бердичів належать до групи міст з середнім ІКМ (23-тя та 19-та сходинки відповідно). Водночас Черкаси знаходяться лише на 42-й позиції, отримавши низьке значення ІКМ.

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Київ посів 14-ту сходинку (53,24 бала) та також належить до групи міст з середнім ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Київ покращив результат на 9,14 бала, що є одним з найвищих показників зростання серед обласних центрів. Це дозволило місту піднятися на 7 сходинок та покинути групу міст з низьким ІКМ.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Києва (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	3,74	42
2. Доступ до публічного майна	2,52	41
3. Прозорість та відкритість даних	5,88	17
4. Вартість дотримання законодавства	7,15	18
5. Податки та збори	4,36	34
6. Неформальні платежі та корупція	7,44	5
Вимір 1. Хабарі/подарунки	6,92	10
Вимір 2. Антикорупційні заходи	7,97	8
7. Безпека ведення бізнесу	5,47	30
8. Лідерство міської влади	3,13	40
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	4,47	36
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	1,80	43
9. Ресурси для розвитку	4,03	26
Вимір 1. Людські ресурси	6,22	12
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	1,85	41
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	4,03	20
10. Підтримка інновацій	6,31	4

Головні результати Києва коротко

- Кив продемонстрував високий результат (7 та більше балів) в двох компонентах – «Вартість дотримання законодавства» (18-те місце) та «Неформальні платежі та корупція» (5-те). Це найсильніші сторони міста.
- Незважаючи на низьку кількість балів, Київ серед лідерів компоненту «Підтримка інновацій» – на 4-ій сходинці рейтингу.
- У Києві підприємці потребували майже в 2 рази більше часу для запуску бізнесу (від дати подання документів до першої операції з продажу товарів / послуг) у 2019-2020 роках, ніж в середньому серед усіх опитаних (54,3 дня проти 30,6 дня).
- Київ входить до п'ятірки міст, де найдовше тривала реєстрація бізнесу в 2019 – 2020 роках – 10,3 дня в місті проти 6,3 дня в середньому для всіх опитаних.
- У Києві майже не буває перевірок інспекторів міської влади на суб'єктах господарювання. Показник становить в середньому лише 0,2 разу на рік, тоді як в середньому по країні він дорівнює 0,7 разу.
- Київ одне з п'ятих міст, де менше 5% опитаних повідомили про регулярні консультації щодо прийняття нових або зміни чинних регуляторних актів, які можуть мати вплив на бізнесу (4,8%). Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (10,7% - середній показник для всіх міст).
- У Києві одна з найвищих часток підприємців, котрі позитивно (на «відмінно» та «добре») оцінюють якість місцевої робочої сили – 21,7% опитаних. Це в 2 рази вище від показника для всіх опитаних в цілому – 11,0%.
- Київ серед 5 міст, де бізнес найкраще задоволений якістю професійно-технічної освіти працівників – 20,8% відповідей припадає на оцінки «добре» та «відмінно». При цьому на рівні країни цей показник становить лише 13,3%.
- Підприємці Києва краще ніж в більшості міст поінформовані про діяльність місцевих ділових об'єднань. Знають про діяльність бізнес-асоціацій чи бізнес-клубів (або будь-яких інших членських об'єднань бізнесу) майже дві третини опитаних – 62,0% (показник для всієї вибірки – 40,6%).
- Підприємства та ФОП Києва частіше ніж в більшості інших міст беруть участь в ділових об'єднаннях. 16,7% опитаних повідомили, що є членами будь-якої бізнес-асоціації (12,0% - показник для всіх опитаних).
- У 2019 – 2020 роках 35,3% бізнесів Києва взаємодіяли з науковими установами чи технологічними компаніями для розвитку бізнесу. Це найвищий показник серед всіх міст (20,7% - середній показник).
- У Києві найвища частка респондентів, які повідомили про запровадження інновацій (нових технологій, рішень або продуктів тощо) у 2019 – 2020 роках – 56,5% (середній показник для міст – 43,2%).

Перешкоди для ведення бізнесу: Київ

Перші два місця у рейтингу перешкод для бізнесу в Києві зайняли епідемія коронавірусу з карантинном та високі податки.

Про ці обидві перешкоди повідомляють по 42% підприємців та керівників фірм міста.

При цьому про високі податки у столиці говорять частіше, ніж в країні загалом: у загальнонаціональному рейтингу перешкод ця проблема знаходиться на третьому місці і про неї повідомляють 30% опитаних.

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Києві, %

Кожен п'ятий суб'єкт підприємництва у Києві зіштовхнувся з проблемою браку кваліфікованої робочої сили.

Ця проблема зайняла четверте місце у рейтингу перешкод у Києві, як і в усіх містах загалом.

На п'ятому місці серед перешкод для бізнесу Києва знаходяться політичні ризики. Про цю проблему тут повідомляє удвічі більше респондентів (16%), ніж в середньому у всіх містах (7%).

А проблема низького попиту знаходиться лише на шостому місці у рейтингу перешкод для Києва, тоді як в загальному рейтингу перешкод для 45 міст вона займає друге місце. З низьким попитом у Києві зіштовхнулося 16% фірм та підприємців, в той час як у країні загалом – 33%.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)⁷³.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через активне залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.
- Необхідно забезпечити достатню кількість реєстраторів бізнесу.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

- Інформація про комунальне майно та аукціони на оренду має бути легко доступною сайті міської ради і на спеціалізованих міських порталах.
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

⁷³ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Київська область

Біла Церква

14 місце в ІКМ

Загальна інформація

Біла Церква – місто у Київській області. Розташоване в центральній частині регіону.

Місто є адміністративним центром Білоцерківського району та Білоцерківської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади у 2020 році увійшли місто Біла Церква, смт Терезине та 15 навколишніх сіл.⁷⁴

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Білої Церкви становила 204,8 тис. осіб⁷⁵.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Біла Церква в 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	к	к	к	к	к	к
МСП	к	к	к	к	к	к
середні підприємства	к	к	к	к	к	к
малі підприємства	1720	8,5	7,5	13,64%	19,5%	27,2%
з них мікро	1470	3,7	2,6	11,66%	8,4%	9,3%
ФОП	10805	18,8	6,5	85,69%	42,9%	23,6%
Всього	12609	43,8	27,5	100,00%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Біла Церква налічувалося 12,6 тис. суб'єктів господарювання, у т. ч. 1,7 тис. малих підприємств та 10,8 тис. ФОП. Водночас інформація про великі та середні підприємства є

⁷⁴ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-a715r> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

⁷⁵ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Київської області.

конфіденційною, що не дозволяє оцінити сектор МСП у місті. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 3,1% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Біла Церква знаходиться на 25-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 11,2% від загальної кількості суб'єктів господарювання Київської області, що вказує на важливу роль Білої Церкви в економіці регіону.

У 2019 році на всіх суб'єктах господарювання Білої Церкви було зайнято 43,8 тис. осіб. Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зросла на 3,6% (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Зважаючи на конфіденційність даних через невелику кількість великих суб'єктів, інформація про кількість зайнятих для великих та середніх підприємств є недоступною. Однак доступні дані свідчать, що приблизно дві третини зайнятих припадає на малий бізнес (19,5% – малі підприємства, 42,9% – ФОП). На Білу Церкву припадає 9,1% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Київської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Білої Церкви становив 27,5 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 3,1% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було менш значне (-2,1%). Через конфіденційність даних, інформація про реалізацію продукції сектором МСП в цілому є недоступною. Однак приблизно половина обсягу припадає на малий бізнес (малі підприємства та ФОП). На суб'єкти господарювання міста припадало 4,8% загального обсягу реалізованої продукції Київської області.

У 2019 році експорт товарів м. Біла Церква становив 124,8 млн. дол. США, а експорт послуг – 1,5 млн. дол. США. Якщо подивитися на товарну структуру зовнішньої торгівлі Білої Церкви, то третина експорту припадає на каучук, гуму та вироби з них (40,2 млн. дол. США або 32,2%). П'яту частину експорту забезпечує продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості. Зокрема на фармацевтичну продукцію припадає 21,8 млн. дол. США або 17,5%. Окрім цього, було експортовано продукції сільського господарства та харчової промисловості на суму 22,7 млн. дол. США або 18,2%. Серед інших експортних товарів присутні машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання (8,2%), вироби з каменю, гіпсу, цементу (3,3%), меблі (2,9%), текстильні матеріали та вироби (2,5%).

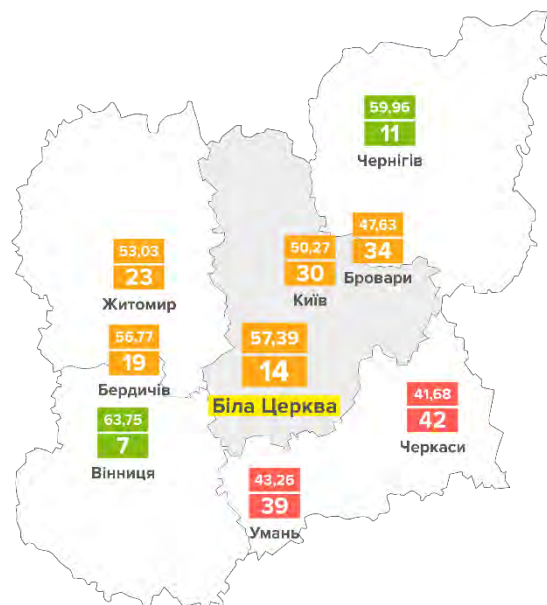
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Білій Церкві

В опитуванні в Білій Церкві взяли участь 188 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 61 (32,4%) підприємство-юридична особа та 127 (67,6%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 42,9% ФОП та 57,1% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Білої Церкви

Біла Церква посіла 14-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 57,39 бала. Таким чином Біла Церква належить до **групи міст з середнім значенням ІКМ.**

Біла Церква більш як на 7 балів випереджає Київ (30-та сходинка в рейтингу ІКМ). Окрім цього місто випереджає Бровари, які теж представляють Київську область, майже на 10 балів (34-та сходинка). Неподалік від Білої Церкви в сусідніх регіонах розташувалися міста, які представляють всі три групи ІКМ. Зокрема Вінниця має високе значення ІКМ (7-ме місце). Житомир та Бердичів належать до групи міст з середнім ІКМ (23-тя та 19-та сходинки відповідно). Водночас Умань та Черкаси мають низьке значення ІКМ (39-те та 42-ге місце в рейтингу).

Перешкоди для ведення бізнесу: Біла Церква

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Білій Церкві, %

четвертому місці, а брак коштів – на п'ятому.

До того ж, у Білій Церкві частка бізнесу, яка зіштовхнулася з проблемою браку працівників, менша, ніж загалом у країні. Тут такі підприємці та фірми склали 16%, тоді як загалом в опитуванні – 23%.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Білої Церкви (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	5,59	25
2. Доступ до публічного майна	5,58	14
3. Прозорість та відкритість даних	5,68	19
4. Вартість дотримання законодавства	7,03	22

Епідемія коронавірусу та карантин із значним відривом зайняли перше місце серед перешкод для ведення бізнесу у Білій Церкві.

Це відповідає загальнонаціональним результатам, де ця проблема також вийшла на перше місце.

На другому та третьому місцях у рейтингу перешкод для ведення бізнесу у Білій Церкві – низький попит та високі податки, що також відповідає результатам у країні загалом.

Брак фінансових коштів вийшов на четверте місце серед перешкод для бізнесу у Білій Церкві, а брак кваліфікованих працівників – на п'яте. Це дещо відрізняється від результатів для всіх опитаних, де ці перешкоди розташовані навпаки: брак кваліфікованої робочої сили – на

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
5. Податки та збори	5,92	16
6. Неформальні платежі та корупція	5,81	20
Вимір 1. Хабарі/подарунки	6,26	17
Вимір 2. Антикорупційні заходи	5,36	20
7. Безпека ведення бізнесу	6,71	19
8. Лідерство міської влади	5,63	15
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	5,93	19
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	5,33	9
9. Ресурси для розвитку	4,07	23
Вимір 1. Людські ресурси	5,68	20
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	1,54	45
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	4,99	12
10. Підтримка інновацій	5,57	14

Головні результати Білої Церкви коротко

- Біла Церква продемонструвала високий результат (7 та більше балів) лише в одному компоненті – «Вартість дотримання законодавства». Це найсильніша сторона міста, однак результат порівняно з іншими містами є низьким.
- Незважаючи на низьку кількість балів, місто серед лідерів виміру 2 «Публічно приватний діалог» в компоненті «Лідерство міської влади» - на 9-ій сходинці рейтингу у вимірі.
- Найбільш проблемним для Білої Церкви є вимір «Фінансові та інфраструктурні ресурси» компоненту «Ресурси для розвитку», в якому місто посіло останню 45-ту сходинку.
- У Білій Церкві частка респондентів, котрі оцінили доступ до інформації щодо місцевого бюджету на «добре» та «відмінно», становить 21,5%. Це вище ніж середній показник для всіх опитаних – 17,7%.
- Підприємці Білої Церкви витрачають на спілкування з інспекторами від міської влади в середньому 5,8 дня. (середній показник для досліджених міст – 5,2 дня).
- В Білій Церкві 8,0% респондентів повідомили про «неофіційні платежі» при спілкуванні з представниками міської влади з будь-яких питань впродовж 2019 – 2020 років (показник для всіх опитаних – 9,6%).
- Лише 30,4% опитаних в Білій Церкві знають про антикорупційні заходи міської влади.
- У Білій Церкві 38,0% опитаних вважають, що міська влада «дуже добре» або «добре» ставиться до приватного бізнесу. Це вище ніж середній показник для досліджених міст – 33,4%.
- Більше половини (54,8%) опитаних погоджуються, що міська влада підтримує створення нового бізнесу. Це вище ніж середній показник для досліджених міст (46,1%).
- В Білій Церкві майже половина (48,1%) опитаних погоджуються, що міська влада підтримує існуючий бізнес.
- 16,2% опитаних вказують, що є «значні» та «дуже значні можливості» представників бізнесу брати участь у розробленні місцевих стратегічних документів (13,1% - показник для всіх опитаних).
- 13,8% респондентів вказали, що консультації з бізнесом при прийнятті нових або зміні чинних регуляторних актів, проводяться «завжди» або «часто» (10,7% - серед усіх опитаних).
- Підприємства та ФОП Білої Церкви частіше ніж в більшості інших міст беруть участь в ділових

об'єднаннях. 17,9% опитаних повідомили, що є членами будь-якої бізнес-асоціації (12,0% - показник для всіх опитаних).

- В Білій Церкві респонденти оцінюють підтримку місцевих інноваційних програм місцевою владою (фінансування їх з місцевого бюджету) на 2,18 бала з 5-ти. Біла Церква одне з 10 міст, де ця оцінка становить хоча б більше 2 балів.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)⁷⁶.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через активне залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.

⁷⁶ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Бровари

34 місце в ІКМ

Загальна інформація

Бровари – місто у Київській області. Розташоване у північно-східній частині регіону.

Місто є адміністративним центром Броварського району та Броварської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади у 2020 році увійшли місто Бровари та 3 навколишні села.⁷⁷

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Броварів становила 108,8 тис. осіб⁷⁸.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Бровари в 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	к	к	к	к	к	к
МСП	к	к	к	к	к	к
середні підприємства	к	к	к	к	к	к
малі підприємства	1862	8,9	11,51	20,8%	22,7%	29,1%
з них мікро	1614	3,9	3,40	18,0%	10,1%	8,6%
ФОП	7021	11,7	4,95	78,3%	30,0%	12,5%
Всього	8965	39,1	39,51	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Бровари налічувалося 9 тис. суб'єктів господарювання, у т. ч. 1,9 тис. малих підприємств та 7 тис. ФОП. Водночас інформація про великі та середні підприємства є конфіденційною, що не дозволяє оцінити сектор МСП у місті. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 7,9% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Бровари знаходиться на 27-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. На місто припадає 8,2% від

⁷⁷ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-a715r> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

⁷⁸ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Київської області.

загальної кількості суб'єктів господарювання Київської області, що вказує на важливу роль Броварів в економіці регіону.

У 2019 році на всіх суб'єктах господарювання Броварів було зайнято 39,1 тис. осіб. Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зростає на 3,4% (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Зважаючи на конфіденційність даних через невелику кількість великих суб'єктів, інформація про кількість зайнятих для великих та середніх підприємств є недоступною. Однак доступні дані свідчать, що більше половини зайнятих припадає на малий бізнес (22,7% – малі підприємства, 30,0% – ФОП). На Бровари припадає 8,1% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Київської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Броварів становив 39,5 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 3,6%, тоді як на рівні країни спостерігалось скорочення (-2,1%). Через конфіденційність даних, інформація про реалізацію продукції сектором МСП в цілому є недоступною. Однак більше 40% обсягу може припадати на малий бізнес (малі підприємства та ФОП). На суб'єкти господарювання Броварів припадало 6,9% загального обсягу реалізованої продукції Київської області.

У 2019 році експорт товарів м. Бровари становив 85,3 млн. дол. США, а експорт послуг – 10,4 млн. дол. США. Якщо подивитися на товарну структуру зовнішньої торгівлі Броварів, то більше половини експорту припадає на продукцію сільського господарства та харчової промисловості (44,9 млн. дол. США або 52,7%). На другому місці за обсягом експорту полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них (13,7%). Серед інших експортних товарів присутні металургійна продукція (8,2%), друкована продукція (7,9%), машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання (3,9%).

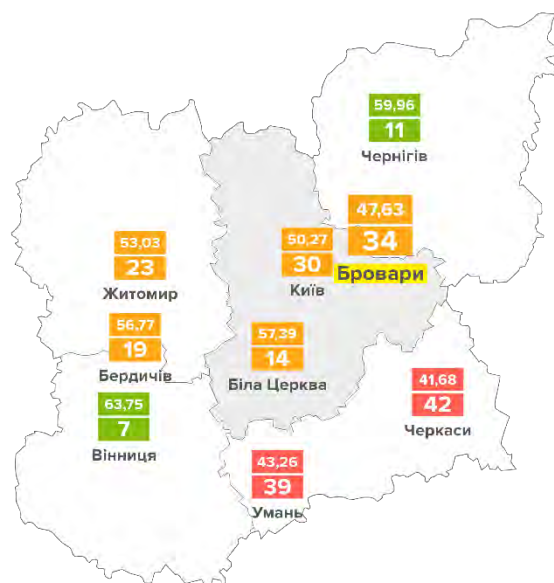
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Броварах

В опитуванні в Броварах взяли участь 168 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 66 (39,3%) підприємств-юридичних осіб та 102 (60,7%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 30,0% ФОП та 70,0% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Броварів

Бровари посіли 34-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 47,63 бала. Таким чином Бровари належать до **групи міст з середнім ІКМ.**

Бровари, місто-супутник Києва, відстають від столиці, яка на 30-ій сходинці, лише майже на 3 бали. Також майже на 10 балів Бровари відстають від Білої Церкви, яка є лідером Київської області (14-те місце).

Неподалік знаходиться Чернігів з високим значенням ІКМ (11-те місце).

Результати компонентів ІКМ 2021 для Броварів (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	5,25	30
2. Доступ до публічного майна	2,35	43
3. Прозорість та відкритість даних	4,56	30
4. Вартість дотримання законодавства	7,59	14
5. Податки та збори	6,83	5
6. Неформальні платежі та корупція	4,07	38
Вимір 1. Хабарі/подарунки	4,50	30
Вимір 2. Антикорупційні заходи	3,63	38
7. Безпека ведення бізнесу	5,98	26
8. Лідерство міської влади	3,89	31
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	5,01	27
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	2,77	33
9. Ресурси для розвитку	3,45	39
Вимір 1. Людські ресурси	4,07	41
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	3,55	10
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	2,74	41
10. Підтримка інновацій	4,35	32

Головні результати Броварів коротко

- Бровари продемонстрували високий результат (7 та більше балів) лише в одному компоненті – «Вартість дотримання законодавства». Це найсильніша сторона міста.
- Незважаючи на недостатньо високу кількість балів, Бровари серед лідерів компоненту «Податки та збори» - на 5-ій сходинці рейтингу.
- Бровари є одним з міст, де підприємці найменш часто вказували про доступність інформації про наявність земель комунальної власності – лише 15,9% опитаних (показник для всіх опитаних – 27,4%).
- Бровари є одним з трьох міст, де про доступність інформації про муніципальну нерухомість повідомила найменша частка опитаних – лише 25,3% (показник для всіх опитаних – 36,4%).
- У Броварах підприємці витрачають в середньому 3,9 дня на дотримання місцевих регулювань (вимог архітектурно-будівельного контролю, благоустрою, оренди комунального майна тощо). Це майже в 1,5 рази менше ніж середній показник для всіх міст – 5,7 дня. Окрім цього, це один з найнижчих показників серед досліджених міст.
- У Броварах майже не буває перевірок інспекторів міської влади на суб'єктах господарювання. Показник становить в середньому 0,3 разу на рік, тоді як в середньому по країні він лише 0,7 разу.
- 13,2% опитаних вказали, що зазнавали втрат внаслідок вимагання (здирництва), крадіжок, пограбування, вандалізму, підпалу у 2019 – 2020 роках.

- Бровари належать до 5 міст, де бізнес найменше задоволений якістю професійно-технічної освіти працівників – лише 8,1% відповідей припадає на оцінки «добре» та «відмінно». При цьому на рівні країни цей показник становить лише 13,3%.
- Залучення фінансових ресурсів є серйозною проблемою для ведення бізнесу для 47,5% опитаних у Броварах. Це один з найнижчих показників серед досліджених міст.
- В Броварах одна з найнижчих часток підприємств та ФОП, котрі повідомили про участь в кластерах, створених за ініціативи чи підтримки міської влади – лише 0,3% (середній показник для опитаних – 2,5%).
- У Броварах 38,0% опитаних вважають, що міська влада «дуже добре» або добре» ставиться до приватного бізнесу. Це вище ніж середній показник для досліджених міст – 33,4%.
- Менше половини (43,3%) опитаних погоджуються, що міська влада Броварів підтримує створення нового бізнесу. Це менше ніж середній показник для досліджених міст (46,1%).
- 8,5% опитаних вказують, що є «значні» та «дуже значні можливості» представників бізнесу брати участь у розробленні місцевих стратегічних документів (13,1% - показник для всіх опитаних).

Перешкоди для ведення бізнесу: Бровари

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Броварах, %

Рейтинг перешкод для ведення бізнесу у Броварах очолили епідемія коронавірусу та карантин.

Втім, на цю проблему у Броварах скаржаться рідше, ніж в середньому у всіх містах: 38% представників бізнесу міста порівняно з 43% респондентів в цілому в опитуванні.

Приблизно кожен третій бізнес Броварів зіштовхнувся з проблемою високих податків, а кожен четвертий – з проблемами недостатньої кількості кваліфікованих працівників та низького споживчого попиту.

Разом з цим, про низький попит у Броварах повідомляють рідше, ніж загалом у країні.

На цю проблему тут вказали 26% опитаних і вона знаходиться на четвертому місці у рейтингу перешкод для ведення бізнесу, тоді як на рівні

країни про неї говорять 33% опитаних і вона займає друге місце серед перешкод.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)⁷⁹.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

⁷⁹ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

- Інформація про комунальне майно та аукціони на оренду має бути легко доступною сайті міської ради і на спеціалізованих міських порталах.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

Кіровоградська область

Кропивницький

20 місце в ІКМ

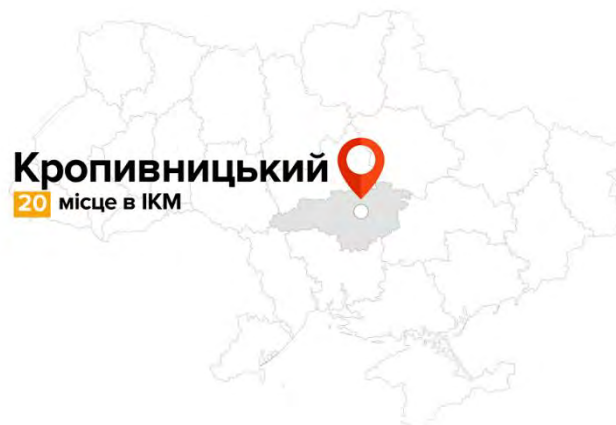
Загальна інформація

Кропивницький – адміністративний центр Кіровоградської області.

Місто також є адміністративним центром Кропивницького району та Кропивницької міської територіальної громади.

До складу територіальної громади входять місто Кропивницький та смт Нове.⁸⁰

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Кропивницького (міської ради) становила 227,5 тис. осіб⁸¹.

Основні структурні показники діяльності

суб'єктів підприємництва міста Кропивницького у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	3	5,3	5,3	0,02%	7,7%	9,9%
МСП	14065	63,9	48,0	99,98%	92,3%	90,1%
середні підприємства	152	30,1	28,3	1,1%	43,4%	53,1%
малі підприємства	3043	13,7	14,1	21,6%	19,9%	26,4%
з них мікро	2677	6,5	5,1	19,0%	9,4%	9,6%
ФОП	10870	20,1	5,6	77,3%	29,0%	10,5%
Всього	14068	69,2	53,3	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Кропивницький налічувалося 14,1 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 152 одиниці середніх підприємств, 3 тис. малих підприємств та 10,9 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було лише 3. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 7,2% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Кропивницький знаходиться на 22-

⁸⁰ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-kirovogradskoyi-oblasti-716-120620> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

⁸¹ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Кіровоградської області.

ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на Кропивницький припадає 36,9% від загальної кількості суб'єктів господарювання Кіровоградської області, що підкреслює провідну роль міста в економіці регіону.

У 2019 році на всіх суб'єктах господарювання Кропивницького було зайнято 69,2 тис. осіб. Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зросла на 12,4% (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 92,3% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання Кропивницького, що на 10,1 відсоткового пункту більше від показника для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено меншою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті. На місто припадає 42,6% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Кіровоградської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Кропивницького становив 53,3 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 4,3% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було менш значне (-2,1%). Сектор МСП Кропивницького забезпечив 90,1% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України). На суб'єкти господарювання міста припадало 43,1% загального обсягу реалізованої продукції Кіровоградської області.

Згідно з даними Головного управління статистики в Кіровоградській області, у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції по м. Кропивницький досягнув 15,7 млрд. грн. Із них 10,3 млрд. або 65,8% забезпечила переробна промисловість. Зокрема, 4,9 млрд. грн. або 31,5% припало на виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів⁸². На другому місці знаходиться машинобудування (крім ремонту та монтажу машин і устаткування) з майже 3,6 млрд. грн. або 23,0%, виготовлення виробів із деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (0,3 млрд. грн. або 2,1%). Кожен з інших видів діяльності забезпечує не більше 2-3% від загального обсягу реалізованої промислової продукції.

У 2019 році експорт товарів м. Кропивницький становив 272,8 млн. дол. США, а експорт послуг – 27,2 млн. дол. США. Якщо подивитися на товарну структуру зовнішньої торгівлі, більше двох третіх експорту припадає на продукцію сільського господарства та харчової промисловості – 186,3 млн. дол. США або 68,3%. На другому місці за вартістю експорту машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання (70,4 млн. дол. США або 25,8%). На інші товари припадають незначні обсяги експорту, зокрема на текстильні матеріали та вироби – 1,9%, деревину та вироби з деревини – 1,2%.

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Кропивницькому

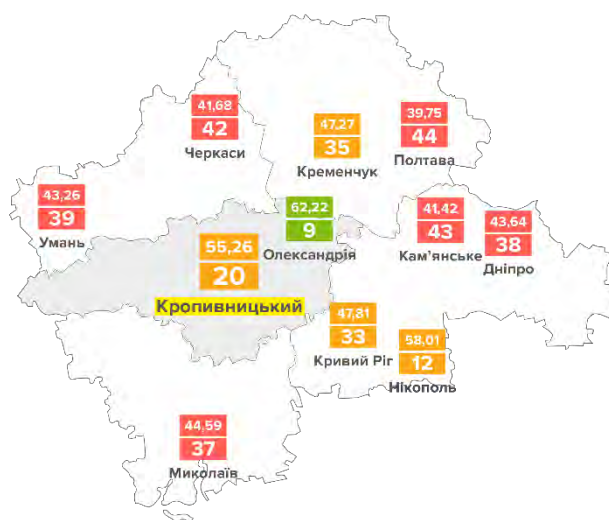
В опитуванні в Кропивницькому взяли участь 181 суб'єкт підприємницької діяльності. Це 92 (50,8%) підприємства-юридичні особи та 89 (49,2%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 29,0% ФОП та 71,0% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Кропивницького

Кропивницький **посів 20-ту сходинку** з результатом ІКМ 2021 – 55,26 бала. Таким чином Кропивницький належить до **групи міст з середнім ІКМ**.

⁸² Інформація підготовлена за результатами державного статистичного спостереження "Економічні показники короткотермінової статистики промисловості". Дані за видами діяльності сформовані за однорідними продуктами.

Кропивницький майже на 7 балів відстає від Олександрії, яка стала лідером Кіровоградської області (9-те місце, високий ІКМ). Неподалік знаходиться переважно міста з низьким значенням ІКМ: Миколаїв (37-ме місце), Умань (39-те) та Черкаси (42-ге). Кривий Ріг у Дніпропетровській області належить до групи міст зі середнім ІКМ, посівши 33-ту сходинку в рейтингу.

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Кропивницький посів 10-ту сходинку (56,10 бала) та також належить до групи міст з середнім ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Кропивницький покращив результат на 5,29 бала. Високий показник зростання дозволив місту піднятися на 4 сходинки в рейтингу обласних центрів.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Кропивницького (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	6,90	11
2. Доступ до публічного майна	4,42	28
3. Прозорість та відкритість даних	6,00	15
4. Вартість дотримання законодавства	8,01	11
5. Податки та збори	4,97	29
6. Неформальні платежі та корупція	6,43	13
Вимір 1. Хабарі/подарунки	6,30	16
Вимір 2. Антикорупційні заходи	6,55	13
7. Безпека ведення бізнесу	6,99	15
8. Лідерство міської влади	4,24	26
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	5,44	24
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	3,04	30
9. Ресурси для розвитку	3,06	43
Вимір 1. Людські ресурси	4,39	38
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	2,02	39
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	2,77	40
10. Підтримка інновацій	4,62	25

Головні результати міста коротко

- Кропивницький продемонстрував високий результат (7 та більше балів) лише в одному компоненті – «Вартість дотримання законодавства». Це найсильніша сторона міста.

- Незважаючи на недостатньо високу кількість балів, Кропивницький серед лідерів компоненту «Започаткування бізнесу» - на 11-ій сходинці.
- Компонент «Ресурси для розвитку» є найслабшим у Кропивницькому. Місто знаходиться лише на 43-ій сходинці.
- У Кропивницькому підприємці витрачають в середньому 2,8 дня на дотримання місцевих регулювань (вимог архітектурно-будівельного контролю, благоустрою, оренди комунального майна тощо). Це майже в 2 рази менше ніж середній показник для всіх міст – 5,7 дня. Окрім цього, це один з найнижчих показників серед досліджених міст.
- Кропивницький є одним з 4 міст, де витрати бізнесу на дотримання місцевих регулювань становлять менше 1% – лише 0,8%.
- Кропивницький є одним з 5 міст, де в 2019 – 2020 роках найнижча частка підприємців зазнала втрат внаслідок таких злочинних дій як вимагання, крадіжки, вандалізм, підпал, пограбування тощо (6,8% опитаних).
- В Кропивницькому 7,9% респондентів повідомили про «неофіційні платежі» при спілкуванні з представниками міської влади з будь-яких питань впродовж 2019 – 2020 років (показник для всіх опитаних – 9,6%).
- Лише 34,9% опитаних в Кропивницькому знають про антикорупційні заходи міської влади.
- У Кропивницькому 26,3% опитаних вважають, що міська влада «дуже добре» або добре» ставиться до приватного бізнесу. Це нижче ніж середній показник для досліджених міст – 33,4%.
- Лише 42,3% опитаних погоджуються, що міська влада підтримує створення нового бізнесу. Це нижче ніж середній показник для досліджених міст (46,1%).
- В Кропивницькому лише третина (36,8%) опитаних погоджуються, що міська влада підтримує існуючий бізнес.
- Лише 8,5% опитаних оцінюють якість місцевої робочої сили на «добре» та «відмінно».
- Для майже трьох четвертих опитаних (74,4%) брак робочої сили на місцевому ринку праці є серйозною перешкодою (69,0% - показник для всіх опитаних).

Перешкоди для ведення бізнесу: Кропивницький

До десяти основних перешкод для ведення бізнесу у Кропивницькому ввійшли ті ж самі фактори, як і в цілому в Україні.

Деякі відмінності наявні лише у частках керівників бізнесу, які вказують на ті чи інші перешкоди, через що рейтинг перешкод у Кропивницькому деякою мірою відрізняється від загальнонаціонального.

Зокрема, епідемія коронавірусу та карантин стали основною перешкодою для підприємців та фірм у Кропивницькому, як і в цілому в Україні.

Проте у Кропивницькому на них скаржаться рідше (38% опитаних), ніж

в середньому у всіх містах, що досліджувалися в ІКМ 2021 (43%).

Серед інших відмінностей варто відмітити сприйняття таких перешкод, як корупція міської влади та складність законодавства. Про них обох у Кропивницькому говорять рідше, ніж в середньому у всіх 45 містах. Корупцію міської влади назвали перешкодою 9% керівників бізнесу міста, а складність законодавства – 8%. В Україні загалом на ці обидві перешкоди вказали по 13% опитаних.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)⁸³.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

- Інформація про комунальне майно та аукціони на оренду має бути легко доступною сайті міської ради і на спеціалізованих міських порталах.
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 5. Податки та збори.

- Необхідно регулярно проводити аналіз обтяжливості місцевих податків і зборів та їхнього впливу на місцевий бізнес.
- Необхідно відповідати викликам часу (наприклад, пандемії) та йти назустріч бізнесу в питанні надання пільг (зі сплати єдиного та земельного податків тощо).

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

⁸³ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Олександрія

9 місце в ІКМ

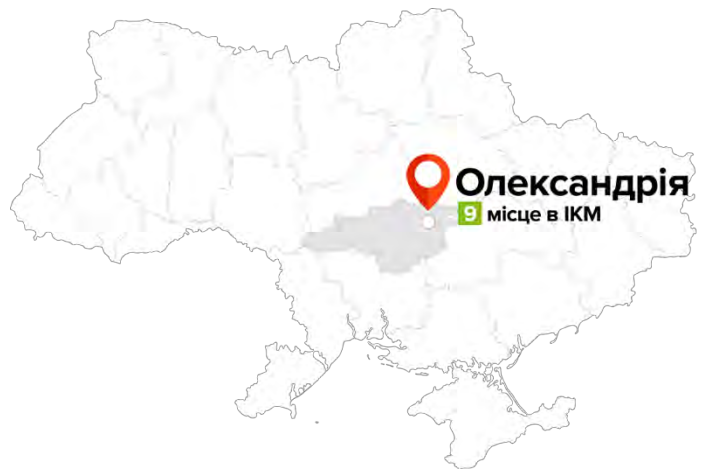
Загальна інформація

Олександрія – місто в Кіровоградській області. Розташоване в східній частині регіону.

Місто є адміністративним центром Олександрійського району та Олександрійської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади у 2020 році було включено м. Олександрія, смт Олександрійське та 12 навколишніх сіл.⁸⁴

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Олександрії (міської ради) становила 85,9 тис. осіб⁸⁵.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Олександрія у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	–	–	–	–	–	–
МСП	3744	14,0	6,4	100,0%	100,0%	100,0%
середні підприємства	29	5,2	3,2	0,8%	36,8%	49,7%
малі підприємства	480	2,6	1,8	12,8%	18,8%	27,4%
з них мікро	412	1,0	0,7	11,0%	7,3%	10,3%
ФОП	3235	6,2	1,5	86,4%	44,4%	22,9%
Всього	3744	14,0	6,4	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Олександрія налічувалося 3,7 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 29 одиниць середніх підприємств, 0,5 тис. малих підприємств та 3,2 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств не було. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 3,9% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Олександрія знаходиться на 41-ій

⁸⁴ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-kirovogradskoyi-oblasti-716-120620> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

⁸⁵ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Кіровоградської області.

сходинці серед обраних для дослідження міст. На Олександрію припадає 9,8% від загальної кількості суб'єктів господарювання Кіровоградської області, що вказує на важливу роль міста в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Олександрії було зайнято 14,0 тис. осіб. При цьому малий бізнес забезпечує близько двох третин робочих місць (18,8% – малі підприємства та 44,4% – ФОП). Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зросла на 21,5% (+5,7% відповідний показник зростання по країні). На Олександрію припадає 8,6% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Кіровоградської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Олександрії становив 6,4 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 28,1%, тоді як на рівні країни спостерігалось скорочення (-2,1%). На суб'єкти господарювання міста припадало 5,2% загального обсягу реалізованої продукції Кіровоградської області.

Згідно з даними Головного управління статистики в Кіровоградській області, у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції по м. Олександрія становив 2,2 млрд. грн. Із них 2,2 млрд. або 91,9% забезпечила переробна промисловість. Зокрема, 0,6 млрд. грн. або 23,8% припало на виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів⁸⁶, а 0,5 млрд (21,7%) – на машинобудування (крім ремонту та монтажу машин і устаткування).

У 2019 році експорт товарів м. Олександрія становив 16,5 млн. дол. США, а експорт послуг – 0,2 млн. дол. США. Якщо подивитися на товарну структуру зовнішньої торгівлі, більше половини експорту припадає на продукцію сільського господарства та харчової промисловості – 9,0 млн. дол. США або 54,8%. На другому місці за вартістю експорту машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання (4,0 млн. дол. США або 24,0%). Серед важливих експортних товарів також меблі (2,9 млн. дол. США або 17,8%). На інші товари припадають незначні обсяги експорту.

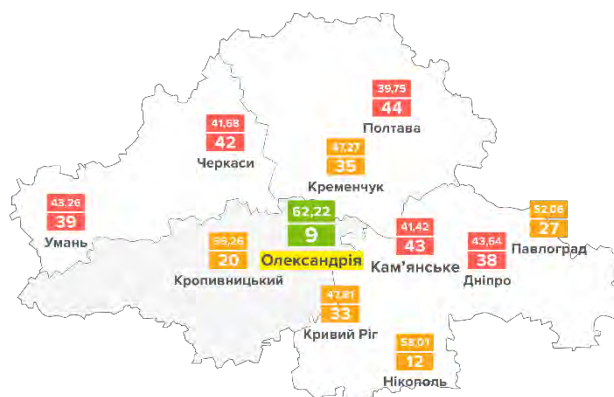
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Олександрії

В опитуванні в Олександрії взяли участь 100 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 80 (80%) підприємств-юридичних осіб та 20 (20%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 44,4% ФОП та 55,6% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Олександрії

Згідно з результатами дослідження, Олександрія посіла 9-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 62,22 бала. Таким чином Олександрія належить до групи міст з високим ІКМ.

Олександрія стала лідером Кіровоградської області, випередивши майже на 7 балів Кропивницький (місто зі середнім ІКМ). Також

⁸⁶ Інформація підготовлена за результатами державного статистичного спостереження "Економічні показники короткотермінової статистики промисловості". Дані за видами діяльності сформовані за однорідними продуктами.

від Олександрії відстає майже на 15 балів сусідній Кременчук (теж середній ІКМ). Неподалік знаходяться також Полтава (44-те місце), Умань (39-те) та Черкаси (42-ге), які належать до групи міст з низьким ІКМ. Таким чином Олександрія продемонструвала один з найкращих результатів ІКМ 2021 в центральній частині України.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Олександрії (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	8,69	2
2. Доступ до публічного майна	5,08	21
3. Прозорість та відкритість даних	4,42	33
4. Вартість дотримання законодавства	7,94	12
5. Податки та збори	6,77	6
6. Неформальні платежі та корупція	5,99	17
Вимір 1. Хабарі/подарунки	7,01	8
Вимір 2. Антикорупційні заходи	4,97	24
7. Безпека ведення бізнесу	7,31	9
8. Лідерство міської влади	5,49	17
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	7,38	11
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	3,60	22
9. Ресурси для розвитку	5,23	7
Вимір 1. Людські ресурси	4,85	34
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	5,29	2
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	5,54	5
10. Підтримка інновацій	5,97	7

Головні результати міста коротко

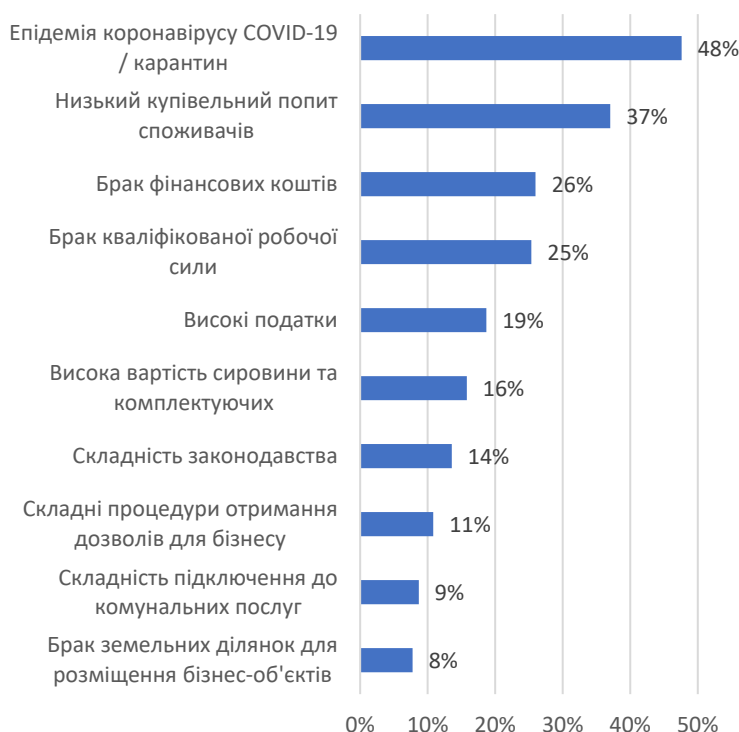
- Олександрія продемонструвала високий результат (7 та більше балів) в рамках 3 компонентів: «Започаткування бізнесу» (2-ге місце), «Вартість дотримання законодавства» (12-те місце) та «Безпека ведення бізнесу» (9-те місце).
- Також місто отримало високий результат у Вимірі 1 «Підтримка розвитку бізнесу» компоненту «Лідерство міської влади» (11-те місце) та вимірі 1 «Хабарі/подарунки» компоненту «Неформальні платежі та корупція» (11-те).
- Незважаючи на низьку кількість балів, Олександрія серед лідерів таких компонентів як «Податки та збори» (6-те місце), «Ресурси для розвитку» (7-ме) та «Підтримка інновацій» (7-ме). Це зумовлено кращими результатами порівняно з іншими дослідженими містами.
- В Олександрії найвища кількість реєстраторів бізнесу на 10 тисяч бізнесів, 16 одиниць, що дозволяє бути серед лідерів Компоненту 1 «Започаткування бізнесу».
- У місті одна з найвищих часток респондентів, що підтвердили наявність документів про право власності/оренди на земельну ділянку – 48,7% (показник всієї вибірки – 35,6%)
- Найслабшим компонентом міста є «Прозорість та відкритість даних» – лише 33-те місце. Зокрема в Олександрії один з найнижчих часток респондентів, котрі на «добре» та «відмінно»

оцінюють доступ до інформації про публічні закупівлі – лише 13,6% (середній показник для країни – 23,3%).

- Підприємці міста витрачають на адміністрування податків в середньому в 2 рази менше часу ніж потрібно по Україні в цілому – 23 дні проти 46. Це сильна сторона міста в компоненті «Вартість дотримання законодавства»
- В Олександрії нижчий рівень тіньового ринку порівняно з іншими містами. Про це свідчить одна з найнижчих часток підприємців, котрі вважають, що їхні конкуренти працюють в тіні – лише 30,0% (проти 41,8% для всіх опитаних).
- Проблемою міста є поширеність рейдерства – саме в Олександрії найвища частка бізнесів, які стикалися з рейдерськими атаками (8,5%).
- В Олександрії одна з найвищих часток респондентів, котрі погоджуються, що міська влада підтримує вже існуючий бізнес (64,2% у місті проти 46,1% серед усіх опитаних).
- Лише 1,1% підприємців Олександрії входять до ділових об'єднань (12,0% - показник для всіх опитаних).

Перешкоди для ведення бізнесу

Рис. 2. 10 головних перешкод для ведення бізнесу в Олександрії, %

Епідемія коронавірусу та проблема низького попиту очолюють рейтинг перешкод для ведення бізнесу в м. Олександрія. Це відповідає загальнонаціональним тенденціям, хоча частка бізнесу, що вибирали ці проблеми в Олександрії більше, ніж в середньому в країні.

На третє місце серед перешкод в Олександрії вийшов брак фінансових коштів.

А от високі податки є не настільки гострою проблемою для місцевого бізнесу: на неї вказують 19% опитаних у порівнянні з 30% в середньому по Україні. В результаті ця проблема займає п'яте місце у рейтингу проблем в Олександрії, тоді як загалом в опитуванні – третє.

До списку десяти головних перешкод для бізнесу в Олександрії ввійшла і висока вартість сировини та комплектуючих, про яку тут говорять частіше, ніж в середньому в усіх містах.

Проблеми із законодавством, дозволами, підключенням до комунальних послуг та браком персоналу і доступних земельних ділянок також у десятці головних перешкод

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно

звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)⁸⁷.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 7. Безпека ведення бізнесу.

- Необхідно забезпечити координацію роботи з правоохоронними органами щодо протидії рейдерству.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

⁸⁷ Див. Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Луганська область

Лисичанськ

24 місце в ІКМ

Загальна інформація

Лисичанськ – місто в Северодонецькому районі Луганської області. Розташоване в північній частині регіону.

Місто є адміністративним центром Лисичанської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади у 2020 році було включено міста Лисичанськ, Новодружеськ, Привілля, а також 4 селища міського типу та 10 сіл.

⁸⁸

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Лисичанська (міської ради) становила 108,4 тис. осіб⁸⁹.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Лисичанська у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	2	к	к	0,07%	к	к
МСП	2734	к	к	99,93%	к	к
середні підприємства	23	к	к	0,8%	к	к
малі підприємства	340	1,7	1,0	12,4%	11,2%	19,3%
з них мікро	303	0,8	0,4	11,1%	5,1%	8,5%
ФОП	2371	4,2	0,9	86,7%	27,9%	17,7%
Всього	2736	15,2	5,1	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Лисичанськ налічувалося 2,7 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 23 одиниці середніх підприємств, 0,3 тис. малих підприємств та 2,4 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих

⁸⁸ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-perspektivnogo-planu-formuvannya-teritorij-gromad-luganskoyi-oblasti-i290420-486> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

⁸⁹ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Луганської області.

підприємств було лише 2. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 6,2% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Лисичанськ знаходиться на 44-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на Лисичанськ припадає 12,1% від загальної кількості суб'єктів господарювання Луганської області, що вказує на важливу роль міста в економіці регіону.

У 2019 році на всіх суб'єктах господарювання Лисичанська було зайнято 15,2 тис. осіб. Це на 4,3% менше ніж у 2018 році, хоча в цілому по Україні спостерігалось зростання (+5,7%). Зважаючи на конфіденційність даних через невелику кількість великих суб'єктів, інформація про кількість зайнятих для великих та середніх підприємств є недоступною. Однак доступні дані свідчать, що менше половини зайнятих припадає на малий бізнес (11,2% – малі підприємства, 27,9% – ФОП). На Лисичанськ припадає 15,6% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Луганської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Лисичанська становив 5,1 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 0,1% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було на 2,1%. Через конфіденційність даних, інформація про реалізацію продукції сектором МСП в цілому є недоступною. Однак більше третини обсягу припадає на малий бізнес (малі підприємства та ФОП). На суб'єкти господарювання Лисичанська припадало 10,3% загального обсягу реалізованої продукції Луганської області.

У 2019 році експорт товарів м. Лисичанськ становив 5,3 млн дол. США, а експорт послуг – 0,01 млн. дол. США. Якщо подивитися на товарну структуру зовнішньої торгівлі, то майже дві третіх експорту припадає на продукцію сільського господарства та харчової промисловості (3,3 млн. дол. США або 62,7%). Окрім цього 1,1 млн. дол. США або 21,5% забезпечують полімерні матеріали та пластмаси. На інші товари припадають незначні обсяги експорту.

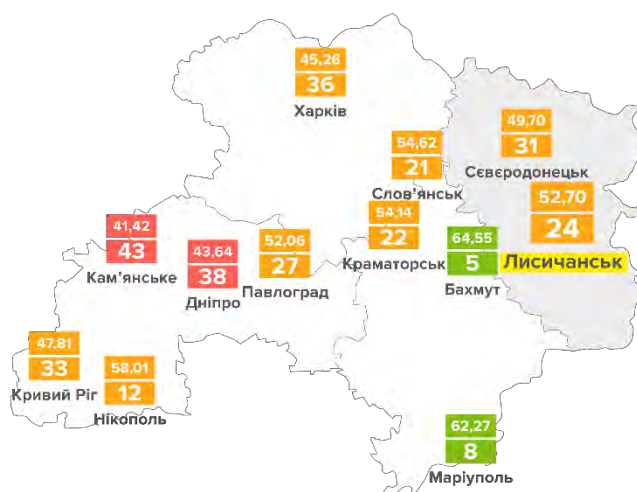
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Лисичанську

В опитуванні в Лисичанську взяли участь 100 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 26 (26,0%) підприємств-юридичних осіб та 74 (74,0%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 26,7% ФОП та 73,3% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Лисичанська

Лисичанськ посів **24-ту сходинку** з результатом ІКМ 2021 – 52,70 бала. Таким чином Лисичанськ належить до **групи міст з середнім ІКМ**.

Лисичанськ на 3 бали випереджає Северодонецьк, який також представляє Луганську область. Поруч в Донецькій області розташувался Бахмут, який є одним з лідерів ІКМ (5-те місце). Окрім цього до групи міст зі середнім ІКМ належать Слов'янськ (21-ше місце) та

Краматорськ (22-ге), які також розташовані поруч в Донецькій області.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Лисичанська (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

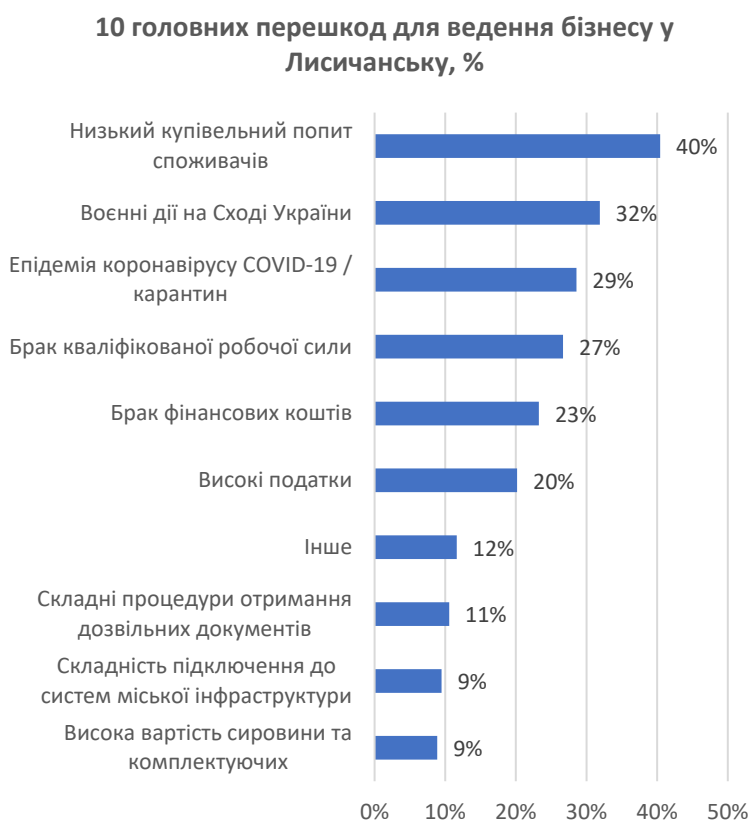
Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	7,12	8
2. Доступ до публічного майна	5,98	10
3. Прозорість та відкритість даних	5,26	23
4. Вартість дотримання законодавства	4,60	42
5. Податки та збори	6,33	11
6. Неформальні платежі та корупція	5,24	24
Вимір 1. Хабарі/подарунки	6,88	12
Вимір 2. Антикорупційні заходи	3,60	39
7. Безпека ведення бізнесу	8,11	4
8. Лідерство міської влади	3,26	38
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	3,20	44
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	3,33	27
9. Ресурси для розвитку	3,28	41
Вимір 1. Людські ресурси	4,59	37
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	2,99	22
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	2,27	45
10. Підтримка інновацій	3,61	38

Головні результати Лисичанська коротко

- Лисичанськ продемонстрував високий результат (7 та більше балів) в двох компонентах – «Започаткування бізнесу» (8-ме місце) та «Безпека ведення бізнесу» (4-те). Це найсильніші сторони міста.
- Незважаючи на невисоку кількість балів, Лисичанськ серед лідерів компоненту «Доступ до публічного майна» (10-те місце).
- Лисичанськ є одним з міст, де консультації при реєстрації бізнесу змогли отримати менше половини респондентів – 45,6%.
- Лисичанськ є одним з 5 міст, де найменша частка підприємців вважають, що їхні конкуренти ведуть бізнес «у тіні» (варіанти відповіді «так» або «скоріше так») – 29,9% опитаних.
- У Лисичанську підприємці витрачають в середньому 16 днів на дотримання місцевих регулювань (вимог архітектурно-будівельного контролю, благоустрою, оренди комунального майна тощо). Це майже в 3 рази більше ніж середній показник– 5,7 дня. Окрім цього, це найвищий показник серед досліджених міст.
- У Лисичанську найнижча частка підприємців, котрі вважають, що місцеві податки та збори є перешкодою для розвитку їх бізнесу – 9,9% (показник для всієї вибірки – 22,9%).
- У Лисичанську одна з найнижчих часток респондентів, котрі повідомили про отримання пільги зі сплати місцевих податків та зборів впродовж 2019 – 2020 років – лише 2,% (середній показник для міст – 8%).

- У Лисичанську лише 14,8% опитаних вважають, що міська влада «дуже добре» або добре» ставиться до приватного бізнесу. Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (33,4% - показник для всі опитаних).
- Залучення фінансових ресурсів є серйозною проблемою для ведення бізнесу для 67,3% опитаних у Лисичанську. Це один з найвищих показників серед досліджених міст.
- Лише 6,2% підприємців Лисичанська входять до ділових об'єднань (12,0% - показник для всіх опитаних).
- В Лисичанську респонденти оцінюють підтримку місцевих інноваційних програм місцевою владою (фінансування їх з місцевого бюджету) на 1,68 бала з 5-ти – одна з найнижчих оцінок серед досліджених міст (середня оцінка для вибірки – 1,96 бала).
- В Лисичанську відсутні підприємства та ФОП, котрі повідомили про участь в кластерах, створених за ініціативи чи підтримки міської влади (середній показник для опитаних – 2,5%).

Перешкоди для ведення бізнесу: Лисичанськ

Рейтинг перешкод для ведення бізнесу у Лисичанську помітно відрізняється від загальнонаціонального.

Насамперед, епідемія коронавірусу та карантин, які вийшли на перше місце серед перешкод для ведення бізнесу в цілому в Україні, у Лисичанську зайняли третє місце серед перешкод.

Тут на ці проблеми вказує 29% керівників бізнесу, тоді як в середньому в усіх містах – 43%.

Перше місце серед перешкод у Лисичанську займає низький попит, на який вказали 40% представників місцевого бізнесу.

В Україні загалом це – друга за значенням перешкода для бізнесу і на неї скаржаться 33% респондентів.

Війна на сході України зайняла друге місце у рейтингу перешкод для ведення бізнесу у Лисичанську, тоді як у загальному рейтингу для всіх 45 міст вона знаходиться на восьмому місці. Воєнні дії назвали перешкодою 32% опитаних у Лисичанську, що більше, ніж в середньому у країні (10%).

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)⁹⁰.

Компонент 4. Вартість дотримання законодавства.

⁹⁰ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

- Необхідно забезпечити існування інституцій та/або платформ, які проводять регулярну експертизу місцевих регуляторних з метою зменшення часових та грошових витрат бізнесу.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно проводити виставки, форуми, конкурси стартапів та інші заходи, які сприяють об'єднанню наукового та бізнес середовища.
- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей.

Северодонецьк

36 місце в ІКМ

Загальна інформація

Северодонецьк – адміністративний центр Луганської області.

З березня 2015 у Северодонецьку знаходиться Луганська обласна військово-цивільна адміністрація.⁹¹

Місто також є адміністративним центром Северодонецького району та Северодонецької міської територіальної громади.

До складу територіальної громади у 2020 році було включено м. Северодонецьк, 4 селища міського типу та 15 сіл.⁹²

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Северодонецька (міської ради) становила 111,4 тис. осіб⁹³.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Северодонецьк у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	3	6,0	4,1	0,05%	18,7%	21,6%
МСП	5508	26,3	14,9	99,95%	81,3%	78,4%
середні підприємства	61	13,3	7,9	1,1%	41,3%	41,8%
малі підприємства	1016	5,0	4,6	18,4%	15,6%	24,5%
з них мікро	875	2,2	1,7	15,9%	6,7%	8,9%
ФОП	4431	7,9	2,3	80,4%	24,4%	12,1%
Всього	5511	32,3	18,9	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Северодонецьк налічувалося 5,5 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 61 одиниця середніх підприємств, 1 тис. малих підприємств та 4,4 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було лише 3. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 3,8% (+5,6%

⁹¹ Див. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/2015>.

⁹² Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-perspektivnogo-planu-formuvannya-teritorij-gromad-luganskoyi-oblasti-i290420-486> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

⁹³ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Луганської області.

показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Северодонецьк знаходиться на 33-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на Северодонецьк припадає майже чверть (24,4%) від загальної кількості суб'єктів господарювання Луганської області, що підкреслює важливу роль міста в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання міста Северодонецька було зайнято 32,3 тис. осіб. Це на 0,7% менше ніж у 2018 році, хоча в цілому по Україні спостерігалось зростання (+5,7%). Частка зайнятих на суб'єктах МСП у місті становила 81,3% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання, що на 0,8 відсоткового пункту нижче показник для всієї України (82,2%). На місто Северодонецьк припадає 33,2% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Луганської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Северодонецька становив 18,9 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 3,7% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було менш значне (-2,1%). Сектор МСП Северодонецька забезпечив 78,4% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України). На суб'єкти господарювання міста припадало 37,8% загального обсягу реалізованої продукції Луганської області.

У 2019 році експорт товарів м. Северодонецьк становив 59,2 млн дол. США, а експорт послуг – 29,3 млн. дол. США. Якщо подивитися на товарну структуру зовнішньої торгівлі, то чверть експорту припадає на текстиль та вироби з текстилю (15,4 млн. дол. США або 25,9%). На другому місці експорт приладів та апаратів (10,2 млн. дол. США або 17,3%). Серед інших важливих експортних товарів продукція сільського господарства та харчової промисловості (6,9 млн. дол. США або 11,6%), продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей (6,7 млн. дол. США або 11,3%), полімерні матеріали, пластмаси (4,4 млн. дол. США або 7,4%).

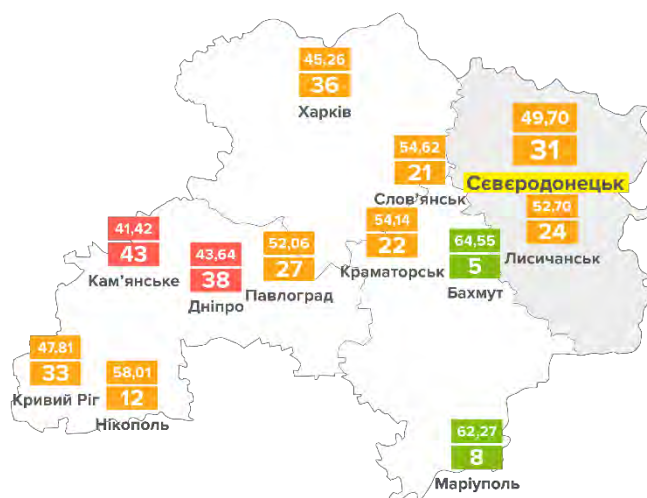
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Северодонецьку

В опитуванні в Северодонецьку взяли участь 103 суб'єкти підприємницької діяльності. Це 47 (45,6%) підприємств-юридичних осіб та 56 (54,4%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 24,3% ФОП та 75,7% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Северодонецька

Северодонецьк посів 31-шу сходинку з результатом ІКМ 2021 – 49,70 бала. Таким чином Северодонецьк належить до групи міст з середнім ІКМ.

Северодонецьк на 3 бали відстає від Лисичанська, який також представляє Луганську область. Поруч в Донецькій області розташувался Бахмут, який є одним з лідерів ІКМ (5-те місце). Окрім цього до групи міст зі середнім ІКМ

належать Слов'янськ (21-ше місце) та Краматорськ (22-ге), які також розташовані поруч в Донецькій області.

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Северодонецьк посів 16-ту сходинку (49,29 бала) та також належить до групи міст з середнім ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Северодонецьк погіршив результат на 0,21 бала. Однак це не завадило місту піднятися в рейтингу на 2 сходинки. Відбулося це завдяки тому, що деякі інші міста продемонстрували більше падіння ІКМ.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Северодонецька

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	6,49	14
2. Доступ до публічного майна	6,32	8
3. Прозорість та відкритість даних	4,60	26
4. Вартість дотримання законодавства	4,70	40
5. Податки та збори	4,10	37
6. Неформальні платежі та корупція	4,52	33
Вимір 1. Хабарі/подарунки	5,00	26
Вимір 2. Антикорупційні заходи	4,03	35
7. Безпека ведення бізнесу	6,82	18
8. Лідерство міської влади	2,84	45
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	3,20	45
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	2,48	36
9. Ресурси для розвитку	3,90	28
Вимір 1. Людські ресурси	5,44	23
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	2,49	31
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	3,79	25
10. Підтримка інновацій	5,56	15

Головні результати Северодонецька коротко

- Місто не отримало високого результату (7 та більше балів) в жодному з компонентів/вимірів.
- Незважаючи на низьку кількість балів, Северодонецьк серед лідерів компоненту «Доступ до публічного майна» - на 8-ій сходинці. Окрім цього, найвищий абсолютний результат міста (6,82 бала) зафіксовано в компоненті «Безпека ведення бізнесу». Це найсильніші сторони Северодонецька.
- У Северодонецьку витрачають найбільшу часту річного доходу (разом з Бахмутом та Вінницею) на виконання місцевих регулювань – 2,8%.
- Суб'єкти господарювання Северодонецька витрачають на дотримання регулювань, які встановлює міська влада щодо їхньої сфери діяльності, 12,7 дня, що є одним з найвищих показників серед досліджених міст. Зокрема це більше як в 2 рази більше ніж середній показник для всіх міст (5,7 дня).

- «Лідерство міської влади» є найбільш проблемним компонентом для Северодонецька, оскільки місто посіло останню 45-ту сходинку.
- У Северодонецьку лише 11,6% опитаних вважають, що міська влада «дуже добре» або добре» ставиться до приватного бізнесу. Це найнижчий показник серед досліджених міст (33,4% - показник для всі опитаних).
- В Северодонецьку лише 23,1% опитаних погоджуються, що міська влада підтримує існуючий бізнес. Це найнижчий показник серед досліджених міст (41,9% - показник для всіх опитаних).
- Северодонецьк серед 5 міст, де бізнес найкраще задоволений якістю професійно-технічної освіти працівників – 21,2% відповідей припадає на оцінки «добре» та «відмінно». При цьому на рівні країни цей показник становить лише 13,3%.
- Залучення фінансових ресурсів є серйозною проблемою для ведення бізнесу для 68,4% опитаних у Северодонецьку. Це найвищий показник серед досліджених міст.
- 27,3% опитаних СПД повідомили, що їхня компанія (ФОП) взаємодіяла з науковими установами чи технологічними компаніями для розвитку бізнесу 2019 – 2020 роках. Це один з найвищих показників серед досліджених міст (20,7% - середній показник для міст).
- Майже кожне друге (47,7%) підприємство Северодонецька запроваджувало інновації (нові технології, рішення або продукти, для оптимізації виробництва, надання послуг, продажів чи управління бізнесом)

Перешкоди для ведення бізнесу: Северодонецьк

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Северодонецьку, %

Северодонецьк – єдине з 45 міст, охоплених опитуванням ІКМ-2021, де війна на сході України стала головною перешкодою для ведення бізнесу. Її назвали перешкодою 36% керівників місцевого бізнесу.

Це істотно більше, ніж на рівні країни загалом, де 10% опитаних сказали, що війна на сході перешкоджає їхньому бізнесу. У загальнонаціональному рейтингу перешкод ця проблема займає восьме місце.

А епідемія коронавірусу та карантин, які вийшли на перше місце серед перешкод для респондентів в усіх містах загалом, у Северодонецьку зайняли четверту сходинку у рейтингу перешкод. Тут на ці проблеми вказав 31% опитаних, тоді як на рівні країни

ця частка більша: 43%.

Поміж цими двома перешкодами, на другому та третьому місці у Северодонецьку знаходяться такі проблеми для бізнесу, як низький попит та високі податки. На рівні країни ці проблеми займають такі ж місця у рейтингу перешкод і на них, як і Северодонецьку, також вказують близько третини керівників бізнесу.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)⁹⁴.

Компонент 4. Вартість дотримання законодавства.

- Необхідно забезпечити існування інституцій та/або платформ, які проводять регулярну експертизу місцевих регуляторних з метою зменшення часових та грошових витрат бізнесу.

Компонент 5. Податки та збори.

- Необхідно регулярно проводити аналіз обтяжливості місцевих податків і зборів та їхнього впливу на місцевий бізнес.
- Необхідно відповідати викликам часу (наприклад, пандемії) та йти назустріч бізнесу в питанні надання пільг (зі сплати єдиного та земельного податків тощо).

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

⁹⁴ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Львівська область

Дрогобич

29 місце в ІКМ

Загальна інформація

Дрогобич – місто в Львівській області. Розташоване у південно-західній частині регіону.

Місто є адміністративним центром Дрогобицького району та Дрогобицької міської територіальної громади.

До складу територіальної громади у 2020 році увійшли міста Дрогобич і Стебник, а також 32 навколишні села.⁹⁵

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Дрогобича (міської ради) становила 92,9 тис. осіб⁹⁶.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Дрогобича в 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	1	к	к	0,02%	к	к
МСП	4578	к	к	99,98%	к	к
середні підприємства	33	к	к	0,7%	к	к
малі підприємства	521	2,5	1,2	11,4%	16,4%	6,1%
з них мікро	456	1,2	0,6	10,0%	7,5%	2,9%
ФОП	4024	7,1	1,9	87,9%	46,5%	9,6%
Всього	4579	15,3	19,6	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Дрогобич налічувалося 4,6 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 33 одиниці середніх підприємств, 0,5 тис. малих підприємств та 4 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було лише 1. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 3,8% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Дрогобич знаходиться на 37-ій сходинці серед обраних

⁹⁵ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-lvivskoyi-oblasti-718-120620> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

⁹⁶ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Львівської області.

для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 3,7% від загальної кількості суб'єктів господарювання Львівської області.

У 2019 році на всіх суб'єктах господарювання Дрогобича було зайнято 15,3 тис. осіб. Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зменшилася на 2,6%, хоча зросла в цілому по країні (+5,7%). Зважаючи на конфіденційність даних через невелику кількість великих суб'єктів, інформація про кількість зайнятих для великих та середніх підприємств є недоступною. Однак доступні дані свідчать, що приблизно дві третини зайнятих припадає на малий бізнес (16,4% – малі підприємства, 46,5% – ФОП). На місто припадає 2,8% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Львівської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Дрогобича становив 19,6 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 213,4%, тоді як на рівні країни відбувалося скорочення (-2,1%). Трикратне зростання обсягу реалізації швидше за все було забезпечено великими та середніми підприємствами. Однак через конфіденційність даних, інформація про реалізацію продукції сектором МСП в цілому є недоступною. Згідно з доступними даними, більше 15% може припадати на малий бізнес (малі підприємства та ФОП). На суб'єкти господарювання Дрогобича припадало 4,2% загального обсягу реалізованої продукції Львівської області.

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Дрогобичі

В опитуванні в Дрогобичі взяли участь 108 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 16 (14,8%) підприємств-юридичних осіб та 92 (85,2%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 46,4% ФОП та 53,6% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Дрогобича

Дрогобич посів 29-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 50,96 бала. Таким чином Дрогобич належить до **групи міст з середнім ІКМ.**

Дрогобич майже на 14 балів відстає від Львова (3-тє місце, високе значення ІКМ), який також представляє Львівську область. Поруч розташували ще декілька міст-лідерів ІКМ 2021: Івано-Франківськ (2-ге місце), Мукачево (4-те) та Тернопіль (6-те). Окрім цього, серед сусідів Ужгород представляє групу міст зі середнім значенням ІКМ – 25-те місце.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Дрогобича (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	6,36	17

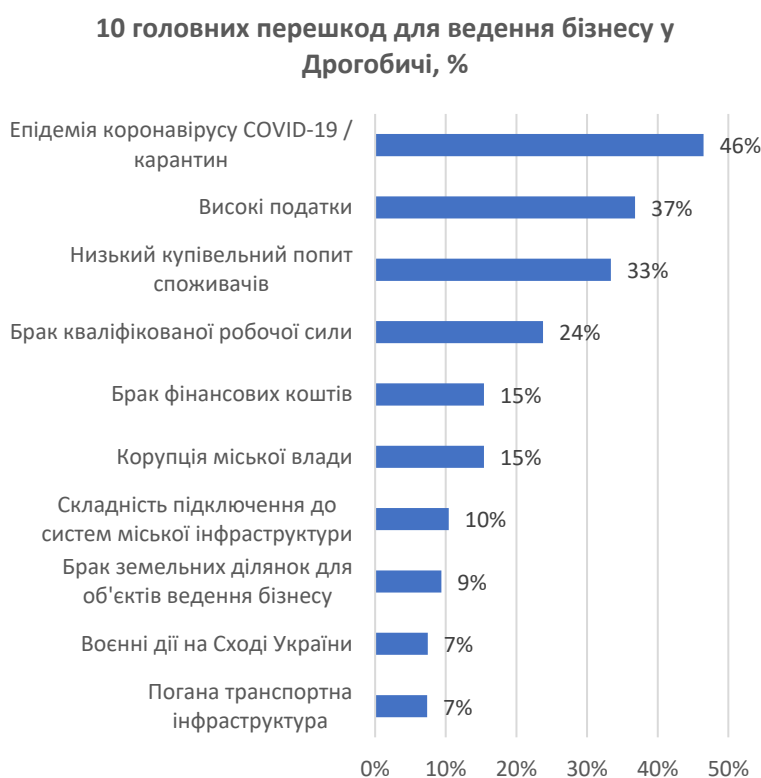
Компонент (Вимір)	Бали	Місце
2. Доступ до публічного майна	3,86	35
3. Прозорість та відкритість даних	5,89	16
4. Вартість дотримання законодавства	8,01	10
5. Податки та збори	6,10	14
6. Неформальні платежі та корупція	4,19	36
Вимір 1. Хабарі/подарунки	3,82	39
Вимір 2. Антикорупційні заходи	4,55	29
7. Безпека ведення бізнесу	4,61	38
8. Лідерство міської влади	5,48	18
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	4,90	30
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	6,06	7
9. Ресурси для розвитку	3,83	31
Вимір 1. Людські ресурси	6,43	7
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	2,16	37
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	2,90	38
10. Підтримка інновацій	3,35	39

Головні результати міста коротко

- Дрогобич продемонстрував високий результат (7 та більше балів) лише в одному компоненті – «Вартість дотримання законодавства». Це найсильніша сторона міста.
- Незважаючи на низьку кількість балів, місто також серед лідерів виміру «Людські ресурси» компоненту «Ресурси для розвитку» - 7-ме місце.
- В Дрогобичі найвища частка підприємців, котрі змогли отримати консультації або будь-яку іншу допомогу при державній реєстрації бізнесу у 2019-2020 роках – 87,1%.
- Дрогобич є одним з трьох міст, де про доступність інформації про муніципальну нерухомість повідомила найменша частка опитаних – лише 22,0% (показник для всіх опитаних – 36,4%).
- У Дрогобичі підприємці витрачають в середньому 2,8 дня на дотримання місцевих регулювань (вимог архітектурно-будівельного контролю, благоустрою, оренди комунального майна тощо). Це майже в 2 рази менше ніж середній показник для всіх міст – 5,7 дня. Окрім цього, це один з найнижчих показників серед досліджених міст.
- Підприємці Дрогобича найменше серед досліджених міст (разом з Кам'янцем-Подільським) спілкуються з інспекторами від міської влади – в середньому 2,9 дня на рік. Це майже в 2 рази менше ніж середній показник для міст (5,2 дня).
- Бізнес Дрогобича витрачає в середньому на адміністрування податків та зборів 20 днів. Це є найнижчим показником серед досліджених міст (середній показник для міст – 46 днів).
- У Дрогобичі одна з найвищих часток підприємців, котрі вважають, що місцеві податки та збори є перешкодою для розвитку їх бізнесу – 33,4% (показник для всієї вибірки – 22,9%).
- У Дрогобичі підприємці витрачають 3,5% річного доходу на забезпечення безпеки/захист бізнесу (охорону, обладнання, судові процедури, плату за «кришування» тощо), що перевищує середній для всіх опитаних показник – 2,8%.

- В Дрогобичі 26,3% опитаних вважають, що мають «дуже значні» та «значні» можливості брати участь в розробці місцевих стратегічних документів (стратегій, програм, планів тощо). Це один з найвищих показників серед досліджених міст (13,1% - середній показник для всіх міст).
- Бізнес Дрогобича найбільше задоволений якістю професійно-технічної освіти працівників – 23,4% відповідей припадає на оцінки «добре» та «відмінно». При цьому на рівні країни цей показник становить лише 13,3%.
- Підприємства та ФОП Дрогобича частіше ніж в більшості інших міст беруть участь в ділових об'єднаннях. 18,2% опитаних повідомили, що є членами будь-якої бізнес-асоціації (12,0% - показник для всіх опитаних).
- В Дрогобичі одна з найнижчих часток респондентів, потреби яких в трансфері технологій «повністю задовольняються» або «у значній мірі задовольняються» (серед тих, які мають потребу) – 2,7%.
- В Дрогобичі одна з найнижчих часток підприємств та ФОП, котрі повідомили про участь в кластерах, створених за ініціативи чи підтримки міської влади – лише 0,5% (середній показник для опитаних – 2,5%).

Перешкоди для ведення бізнесу: Дрогобич

Перешкода «епідемія коронавірусу та карантин» посіла перше місце рейтингу перешкод для ведення бізнесу у Дрогобичі з помітним відривом від решти перешкод.

На неї у Дрогобичі скаржаться 46% керівників бізнесу, що дещо більше, ніж в усіх містах загалом (43%).

Про високі податки у Дрогобичі також говорять частіше, ніж в країні загалом.

Тут на цю проблему вказали 37% опитаних і вона вийшла на друге місце у рейтингу перешкод, в той час як за загальнонаціональними результатами ця проблема знаходиться на третьому місці і актуальна для 30% керівників бізнесу.

Третина підприємців та керівників фірм у Дрогобичі повідомляє про

низький попит, що відповідає результатам для усіх міст.

Четвертою за значенням проблемою для бізнесу Дрогобича є брак кваліфікованої робочої сили. З нею зіштовхнулися 24% респондентів міста. Це також відповідає загальнонаціональним результатам, де про брак працівників повідомляють 23% опитаних.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно

звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)⁹⁷.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно проводити виставки, форуми, конкурси стартапів та інші заходи, які сприяють об'єднанню наукового та бізнес середовища.
- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей.

⁹⁷ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Львів

3 місце в ІКМ

Загальна інформація

Львів – адміністративний центр Львівської області.

Місто також є адміністративним центром Львівського району та Львівської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади у 2020 році було включено міста Львів, Винники, Дубляни, а також 2 селища міського типу та 15 сіл.⁹⁸

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Львова (міської ради) становила 746,0 тис. осіб⁹⁹.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва м. Львів у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	15	23,5	53,5	0,02%	8,3%	19,2%
МСП	61113	258,7	225,6	99,98%	91,7%	80,8%
середні підприємства	582	111,8	130,6	1,0%	39,6%	46,8%
малі підприємства	11393	62,2	62,6	18,6%	22,0%	22,4%
з них мікро	9620	27,7	21,6	15,7%	9,8%	7,7%
ФОП	49138	84,7	32,4	80,4%	30,0%	11,6%
Всього	61128	282,2	279,1	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Львів налічувалося 61,1 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 582 середніх підприємств, 11,4 тис. малих підприємств та 49,1 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було 15. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 10,1%, що було другим найвищим показником зростання серед досліджених міст (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю

⁹⁸ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-lvivskoyi-oblasti-718-120620> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

⁹⁹ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Львівської області.

суб'єктів підприємництва Львів знаходиться на 5-ій сходинці серед міст у дослідженні. На Львів припадає половина (49,2%) від загальної кількості суб'єктів господарювання Львівської області, що підкреслює провідну роль міста в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Львова було зайнято 282,2 тис. осіб, що на 12,0% більше ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Частка зайнятих на суб'єктах МСП Львова становила 91,7% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання, що на 9,5 відсоткового пункту вище від показник для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено меншою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті. На Львів припадало 51,7% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Львівської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Львова становив 279,1 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 10,7%, тоді як на рівні країни відбулося скорочення на -2,1%. Сектор МСП Львова забезпечив 80,8% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України). На суб'єкти господарювання міста припадало 59,3% загального обсягу реалізованої продукції Львівської області.

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Львові

В опитуванні в Львові взяли участь 213 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 147 (69,0%) підприємств-юридичних осіб та 66 (31,0%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 30,0% ФОП та 70,0% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Львова

Львів посів 3-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 64,75 бала. Таким чином Львів належить до **групи міст з високим ІКМ**. Місто майже на 3 бали відстає від Хмельницького, переможця ІКМ 2021.

Львів майже на 14 балів випереджає Дрогобич (29-те місце, середнє значення ІКМ), який також представляє Львівську область. Поруч розташували ще декілька міст-лідерів ІКМ 2021: Івано-Франківськ (2-ге місце), Мукачєво (4-те) та Тернопіль (6-те). Інші міста неподалік належать до групи міст зі середнім значенням ІКМ: Луцьк (15-те), Ужгород (25-те) та Рівне (32-ге).

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Львів посів 4-ту сходинку (68,65 бала)

та також належить до групи міст з високим ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Львів покращив результат на 2,50 бала. Однак місто опустилося на 1 сходинку, оскільки Тернопіль продемонстрував вище зростання ІКМ (+5,67 бала) та декілька міст з групи лідерів.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Львова (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	5,24	31
2. Доступ до публічного майна	5,58	15
3. Прозорість та відкритість даних	8,17	4
4. Вартість дотримання законодавства	7,79	13
5. Податки та збори	5,34	26
6. Неформальні платежі та корупція	7,22	7
Вимір 1. Хабарі/подарунки	5,29	25
Вимір 2. Антикорупційні заходи	9,15	6
7. Безпека ведення бізнесу	5,78	28
8. Лідерство міської влади	6,49	7
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	7,73	4
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	5,26	10
9. Ресурси для розвитку	5,39	3
Вимір 1. Людські ресурси	6,09	13
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	2,86	27
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	7,22	1
10. Підтримка інновацій	7,62	1

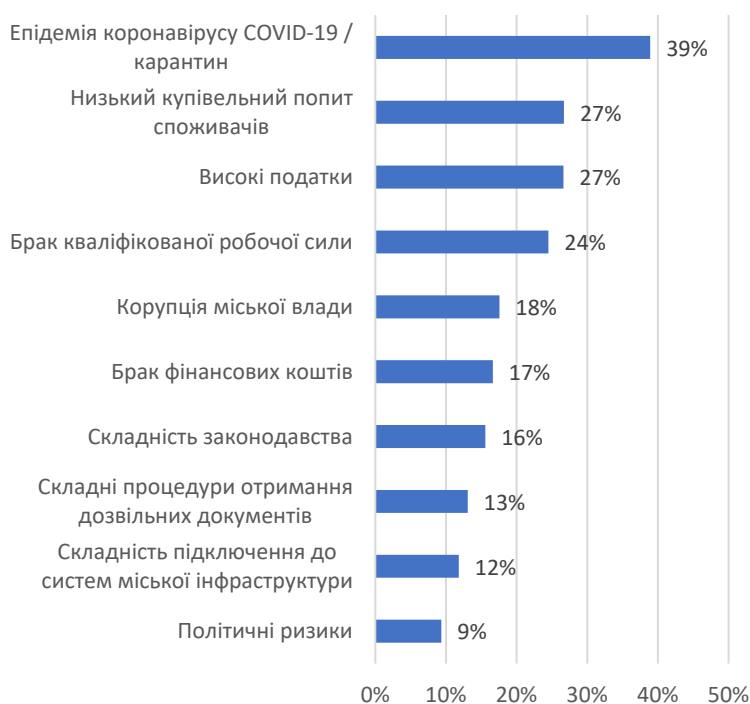
Головні результати Львова коротко

- Львів отримав найбільшу кількість балів та переміг в компоненті «Підтримка інновацій». Окрім цього, місто перемажець виміру 3 «Інфраструктура підтримки бізнесу» компоненту «Ресурси для розвитку». Це найсильніші сторони міста.
- Львів продемонстрував високий результат (7 та більше балів) також в компонентах «Прозорість та відкритість даних» (4-те місце), «Неформальні платежі та корупція» (7-ме) та вимірі 1 «Підтримка розвитку бізнесу» компоненту «Лідерство міської влади» (4-те місце в вимірі).
- Незважаючи на невисоку кількість балів, місто серед лідерів таких компонентів як «Лідерство міської влади» (7-ме місце) та «Ресурси для розвитку» (3-тє).
- У Львові одна з найвищих частка позитивних оцінок щодо доступу до інформації про публічні закупівлі – 32,1% (середній показник – 23,3%).
- У Львові одна з найвищих часток респондентів, котрі поінформовані щодо впроваджених міською владою конкретних антикорупційних заходів (електронної приймальні, відкритого бюджету, антикорупційної міської програми тощо) – 44,6% опитаних (показник для всіх опитаних – 31,3%).
- У Львові одна з найвищих часток підприємців, котрі позитивно (на «відмінно» та «добре») оцінюють якість місцевої робочої сили – 19,7% опитаних. Це майже в 2 рази вище від показника для всіх опитаних в цілому – 11,0%.
- Львів серед 5 міст, де бізнес найкраще задоволений якістю професійно-технічної освіти працівників – 21,7% відповідей припадає на оцінки «добре» та «відмінно». При цьому на рівні країни цей показник становить лише 13,3%.

- Для 74,5% респондентів у Львові недостатня підготовка працівників є серйозною перешкодою для ведення бізнесу. Це один з найвищих показників серед досліджених міст.
- Підприємці Львова найкраще поінформовані про діяльність місцевих ділових об'єднань. Знають про діяльність бізнес-асоціацій чи бізнес-клубів (або будь-яких інших членських об'єднань бізнесу) більше двох третин опитаних – 67,2% (показник для всієї вибірки – 40,6%).
- Підприємства та ФОП Львова частіше ніж в усіх інших містах беруть участь в ділових об'єднаннях. 24,4% опитаних повідомили, що є членами будь-якої бізнес-асоціації (12,0% - показник для всіх опитаних).
- Львів одне з шести міст, де про запровадження інновацій (нових технологій, рішень або продуктів тощо) у 2019 – 2020 роках повідомили більше половини опитаних – 53,6% (середній показник для міст – 43,2%).
- У Львові найвища частка підприємств та ФОП, котрі повідомили про участь в кластерах – 10,8% (середній показник для опитаних – 2,5%).

Перешкоди для ведення бізнесу: Львів

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Львові, %

Про три найголовніші перешкоди для ведення бізнесу у Львові повідомляють рідше, ніж в середньому в Україні.

Так, епідемія коронавірусу та карантин стали перешкодою для 39% місцевих підприємців та керівників фірм, тоді як в цілому в країні – для 43%.

По 27% керівників бізнесу міста назвали перешкодами низький попит та високі податки, що менше, ніж в середньому у всіх містах, де на ці проблеми скаржаться, відповідно, 33% та 30% респондентів.

Брак кваліфікованої робочої сили вийшов на четверте місце серед перешкод для бізнесу Львова. На цю проблему вказали 24% опитаних у місті, що близько за значенням до загальнонаціонального рівня, де ця частка складає 23%.

П'яте місце серед перешкод для ведення бізнесу у Львові зайняла корупція міської влади. На неї скаржаться 18% представників місцевого бізнесу. Це більше, ніж в середньому у всіх містах, де відповідна частка опитаних складає 13%, а ця проблема знаходиться на шостому місці серед перешкод.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹⁰⁰.

¹⁰⁰ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через активне залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.
- Необхідно забезпечити достатню кількість реєстраторів бізнесу.

Компонент 5. Податки та збори.

- Необхідно регулярно проводити аналіз обтяжливості місцевих податків і зборів та їхнього впливу на місцевий бізнес.

Миколаївська область

Миколаїв

37 місце в ІКМ

Загальна інформація

Миколаїв – адміністративний центр Миколаївської області.

Місто також є адміністративним центром Миколаївського району та Миколаївської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади було включено місто Миколаїв.¹⁰¹

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Миколаєва становила 471,6 тис. осіб¹⁰².

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Миколаїв у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	5	18,0	40,3	0,02%	15,1%	33,8%
МСП	31571	101,1	78,8	99,98%	84,9%	66,2%
середні підприємства	204	38,6	38,9	0,6%	32,4%	32,7%
малі підприємства	6654	25,9	28,7	21,1%	21,8%	24,1%
з них мікро	5942	12,4	10,8	18,8%	10,4%	9,1%
ФОП	24713	36,6	11,2	78,3%	30,7%	9,4%
Всього	31576	119,1	119,1	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Миколаїв налічувалося 31,6 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 204 одиниці середніх підприємств, 6,7 тис. малих підприємств та 24,7 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було лише 5. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 4,3% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Миколаїв знаходиться на 7-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. На місто припадає більше половини (56,1%) від загальної

¹⁰¹ Див. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/719-2020-%D1%80#Text> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

¹⁰² Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Миколаївської області.

кількості суб'єктів господарювання Миколаївської області, що підкреслює провідну роль Миколаєва в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Миколаєва було зайнято 119,1 тис. осіб, що на 8,7% ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 84,9% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання, що на 2,7 відсоткового пункта вище від показника для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено дещо меншою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті. На місто припадає 59,7% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Миколаївської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Миколаєва становив 119,1 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 6,2%, тоді як на рівні країни відбулося скорочення на -2,1%. Сектор МСП Миколаєва забезпечив 66,2% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України). На суб'єкти господарювання міста припадало майже дві третини (64,9%) загального обсягу реалізованої продукції Миколаївської області.

За даними Головного управління статистики у Миколаївській області, у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції по м. Миколаєву становив 19,8 млрд. грн. Майже дві третини цього обсягу (63,4% або 12,5 млрд грн) припадало на переробну промисловість. Зокрема 21,3% або 4,2 млрд грн забезпечило виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів¹⁰³. Також близько 4,2 млрд грн або 21,3 припало на машинобудування. Решта обсягу припадає насамперед на виробництво меблів, іншої продукції, ремонт і монтаж машин і устаткування (1,8 млрд. грн. або 9,5%), виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (0,69 млрд грн або 3,5%) та металургійне виробництво (0,67 млрд грн або 3,4%).

У 2019 році експорт товарів м. Миколаїв становив 1502,5 млн дол. США, а експорт послуг – 179,3 млн. дол. США. Основна частина експорту (1375 млн. дол. США або 91,5%) припадає на продукцію сільського господарства та харчової промисловості (насамперед зерно, насіння і плоди олійних рослин). На другому місці за вартістю експорту машини, обладнання, механізми та електротехнічне обладнання (99,5 млн. дол. США або 6,6%). На інші товари припадають незначні обсяги експорту.

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Миколаєві

В опитуванні в Миколаєві взяли участь 208 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 140 (67,3%) підприємств-юридичних осіб та 68 (32,7%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 30,7% ФОП та 69,3% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Миколаєва

Миколаїв **посів 37-му сходинку** з результатом ІКМ 2021 – 44,59 бала. Таким чином Миколаїв належить до **групи міст з низьким ІКМ**.

Миколаїв є єдиним представником Миколаївської області. Неподалік розташувалися декілька міст, які також мають низьке значення ІКМ: Херсон (40-ве місце) та Одеса (45-те). В сусідній Кіровоградській

¹⁰³ Дані за видами діяльності сформовані за однорідними продуктами.

області міст продемонстрували вищі результати. Олександрія має високе значення ІКМ (9-те місце), а Кропивницький – середнє (20-те місце).

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Миколаїв посів 20-ту сходинку (42,57 бала) та також належить до групи міст з низьким ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Миколаїв погіршив результат на 6,95 бала, що є одним з найбільших показників падіння ІКМ обласних центрів. В результаті місто опустилося в рейтингу на 3 сходинки і перейшло з групи міст з середнім ІКМ до групи з низьким ІКМ.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Миколаєва (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	3,75	41
2. Доступ до публічного майна	3,78	36
3. Прозорість та відкритість даних	4,59	29
4. Вартість дотримання законодавства	4,66	41
5. Податки та збори	3,81	39
6. Неформальні платежі та корупція	5,90	19
Вимір 1. Хабарі/подарунки	3,93	37
Вимір 2. Антикорупційні заходи	7,87	9
7. Безпека ведення бізнесу	4,35	40
8. Лідерство міської влади	4,63	22
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	5,67	22
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	3,58	24
9. Ресурси для розвитку	3,76	34
Вимір 1. Людські ресурси	5,18	30
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	1,77	42
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	4,33	18
10. Підтримка інновацій	5,10	21

Головні результати Миколаєва коротко

- Миколаїв не продемонстрував високого результату (7 та більше балів) в жодному з компонентів
- Високий результат зафіксовано лише в вимірі 2 «Антикорупційні заходи» компоненту «Неформальні платежі та корупція». Це найсильніша сторона міста.
- «Вартість дотримання законодавства» є найбільш слабкою стороною Миколаєва. Місто посіло лише 41-те місце в рейтингу. Також місто лише на 40-ій сходинці в компоненті «Безпека ведення бізнесу».

- Миколаїв є одним з міст, де консультації при реєстрації бізнесу змогли отримати менше половини респондентів – 46,9%.
- У Миколаєві підприємці витрачають в середньому 14,6 дня на дотримання місцевих регулювань (вимог архітектурно-будівельного контролю, благоустрою, оренди комунального майна тощо). Це більш ніж 2 рази більше ніж середній показник для всіх міст – 5,7 дня. Окрім цього, це один з найвищих показників серед досліджених міст.
- У Миколаєві підприємці витрачають найвищу серед усіх міст частку річного доходу на забезпечення безпеки/захист бізнесу (охорону, обладнання, судові процедури, плату за «кришування» тощо) – 4,5%
- 2,5% опитаних зазнавали спроб рейдерського захоплення впродовж 2019 – 2020 років.
- В Миколаєві 12,7% респондентів повідомили про «неофіційні платежі» при спілкуванні з представниками міської влади з будь-яких питань впродовж 2019 – 2020 років (показник для всіх опитаних – 9,6%).
- Лише 39,8% опитаних в Миколаєві знають про антикорупційні заходи міської влади.
- У Миколаєві лише 27,0% опитаних вважають, що міська влада «дуже добре» або добре» ставиться до приватного бізнесу. Це нижче ніж середній показник для досліджених міст – 33,4%.
- 38,6% опитаних погоджуються, що міська влада Миколаєва підтримує створення нового бізнесу. Це нижче ніж середній показник для досліджених міст (46,1%).
- Також лише третина опитаних (35,2%) опитаних погоджуються, що міська влада підтримує існуючий бізнес.
- Лише 9,0% опитаних вказують, що є «значні» та «дуже значні можливості» представників бізнесу брати участь у розробленні місцевих стратегічних документів (13,1% - показник для всіх опитаних).
- 12,0% респондентів вказали, що консультації з бізнесом при прийнятті нових або зміні чинних регуляторних актів, проводяться «завжди» або «часто» (10,7% - серед усіх опитаних).

Перешкоди для ведення бізнесу: Миколаїв

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Миколаєві, %

Перші чотири головні перешкоди для бізнесу у Миколаєві збігаються із чотирьома найпоширенішими перешкодами на загальнонаціональному рівні.

Це епідемія коронавірусу та карантин, які зайняли перше місце як у Миколаєві, так і в Україні загалом, а також низький попит, високі податки та брак кваліфікованої робочої сили, які в обох рейтингах знаходяться, відповідно, на другому, третьому та четвертому місцях.

На п'яте місце у рейтингу перешкод в Миколаєві вийшла проблема корупції міської влади, яка загалом в країні знаходиться на шостому місці рейтингу.

Про цю проблему у Миколаєві повідомили 19% опитаних, що більше, ніж загалом у країні (13%).

Також у Миколаєві частіше вказують на погану транспорту інфраструктуру. Це перешкода для 11% миколаївських підприємців та фірм, тоді як загалом у всіх містах на неї вказують 5% опитаних.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹⁰⁴.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через активне залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.
- Необхідно забезпечити достатню кількість реєстраторів бізнесу.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

- Інформація про комунальне майно та аукціони на оренду має бути легко доступною сайті міської ради і на спеціалізованих міських порталах.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 4. Вартість дотримання законодавства.

- Необхідно забезпечити існування інституцій та/або платформ, які проводять регулярну експертизу місцевих регуляторних з метою зменшення часових та грошових витрат бізнесу.

Компонент 7. Безпека ведення бізнесу.

- Необхідно забезпечити координацію роботи з правоохоронними органами щодо протидії рейдерству.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

¹⁰⁴ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Одеська область

Одеса

45 місце в ІКМ

Загальна інформація

Одеса – адміністративний центр Одеської області.

Місто також є адміністративним центром Одеського району та Одеської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади входить лише місто Одеса.¹⁰⁵

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Одеси становила 998,2 тис. осіб¹⁰⁶.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Одеса у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	16	22,9	85,7	0,02%	8,8%	28,8%
МСП	76380	237,3	211,8	99,98%	91,2%	71,2%
середні підприємства	517	74,4	105,3	0,7%	28,6%	35,4%
малі підприємства	15043	67,9	73,0	19,7%	26,1%	24,5%
з них мікро	13019	36,5	24,1	17,0%	14,0%	8,1%
ФОП	60820	95,0	33,5	79,6%	36,5%	11,3%
Всього	76396	260,2	297,5	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Одеса налічувалося 76,4 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 517 одиниць середніх підприємств, 15 тис. малих підприємств та 60,8 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було 16. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 6,8% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Одеса знаходиться на 3-ій сходинці серед обраних для

¹⁰⁵ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-a720r> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

¹⁰⁶ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Одеської області.

дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає більше половини (55,5%) від загальної кількості суб'єктів господарювання Одеської області, що підкреслює провідну роль міста в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Одеси було зайнято 260,2 тис. осіб, що на 1,1% більше ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 91,2% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання, що на 9,0 відсоткових пунктів вище від показника для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено меншою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті. На місто припадає 56,0% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Одеської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Одеси становив 297,5 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 2,5% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було менш значне (-2,1%). Сектор МСП Одеси забезпечив 71,2% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України). На суб'єкти господарювання міста припадало дві третини (66,4%) загального обсягу реалізованої продукції Одеської області.

За даними Головного управління статистики в Одеській області, у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції по м. Одеса досягнув 33,1 млрд. грн. З них 19,1 млрд. грн або 57,8% припадало на переробну промисловість. 5,0 млрд. грн або 15,2% забезпечило виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів.¹⁰⁷ На другому місці в переробній промисловості знаходиться машинобудування (крім ремонту і монтажу машин і устаткування) з 4,1 млрд. грн або 12,5%. Також виділяються такі види діяльності як виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (3,9 млрд. грн або 11,8%), металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування (2,9 млрд. грн або 8,8%).

У 2019 році експорт товарів м. Одеса становив 869,2 млн дол. США, а експорт послуг – 456,7 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі міста, то більше трьох четвертих (675 млн. дол. США або 77,7%) припадає на продукцію сільського господарства та харчової промисловості. Серед інших товарів виділяються машини, обладнання, механізми та електротехнічне обладнання (58,8 млн. дол. США або 6,8%), недорогоцінні метали та вироби з них (4,9%), транспортні засоби (2,7%).

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Одесі

В опитуванні в Одесі взяли участь 214 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 140 (65,4%) підприємств-юридичних осіб та 74 (34,6%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 34,7% ФОП та 65,3% юридичних осіб.

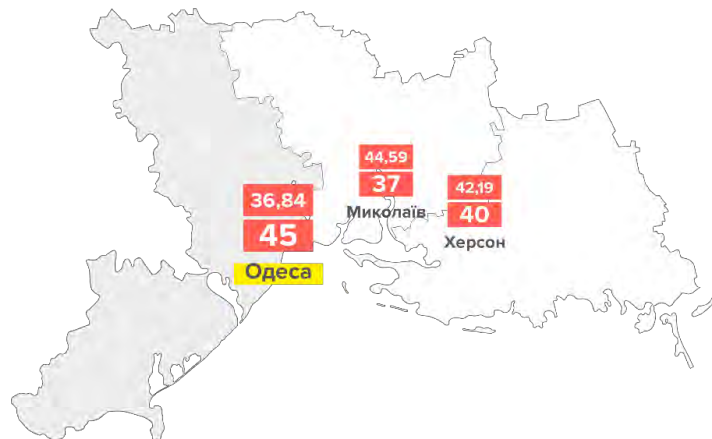
Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Одеси

Одеса посіла останню 45-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 36,84 бала. Результат Одеси майже в 2 рази нижчий ніж в Хмельницького, переможця ІКМ 2021. Таким чином Одеса належить до **групи міст з низьким ІКМ.**

¹⁰⁷ Дані за видами діяльності сформовані за однорідними продуктами.

Одеса є єдиним представником регіону. Неподалік знаходяться Миколаїв та Херсон, які також належать до групи міст з низьким ІКМ (37-ме та 40-ве місця відповідно). Водночас Вінниця має високе значення ІКМ (7-ме місце), а Умань – низьке (39-те місце).

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Одеса посіла останню 24-ту сходинку (35,96 бала) та також належить до групи міст з низьким ІКМ. Таким чином Одеса отримала майже в 2 рази менше балів ніж Хмельницький, переможець рейтингу для обласних центрів. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Одеса погіршила результат на 4,84 бала. Таким чином, місто опустилося на 1 сходинку та залишилося в групі міст з низьким ІКМ.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Одеси

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	4,22	39
2. Доступ до публічного майна	2,19	45
3. Прозорість та відкритість даних	2,91	42
4. Вартість дотримання законодавства	4,94	38
5. Податки та збори	4,03	38
6. Неформальні платежі та корупція	2,98	44
Вимір 1. Хабарі/подарунки	1,00	45
Вимір 2. Антикорупційні заходи	4,97	25
7. Безпека ведення бізнесу	3,43	43
8. Лідерство міської влади	3,13	41
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	4,68	33
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	1,59	45
9. Ресурси для розвитку	4,06	24
Вимір 1. Людські ресурси	5,80	15
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	2,66	28
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	3,72	29
10. Підтримка інновацій	5,37	19

Головні результати Одеси коротко

- Місто не отримало високого результату (7 та більше балів) в жодному з компонентів/вимірів.
- Найвищий абсолютний результат Одеси зафіксовано в вимірі «Людські ресурси» компоненту «Ресурси для розвитку» - 5,80 бала. Цей вимір також приніс місту найвищий відносний результат – 15-ту сходинку в рейтингу виміру. Таким чином, людські ресурси є найсильнішою стороною міста.

- Місто посіло останню сходинку в трьох компонентах та вимірах: компоненті «Доступ до публічного майна», вимірі «Хабарі/подарунки» компоненту «Неформальні платежі та корупція» та вимірі «Публічно-приватний діалог» компоненту «Лідерство міської влади».
- В Одесі одна з найвищих часток підприємців, котрі стикалися з перешкодами під час проходження процедури реєстрації бізнесу у 2019 – 2020 роках – 19,5%.
- В Одесі одна з найнижчих часток респондентів, котрі оцінили доступ до інформації щодо місцевого бюджету на «добре» та «відмінно» - 10,3% (показник для всіх опитаних – 17,7%).
- Бізнес Одеси витрачає в середньому на адміністрування податків та зборів 65 днів. Це є одним з п'яти найвищих показників для досліджених міст (середній показник для міст – 46 днів).
- В Одесі найвища частка респондентів, котрі повідомили про «неофіційні платежі» при спілкуванні з представниками міської влади з будь-яких питань впродовж 2019 – 2020 років – 18,5%. Це майже в 2 рази вище ніж показник для всіх опитаних – 9,6%.
- Одеса є одним з 5 міст, де в 2019 – 2020 роках найвища частка підприємців зазнала втрат внаслідок таких злочинних дій як вимагання, крадіжки, вандалізм, підпал, пограбування тощо (18,1% опитаних).
- Одеса є одним з міст, де підприємці найчастіше вказували про спроби рейдерського захоплення у 2019 – 2020 роках – 5,6% опитаних.
- В Одесі підприємці витрачають 3,6% річного доходу на забезпечення безпеки/захист бізнесу (охорону, обладнання, судові процедури, плату за «кришування» тощо), що перевищує середній для всіх опитаних показник – 2,8%.
- В Одесі лише 17,3% опитаних вважають, що міська влада «дуже добре» або «добре» ставиться до приватного бізнесу. Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (33,4% - показник для всі опитаних).
- В Одесі лише 27,6% опитаних погоджуються, що міська влада підтримує створення нового бізнесу. Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (46,1% - показник для всіх опитаних).
- В Одесі лише 28,6% опитаних погоджуються, що міська влада підтримує існуючий бізнес. Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (41,9% - показник для всіх опитаних).
- Одеса одне з п'ятьох міст, де менше 5% опитаних повідомили про регулярні консультації щодо прийняття нових або зміни чинних регуляторних актів, які можуть мати вплив на бізнесу (4,7%). Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (10,7% - середній показник для всіх міст).

Перешкоди для ведення бізнесу: Одеса

Як і загалом в Україні, в Одесі проблемою для ведення бізнесу номер один стали епідемія коронавірусу та карантин. Про цю перешкоду повідомили 43% підприємців та керівників фірм в Одесі, що ідентично результатам загалом для усіх 45 міст.

На відміну від загальнонаціональних результатів, низький попит став не настільки гострою проблемою для бізнесу Одеси. В той час як в цілому у країні ця проблема займає друге місце у рейтингу перешкод і на неї вказує 33% респондентів, то в Одесі низький попит займає третє місце у рейтингу перешкод і про нього говорить 26% респондентів.

Майже така ж частка керівників одеського бізнесу (24%) повідомляє про корупцію міської влади. Ця проблема вийшла на четверте місце серед перешкод для ведення бізнесу в Одесі.

У загальному рейтингу перешкод в країні корупція міської влади знаходиться на шостому місці і про неї повідомляють рідше, ніж в Одесі: 13% опитаних.

10 головних перешкод для ведення бізнесу в Одесі, %

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹⁰⁸.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через активне залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.
- Необхідно забезпечити достатню кількість реєстраторів бізнесу.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

- Інформація про комунальне майно та аукціони на оренду має бути легко доступною сайті міської ради і на спеціалізованих міських порталах.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 4. Вартість дотримання законодавства.

¹⁰⁸ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

- Необхідно забезпечити існування інституцій та/або платформ, які проводять регулярну експертизу місцевих регуляторних з метою зменшення часових та грошових витрат бізнесу.

Компонент 5. Податки та збори.

- Необхідно регулярно проводити аналіз обтяжливості місцевих податків і зборів та їхнього впливу на місцевий бізнес.
- Необхідно відповідати викликам часу (наприклад, пандемії) та йти назустріч бізнесу в питанні надання пільг (зі сплати єдиного та земельного податків тощо).

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 7. Безпека ведення бізнесу.

- Необхідно забезпечити координацію роботи з правоохоронними органами щодо протидії рейдерству.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Полтавська область

Кременчук

35 місце в ІКМ

Загальна інформація

Кременчук – місто в Полтавській області. Розташоване у південно-західній частині регіону.

Кременчук є адміністративним центром Кременчуцького району та Кременчуцької територіальної громади.

До складу територіальної громади було включено місто Кременчук та 4 навколишні села.¹⁰⁹

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Кременчука становила 216,7 тис. осіб¹¹⁰.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Кременчук у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	5	11,0	71,6	0,04%	15,9%	65,1%
МСП	12607	58,2	38,3	99,96%	84,1%	34,9%
середні підприємства	114	28,2	22,8	0,9%	40,8%	20,8%
малі підприємства	1983	10,8	9,6	15,7%	15,6%	8,8%
з них мікро	1682	4,7	3,5	13,3%	6,9%	3,2%
ФОП	10510	19,2	5,8	83,3%	27,8%	5,3%
Всього	12612	69,2	109,9	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Кременчук налічувалося 12,6 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 114 одиниць середніх підприємств, 2 тис. малих підприємств та 10,5 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих

¹⁰⁹ Див. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/721-2020-%D1%80#Text> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

¹¹⁰ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Полтавської області.

підприємств було лише 5. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 6,8% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Кременчук знаходиться на 24-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 19,5% від загальної кількості суб'єктів господарювання Полтавської області, що вказує на важливу роль міста в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Кременчука було зайнято 69,2 тис. осіб, що на 2,4% більше ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 84,1% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання Кременчука, що майже на 2 відсоткових пункти вище від показника для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено дещо меншою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті. На місто припадає 21,9% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Полтавської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Кременчука становив 109,9 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 0,3%, тоді як на рівні країни відбулося скорочення на -2,1%. Сектор МСП Кременчука забезпечив 34,9% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України). На суб'єкти господарювання міста припадала третина (33,6%) загального обсягу реалізованої продукції Полтавської області.

За даними Головного управління статистики в Полтавській області, у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції по м. Кременчук досягнув 45,0 млрд. грн. З них 40,9 млрд. грн або 90,9% припадало на переробну промисловість. Зокрема чверть обсягу (11,6 млрд. грн або 25,7%) забезпечило машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування¹¹¹. На другій сходинці в переробній промисловості виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (8,6 млрд. грн або 19,2%). Також виділяються такі види діяльності як виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (1,8 млрд. грн або 4,0%) та виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (1,5 млрд грн або 3,3%).

У 2019 році експорт товарів м. Кременчук становив 409,6 млн дол. США, а експорт послуг – 15,2 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі, то майже третина обсягу припадає на транспортну продукцію (насамперед залізничну) – 118,5 млн. дол. США або 28,9%. Готові харчові продукти забезпечили п'яту частину експорту – 87,8 млн. дол. США або 21,4%¹¹². Серед інших важливих експортних товарів мінеральні продукти (67,5 млн. дол. США або 16,5%), текстильні матеріали та вироби (56,8 млн. дол. США або 13,9%), продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей (31,8 млн. дол. США або 7,8%).

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Кременчуку

В опитуванні в Кременчуку взяли участь 153 суб'єкти підприємницької діяльності. Це 77 (50,3%) підприємств-юридичних осіб та 76 (49,7%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за

¹¹¹ Дані за видами діяльності сформовані за однорідними продуктами.

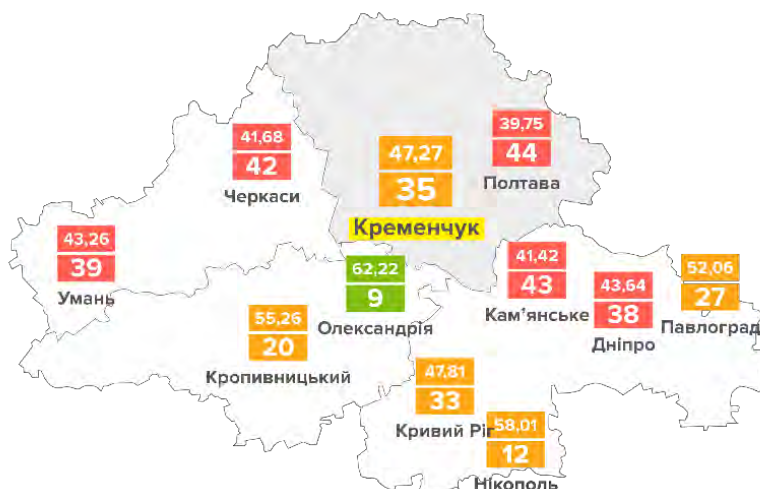
¹¹² Інформація щодо експорту інших видів продукції сільського господарства та харчової промисловості є конфіденційною для забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 27,8% ФОП та 72,2% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Кременчука

Кременчук посів 35-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 47,27 бала. Таким чином Кременчук належить до групи міст з середнім ІКМ.

Кременчук більш як на 7 балів випередив Полтаву (44-те місце), яка є адміністративним центром регіону. Поруч також розташувалися інші міста, які мають низьке значення ІКМ. Це зокрема Дніпро (38-ме місце), Черкаси (42-ге) та Кам'янське (43-ге). Найвищий результат має Олександрія (9-те місце), яка знаходиться в сусідній Кіровоградській області. Також деякі міста поблизу належать до групи міст з середнім значенням ІКМ: Кропивницький (20-те місце), Суми (28-ме) та Харків (36-те).

Результати компонентів ІКМ 2021 для Кременчука

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	6,59	13
2. Доступ до публічного майна	4,38	29
3. Прозорість та відкритість даних	4,09	36
4. Вартість дотримання законодавства	6,25	30
5. Податки та збори	5,38	22
6. Неформальні платежі та корупція	4,38	34
Вимір 1. Хабарі/подарунки	4,39	32
Вимір 2. Антикорупційні заходи	4,38	33
7. Безпека ведення бізнесу	5,23	34
8. Лідерство міської влади	4,03	30
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	4,93	29
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	3,14	29
9. Ресурси для розвитку	4,33	15

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
Вимір 1. Людські ресурси	4,92	33
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	2,99	21
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	5,07	8
10. Підтримка інновацій	3,12	42

Головні результати Кременчука коротко

- Кременчук не отримав високого результату (7 та більше балів) в жодному з компонентів/вимірів.
- Найвищий абсолютний результат Кременчука зафіксовано в компоненті «Започаткування бізнесу» – 6,59 бала. В цьому компоненті також найвищий відносний результат міста – 13-та сходинка. Окрім цього, місто на 8-ій сходинці виміру «Інфраструктура підтримки бізнесу» компоненту «Ресурси для розвитку».
- У Кременчуку підприємці потребували в 2 рази більше часу для запуску бізнесу (від дати подання документів до першої операції з продажу товарів / послуг) у 2019-2020 роках, ніж в середньому серед усіх опитаних (59,2 дня проти 30,6 дня).
- Кременчук є одним з 5 міст, де в 2019 – 2020 роках найвища частка підприємців зазнала втрат внаслідок таких злочинних дій як вимагання, крадіжки, вандалізм, підпал, пограбування тощо (20,0% опитаних).
- В Кременчуку одна з найнижчих часток респондентів, потреби яких в трансфері технологій «повністю задовольняються» або «у значній мірі задовольняються» (серед тих, які мають потребу) – 5,5%.
- В Кременчуку одна з найнижчих часток підприємств та ФОП, котрі повідомили про участь в кластерах, створених за ініціативи чи підтримки міської влади – лише 0,4% (середній показник для опитаних – 2,5%).
- У Кременчуку лише 28,9% опитаних вважають, що міська влада «дуже добре» або «добре» ставиться до приватного бізнесу. Це нижче ніж середній показник для досліджених міст – 33,4%.
- Лише 34,5% опитаних погоджуються, що міська влада Кременчука підтримує створення нового бізнесу. Це нижче ніж середній показник для досліджених міст (46,1%).
- Також лише 39,0% опитаних погоджуються, що міська влада підтримує існуючий бізнес.
- Лише 10,9% опитаних вказують, що є «значні» та «дуже значні можливості» представників бізнесу брати участь у розробленні місцевих стратегічних документів (13,1% - показник для всіх опитаних).
- 7,9% респондентів вказали, що консультації з бізнесом при прийнятті нових або зміні чинних регуляторних актів, проводяться «завжди» або «часто» (10,7% - серед усіх опитаних).

Перешкоди для ведення бізнесу: Кременчук

Перша п'ятірка перешкод для бізнесу у Кременчуці повністю збігається із загальнонаціональним рейтингом перешкод, а різниця між частками підприємців та керівників фірм, що повідомляють про ці перешкоди, у Кременчуці та загалом у всіх містах мінімальна.

Як і у загальнонаціональних результатах, на перше місце рейтингу перешкод у Кременчуці вийшли епідемія коронавірусу та карантин.

Наступні за значенням перешкоди – це низький попит, високі податки, брак кваліфікованої робочої сили та брак коштів.

Разом з цим, у Кременчуці дещо частіше повідомляють про такі перешкоди, як корупція міської влади та висока вартість сировини та комплектуючих. Ці проблеми займають шосте та сьоме місця у рейтингу перешкод у місті і про них повідомляє, відповідно, 17% та 14% респондентів.

У загальнонаціональному рейтингу ці проблеми також входять до топ-10 перешкод для бізнесу, але на них вказують рідше: корупція міської влади перешкоджає 13% бізнесу в країні загалом, а дорога сировина та комплектуючі – 9%.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹¹³.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 4. Вартість дотримання законодавства.

- Необхідно забезпечити існування інституцій та/або платформ, які проводять регулярну експертизу місцевих регуляторних з метою зменшення часових та грошових витрат бізнесу.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Кременчуці, %

¹¹³ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно проводити виставки, форуми, конкурси стартапів та інші заходи, які сприяють об'єднанню наукового та бізнес середовища.
- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей.

Полтава

44 місце в ІКМ

Загальна інформація

Полтава – адміністративний центр Полтавської області.

Місто також є адміністративним центром Полтавського району та Полтавської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади у 2020 році було включено м. Полтава, а також 55 навколишніх сіл.¹¹⁴

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Полтави становила 276,4 тис. осіб¹¹⁵.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Полтава в 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	4	5,0	10,4	0,02%	5,1%	11,7%
МСП	19513	93,3	78,4	99,98%	94,9%	88,3%
середні підприємства	212	45,0	45,0	1,1%	45,7%	50,7%
малі підприємства	3855	20,2	23,0	19,8%	20,5%	25,9%
з них мікро	3308	9,2	7,7	16,9%	9,3%	8,7%
ФОП	15446	28,1	10,4	79,1%	28,6%	11,7%
Всього	19517	98,3	88,9	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Полтава налічувалося 19,5 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 212 одиниць середніх підприємств, 3,9 тис. малих підприємств та 15,4 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було лише 4. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 7.1% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Полтава знаходиться на 14-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 30,2% від загальної

¹¹⁴ Див. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/721-2020-%D1%80#Text> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

¹¹⁵ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Полтавської області.

кількості суб'єктів господарювання Полтавської області, що вказує на провідну роль міста в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Полтави було зайнято 98,3 тис. осіб. Це на 13,7% менше ніж у 2018 році, хоча на рівні країни відбувалося зростання зайнятості (+5,7%). Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 94,9% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання Полтави, що на 12,7 відсоткового пункту вище від показника для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено меншою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті. На місто припадає 31,1% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Полтавської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Полтави становив 88,9 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 13,2% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було менш значне (-2,1%). Сектор МСП Полтави забезпечив 88,3% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України). На суб'єкти господарювання міста припадало більше чверті (27,2%) загального обсягу реалізованої продукції Полтавської області.

За даними Головного управління статистики у Полтавській області, у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції по м. Полтава становив 58,3 млрд. грн. Дві третини промислової продукції підприємств Полтави припадає на добувну промисловість і розроблення кар'єрів (39,3 млрд. грн. або 67,4%). Переробна промисловість забезпечує лише 8,8 млрд. або 15,1%. Зокрема головною галуззю переробної промисловості є виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (4,5 млрд. грн або 7,7%)¹¹⁶. Також у 2019 році важливими були машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування (1,5 млрд. грн або 2,6%) та виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (1,0 млрд. грн або 1,8%).

У 2019 році експорт товарів м. Полтава становив 197,8 млн дол. США, а експорт послуг – 31,2 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі, то близько двох третіх обсягу (128,9% або 65,2%) забезпечує продукція сільського господарства та харчової промисловості. На другому місці продукція машинобудування (машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання) – 25,8 млн. дол. США або 13,0%. Серед інших важливих експортних товарів виробни з каменю, гіпсу, цементу (9,1%), текстильні матеріали і вироби (5,3%).

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Полтаві

В опитуванні в Полтаві взяли участь 100 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 128 (64,0%) підприємств-юридичних осіб та 72 (36,0%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 28,6% ФОП та 71,4% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Полтави

Полтава посіла 44-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 39,75 бала. Таким чином Полтава належить до групи міст з низьким ІКМ.

Полтава більш як на 7 балів відстала від Кременчука, який також представляє Полтавську область. Поруч також розташувалися інші міста, які мають низьке значення ІКМ. Це зокрема Дніпро (38-ме місце), Черкаси (42-ге) та Кам'янське (43-те). Найвищий результат має Олександрія (9-те місце), яка

¹¹⁶ Дані за видами діяльності сформовані за однорідними продуктами.

знаходиться в сусідній Кіровоградській області. Також деякі міста поблизу належать до групи міст з середнім значенням ІКМ: Кропивницький (20-те місце), Суми (28-ме) та Харків (36-те).

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Полтава посіла передостанню 23-тю сходинку (37,42 бала) та також належить до групи міст з низьким ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Полтава погіршила результат на 7,49 бала, що є одним з найвищих показників падіння серед обласних центрів. В результаті місто погіршило свій результат на 3 сходинки та залишилося в групі міст з низьким ІКМ.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Полтави

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	6,45	15
2. Доступ до публічного майна	4,49	25
3. Прозорість та відкритість даних	2,76	43
4. Вартість дотримання законодавства	3,52	44
5. Податки та збори	4,21	36
6. Неформальні платежі та корупція	3,73	42
Вимір 1. Хабарі/подарунки	4,16	35
Вимір 2. Антикорупційні заходи	3,30	41
7. Безпека ведення бізнесу	3,42	44
8. Лідерство міської влади	3,25	39
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	3,47	43
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	3,03	31
9. Ресурси для розвитку	4,04	25
Вимір 1. Людські ресурси	5,33	27
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	3,03	20
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	3,77	26

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
10. Підтримка інновацій	4,11	36

Головні результати Полтави коротко

- Полтава не отримала високого результату (7 та більше балів) в жодному з компонентів/вимірів.
- Найвищий абсолютний результат Полтави зафіксовано в компоненті «Започаткування бізнесу» – 6,45 бала. В цьому компоненті також найвищий відносний результат міста – 15-та сходинка.
- Полтава є одним з 5 міст, де в 2019 – 2020 роках найвища частка підприємців зазнала втрат внаслідок таких злочинних дій як вимагання, крадіжки, вандалізм, підпал, пограбування тощо (20,5% опитаних).
- У Полтаві найнижча часток респондентів, які оцінили доступ до інформації щодо місцевого бюджету на «добре» та «відмінно» - 7,3% (показник для всіх опитаних – 17,7%). Також незначна частка позитивних оцінок щодо доступу до регуляторних актів – 12,8% (середній показник – 21,5%).
- У Полтаві підприємці витрачають в середньому 13,7 дня на дотримання місцевих регулювань (вимог архітектурно-будівельного контролю, благоустрою, оренди комунального майна тощо). Це більш ніж 2 рази більше ніж середній показник для всіх міст – 5,7 дня. Окрім цього, це один з найвищих показників серед досліджених міст.
- Підприємці Полтави витрачають на спілкування з інспекторами від міської влади – 9,3 дня, що є другим найвищим показником. Це також майже в 2 рази більше ніж в середньому для досліджених міст (5,2 дня).
- Бізнес Полтави витрачає в середньому на адміністрування податків та зборів 67 днів. Це є одним з п'яти найвищих показників для досліджених міст (середній показник для міст – 46 днів).
- У Полтаві також одна з найнижчих часток респондентів, котрі поінформовані щодо впроваджених міською владою конкретних антикорупційних заходів (електронної приймальні, відкритого бюджету, антикорупційної міської програми тощо) – 22,7% опитаних (показник для всіх опитаних – 31,3%).
- Полтава є одним з міст, де підприємці найчастіше вказували про спроби рейдерського захоплення у 2019 – 2020 роках – 6,3% опитаних.
- У Полтаві лише 16,5% опитаних вважають, що міська влада «дуже добре» або «добре» ставиться до приватного бізнесу. Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (33,4% - показник для всі опитаних).
- В Полтаві лише 23,9% опитаних погоджуються, що міська влада підтримує існуючий бізнес. Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (41,9% - показник для всіх опитаних).
- В Полтаві респонденти оцінюють підтримку місцевих інноваційних програм місцевою владою (фінансування їх з місцевого бюджету) на 1,69 бала з 5-ти – одна з найнижчих оцінок серед досліджених міст (середня оцінка для вибірки – 1,96 бала).

Перешкоди для ведення бізнесу: Полтава

Перші три головних перешкоди для бізнесу Полтави – такі ж, як і загалом в Україні, але на них у Полтаві вказує дещо менше опитаних.

Так, на першому місці у рейтингу перешкод для ведення бізнесу у Полтаві, як і в усіх містах загалом, знаходяться епідемія коронавірусу та карантин. На цю проблему вказали 39% місцевих керівників бізнесу, тоді як на загальнонаціональному рівні – 43%.

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Полтаві, %

Низький попит та високі податки – друга та третя за значенням перешкоди для полтавських фірм та підприємців – актуальні для 29% та 28% опитаних, відповідно. Загалом в Україні про ці проблеми повідомили 30% і більше респондентів.

Приблизно кожен четвертий керівник бізнесу у Полтаві, як і в Україні загалом, повідомляє про проблему браку кваліфікованої робочої сили.

А 19% опитаних у Полтаві вказали на таку перешкоду, як корупція міської влади. Це більше, ніж в середньому у країні (13%). В результаті цього корупція міської влади зайняла п'яте місце у рейтингу перешкод для бізнесу у Полтаві.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹¹⁷.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 4. Вартість дотримання законодавства.

- Необхідно забезпечити існування інституцій та/або платформ, які проводять регулярну експертизу місцевих регуляторних з метою зменшення часових та грошових витрат бізнесу.

Компонент 5. Податки та збори.

- Необхідно регулярно проводити аналіз обтяжливості місцевих податків і зборів та їхнього впливу на місцевий бізнес.
- Необхідно відповідати викликам часу (наприклад, пандемії) та йти назустріч бізнесу в питанні надання пільг (зі сплати єдиного та земельного податків тощо).

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.

¹¹⁷ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 7. Безпека ведення бізнесу.

- Необхідно забезпечити координацію роботи з правоохоронними органами щодо протидії рейдерству.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно проводити виставки, форуми, конкурси стартапів та інші заходи, які сприяють об'єднанню наукового та бізнес середовища.
- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей.

Рівненська область

Рівне

32 місце в ІКМ

Загальна інформація

Рівне – адміністративний центр Рівненської області.

Місто також є адміністративним центром Рівненського району та Рівненської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади у 2020 році було включено місто Рівне та смт Квасилів.¹¹⁸

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Рівного становила 241,9 тис. осіб¹¹⁹.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Рівне в 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	1	к	к	0,01%	к	к
МСП	15987	к	к	99,99%	к	к
середні підприємства	135	к	к	0,8%	к	к
малі підприємства	2965	15,2	11,3	18,5%	21,3%	28,7%
з них мікро	2547	6,9	4,0	15,9%	9,6%	10,1%
ФОП	12887	25,5	6,7	80,6%	35,7%	16,9%
Всього	15988	71,3	39,4	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Рівне налічувалося 16 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 135 одиниць середніх підприємств, 3 тис. малих підприємств та 12,9 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було лише 1. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зростає на 4,5% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Рівне знаходиться на 20-ій сходинці серед обраних для

¹¹⁸ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-rivnenskoyi-oblasti-i120620-722> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

¹¹⁹ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Рівненської області.

дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 38,3% від загальної кількості суб'єктів господарювання Рівненської області, що вказує на провідну роль Рівного в економіці регіону.

У 2019 році на всіх суб'єктах господарювання Рівного було зайнято 71,3 тис. осіб. Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зросла на 6,5% (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Зважаючи на конфіденційність даних через невелику кількість великих суб'єктів, інформація про кількість зайнятих для великих та середніх підприємств є недоступною. Однак доступні дані свідчать, що більше половини зайнятих припадає на малий бізнес (21,3% – малі підприємства, 35,7% – ФОП). На місто припадає 40,7% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Рівненської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Рівного становив 39,4 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 1,4%, хоча на рівні країни відбувалося скорочення (-2,1%). Через конфіденційність даних, інформація про реалізацію продукції сектором МСП в цілому є недоступною. Однак майже половина обсягу може припадати на малий бізнес (малі підприємства та ФОП). На суб'єкти господарювання міста припадало 43,5% загального обсягу реалізованої продукції Рівненської області.

За даними Головного управління статистики в Рівненській області, у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції по м. Рівне становив 12,3 млрд. грн. Із них 6,7 млрд. грн або 54,5% припадало на переробну промисловість. Зокрема 2,0 млрд. грн. або 16,5% забезпечило виробництво хімічних речовин і хімічної продукції¹²⁰. На другій сходинці в переробній промисловості знаходиться машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування (1,3 млрд. грн. або 10,3%). Серед інших видів діяльності виділяються виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (1,1 млрд. грн. або 8,7%), текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів (1,0 млрд. або 8,1%) та виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (0,5 млрд. грн. або 4,5%).

У 2019 році експорт товарів м. Рівне становив 105,8 млн дол. США, а експорт послуг – 23,8 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі, то третину експорту забезпечили продовольчі товари та аграрна сировина (34,5 млн. дол. США або 32,6%). На другому місці продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (21,4 млн. дол. США або 20,3%). Серед інших важливих експортних товарів деревина та вироби з неї (16,4 млн. дол. США або 15,6%), машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання (10,8 млн. дол. США або 10,2%), текстильні матеріали та вироби (6,7 млн. дол. США або 6,3%).

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Рівному

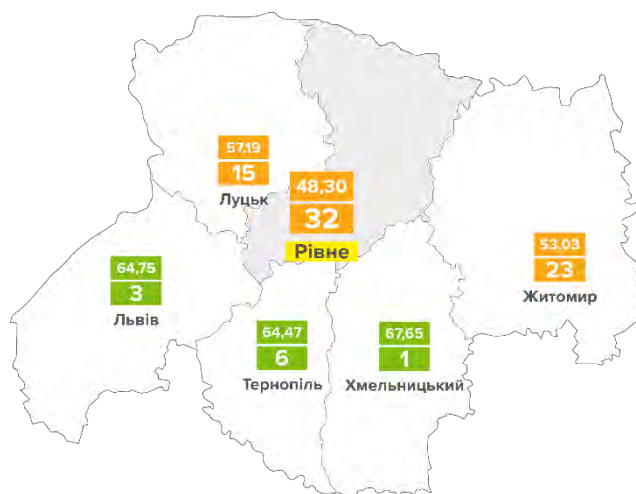
В опитуванні в Рівному взяли участь 210 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 123 (58,6%) підприємств-юридичних осіб та 87 (41,4%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 35,7% ФОП та 64,3% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Рівного

Рівне **посіло 32-гу сходинку** з результатом ІКМ 2021 – 48,30 бала. Таким чином Рівне належить до **групи міст з середнім ІКМ**.

¹²⁰ Дані за видами діяльності сформовані за однорідними продуктами.

Рівне є єдиним представником Рівненської області. В сусідніх регіонах розташувалися міста, які представляють високе та середнє значення ІКМ. Зокрема високий ІКМ в Хмельницькому (1-ше місце), Львові (3-те) та Тернополі (6-те). До групи зі середнім ІКМ належать сусідні Луцьк (15-те місце) та Житомир (23-те).

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Рівне посіло 15-ту сходинку (49,62 бала) та також належить до групи міст з середнім ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Рівне погіршилося результат на 4,91 бала. В результаті місто опустилося на 5 сходинок в рейтингу, але залишилося в групі міст з середнім ІКМ.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Рівного (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	7,46	5
2. Доступ до публічного майна	3,93	34
3. Прозорість та відкритість даних	4,82	24
4. Вартість дотримання законодавства	5,86	33
5. Податки та збори	4,52	33
6. Неформальні платежі та корупція	2,95	45
Вимір 1. Хабарі/подарунки	1,87	44
Вимір 2. Антикорупційні заходи	4,03	36
7. Безпека ведення бізнесу	3,58	42
8. Лідерство міської влади	6,06	12
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	7,09	13
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	5,03	14
9. Ресурси для розвитку	4,82	9
Вимір 1. Людські ресурси	6,51	5
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	3,99	7
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	3,95	21
10. Підтримка інновацій	5,03	22

Головні результати Рівного коротко

- Рівне продемонструвало високий результат (7 та більше балів) лише в одному компоненті – «Започаткування бізнесу» (5-те місце). Це найсильніша сторона міста.
- Місто також має високий результат у вимірі 1 «Підтримка розвитку бізнесу» компоненту «Лідерство міської влади» (13-те місце).

- Незважаючи на невисоку кількість балів, Рівне серед лідерів компоненту «Ресурси для розвитку» - на 9-й сходинці рейтингу.
- Рівне входить до п'ятірки міст, де зафіксовано найнижчу середню тривалість реєстрації бізнесу у 2019 – 2020 роках – 3,6 дня у місті проти 6,3 дня серед усіх опитаних.
- Рівне є одним з 5 міст, де в 2019 – 2020 роках найвища частка підприємців зазнала втрат внаслідок таких злочинних дій як вимагання, крадіжки, вандалізм, підпал, пограбування тощо (19,4% опитаних).
- У Рівному найвища частка підприємців, які вважають, що їхні конкуренти ведуть бізнес «у тіні» (варіанти відповіді «так» або «скоріше так») – 56,3%.
- В Рівному друга найвища частка респондентів, котрі повідомили про «неофіційні платежі» при спілкуванні з представниками міської влади з будь-яких питань впродовж 2019 – 2020 років – 16,8 % (показник для всіх опитаних – 9,6%).
- Лише чверть (25,4%) опитаних в Рівному поінформовані про антикорупційні заходи міської влади.
- У Рівному 37,2% опитаних вважають, що міська влада «дуже добре» або добре» ставиться до приватного бізнесу. Це вище ніж середній показник для досліджених міст – 33,4%.
- Половина (50,2%) опитаних погоджуються, що міська влада Кременчука підтримує створення нового бізнесу. Це вище ніж середній показник для досліджених міст (46,1%).
- 19,8% опитаних вказують, що є «значні» та «дуже значні можливості» представників бізнесу брати участь у розробленні місцевих стратегічних документів. Це один з найвищих показників середо міст у дослідженні (13,1% - показник для всіх опитаних).
- Лише 8,7% респондентів вказали, що консультації з бізнесом при прийнятті нових або зміні чинних регуляторних актів, проводяться «завжди» або «часто» (10,7% - серед усіх опитаних).

Перешкоди для ведення бізнесу: Рівне

вказали 19% підприємців та керівників фірм.

Це більше, ніж в загальному у 45 містах, де відповідна частка опитаних склала 13%. У загальнонаціональному рейтингу перешкод проблема складного законодавства знаходиться на сьомому місці.

Епідемія коронавірусу та карантин стали основною перешкодою для ведення бізнесу у Рівному. На них вказали 43% керівників місцевого бізнесу – така ж частка, як і в Україні загалом. І в Рівному, і на загальнонаціональному рівні епідемія коронавірусу та карантин зайняли перше місце у рейтингу перешкод.

Наступні найпоширеніші перешкоди у Рівному та у країні в цілому – це низький попит, високі податки та брак кваліфікованої робочої сили. У Рівному та загалом у всіх містах про ці проблеми говорять схожі частки респондентів.

П'ятою за значенням перешкодою для бізнесу у Рівному є складність законодавства. На цю проблему тут

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹²¹.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

- Інформація про комунальне майно та аукціони на оренду має бути легко доступною сайті міської ради і на спеціалізованих міських порталах.
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

¹²¹ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Сумська область

Конотоп

13 місце в ІКМ

Загальна інформація

Конотоп – місто в Сумській області.
Розташоване в західній частині регіону.

Місто є адміністративним центром Конотопського району та Конотопської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади входять місто Конотоп та 3 навколишні села.¹²²

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Конотопа (міської ради) становила 87,8 тис. осіб¹²³.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Конотоп у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	–	–	–	–	–	–
МСП	2847	13,2	5,4	100,00%	100,0%	100,0%
середні підприємства	26	6,7	3,2	0,91%	50,8%	59,8%
малі підприємства	244	1,3	0,9	8,57%	10,2%	16,0%
з них мікро	210	0,5	0,3	7,38%	4,1%	5,4%
ФОП	2577	5,1	1,3	90,52%	38,9%	24,2%
Всього	2847	13,2	5,4	100,00%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

¹²² Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-sumskoyi-oblasti-723-120620> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

¹²³ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Сумської області.

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Конотоп налічувалося 2,8 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 26 одиниць середніх підприємств, 244 одиниці малих підприємств та 2,6 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств не було взагалі. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 2,9% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Конотоп знаходиться на 43-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 6,8% від загальної кількості суб'єктів господарювання Сумської області, що вказує на важливу роль Конотопа в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Конотопа було зайнято 13,2 тис. осіб. При цьому малий бізнес забезпечує близько половини робочих місць (10,2% – малі підприємства та 38,9% – ФОП). Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зросла на 12,6% (+5,7% відповідний показник зростання по країні). На Конотоп припадає 6,9% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Сумської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Конотопа становив 5,4 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 4,7%, тоді як на рівні країни спостерігалось скорочення (-2,1%). На суб'єкти господарювання міста припадало 4,3% загального обсягу реалізованої продукції Сумської області.

За даними Головного управління статистики в Сумській області, у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції по м. Конотоп становив 1,6 млрд. грн. Із них більша частина обсягу (1,4 млрд. грн або 88,1%) забезпечує переробна промисловість¹²⁴. Зокрема дві третини обсягу забезпечує машинобудування (крім ремонту і монтажу машин і устаткування) – приблизно 1,0 млрд. грн або 64,1%. Серед інших видів діяльності також виділяється виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (0,2 млрд. грн або 13,0%).

У 2019 році експорт товарів м. Конотоп становив 29,5 млн дол. США, а експорт послуг – 6,4 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі міста, то майже половина експорту припадає на продукцію машинобудування (14,4 млн. дол. США або 48,9%). Решта експорту припадає насамперед на аграрну продукцію – 12,7 млн. дол. США або 43,0%. Недорогоцінні метали та вироби з них забезпечили 1,8 млн. дол. США або 6,3%. На інші товари припадають незначні обсяги експорту.

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Конотопі

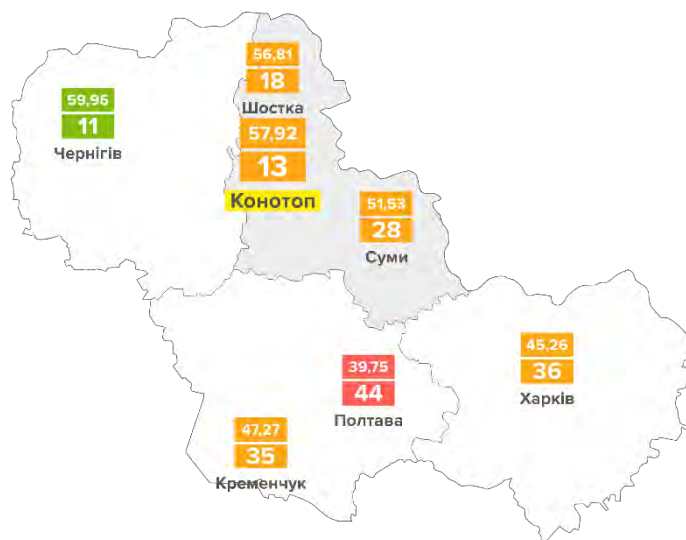
В опитуванні в Конотопі взяли участь 104 суб'єкти підприємницької діяльності. Це 23 (22,1%) підприємства-юридичні особи та 81 (77,9%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 38,9% ФОП та 61,1% юридичних осіб.

¹²⁴ Дані за видами діяльності сформовані за однорідними продуктами.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Конотоп

Конотоп посів 13-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 57,92 бала. Таким чином Конотоп належить до групи міст з середнім ІКМ.

В рейтингу ІКМ Конотоп отримав найкращий результат серед міст, які представляють Сумську область. Зокрема більше як на 1 бал випереджає Шостку (18-та сходинка рейтингу). Окрім цього, Конотоп більш як на 6 балів попереду Сум (28-ме місце). Найкращий результат в сусідніх регіонах має Чернігів, який знаходиться на 11 сходинці з високим ІКМ. Найгірший результат зафіксовано в Полтаві, яка має низький ІКМ та 44-ту сходинку рейтингу.

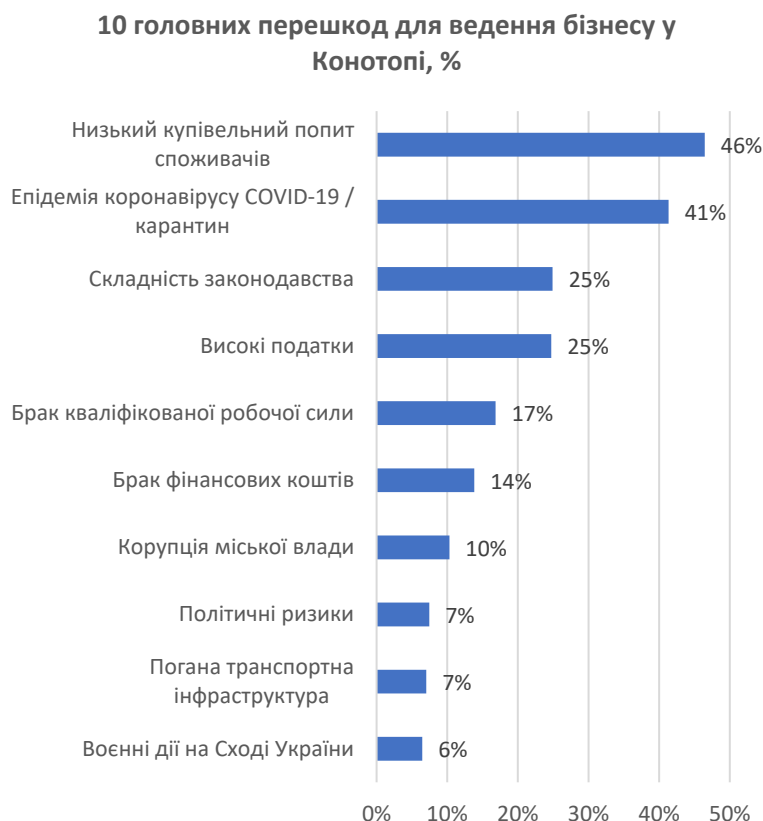

Результати компонентів ІКМ 2021 для Конотопа (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	7,71	3
2. Доступ до публічного майна	5,94	11
3. Прозорість та відкритість даних	5,31	22
4. Вартість дотримання законодавства	6,80	25
5. Податки та збори	6,07	15
6. Неформальні платежі та корупція	5,93	18
Вимір 1. Хабарі/подарунки	10,00	1
Вимір 2. Антикорупційні заходи	1,87	44
7. Безпека ведення бізнесу	8,75	1
8. Лідерство міської влади	3,79	33
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	5,58	23
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	1,99	41
9. Ресурси для розвитку	3,60	37
Вимір 1. Людські ресурси	6,30	10
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	1,61	43
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	2,89	39
10. Підтримка інновацій	4,38	31

Головні результати Конотопа коротко

- Конотоп отримав найбільшу кількість балів та переміг в компоненті «Безпека ведення бізнесу». Це найсильніша сторона міста.
- Конотоп продемонстрував високий результат (7 та більше балів) також у компоненті «Започаткування бізнесу» (3-тє місце) та вимірі 1 «Хабарі/подарунки» компоненту 6 «Неформальні платежі та корупція» (1-ша сходинка).
- Незважаючи на невисоку кількість балів, місто має високий відносний результат в компоненті «Доступ до публічного майна» - 11-те місце.
- В Конотопі одна з найнижчих часток підприємців, котрі стикалися з перешкодами під час проходження процедури реєстрації бізнесу у 2019 – 2020 роках – лише 2,5% (показник серед усіх опитаних – 11,0%).
- У Конотопі також одна з найнижчих часток респондентів, котрі поінформовані щодо впроваджених міською владою конкретних антикорупційних заходів (електронної приймальні, відкритого бюджету, антикорупційної міської програми тощо) – 17,3% опитаних (показник для всіх опитаних – 31,3%).
- У Конотопі одна з найнижчих часток підприємців, котрі зазнали втрат внаслідок таких злочинних дій як вимагання, крадіжки, вандалізм, підпал, пограбування тощо у 2019 – 2020 роках (8,0% опитаних).
- Конотоп одне з міст, де найменша частка респондентів вказала про спроби рейдерського захоплення у 2019 – 2020 роках – лише 0,5% опитаних.
- У Конотопі підприємці найменше серед усіх міст витрачають на забезпечення безпеки/захист бізнесу (охорону, обладнання, судові процедури, плату за «кришування» тощо) – 1,5% річного доходу.
- Конотоп одне з п'ятьох міст, де менше 5% опитаних повідомили про регулярні консультації щодо прийняття нових або зміни чинних регуляторних актів, які можуть мати вплив на бізнесу (4,8%). Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (10,7% - середній показник для всіх міст).
- Конотоп належить до 5 міст, де бізнес найменше задоволений якістю професійно-технічної освіти працівників – лише 7,4% відповідей припадає на оцінки «добре» та «відмінно». При цьому на рівні країни цей показник становить лише 13,3%.
- Підприємці Конотопа гірше ніж в більшості міст поінформовані про діяльність місцевих ділових об'єднань. Знають про діяльність бізнес-асоціацій чи бізнес-клубів (або будь-яких інших членських об'єднань бізнесу) лише 14,8% (показник для всієї вибірки – 40,6%).
- У 2019 – 2020 роках лише 9,9% бізнесів Конотопа взаємодіяли з науковими установами чи технологічними компаніями для розвитку бізнесу. Це один з найнижчих показників серед всіх міст (20,7% - середній показник).
- В Конотопі респонденти оцінюють підтримку місцевих інноваційних програм місцевою владою (фінансування їх з місцевого бюджету) на 1,62 бала з 5-ти – найнижча оцінка серед досліджених міст.

У Конотопі на перше місце серед перешкод для ведення бізнесу вийшов низький купівельний попит. Це проблема для 46% місцевих фірм та підприємців.

До того ж, ця проблема відчувається у Конотопі гостріше порівняно з країною в цілому: у загальному рейтингу перешкод низький попит займає друге місце і на нього вказують 33% опитаних.

Епідемія коронавірусу та карантин, які знаходяться на першому місці у загальнонаціональному рейтингу перешкод, у Конотопі зайняли друге місце у рейтингу.

Втім, частки керівників бізнесу, для яких епідемія та карантин були перешкодою, співставні у Конотопі (41%) та в усіх 45 містах загалом (43%).

По 25% респондентів у Конотопі назвали перешкодами для свого бізнесу складність законодавства та високі податки, в результаті чого ці проблеми зайняли третє і четверте місця у рейтингу перешкод.

Про складне законодавство у Конотопі говорять частіше, ніж в середньому у країні. На загальнонаціональному рівні це проблема для 13% керівників бізнесу. Натомість на проблему високих податків тут вказують порівняно рідше, ніж в країні загалом (30%).

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹²⁵.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

¹²⁵ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно проводити виставки, форуми, конкурси стартапів та інші заходи, які сприяють об'єднанню наукового та бізнес середовища.
- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей.

Суми

28 місце в ІКМ

Загальна інформація

Суми – адміністративний центр Сумської області.

Місто також є адміністративним центром Сумського району та Сумської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади в 2020 році було включено місто Суми та 20 навколишніх сіл.¹²⁶

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Сум (міської ради) становила 261,7 тис. осіб¹²⁷.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Суми у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	5	11,5	7,8	0,03%	14,2%	13,4%
МСП	17411	69,6	50,3	99,97%	85,8%	86,6%
середні підприємства	138	26,5	29,5	0,8%	32,7%	50,9%
малі підприємства	3081	16,2	12,9	17,7%	20,0%	22,2%
з них мікро	2639	6,8	4,3	15,2%	8,4%	7,4%
ФОП	14192	26,9	7,9	81,5%	33,1%	13,5%
Всього	17416	81,1	58,1	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Суми налічувалося 17,4 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 138 одиниць середніх підприємств, 3,1 тис. малих підприємств та 14,2 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було лише 5. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 4,8% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Суми знаходяться на 17-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 41,8% від загальної кількості суб'єктів господарювання Сумської області, що підкреслює провідну роль Сум в економіці регіону.

¹²⁶ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-sumskoyi-oblasti-723-120620> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

¹²⁷ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Сумської області.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Сум було зайнято 81,1 тис. осіб, що на 3,0% більше ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 85,8% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання Сум, що на 3,7 відсоткового пункту вище від показника для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено дещо меншою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у Сумах. На місто припадає 42,5% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Сумської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Сум становив 58,1 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 7,7% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було менш значне (-2,1%). Сектор МСП Сум забезпечив 86,6% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України). На суб'єкти господарювання міста припадало майже половина (46,2%) загального обсягу реалізованої продукції Сумської області.

За даними Головного управління статистики в Сумській області, у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції по м. Суми становив 22,0 млрд. грн. Із них дві третини (14,4 млрд. або 65,7%) припадало на переробну промисловість¹²⁸. Найбільша частка обсягу припадає на машинобудування (крім ремонту і монтажу машин і устаткування – більше 3,2 млрд. грн або 14,7%. Майже стільки обсягу забезпечує виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (майже 3,2 млрд. грн або 14,4%). Серед інших видів діяльності виділяється також виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (2,8 млрд. грн. або 12,9%) та металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування (2,6 млрд. грн або 11,9%).

У 2019 році експорт товарів м. Суми становив 348,4 млн дол. США, а експорт послуг – 21,9 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі міста, то більше чверті експорту забезпечила продукція сільського господарства та харчової промисловості (92,1 млн. дол. США або 26,4%). Дещо менша припадає на продукцію машинобудування (машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання) – 86,0 млн. дол. США або 24,7%. Серед інших важливих експортних товарів недорогоцінні метали та вироби з них (62,5 млн. дол. США або 17,9%), полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них (61,5 млн. дол. США або 17,6%), взуття, головні убори, парасольки (15,1 млн. дол. США або 4,3%).

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Сумах

В опитуванні в Сумах взяли участь 211 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 84 (39,8%) підприємства-юридичні особи та 127 (60,2%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 33,1% ФОП та 66,9% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Сум

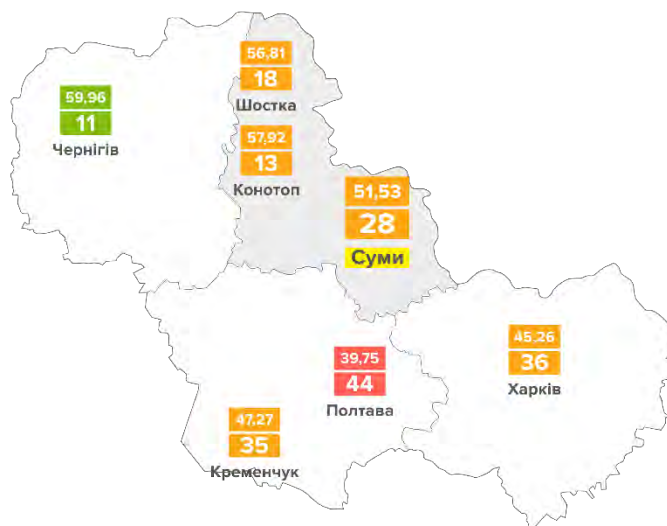
Суми посіли 28-му сходинку з результатом ІКМ 2021 – 51,53 бала. Таким чином Суми належать до групи міст з середнім ІКМ.

В рейтингу ІКМ 2021 Суми відстають від інших міст, які представляють Сумську область. Зокрема більше як на 6 балів більше отримав Конотоп, який розташувався на 13-ій сходинці (середній ІКМ). Окрім цього, на 18-ій сходинці Шостка, яка випереджає Суми на більш як 5 балів. Найкращий результат в сусідніх регіонах має Чернігів, який знаходиться на 11 сходинці з високим ІКМ. Найгірший результат

¹²⁸ Дані за видами діяльності сформовані за однорідними продуктами.

зафіксовано в Полтаві, яка має низький ІКМ та 44-ту сходинку рейтингу. Харків з 36-им місцем має **середнє значення ІКМ**.

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Суми посіли 11-ту сходинку (55,26 бала) та також належать до групи міст з середнім ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Суми покращили результат на 5,35 бала. Це дозволило місту піднятися в рейтингу обласних центрів на 5 сходинок. Однак Суми залишилися серед міст з середнім ІКМ.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Сум (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	6,63	12
2. Доступ до публічного майна	3,56	37
3. Прозорість та відкритість даних	4,56	31
4. Вартість дотримання законодавства	5,84	35
5. Податки та збори	6,23	13
6. Неформальні платежі та корупція	6,19	15
Вимір 1. Хабарі/подарунки	6,91	11
Вимір 2. Антикорупційні заходи	5,48	19
7. Безпека ведення бізнесу	7,40	8
8. Лідерство міської влади	2,87	44
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	3,99	42
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	1,76	44
9. Ресурси для розвитку	3,79	33
Вимір 1. Людські ресурси	5,34	26
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	2,19	36
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	3,83	24
10. Підтримка інновацій	4,61	26

Головні результати Сум коротко

- Суми продемонстрували високий результат (7 та більше балів) лише в одному компоненті – «Безпека ведення бізнесу» (8-ме місце). Це найсильніша сторона міста.
- Незважаючи на недостатньо високу кількість балів, місто також має високий відносний результат у вимірі «Започаткування бізнесу» - 12-те місце.
- Суми входять до п'ятірки міст, де зафіксовано найшвидше середню тривалість реєстрації бізнесу у 2019 – 2020 роках – 3,9 дня у місті проти 6,3 дня серед усіх опитаних.

- Суми є одним з міст, де підприємці найменш часто вказували про доступність інформації про наявність земель комунальної власності – лише 13,7% опитаних (показник для всіх опитаних – 17,8%).
- Підприємці Суми в середньому витрачають 2,0% річного доходу на дотримання регулювань, які встановлює міська влада щодо сфери діяльності їхнього бізнесу. Часові витрати на дотримання таких регулювань – середні 7,9 дня на рік (середній показник для всієї вибірки – 5,7 дня).
- У Сумах лише 13,4% опитаних вважають, що міська влада «дуже добре» або «добре» ставиться до приватного бізнесу. Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (33,4% - показник для всі опитаних).
- У Сумах лише 25,8% опитаних погоджуються, що міська влада підтримує створення нового бізнесу. Це найнижчий показник серед досліджених міст (46,1% - показник для всіх опитаних).
- В Сумах лише 26,5% опитаних погоджуються, що міська влада підтримує існуючий бізнес. Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (41,9% - показник для всіх опитаних).
- В Сумах лише 5,5% опитаних вважають, що мають «дуже значні» та «значні» можливості брати участь в розробці місцевих стратегічних документів (стратегій, програм, планів тощо). Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (13,1% - середній показник для всіх міст).
- В Сумах 6,7% респондентів, котрі повідомили про «неофіційні платежі» при спілкуванні з представниками міської влади з будь-яких питань впродовж 2019 – 2020 років (показник для всіх опитаних – 9,6%).
- Лише майже третина (30,8%) опитаних в Рівному поінформовані про антикорупційні заходи міської влади.

Перешкоди для ведення бізнесу: Суми

Основні перешкоди для ведення бізнесу у Сумах практично повністю співпадають з такими перешкодами на рівні країни.

Основною проблемою для підприємців та керівників підприємств у Сумах стали епідемія коронавірусу та карантин, на які скаржаться 44% з них.

Такі ж результати показало опитування керівників бізнесу у всіх 45 містах: епідемія та карантин є найпоширенішою проблемою.

Далі у рейтингу перешкод як в Сумах, так і в Україні в цілому знаходяться такі перешкоди, як низький попит, високі податки, брак кваліфікованих працівників та брак фінансів.

Єдиною відмінністю між переліком топ-10 перешкод для ведення бізнесу у Сумах та в країні в цілому є те, що у Сумах до цього рейтингу увійшла складність підключення до систем електро-, водо- та газопостачання і водовідведення, на яку вказує 8% керівників місцевого бізнесу.

Натомість війна на сході України, яка знаходиться на восьмому місці у загальнонаціональному рейтингу перешкод, не увійшла до десяти основних перешкод для ведення бізнесу у Сумах.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹²⁹.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

- Інформація про комунальне майно та аукціони на оренду має бути легко доступною сайті міської ради і на спеціалізованих міських порталах.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

¹²⁹ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Шостка

18 місце в ІКМ

Загальна інформація

Шостка – місто в Сумській області. Розташоване в північній частині регіону.

Місто є адміністративним центром Шосткинського району та Шосткинської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади у 2020 році було включено м. Шостка, смт Вороніж та 36 навколишніх сіл.¹³⁰

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Шостки становила 73,3 тис. осіб¹³¹.

Основні структурні показники

діяльності суб'єктів підприємництва міста Шостка у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	–	–	–	–	–	–
МСП	2668	14,3	5,7	100,00%	100,0%	100,0%
середні підприємства	29	8,3	3,5	1,09%	57,9%	62,0%
малі підприємства	267	1,7	0,9	10,01%	11,6%	16,7%
з них мікро	213	0,6	0,3	7,98%	4,1%	5,3%
ФОП	2372	4,3	1,2	88,91%	30,5%	21,3%
Всього	2668	14,3	5,7	100,00%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Шостка налічувалося 2,7 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 29 одиниць середніх підприємств, 0,3 тис. малих підприємств та 2,4 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств не було. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла лише на 1,6% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Шостка знаходиться на 45-ій сходинці серед обраних для

¹³⁰ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-sumskoyi-oblasti-723-120620> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

¹³¹ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Сумської області.

дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 6,4% від загальної кількості суб'єктів господарювання Сумської області, що вказує на важливу роль Шостки в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Шостки було зайнято 14,3 тис. осіб. При цьому малий бізнес менше половини робочих місць (11,6% – малі підприємства та 30,5% – ФОП). Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зросла на 1,2% (+5,7% відповідний показник зростання по країні). На Шостку припадає 7,5% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Сумської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Шостки становив 5,7 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 2,1% порівняно з 2018, що відповідає показнику на рівні країни (-2,1%). На суб'єкти господарювання Шостки припадало 4,5% загального обсягу реалізованої продукції Сумської області.

За даними Головного управління статистики в Сумській області, у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції по м. Шостка становив 2,2 млрд. грн. Із них більша частина обсягу (1,8 млрд. грн або 83,9%) забезпечує переробна промисловість¹³². Найбільше промислової продукції реалізують підприємства, які займаються виробництвом харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (0,8 млрд. грн або 39,2%). На другій сходинці знаходиться виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (0,4 млрд. грн або 19,0%). Незначні обсяги припадають на виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (0,13 млрд. грн або 6,0%), металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування (0,12 млрд. грн або 5,7%) та виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (0,11 млрд. грн або 5,3%).

У 2019 році експорт товарів м. Шостка становив 9,9 млн дол. США, а експорт послуг – 0,01 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі міста, то більше третини обсягу припадає на продукти тваринного походження (3,6 млн. дол. США або 35,9%). На другій сходинці за обсягом продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (3,3 млн. дол. США або 32,9%). Окрім цього, також майже третина експорту припадає на деревину та вироби з неї.

більше чверті експорту забезпечила продукція сільського господарства та харчової промисловості (92,1 млн. дол. США або 26,4%). Дещо менша припадає на продукцію машинобудування (машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання) – 86,0 млн. дол. США або 24,7%. Серед інших важливих експортних товарів недорогоцінні метали та вироби з них (62,5 млн. дол. США або 17,9%), полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них (61,5 млн. дол. США або 17,6%), взуття, головні убори, парасольки (15,1 млн. дол. США або 4,3%). На інші товари припадають незначні обсяги експорту.

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Шостці

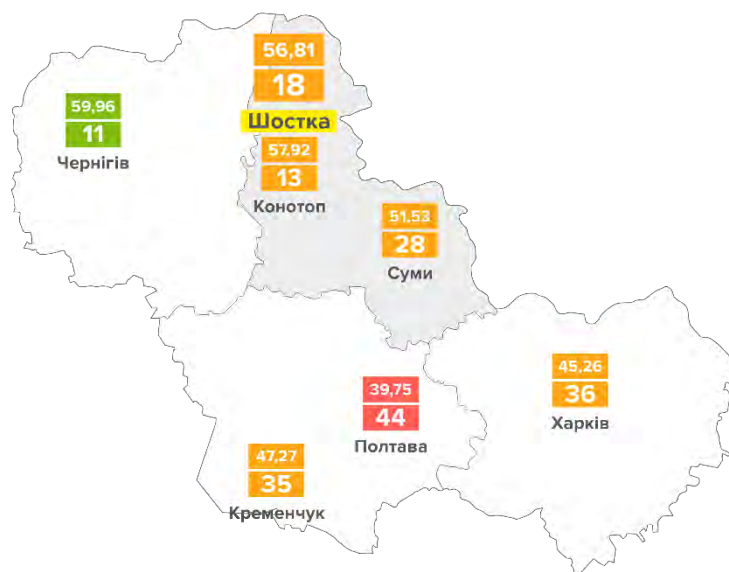
В опитуванні в Шостці взяли участь 100 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 20 (20,0%) підприємств-юридичних осіб та 80 (80,0%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 30,5% ФОП та 69,5% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Шостки

Шостка посіла 18-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 56,81 бала. Таким чином Шостка належить до групи міст з середнім ІКМ.

¹³² Дані за видами діяльності сформовані за однорідними продуктами.

В рейтингу ІКМ 2021 Шостка більш як на 5 балів випереджає Суми, які є адміністративним центром регіону. Однак місто більш як на 1 бал відстає від Конотопа, який є лідером в області. Найкращий результат в сусідніх регіонах має Чернігів, який знаходиться на 11 сходинці з високим ІКМ. Найгірший результат зафіксовано в Полтаві, яка має низький ІКМ та 44-ту сходинку рейтингу. Харків з 36-им місцем та Кременчук з 35-им мають середнє значення ІКМ.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Шостки (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	5,58	26
2. Доступ до публічного майна	6,59	7
3. Прозорість та відкритість даних	6,71	11
4. Вартість дотримання законодавства	7,37	16
5. Податки та збори	7,07	1
6. Неформальні платежі та корупція	5,13	28
Вимір 1. Хабарі/подарунки	9,25	2
Вимір 2. Антикорупційні заходи	1,00	45
7. Безпека ведення бізнесу	7,07	12
8. Лідерство міської влади	4,67	21
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	5,74	20
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	3,59	23
9. Ресурси для розвитку	5,25	6
Вимір 1. Людські ресурси	5,25	29
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	3,79	9
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	6,71	2
10. Підтримка інновацій	1,69	45

Головні результати міста коротко

- Шостка отримала найбільшу кількість балів та перемогла в компоненті 5 «Податки та збори».
- Також Шостка продемонструвала високий результат (7 та більше балів) в двох компонентах – «Вартість дотримання законодавства» (16-те) та «Безпека ведення бізнесу» (12-те). Місто також на 2-ій сходинці виміру 1 «Хабарі/подарунки» компоненту «Неформальні платежі та корупція». Вказані вище компоненти та виміри - це найсильніші сторони міста.
- Незважаючи на недостатньо високу кількість балів, місто серед лідерів компоненту «Доступ до публічного майна» (7-ме місце) та «Ресурси для розвитку» (6-те).
- Шостка входить до п'ятірки міст, де зафіксовано найшвидше середню тривалість реєстрації бізнесу у 2019 – 2020 роках – 3,7 дня у місті проти 6,3 дня серед усіх опитаних.
- Шостка є одним з міст, де для запуску бізнесу (від дати подання документів до першої операції з продажу товарів / послуг) у 2019-2020 роках було потрібно найменше – лише 17,1 дня.
- В Шостці найнижча частка підприємців, котрі стикалися з перешкодами під час проходження процедури реєстрації бізнесу у 2019 – 2020 роках – лише 2,3% (показник серед усіх опитаних – 11,0%).
- Шостка є одним з міст, де консультації при реєстрації бізнесу змогли отримати менше половини респондентів – 40,7%. Однак це не завадило продемонструвати високу швидкість реєстрації та запуску бізнесу.
- Шостка єдине місто, де про доступність інформації про наявність земель комунальної власності повідомили більше половини респондентів – 50,2%. Також у Шостці найвища частка респондентів, котрі поставили оцінки «добре» та «відмінно» щодо доступу до місцевих регуляторних актів – 38,5%.
- У Шостці лише 2,0% опитаних повідомили про «неофіційні платежі» при спілкуванні з представниками міської влади з будь-яких питань впродовж 2019 – 2020 років, що є одним з найнижчих показників серед усіх опитаних (показник для всіх опитаних – 9,6%). При цьому лише 14,1% опитаних поінформовані про антикорупційні заходи міської влади (показник для всіх – 31,3%).
- У Шостці найменша частка підприємців, які вважають, що їхні конкуренти ведуть бізнес «у тіні» – 27,9%.
- У Шостці жоден респондент не дав позитивних оцінок («відмінно» та «добре») для місцевої робочої сили.
- У Шостці майже відсутня взаємодія бізнесу та наукових установ/технологічних компаній, оскільки про неї повідомили лише 0,8% опитаних (20,7% – середній показник для міст).
- У Шостці відсутні респонденти, потреби яких в трансфері технологій «повністю задовольняються» або «у значній мірі задовольняються» (серед тих, які мають потребу).

Перешкоди для ведення бізнесу: Шостка

Високі податки очолили рейтинг перешкод для ведення бізнесу у Шостці. Про цю проблему повідомляють 46% керівників місцевого бізнесу.

Це відрізняє Шостку на фоні інших міст: у загальнонаціональному рейтингу проблема податків знаходиться на третьому місці і про неї повідомляє менше опитаних: 30%.

А епідемія коронавірусу та карантин, які стали найпоширенішою перешкодою для ведення бізнесу в країні загалом, у Шостці зайняли третє місце у рейтингу перешкод. Тут про вплив цієї перешкоди повідомили 34% опитаних, в той час як в Україні загалом – 43%.

Низький попит знаходиться на другому місці серед перешкод у Шостці. Тут ця проблема актуальна для більшої частки підприємців та керівників фірм (42%), ніж в середньому у всіх містах (33%).

Також у Шостці частіше скаржаться на високу вартість сировини і комплектуючих: 20% респондентів порівняно з 9% у країні загалом. А от проблема браку кваліфікованої робочої сили менш гостра порівняно із загальнонаціональними результатами. З нею зіштовхнулися 17% місцевих керівників бізнесу, тоді як в загальному в країні – 23%.

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Шостці, %

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹³³.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно проводити виставки, форуми, конкурси стартапів та інші заходи, які сприяють об'єднанню наукового та бізнес середовища.
- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей.

¹³³ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Тернопільська область

Тернопіль

6 місце в ІКМ

Загальна інформація

Тернопіль – адміністративний центр Тернопільської області.

Місто також є адміністративним центром Тернопільського району та Тернопільської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади було включено м. Тернопіль та 10 навколишніх сіл.¹³⁴

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Тернополя становила 222,5 тис. осіб¹³⁵.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Тернопіль у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	1	к	к	0,01%	к	к
МСП	15309	к	к	99,99%	к	к
середні підприємства	127	к	к	0,8%	к	к
малі підприємства	2327	13,2	9,6	15,2%	19,7%	24,7%
з них мікро	1952	5,3	3,7	12,7%	7,9%	9,6%
ФОП	12855	25,1	7,2	84,0%	37,5%	18,5%
Всього	15310	67,1	38,9	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Тернопіль налічувалося 15,3 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 127 одиниць середніх підприємств, 2,3 тис. малих підприємств та 12,9 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було лише 1. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 3,7% (+5,6%

¹³⁴ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-a724r> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

¹³⁵ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Тернопільської області.

показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Тернопіль знаходиться на 21-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 40,5% від загальної кількості суб'єктів господарювання Тернопільської області, що вказує на провідну роль Тернополя в економіці регіону.

У 2019 році на всіх суб'єктах господарювання Тернополя було зайнято 67,1 тис. осіб. Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зросла на 6,8% (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Зважаючи на конфіденційність даних через невелику кількість великих суб'єктів, інформація про кількість зайнятих для великих та середніх підприємств недоступна. Однак доступні дані свідчать, що більше половини зайнятих припадає на малий бізнес (19,7% – малі підприємства, 37,5% – ФОП). На місто припадає 44,1% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Тернопільської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Тернополя становив 38,9 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 2,5% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було менш значне (-2,1%). Через конфіденційність даних, інформація про реалізацію продукції сектором МСП в цілому є недоступною. Однак майже 43% може припадати на малий бізнес (малі підприємства та ФОП). На суб'єкти господарювання міста припадало 44,2% загального обсягу реалізованої продукції Тернопільської області.

У 2019 році експорт товарів м. Тернопіль становив 91,0 млн дол. США, а експорт послуг – 23,5 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі, то більше чверті експорту (25,3 млн. дол. США або 27,8%) припадає на продукцію сільського господарства та харчової промисловості. Ще чверть експорту забезпечує продукція меблевої галузі (22,7 млн. дол. США або 25,0%). Серед інших важливих експортних товарів також продукція хімічної промисловості та пов'язаних галузей (9,7 млн. дол. США або 10,7%), ювелірна продукція (7,0 млн. дол. США або 7,7%), недорогоцінні метали та вироби з них (4,5 млн. дол. США або 5,0%), деревина та вироби з неї (4,1 млн. дол. США або 4,5%).

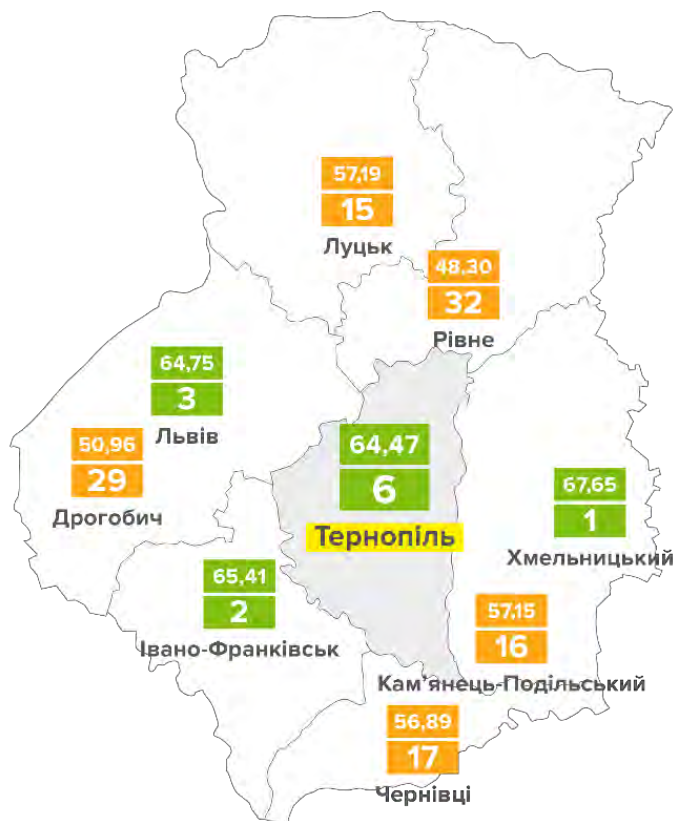
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Тернополі

В опитуванні в Тернополі взяли участь 208 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 98 (47,1%) підприємств-юридичних осіб та 110 (52,9%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 37,5% ФОП та 62,5% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Тернополя

Тернопіль посів 6-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 64,47 бала. Таким чином Тернопіль належить до групи міст з високим ІКМ. Тернопіль більш як на 3 бала відстає від Хмельницького, який є переможцем ІКМ 2021.

Тернопіль є єдиним представником своєї області. В сусідніх регіонах розташовані міста,

які мають середнє та високе значення ІКМ. Окрім Хмельницького, серед сусідів з високим ІКМ також Івано-Франківськ (2-ге місце) та Львів (3-тє). Решта міст належать до групи зі середнім ІКМ: Кам'янець-Подільський (16-те місце), Чернівці (17-те) та Рівне (32-ге).

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Тернопіль посів 2-гу сходинку (69,56 бала) та також належить до групи міст з високим ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Тернопіль покращив результат на 5,67 бала, що є найвищим показником зростання серед лідерів рейтингу. В результаті місто піднялося на декілька сходинок в рейтингу, обігнавши Івано-Франківськ, Львів та Вінницю.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Тернополя (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	7,08	9
2. Доступ до публічного майна	4,43	26
3. Прозорість та відкритість даних	7,80	7
4. Вартість дотримання законодавства	8,46	4
5. Податки та збори	6,41	9
6. Неформальні платежі та корупція	6,61	12
Вимір 1. Хабарі/подарунки	6,15	20
Вимір 2. Антикорупційні заходи	7,07	10
7. Безпека ведення бізнесу	7,14	10
8. Лідерство міської влади	6,27	10
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	7,56	9
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	4,98	15
9. Ресурси для розвитку	4,70	11
Вимір 1. Людські ресурси	6,34	9
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	2,28	35
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	5,49	6
10. Підтримка інновацій	5,90	11

Головні результати Тернополя коротко

- Тернопіль продемонстрував високий результат (7 та більше балів) в чотирьох компонентах – «Започаткування бізнесу» (9-те місце), «Прозорість та відкритість даних» (7-ме), «Вартість дотримання законодавства» (4-те) та «Безпека ведення бізнесу» (10-те).
- Також Тернопіль має високі результати в окремих вимірах: вимір 2 «Антикорупційні заходи» в компоненті «Неформальні платежі та корупція» (10-те місце) та «Підтримка розвитку бізнесу» компоненту «Лідерство міської влади» (9-те).
- Незважаючи на низьку кількість балів, Тернопіль також серед лідерів декількох інших компонентів: «Податки та збори» (9-те місце), «Підтримка інновацій» (11-те) та виміру 3 «Інфраструктура для розвитку бізнесу» в компоненті «Ресурси для розвитку» (6-те).
- Тернопіль є одним з міст, де для запуску бізнесу (від дати подання документів до першої операції з продажу товарів / послуг) у 2019-2020 роках було потрібно найменше – лише 18 днів.

- У Тернополі одна з найвищих частка позитивних оцінок щодо доступу до інформації про публічні закупівлі – 32,8% (середній показник – 23,3%).
- У Тернополі підприємці витрачають в середньому 3,7 дня на дотримання місцевих регулювань (вимог архітектурно-будівельного контролю, благоустрою, оренди комунального майна тощо). Це майже в 1,5 рази менше ніж середній показник для всіх міст – 5,7 дня. Окрім цього, це один з найнижчих показників серед досліджених міст.
- Тернопіль є одним з 4 міст, де витрати бізнесу на дотримання місцевих регулювань становлять менше 1% – лише 0,9%.
- У Тернополі одна з найвищих часток підприємців, котрі позитивно (на «відмінно» та «добре») оцінюють якість місцевої робочої сили – 17,3% опитаних. Це в 1,5 рази вище від показника для всіх опитаних в цілому – 11,0%.
- Тернопіль серед 5 міст, де бізнес найкраще задоволений якістю професійно-технічної освіти працівників –20,2% відповідей припадає на оцінки «добре» та «відмінно». При цьому на рівні країни цей показник становить лише 13,3%.
- У Тернополі 38,6% опитаних вважають, що міська влада «дуже добре» або «добре» ставиться до приватного бізнесу. Це вище ніж середній показник для досліджених міст – 33,4%.
- Майже дві третини (61,0%) опитаних погоджуються, що міська влада підтримує створення нового бізнесу. Це один з найкращих результатів серед досліджених міст (46,1% - середній показник для всієї вибірки).
- Більше половини (52,8%) опитаних погоджуються, що міська влада підтримує існуючий бізнес.
- 16,3% опитаних вказують, що є «значні» та «дуже значні можливості» представників бізнесу брати участь у розробленні місцевих стратегічних документів (13,1% - показник для всіх опитаних).
- 11,9% респондентів вказали, що консультації з бізнесом при прийнятті нових або зміні чинних регуляторних актів, проводяться «завжди» або «часто» (10,7% - серед усіх опитаних).
- 14,5% опитаних повідомили, що є членами будь-якої бізнес-асоціації (12,0% - показник для всіх опитаних).

Перешкоди для ведення бізнесу: Тернопіль

Половина підприємців та керівників фірм Тернополя відчули негативний вплив епідемії коронавірусу та карантину на свій бізнес. Це більше, ніж в середньому в країні, де на цю перешкоду вказали 43% опитаних.

Через це у Тернополі, як і в цілому в країні, епідемія та карантин вийшли на перше місце у рейтингу перешкод для ведення бізнесу.

Як і в загальнонаціональному рейтингу перешкод, другою за поширеністю перешкодою для бізнесу Тернополя став низький попит. Тут про нього говорять 37% керівників бізнесу, що дещо більше, ніж в країні загалом (33%).

Проблема браку кваліфікованих працівників також відчувається у

Тернополі більшою мірою, ніж в середньому у всіх містах. На неї вказує 28% респондентів міста і вона знаходиться на третьому місці у рейтингу перешкод, тоді як на рівні країни ця проблема актуальна для 23% опитаних і займає четверте місце у рейтингу перешкод.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹³⁶.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гаряча антикорупційна лінія, антикорупційна програма тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей.

¹³⁶ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Харківська область

Харків

36 місце в ІКМ

Загальна інформація

Харків – адміністративний центр Харківської області.

Місто також є адміністративним центром Харківського району та Харківської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади входить лише місто Харків.¹³⁷

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Харкова становила 1414,3 тис. осіб¹³⁸.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Харків у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	15	35,2	37,7	0,01%	7,7%	11,2%
МСП	117634	423,4	298,3	99,99%	92,3%	88,8%
середні підприємства	844	169,6	145,8	0,7%	37,0%	43,4%
малі підприємства	18551	91,7	89,4	15,8%	20,0%	26,6%
з них мікро	15893	40,4	32,8	13,5%	8,8%	9,8%
ФОП	98239	162,1	63,1	83,5%	35,4%	18,8%
Всього	117649	458,6	336,0	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Харків налічувалося 117,6 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 0,8 тис. середніх підприємств, 18,6 тис. малих підприємств та 98,2 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було 15. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 6,7% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Харкова знаходиться на 2-ій сходинці серед обраних для

¹³⁷ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-harkivskoyi-oblasti-i120620-725> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

¹³⁸ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Харківської області.

дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 72,3% від загальної кількості суб'єктів господарювання Харківської області, що підкреслює провідну роль міста в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Харкова було зайнято 458,6 тис. осіб, що на 4,1% більше ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 92,3% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання, що більш як на 10 відсоткових пунктів вище від показника для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено меншою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті. На місто припадає 72,3% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Харківської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Харкова становив 336,0 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 1,5% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було більш значне (-2,1%). Сектор МСП Харків забезпечив 88,8% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України). На суб'єкти господарювання міста припадало більше двох третин (70,5%) загального обсягу реалізованої продукції Харківської області.

У 2019 році експорт товарів м. Харків становив 913,8 млн дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі міста, то більше третини обсягу припадає на продукцію сільського господарства та харчової промисловості (349,4 або 38,2%). Також близько третини експорту (293,7 млн. дол. США або 32,1%) забезпечує продукція машинобудування, зокрема такі товарні групи як котли, машини, апарати і механічні пристрої (14,2%), електричні машини і устаткування (9,9%), транспортні засоби та шляхове обладнання (3,8%), прилади та апарати (4,2%). Серед інших важливих експортних товарів продукція хімічної промисловості та пов'язаних із нею галузей (6,4%), продукція сільського господарства та харчової промисловості (5,0%), полімерні матеріали та пластмаси (3,8%) та меблі (3,5%).

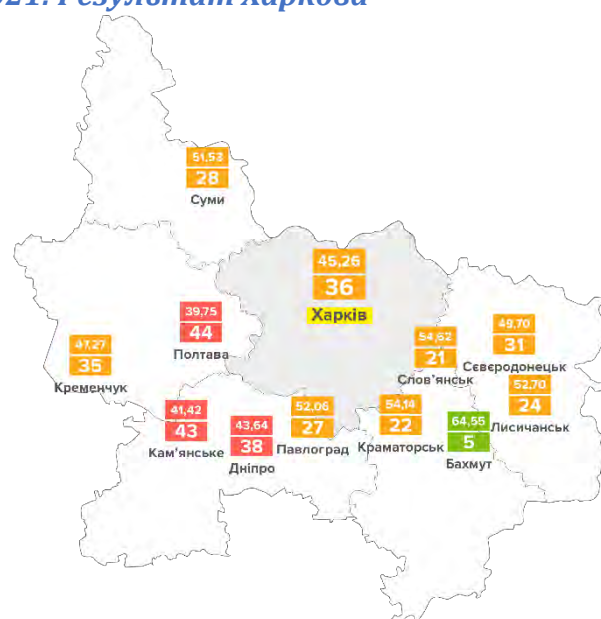
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Харкові

В опитуванні в Харкові взяли участь 213 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 139 (65,3%) підприємств-юридичних осіб та 74 (34,7%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 35,4% ФОП та 64,6% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Харкова

Харків **посів 36-ту сходинку** з результатом ІКМ 2021 – 45,26 бала. Таким чином Харків належить до **групи міст з середнім ІКМ**.

Харків є єдиним представником своєї області в дослідженні. Міста в сусідніх регіонах отримали переважно середні та низькі результати. Зокрема низький ІКМ в Дніпра (38-ме місце), Кам'янського (43-тє) та Полтави (44-тє). На противагу цьому, місто Бахмут в сусідній Донецькій області отримало найвищий результат на сході країни – 5-тє місце в ІКМ. Низка міст належить до групи зі середнім значенням ІКМ: Слов'янськ (21-ше місце), Краматорськ (22-ге), Лисичанськ (24-

те), Павлоград (26-те), Суми (28-ме) та Сєвєродонецьк (31-ше).

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Харків посів 17-ту сходинку (44,60 бала) та також належить до групи міст з середнім ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Харків погіршив результат на 7,20 бала, що є одним з найвищих показників падіння ІКМ обласних центрів. В результаті місто опустилося на 4 сходинку в рейтингу, але залишилося в групі міст з середнім ІКМ.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Харкова

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	3,25	43
2. Доступ до публічного майна	2,24	44
3. Прозорість та відкритість даних	3,23	41
4. Вартість дотримання законодавства	6,13	31
5. Податки та збори	4,57	32
6. Неформальні платежі та корупція	5,07	29
Вимір 1. Хабарі/подарунки	4,80	27
Вимір 2. Антикорупційні заходи	5,35	21
7. Безпека ведення бізнесу	6,21	23
8. Лідерство міської влади	4,23	27
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	6,07	18
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	2,38	37
9. Ресурси для розвитку	4,60	12
Вимір 1. Людські ресурси	6,98	1
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	3,14	15
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	3,70	30
10. Підтримка інновацій	5,91	9

Головні результати міста коротко

- Харків не отримав високого результату (7 та більше балів) в жодному з компонентів. Однак місто є переможцем виміру 1 «Людські ресурси» компоненту «Ресурси для розвитку», де отримало свій найвищий абсолютний результат – 6,98 бала. Таким чином людські ресурси є сильною стороною Харкова.
- Незважаючи на невисоку кількість балів, Харків також серед лідерів компоненту «Підтримка інновацій» (9-те місце).
- Харків є одним з міст, де консультації при реєстрації бізнесу змогли отримати менше половини респондентів – 48,8%.
- У Харкові одна з найнижчих часток респондентів, котрі оцінили доступ до інформації щодо місцевого бюджету на «добре» та «відмінно» - 10,8% (показник для всіх опитаних – 17,7%). Також одна з найнижчих часток позитивних оцінок щодо доступу до інформації про публічні закупівлі – 15,4% (середній показник – 23,3%).
- Підприємці Харкова витрачають найбільше часу на спілкування з інспекторами від міської влади – 9,8 дня. Це майже в 2 рази більше ніж в середньому для досліджених міст (5,2 дня).

- У Харкові найвища серед досліджених міст частка підприємців, котрі позитивно (на «відмінно» та «добре») оцінюють якість місцевої робочої сили – 22,5% опитаних. Це в 2 рази вище від показника для всіх опитаних в цілому – 11,0%.
- У Харкові лише 29,5% опитаних вважають, що міська влада «дуже добре» або добре» ставиться до приватного бізнесу. Це нижче ніж середній показник для досліджених міст – 33,4%.
- Майже половина (47,1%) опитаних погоджуються, що міська влада Харкова підтримує створення нового бізнесу. Це приблизно на рівні середнього показник серед усіх міст – 46,1%.
- Лише третина (35,2%) опитаних погоджуються, що міська влада підтримує існуючий бізнес (41,9% – середній показник).
- Лише 9,5% опитаних вказують, що є «значні» та «дуже значні можливості» представників бізнесу брати участь у розробленні місцевих стратегічних документів (13,1% - показник для всіх опитаних).
- Лише 5,3% респондентів вказали, що консультації з бізнесом при прийнятті нових або зміні чинних регуляторних актів, проводяться «завжди» або «часто» (10,7% - серед усіх опитаних).

Перешкоди для ведення бізнесу: Харків

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Харкові, %

Перше місце серед перешкод для ведення бізнесу в Харкові зайняла епідемія коронавірусу та карантин. Про ці проблеми говорять 42% місцевих підприємців та керівників фірм.

Це близьке до ситуації в загальному в Україні, де епідемія та карантин також вийшли на перше місце у рейтингу перешкод і про них повідомили 43% респондентів.

Та на відміну від загальнонаціонального рейтингу перешкод, де друге місце після епідемії та карантину зайняв низький попит, а третє – високі податки, у Харкові ці перешкоди розташовані навпаки: високі податки – на другому місці, а низький попит – на третьому.

На четверте місце у рейтингу перешкод у Харкові вийшла складність законодавства. Це проблема для 23% місцевих підприємців та керівників бізнесу, що більше, ніж в середньому у всіх містах, де про цю проблему повідомили 13% опитаних. У загальнонаціональному рейтингу проблема складного законодавства знаходиться на сьомому місці.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹³⁹.

¹³⁹ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через активне залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.
- Необхідно забезпечити достатню кількість реєстраторів бізнесу.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

- Інформація про комунальне майно та аукціони на оренду має бути легко доступною сайті міської ради і на спеціалізованих міських порталах.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 4. Вартість дотримання законодавства.

- Необхідно забезпечити існування інституцій та/або платформ, які проводять регулярну експертизу місцевих регуляторних з метою зменшення часових та грошових витрат бізнесу.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гарячої антикорупційної лінії, антикорупційної програми тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Херсонська область

Херсон

40 місце в ІКМ

Загальна інформація

Херсон – адміністративний центр Херсонської області.

Місто також є адміністративним центром Херсонського району та Херсонської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади було включено місто Херсон, 4 селища міського типу та 11 сіл.¹⁴⁰

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Херсона (міської ради) становила 316,6 тис. осіб¹⁴¹.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Херсон у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	2	к	к	0,01%	к	к
МСП	20324	к	к	99,99%	к	к
середні підприємства	132	к	к	0,6%	к	к
малі підприємства	3975	17,1	17,0	19,6%	24,2%	32,7%
з них мікро	3535	8,4	5,6	17,4%	11,8%	10,8%
ФОП	16217	27,4	7,9	79,8%	38,7%	15,2%
Всього	20326	70,9	51,8	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Херсон налічувалося 20,3 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 132 одиниці середніх підприємств, 4 тис. малих підприємств та 16,2 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було лише 2. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 5,2% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Херсон знаходиться на 13-ій сходинці серед обраних для

¹⁴⁰ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-hersonskoyi-oblasti-726-120620> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

¹⁴¹ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Херсонської області.

дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 44,2% від загальної кількості суб'єктів господарювання Херсонської області, що підкреслює провідну роль Херсона в економіці регіону.

У 2019 році на всіх суб'єктах господарювання Херсона було зайнято 70,9 тис. осіб. Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зросла на 5,5% (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Зважаючи на конфіденційність даних через невелику кількість великих суб'єктів, інформація про кількість зайнятих для великих та середніх підприємств недоступна. Однак доступні дані свідчать, що майже дві третини припадає на малий бізнес (24,2% – малі підприємства, 38,7% – ФОП). На місто припадає 47,1% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Херсонської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Херсона становив 51,8 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 2,6% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було менш значне (-2,1%). Через конфіденційність даних інформація про реалізацію продукції сектором МСП в цілому є недоступною. Однак майже половина може припадати на малий бізнес (малі підприємства та ФОП). На суб'єкти господарювання міста припадало більше половини (57,0%) загального обсягу реалізованої продукції Херсонської області.

За даними Головного управління статистики в Херсонській області, у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції по м. Херсон становив 14,3 млрд. грн. Із них майже половина (6,9 млрд. або 48,1%) припадала на переробну промисловість. При цьому 3,1 млрд. грн. або 21,6% забезпечило виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів¹⁴². На другій сходинці знаходиться виготовлення виробів із деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність – 1,3 млрд. грн. або 9,2%. Окрім цього обсяги реалізації промислової продукції припадають на виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (1,0 млрд. грн. або 7,1%).

У 2019 році експорт товарів м. Херсон становив 179,1 млн дол. США, а експорт послуг – 31,6 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі міста, то майже дві треті експорту (111,0 млн дол. США або 62,0%) забезпечила продукція сільського господарства та харчової промисловості. На другому місці транспортна продукція (насамперед судна) – 22,0 млн. дол. США або 12,3%. Серед інших важливих експортних товарів деревина і вироби з деревини (9,0%), недорогоцінні метали та вироби з них (7,4%), машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання (4,3%).

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Херсоні

В опитуванні в Херсоні взяли участь 216 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 135 (62,5%) підприємств-юридичних осіб та 81 (37,5%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 38,7% ФОП та 61,3% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Херсона

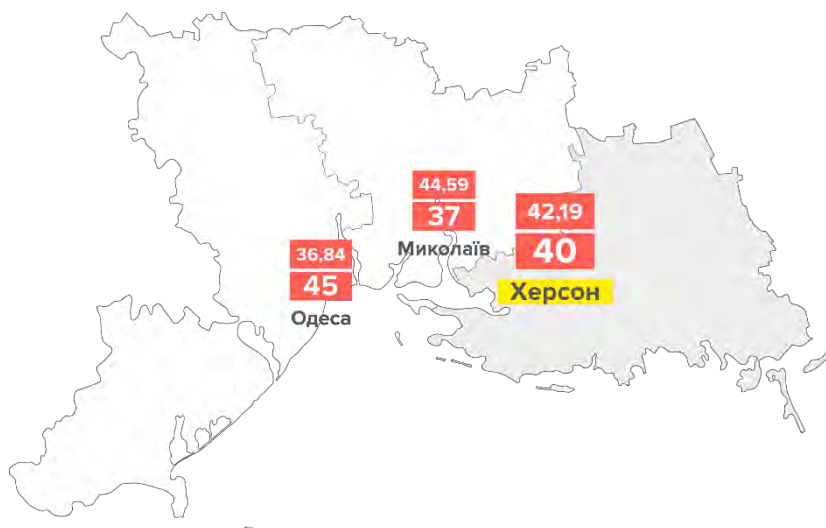
Херсон **посів 40-ву сходинку** з результатом ІКМ 2021 – 42,19 бала. Таким чином Херсон належить до **групи міст з низьким ІКМ**.

Херсон є єдиним представником своєї області. Однак в сусідніх регіонах розташувалися міста, які переважно також продемонстрували низький результат. Зокрема інші південні обласні центри також належать до групи міст з низьким ІКМ: Миколаїв – 37-ме місце, Запоріжжя – 41-ше, Одеса – 45-те. Однак, наприклад, Мелітополь у Запорізькій області має високий ІКМ та посідає 10-ту сходинку в

¹⁴² Дані за видами діяльності сформовано за однорідними продуктами.

рейтингу. Окрім цього в Дніпропетровській області на 12-ій сходинці розташувався Нікополь (12-те місце).

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Херсон посів 18-ту сходинку (43,30 бала) та належить до групи міст з середнім ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Херсон покращив результат на 11,68 бала, що є найвищим показником зростання ІКМ серед обласних центрів. В результаті місто змогло піднятися з останньої сходинки ІКМ 2019/2020 на 6 позицій вгору та перейти в групу міст з середнім ІКМ.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Херсона

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	5,63	24
2. Доступ до публічного майна	4,17	32
3. Прозорість та відкритість даних	1,60	44
4. Вартість дотримання законодавства	6,80	26
5. Податки та збори	4,30	35
6. Неформальні платежі та корупція	4,54	32
Вимір 1. Хабарі/подарунки	4,69	28
Вимір 2. Антикорупційні заходи	4,40	32
7. Безпека ведення бізнесу	5,20	35
8. Лідерство міської влади	2,99	43
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	4,04	41
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	1,94	42
9. Ресурси для розвитку	3,71	35
Вимір 1. Людські ресурси	4,73	35
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	2,63	30
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	3,76	27
10. Підтримка інновацій	3,85	37

Головні результати Херсона коротко

- Місто не отримало високого результату (7 та більше балів) в жодному з компонентів/вимірів.
- Найвищий абсолютний результат місто отримало в компоненті «Вартість дотримання законодавства» (6,80 бала), який в середньому має найкращі оцінки серед усіх міст. Водночас найвищий відносний результат міста в компоненті «Реєстрація бізнесу» - 24-та позиція. Це найсильніші сторони міста.
- Найбільш проблемним для Херсона є компонент «Прозорість та відкритість даних», де місто набрало лише 1,60 бала та посіло 44-ту сходинку. Також Херсон на 43-ій сходинці в «Лідерстві міської влади».
- У Херсоні одна з найнижчих часток респондентів, котрі оцінили доступ до інформації щодо місцевого бюджету на «добре» та «відмінно» - 9,2% (показник для всіх опитаних – 17,7%).
- Також у місті поставили одні з найнижчих оцінок щодо доступності місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (9,1% та 12,4% відповідно).
- У Херсоні лише 13,9% опитаних вважають, що міська влада «дуже добре» або «добре» ставиться до приватного бізнесу. Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (33,4% - показник для всі опитаних).
- В Херсоні лише 5,1% опитаних вважають, що мають «дуже значні» та «значні» можливості брати участь в розробці місцевих стратегічних документів (стратегій, програм, планів тощо). Це один з найнижчих показників серед досліджених міст (13,1% - середній показник для всіх міст).
- У Херсоні одна з найнижчих часток підприємців, котрі позитивно (на «відмінно» та «добре») оцінюють якість місцевої робочої сили – лише 5,0% опитаних. Це більше як в 2 рази менше від показника для всіх опитаних в цілому – 11,0%.
- У 2019 – 2020 роках 14,6% бізнесів Херсона взаємодіяли з науковими установами чи технологічними компаніями для розвитку бізнесу. Це один з найнижчих показників серед всіх міст (20,7% - середній показник).
- В Херсоні респонденти оцінюють підтримку місцевих інноваційних програм місцевою владою (фінансування їх з місцевого бюджету) на 1,68 бала з 5-ти – одна з найнижчих оцінок серед досліджених міст (середня оцінка для вибірки – 1,96 бала).
- Лише 5,1% опитаних вказують, що є «значні» та «дуже значні можливості» представників бізнесу брати участь у розробленні місцевих стратегічних документів (13,1% - показник для всіх опитаних).
- Лише 7,4% респондентів вказали, що консультації з бізнесом при прийнятті нових або зміні чинних регуляторних актів, проводяться «завжди» або «часто» (10,7% - серед усіх опитаних).

Перешкоди для ведення бізнесу: Херсон

Перше та друге місця у рейтингу перешкод у Херсоні з мінімальною різницею зайняли такі проблеми, як епідемія коронавірусу з карантинном та низький попит.

В той час як про епідемію та карантин у Херсоні повідомляють майже так само часто, як і в країні загалом (41% опитаних), то про низький попит – значно частіше.

Він став перешкодою для 40% херсонських підприємців та керівників бізнесу, тоді як в середньому в усіх містах відповідна частка опитаних становить 33%.

З помітним відривом на третьому місці серед перешкод для ведення бізнесу у Херсоні знаходиться проблема високих податків. Тут про неї повідомляє практично така ж частка респондентів (28%), як і в Україні загалом (30%).

Проблема браку робочої сили займає четверте місце серед перешкод для ведення бізнесу у Херсоні, так само як і на загальнонаціональному рівні. З цією проблемою зіштовхнулися 24% підприємців та керівників фірм Херсона.

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Херсоні, %

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹⁴³.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 5. Податки та збори.

- Необхідно регулярно проводити аналіз обтяжливості місцевих податків і зборів та їхнього впливу на місцевий бізнес.
- Необхідно відповідати викликам часу (наприклад, пандемії) та йти назустріч бізнесу в питанні надання пільг (зі сплати єдиного та земельного податків тощо).

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.

¹⁴³ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гарячої антикорупційної лінії, антикорупційної програми тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 7. Безпека ведення бізнесу.

- Необхідно забезпечити координацію роботи з правоохоронними органами щодо протидії рейдерству.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно проводити виставки, форуми, конкурси стартапів та інші заходи, які сприяють об'єднанню наукового та бізнес середовища.
- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей.

Хмельницька область

Кам'янець-Подільський

16 місце в ІКМ

Загальна інформація

Кам'янець-Подільський – місто Хмельницької області. Розташоване у південно-західній частині регіону.

Місто є адміністративним центром Кам'янець-Подільського району та Кам'янець-Подільської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади у 2020 році увійшли м. Кам'янець-Подільський та 12 навколишніх сіл.¹⁴⁴

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Кам'янця-Подільського становила 97,2 тис. осіб¹⁴⁵.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Кам'янець-Подільський у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	–	–	–	–	–	–
МСП	5780	17,5	6,3	100,00%	100,0%	100,0%
середні підприємства	27	5,2	2,7	0,47%	29,9%	43,2%
малі підприємства	610	3,4	1,5	10,55%	19,5%	23,2%
з них мікро	510	1,2	0,5	8,82%	7,1%	8,6%
ФОП	5143	8,9	2,1	88,98%	50,6%	33,6%
Всього	5780	17,5	6,3	100,00%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

¹⁴⁴ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-hmelnickoyi-oblasti-727-120620> та

¹⁴⁵ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Хмельницької області.

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Кам'янець-Подільський налічувалося 5,8 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 27 одиниць середніх підприємств, 0,6 тис. малих підприємств та 5,1 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств не було. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 3,8% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Кам'янець-Подільський знаходиться на 32-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 9,1% від загальної кількості суб'єктів господарювання Хмельницької області, що вказує на важливу роль Кам'янця-Подільського в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Кам'янця-Подільського було зайнято 17,5 тис. осіб. При цьому малий бізнес приблизно двох третин робочих місць (19,5% – малі підприємства та 50,6% – ФОП). Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зросла на 1,9% (+5,7% відповідний показник зростання по країні). На Кам'янець-Подільський припадає 8% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Хмельницької області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Кам'янця-Подільського становив 6,3 млрд грн у поточних цінах. Обсяг реалізації продукції, з урахуванням індексу інфляції, скоротився на 1,6% порівняно з 2018, тоді як на рівні країни скорочення було більш значне (-2,1%). Більше половини обсягу забезпечив малий бізнес (малі підприємства та ФОП). На суб'єкти господарювання Кам'янця-Подільського припадало 4,7% загального обсягу реалізованої продукції Хмельницької області.

За даними Головного управління статистики в Хмельницькій області у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції по м. Кам'янцю-Подільському становив 2,4 млрд. грн. З них майже 2,1 млрд. грн. або 85,9% припадає на переробну промисловість. Згідно з доступними даними, найбільше реалізованої продукції забезпечили виробництво електричного устаткування (0,3 млрд. грн або 13,6%) та виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів (0,2 млрд. грн або 8,0%).

У 2019 році експорт товарів м. Кам'янець-Подільський становив 48,6 млн дол. США, а експорт послуг – 9,2 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі міста, то майже три четверти обсягу припало на електротехнічне обладнання (35,4 млн. дол. США або 72,9%). Серед інших важливих експортних товарів недорогоцінні метали та вироби з них (15,1%), текстильні матеріали та вироби з них (6,9%).

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Кам'янці-Подільському

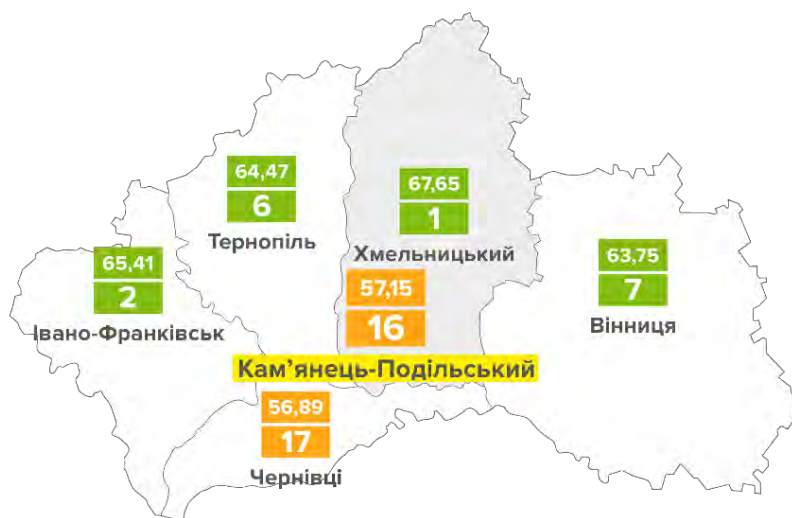
В опитуванні в Кам'янці-Подільському взяли участь 120 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 18 (15,0%) підприємств-юридичних осіб та 102 (85,0%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 50,6% ФОП та 49,4% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Кам'янця-Подільського

Кам'янець-Подільський посів **16-ту сходинку** з результатом ІКМ 2021 – 57,15 бала. Таким чином Кам'янець-Подільський належить до **групи міст з середнім ІКМ**.

Кам'янець-Подільський більш як на 10 балів відстає від Хмельницького, адміністративного центру області та переможця ІКМ 2021. В сусідніх регіонах розташувалися також інші міста, які мають високий

ІКМ: Тернопіль (6-те місце) та Вінниця (7-ме). Інші міста неподалік належать до групи міст з середнім значенням ІКМ: Чернівці (17-те місце), Бердичів (19-те).

Результати компонентів ІКМ 2021 для Кам'янця-Подільського (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	5,86	21
2. Доступ до публічного майна	4,20	31
3. Прозорість та відкритість даних	4,41	34
4. Вартість дотримання законодавства	9,02	2
5. Податки та збори	6,89	4
6. Неформальні платежі та корупція	7,10	8
Вимір 1. Хабарі/подарунки	4,22	34
Вимір 2. Антикорупційні заходи	9,99	2
7. Безпека ведення бізнесу	7,68	7
8. Лідерство міської влади	4,84	19
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	6,22	17
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	3,45	26
9. Ресурси для розвитку	4,36	14
Вимір 1. Людські ресурси	5,82	14
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	4,09	5
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	3,17	34
10. Підтримка інновацій	3,22	41

Головні результати Кам'янця-Подільського коротко

- Кам'янець-Подільський продемонстрував високий результат (7 та більше балів) в трьох компонентах – «Вартість дотримання законодавства» (2-ге місце), «Неформальні платежі та корупція» (8-ме) та «Безпека ведення бізнесу» (7-ме).

- Незважаючи на низьку кількість балів, Кам'янець-Подільський посів 5-ту сходинку в вимірі 2 «Фінансові та інфраструктурні ресурси» компоненту «Ресурси для розвитку». Місто також на 4-ій сходинці в компоненті «Податки та збори».
- Найбільш проблемними для міста є компоненти «Доступ до публічного майна» (31-ше місце в рейтингу), «Прозорість та відкритість даних» (34-те).
- У Кам'янці-Подільському відчутною є проблема корупційних платежів, тому місто посідає лише 34-ту сходинку в вимірі «Хабарі/подарунки» компоненту 6 «Неформальні платежі та корупція».
- В Кам'янці-Подільському одна з найнижчих часток підприємців, котрі стикалися з перешкодами під час проходження процедури реєстрації бізнесу у 2019 – 2020 роках – лише 3,1% (показник серед усіх опитаних – 11,0%).
- Кам'янець-Подільський є одним з трьох міст, де про доступність інформації про муніципальну нерухомість повідомила найменша частка опитаних – лише 25,6% (показник для всіх опитаних – 36,4%).
- У Кам'янці-Подільському одна з найнижчих часток респондентів, котрі оцінили доступ до інформації щодо місцевого бюджету на «добре» та «відмінно» - 10,5% (показник для всіх опитаних – 17,7%).
- Кам'янець-Подільський є одним з 4 міст, де витрати бізнесу на дотримання місцевих регулювань становлять менше 1% – лише 0,9%.
- Підприємці Кам'янця-Подільського найменше серед досліджених міст (разом з Дрогобичом) спілкуються з інспекторами від міської влади – в середньому 2,9 дня на рік. Це майже в 2 рази менше ніж середній показник для міст (5,2 дня).
- У Кам'янці-Подільському одна з найвищих часток респондентів, котрі поінформовані щодо впроваджених міською владою конкретних антикорупційних заходів (електронної приймальні, відкритого бюджету, антикорупційної міської програми тощо) – 47,7% опитаних (показник для всіх опитаних – 31,3%).
- У Кам'янці-Подільському найменша частка підприємців, котрі зазнали втрат внаслідок таких злочинних дій як вимагання, крадіжки, вандалізм, підпал, пограбування тощо у 2019 – 2020 роках (5,5% опитаних).
- Кам'янець-Подільський є одним з міст, де найменша частка респондентів вказувала про спроби рейдерського захоплення у 2019 – 2020 роках – лише 0,5% опитаних.

Перешкоди для ведення бізнесу: Кам'янець-Подільський

Рейтинг перешкод для ведення бізнесу у Кам'янці-Подільському очолили епідемія коронавірусу та карантин.

Їх назвали перешкодою 65% керівників місцевого бізнесу, що помітно більше, ніж серед опитаних в усіх 45 містах (43%).

На другому місці у рейтингу перешкод для бізнесу в Кам'янці-Подільському – низький попит.

Це проблема для 43% місцевих підприємців та керівників фірм, що також більше, ніж в середньому в опитуванні (33%).

Третє та четверте місця серед перешкод у Кам'янці-Подільському займають такі проблеми, як високі податки і брак кваліфікованої робочої сили. Про них повідомляють, відповідно, 31% та 25% представників бізнесу міста.

Це співставне із загальнонаціональними даними: на проблему високих податків сказали 30% респондентів у всіх містах, а на брак кваліфікованих працівників – 23%.

Проблема складного законодавства замикає п'ятірку найбільших перешкод для бізнесу Кам'янця-Подільського. На неї тут скаржаться 17% опитаних, що дещо більше, ніж загалом серед усіх міст (13%).

10 головних перешкод для ведення бізнесу в Кам'янці-Подільському, %

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹⁴⁶.

Компонент 2. Доступ до публічного майна.

- Інформація про комунальне майно та аукціони на оренду має бути легко доступною сайті міської ради і на спеціалізованих міських порталах.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно проводити виставки, форуми, конкурси стартапів та інші заходи, які сприяють об'єднанню наукового та бізнес середовища.
- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей.

¹⁴⁶ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Хмельницький

1 місце в ІКМ

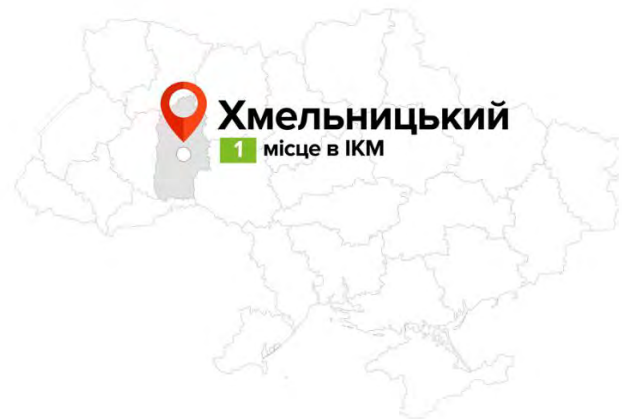
Загальна інформація

Хмельницький – адміністративний центр Хмельницької області.

Місто також є адміністративним центром Хмельницького району та Хмельницької міської територіальної громади.

До складу територіальної громади у 2020 році було включено місто Хмельницький та 23 навколишні села.¹⁴⁷

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Хмельницького становила 271,7 тис. осіб¹⁴⁸.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Хмельницький у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	4	4,4	7,5	0,02%	4,9%	14,4%
МСП	26464	83,9	44,4	99,98%	95,1%	85,6%
середні підприємства	143	27,6	19,8	0,5%	31,2%	38,1%
малі підприємства	3163	18,0	13,9	12,0%	20,4%	26,9%
з них мікро	2621	6,8	4,3	9,9%	7,7%	8,2%
ФОП	23158	38,3	10,7	87,5%	43,5%	20,7%
Всього	26468	88,2	51,9	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Хмельницький налічувалося 26,5 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 143 одиниці середніх підприємств, 3,2 тис. малих підприємств та 23,2 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було лише 4. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 3,9% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Хмельницький знаходиться на 9-й сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 41,7% від загальної

¹⁴⁷ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-hmelnickoyi-oblasti-727-120620> та

¹⁴⁸ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Хмельницької області.

кількості суб'єктів господарювання Хмельницької області, що підкреслює провідну роль Хмельницького в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Хмельницького було зайнято 88,2 тис. осіб, що на 4,8% більше ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 95,1% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання Хмельницького, що майже на 13 відсоткових пунктів вище від показника для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено меншою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті. На місто припадає 40,2% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Хмельницької області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Хмельницького становив 51,9 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 0,4%, тоді як на рівні країни відбулося скорочення на -2,1%. Сектор МСП Хмельницького забезпечив 85,6% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України). На суб'єкти господарювання міста припадало 38,7% загального обсягу реалізованої продукції Хмельницької області.

За даними Головного управління статистики в Хмельницькій області у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції по м. Хмельницькому становив 14,9 млрд. грн. З них майже половина (7,9 млрд. грн. або 53,1%) припадала на переробну промисловість. Зокрема майже чверть обсягу (3,4 млрд. грн. або 22,7%) забезпечило виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції¹⁴⁹. На другому місці в переробній промисловості знаходиться машинобудування (крім ремонту і монтажу машин і устаткування), на яке припадало 1,4 млрд. грн. або 9,2%. Серед інших видів діяльності виділяються текстильне виробництво і виробництво одягу (0,98 млрд. грн. або 6,6%), виробництво харчових продуктів (0,96 млрд. грн. або 5,8%).

У 2019 році експорт товарів м. Хмельницький становив 125,1 млн дол. США, а експорт послуг – 6,6 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі міста, то більше третини експорту припало на продукцію сільського господарства та харчової промисловості (46,0 млн. дол. США або 36,7%). На другому місці текстильні матеріали та вироби (24,4 млн дол. США або 19,5%). Серед інших важливих експортних товарів полімерні матеріали, пластмаси та вироби з неї (14,6%). машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання (9,2%), меблі (8,0%).

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Хмельницькому

В опитуванні в Хмельницькому взяли участь 211 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 118 (55,9%) підприємств-юридичних осіб та 93 (44,1%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 43,5% ФОП та 56,5% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Хмельницького

Хмельницький став переможцем ІКМ 2021, посівши 1-шу сходинку з результатом 67,65 бала. Таким чином Хмельницький належить до групи міст з високим ІКМ.

Хмельницький більш як на 10 балів випереджає Кам'янець-Подільський (16-те місце), який також представляє Хмельницьку область. В сусідніх регіонах розташувалися також інші міста, які мають

¹⁴⁹ Дані за видами діяльності сформовані за однорідними продуктами.

високий ІКМ: Тернопіль (6-те місце) та Вінниця (7-ме). Інші міста неподалік належать до групи міст з середнім значенням ІКМ: Чернівці (17-те місце), Бердичів (19-те), Житомир (23-те) та Рівне (32-ге).

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Хмельницький посів 1-шу сходинку (71,02 бала) та також належить до групи міст з високим ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Хмельницький погіршив результат на 1,94 бала. Незважаючи на це, місто залишилося переможцем рейтингу, оскільки відрив від суперників залишається великим. Зокрема Тернопіль, який на 2-ій сходинці, відстає близько на 1,5 бала.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Хмельницького (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	4,90	34
2. Доступ до публічного майна	7,05	3
3. Прозорість та відкритість даних	8,51	2
4. Вартість дотримання законодавства	6,70	27
5. Податки та збори	5,38	23
6. Неформальні платежі та корупція	7,64	4
Вимір 1. Хабарі/подарунки	6,21	18
Вимір 2. Антикорупційні заходи	9,08	7
7. Безпека ведення бізнесу	6,97	16
8. Лідерство міської влади	8,17	3
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	9,19	1
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	7,14	6
9. Ресурси для розвитку	5,90	1
Вимір 1. Людські ресурси	6,57	4
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	6,11	1
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	5,01	11
10. Підтримка інновацій	6,02	6

Головні результати міста коротко

- Хмельницький є переможцем компоненту «Ресурси для розвитку», хоча кількість балів є невисокою. Місто продемонструвало високі результати в кожному з трьох вимірів, які формують Компонент 9. Зокрема Хмельницький на 1-ій сходинці виміру «Фінансові та інфраструктурні ресурси».
- Хмельницький продемонстрував високий результат (7 та більше балів) в чотирьох компонентах – «Доступ до публічного майна» (3-тє місце), «Прозорість та відкритість даних» (2-ге),

«Неформальні платежі та корупція» (4-те місце), «Лідерство міської влади» (3-тє). При цьому місто на 1-ій сходинці виміру 1 «Підтримка розвитку бізнесу» в компоненті «Лідерство міської влади».

- Незважаючи на невисоку кількість балів, Хмельницький також серед лідерів компоненту «Підтримка інновацій» (на 6-ій сходинці рейтингу). Лише 0,03 бала Хмельницькому бракує для високого результату в компоненті «Безпека ведення бізнесу» (16-та сходинка).
- Найбільш проблемними для Хмельницького є компоненту «Започаткування бізнесу», де місто посіло лише 34-ту сходинку. Також місто лише на 27-ій сходинці компоненту «Вартість дотримання законодавства», хоча результат, 6,70 бала, лише незначною мірою дотягує до високого.
- Хмельницький є одним з міст, де підприємці найчастіше вказували про доступність інформації про наявність земель комунальної власності – 38,8% опитаних.
- Хмельницький є одним з трьох міст, де про доступність інформації про муніципальну нерухомість повідомили більше половини опитаних – 50,6%.
- У Хмельницькому одна з найвищих часток респондентів, котрі оцінили доступ до інформації щодо місцевого бюджету на «добре» та «відмінно» - 26,1% (показник для всіх опитаних – 17,7%). Окрім цього, друга найвища частка позитивних оцінок щодо доступу до інформації про публічні закупівлі – 33,1% (середній показник – 23,3%).
- У Хмельницькому одна з найвищих часток респондентів, котрі поінформовані щодо впроваджених міською владою конкретних антикорупційних заходів (електронної приймальні, відкритого бюджету, антикорупційної міської програми тощо) – 44,3% опитаних (показник для всіх опитаних – 31,3%).
- Майже дві третини бізнесу (61,5%) Хмельницького вважає, що міська влада «дуже добре» або «добре» ставиться до приватного бізнесу. Це другий найвищий показник серед досліджених міст (33,4% - показник для всі опитаних).
- У Хмельницькому більше трьох чвертей опитаних (75,2%) погоджуються, що міська влада підтримує створення нового бізнесу. В Хмельницькому також зафіксовано найбільшу частку респондентів, які погоджуються, що міська влада підтримує вже існуючий бізнес (71,7%).
- В Хмельницькому 19,0% опитаних вказали, що в місті завжди або часто проводяться консультації щодо прийняття нових або зміни чинних регуляторних актів, які можуть мати вплив на бізнесу. Це один з найвищих показників серед досліджених міст (10,7% - середній показник для всіх міст).
- Залучення фінансових ресурсів є серйозною проблемою для ведення бізнесу для 48,1% опитаних у Хмельницькому. Це один з найнижчих показників серед досліджених міст.
- В Хмельницькому респонденти оцінюють підтримку місцевих інноваційних програм місцевою владою (фінансування їх з місцевого бюджету) на 2,59 бала з 5-ти – найкраща оцінка серед досліджених міст.

Перешкоди для ведення бізнесу: Хмельницький

Більше половини підприємців та керівників фірм у Хмельницькому повідомили, що епідемія коронавірусу та карантин стали перешкодами для їхнього бізнесу. В результаті цього ці проблеми зі значним відривом від інших вийшли на перше місце у рейтингу перешкод для ведення бізнесу у Хмельницькому.

В Україні загалом епідемія з карантинном також опинилися на першому місці серед перешкод для бізнесу, але на них вказала менша частка усіх опитаних: 43%.

Як і для усіх опитаних в цілому, наступними найпоширенішими перешкодами серед підприємців та фірм Хмельницького є низький попит, високі податки та брак кваліфікованої робочої сили.

При цьому про проблему високих податків тут повідомляють рідше, ніж загалом серед усіх респондентів. На цю проблему скаржаться 25% керівників бізнесу у Хмельницькому, тоді як серед всіх опитаних керівників бізнесу ця частка становить 30%.

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Хмельницькому, %

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹⁵⁰.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через активне залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.

Компонент 4. Вартість дотримання законодавства.

- Необхідно забезпечити існування інституцій та/або платформ, які проводять регулярну експертизу місцевих регуляторних з метою зменшення часових та грошових витрат бізнесу.

Компонент 5. Податки та збори.

- Необхідно регулярно проводити аналіз обтяжливості місцевих податків і зборів та їхнього впливу на місцевий бізнес.

¹⁵⁰ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Черкаська область

Умань

39 місце в ІКМ

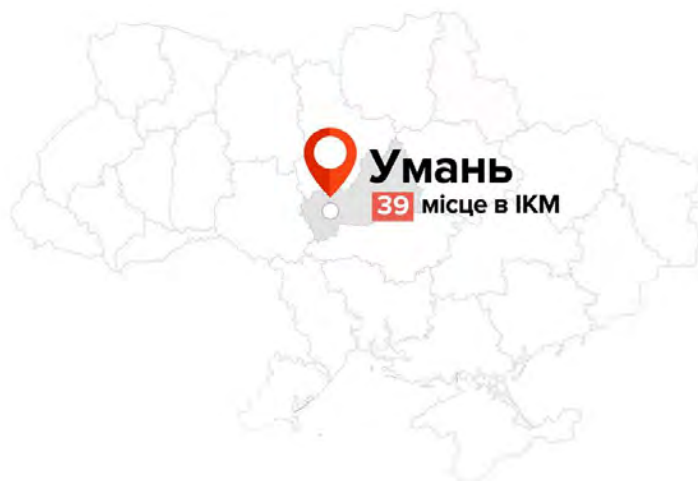
Загальна інформація

Умань – місто в Черкаській області. Розташоване в центральній частині регіону.

Місто є адміністративним центром Уманського району та Уманської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади було включено м. Умань та с. Полянецьке.¹⁵¹

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Умані становила 81,3 тис. осіб¹⁵².

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Умань у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	–	–	–	–	–	–
МСП	4552	16,5	11,2	100,0%	100,0%	100,0%
середні підприємства	33	6,3	7,4	0,7%	38,0%	65,7%
малі підприємства	461	2,7	1,8	10,1%	16,2%	16,4%
з них мікро	386	1,1	0,7	8,5%	6,4%	6,5%
ФОП	4058	7,6	2,0	89,1%	45,8%	17,9%
Всього	4552	16,5	11,2	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Умань налічувалося 4,6 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 33 одиниці середніх підприємств, 0,5 тис. малих підприємств та 4,1 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств не було.

¹⁵¹ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-a728r> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

¹⁵² Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Черкаської області.

Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 3,2% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Умань знаходиться на 38-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 8,2% від загальної кількості суб'єктів господарювання Черкаської області, що свідчить про важливу роль Умані в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Умані було зайнято 16,5 тис. осіб. При цьому малий бізнес забезпечує майже дві третини робочих місць (16,2% – малі підприємства та 45,8% – ФОП). Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зросла лише на 0,2% (+5,7% відповідний показник зростання по країні). На Умань припадало 7,2% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Черкаської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Умані становив 11,2 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 15,3%, тоді як на рівні країни спостерігалось скорочення (-2,1%). На суб'єкти господарювання Умані припадало 4,8% загального обсягу реалізованої продукції Черкаської області.

За даними Головного управління статистики в Черкаській області, у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції в Черкасах становив майже 2,7 млрд. грн. На переробну промисловість припадало 2,2 млрд. грн. або 78,3%. При цьому виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів забезпечує більше чверті загального обсягу (0,7 млрд. грн. або 27,6%). На другому місці знаходиться виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції – 0,5 млрд. грн. або 19,4%. Серед інших видів діяльності виділяються виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (0,3 млрд. грн або 10,8%), металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування (0,2 млрд. грн. або 8,7%).

У 2019 році експорт товарів м. Умань становив 14,4 млн дол. США, а експорт послуг – 1,2 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі міста, то майже половина обсягу (7,0 млн. дол. США або 48,3%) припадає на продукцію сільського господарства та харчової промисловості. Серед інших важливих експортних товарів текстильні матеріали та вироби (2,4 млн. дол. США або 16,6%), недорогоцінні метали та вироби з них (12,6%), машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання (10,4%), прилади та апарати (5,4%).

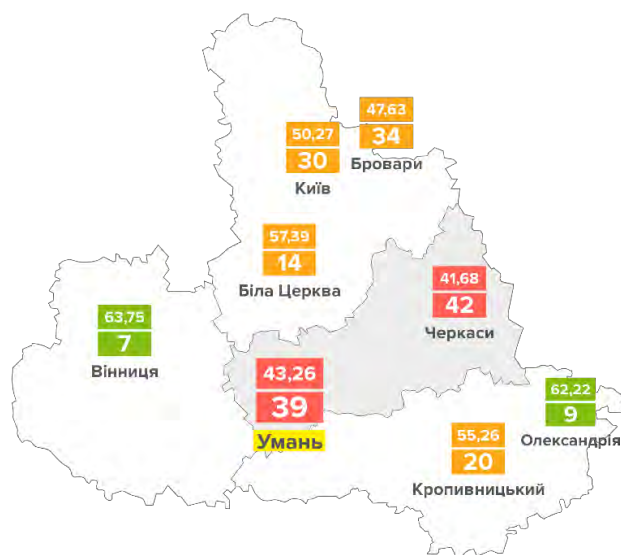
Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Умані

В опитуванні в Умані взяли участь 100 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 27 (27,0%) підприємств-юридичних осіб та 73 (73,0%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 45,8% ФОП та 54,2% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Умані

Умань посіла 39-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 43,26 бала. Таким чином Умань належить до групи міст з низьким ІКМ.

Умань майже на 2 бали випереджає Черкаси (42-ге місце), адміністративний центр

регіону. Найкращий результат серед сусідніх міст мають Вінниця (7-ме місце, високий ІКМ) та Олександрія (9-те місце, високий ІКМ). Решта міст поблизу мають середній ІКМ: Біла Церква (14-те місце), Бердичів (19-те) та Кропивницький (20-те).

Результати компонентів ІКМ 2021 для Умані

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	4,19	40
2. Доступ до публічного майна	4,21	30
3. Прозорість та відкритість даних	1,55	45
4. Вартість дотримання законодавства	6,98	23
5. Податки та збори	6,45	8
6. Неформальні платежі та корупція	3,78	40
Вимір 1. Хабарі/подарунки	5,40	24
Вимір 2. Антикорупційні заходи	2,16	43
7. Безпека ведення бізнесу	5,83	27
8. Лідерство міської влади	4,55	23
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	4,19	38
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	4,91	16
9. Ресурси для розвитку	3,65	36
Вимір 1. Людські ресурси	5,37	24
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	2,88	26
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	2,72	43
10. Підтримка інновацій	2,76	43

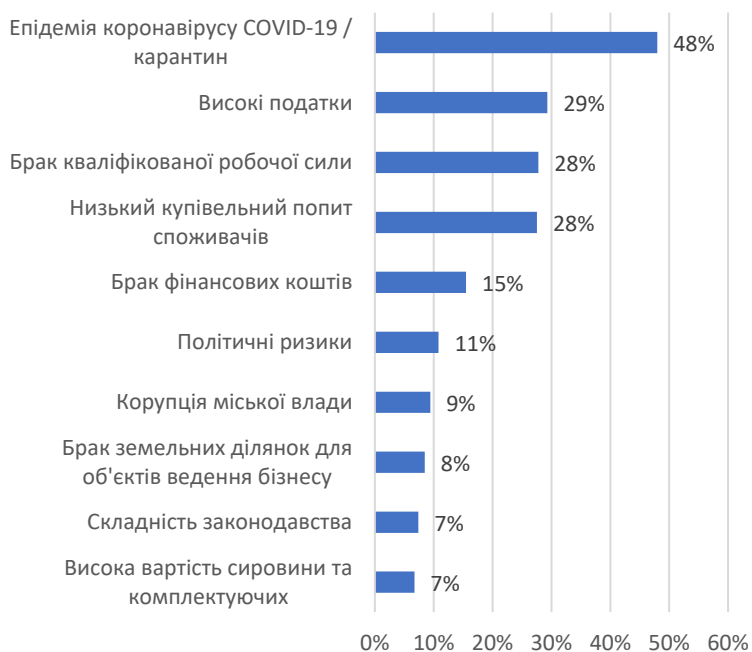
Головні результати міста коротко

- Місто не отримало високого результату (7 та більше балів) в жодному з компонентів/вимірів.
- Найкращий абсолютний результат Умань продемонструвала в компоненті «Вартість дотримання законодавства» (6,98 бала), який в цілому має хороші результати для всіх міст.
- Також високий абсолютний результат Умані в компоненті «Податки та збори» - 6,45 балів. Саме в цьому компоненті місто продемонструвало найвищий відносний результат – 8-ме місце.
- Решта компонентів є проблемними для Умані. Наприклад, місто отримало лише 1,55 бала та посіло останню 45-ту сходинку в компоненті «Відкритість та прозорість даних».
- Місто також посідає 40-ву сходинку в «Реєстрації бізнесу». Зокрема в Умані було потрібно в середньому 14 днів для реєстрації бізнесу в 2019 – 2020 роках, що більш як в 2 рази більше ніж середній для всіх опитаних показник.
- В Умані одна з найвищих часток підприємців, котрі стикалися з перешкодами під час проходження процедури реєстрації бізнесу у 2019 – 2020 роках – 23,7%.
- В Умані одна з найнижчих часток респондентів, котрі оцінили доступ до інформації щодо місцевого бюджету на «добре» та «відмінно» - 11,1% (показник для всіх опитаних – 17,7%). Також у місті поставили одні з найнижчих оцінок щодо доступності місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (9,4% та 9,6% відповідно).

- В Умані одна з найнижчих часток респондентів, котрі поінформовані щодо впроваджених міською владою конкретних антикорупційних заходів (електронної приймальні, відкритого бюджету, антикорупційної міської програми тощо) – 18,4% опитаних (показник для всіх опитаних – 31,3%).
- Умань є одним з міст, де підприємці найчастіше вказували про спроби рейдерського захоплення у 2019 – 2020 роках – 5,8% опитаних.
- Умань є одним з 5 міст, де найменша частка підприємців вважають, що їхні конкуренти ведуть бізнес «у тіні» (варіанти відповіді «так» або «скоріше так») – 31,7% опитаних.
- Умань належить до 5 міст, де бізнес найменше задоволений якістю професійно-технічної освіти працівників – лише 6,1% відповідей припадає на оцінки «добре» та «відмінно». При цьому на рівні країни цей показник становить лише 13,3%.
- Лише 3,5% підприємців Умані входять до ділових об'єднань (12,0% - показник для всіх опитаних).
- В Умані про запровадження інновацій (нових технологій, рішень або продуктів тощо) у 2019 – 2020 роках повідомили лише 33,1% опитаних (середній показник для міст – 43,2%).
- В Умані відсутні респонденти, потреби яких в трансфері технологій «повністю задовольняються» або «у значній мірі задовольняються» (серед тих, які мають потребу).
- В Умані відсутні підприємства та ФОП, котрі повідомили про участь в кластерах, створених за ініціативи чи підтримки міської влади (середній показник для опитаних – 2,5%).

Перешкоди для ведення бізнесу: Умань

10 головних перешкод для ведення бізнесу в Умані, %

Майже половина керівників бізнесу Умані (48%) повідомили, що епідемія коронавірусу та карантин стали перешкодою для їхньої діяльності. В результаті цього ця перешкода із значним відривом посіла перше місце у рейтингу перешкод для ведення бізнесу в Умані.

В загальному рейтингу перешкод для усіх міст епідемія та карантин також опинилися на першому місці, але про них повідомили менше респондентів з усіх міст: 43%.

На другому та третьому місцях в Умані у рейтингу перешкод для ведення бізнесу знаходяться високі податки та брак кваліфікованої робочої сили.

А проблема низького попиту, яка є перешкодою номер два у загальнонаціональному рейтингу, в Умані зайняла четверте місце. Тут на неї вказали 28% опитаних, тоді як в цілому у країні – 33%.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно

звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹⁵³.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через активне залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гарячої антикорупційної лінії, антикорупційної програми тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 7. Безпека ведення бізнесу.

- Необхідно забезпечити координацію роботи з правоохоронними органами щодо протидії рейдерству.

Компонент 8. Лідерство міської влади.

- Необхідно забезпечити постійну комунікацію та діалог між бізнесом та органами місцевого самоврядування, як через традиційні консультативно-дорадчі органи, так і менш формальні платформи (візити на підприємства, «кава з мером» тощо) співпраці.
- Необхідно активно залучати бізнес до розробки місцевих стратегій, консультацій щодо регуляторних актів та інших рішень і документів, які стосуються розвитку підприємництва.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно проводити виставки, форуми, конкурси стартапів та інші заходи, які сприяють об'єднанню наукового та бізнес середовища.
- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей.

¹⁵³ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Черкаси

42 місце в ІКМ

Загальна інформація

Черкаси – адміністративний центр Черкаської області.

Місто також є адміністративним центром Черкаського району та Черкаської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади у 2020 році увійшла колишня Черкаська міська рада (м. Черкаси та с. Оршанець).¹⁵⁴

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Черкас (міської ради) становила 271,1 тис. осіб¹⁵⁵.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Черкаси у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	5	9,7	12,5	0,02%	10,5%	12,7%
МСП	20472	82,5	85,9	99,98%	89,5%	87,3%
середні підприємства	178	31,4	49,4	0,9%	34,1%	50,2%
малі підприємства	4457	20,3	23,7	21,8%	22,0%	24,1%
з них мікро	3916	9,8	8,3	19,1%	10,6%	8,4%
ФОП	15837	30,8	12,8	77,3%	33,4%	13,0%
Всього	20477	92,2	98,4	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Черкаси налічувалося 20,5 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 178 одиниць середніх підприємств, 4,5 тис. малих підприємств та 15,8 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств було лише 5. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 4,2% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Черкаси знаходяться на 12-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 36,2% від загальної

¹⁵⁴ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-a728r> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

¹⁵⁵ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Черкаської області.

кількості суб'єктів господарювання Черкаської області, що підтверджує провідну роль Черкас в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Черкас було зайнято 92,2 тис. осіб, що на 6,8% більше ніж у 2018 році (+5,7% відповідний показник зростання по країні). Частка зайнятих на суб'єктах МСП становила 89,5% від загальної кількості зайнятих на всіх суб'єктах господарювання Черкас, що на 7,3 відсоткового пункту вище показник для всієї України (82,2%). Це зокрема зумовлено меншою роллю великого бізнесу у створенні робочих місць у місті. На місто припадає 39,8% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Черкаської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Черкас становив 98,4 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 18,8%, тоді як на рівні країни відбулося скорочення на -2,1%. Сектор МСП Черкас забезпечив 87,3% загального обсягу реалізації (65,5% – показник на рівні України). На суб'єкти господарювання міста припадало 41,8% загального обсягу реалізованої продукції Черкаської області.

За даними Головного управління статистики в Черкаській області, у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції в Черкасах становив майже 27,2 млрд. грн. Більше двох третин (19,2 млрд. грн. або 70,7%) припадало на переробну промисловість. Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції¹⁵⁶ забезпечило 5,7 млрд. грн. або 21,1%. Ще 3,1 млрд. грн. (11,5%) припадає на виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів. Серед інших видів діяльності виділяються машинобудування (крім ремонту і монтажу машин і устаткування) – 2,8 млрд. грн або 10,1%, виробництво гумових і пластмасових виробів; іншої неметалевої мінеральної продукції – 2 млрд. грн або 7,3%; виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність – 1,2 млрд. грн або 4,4%.

У 2019 році експорт товарів м. Черкаси становив 153,6 млн дол. США, а експорт послуг – 29,2 млн. дол. США. Якщо проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі міста, то більше половини обсягу експорту (86,9 млн. дол. США або 56,6%) припадає на продукцію сільського господарства та харчової промисловості. Решту експорту забезпечують насамперед деревина та вироби з деревини (8,1%), продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (7,7%), вироби з каменю, гіпсу, цементу (5,7%), машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання (4,6%).

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Черкасах

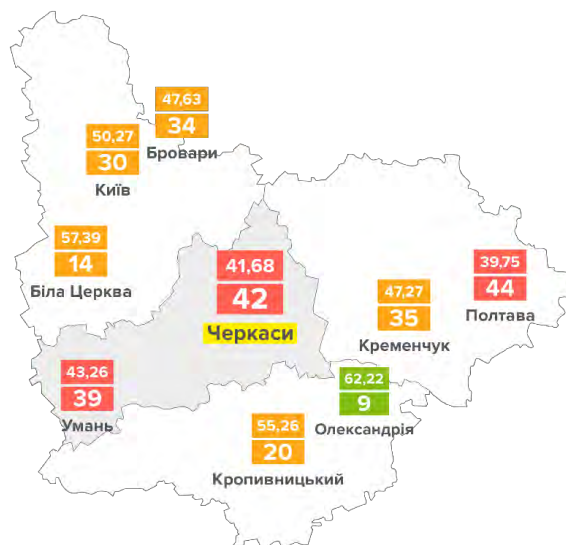
В опитуванні в Черкасах взяли участь 207 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 139 (67,1%) підприємств-юридичних осіб та 68 (32,9%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 33,4% ФОП та 66,6% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Черкас

Черкаси **посіли 42-гу сходинку** з результатом ІКМ 2021 – 41,68 бала. Таким чином Черкаси належать до **групи міст з низьким ІКМ**.

¹⁵⁶ Дані за видами діяльності сформовані за однорідними продуктами.

Черкаси майже на 2 бали відстають від Умані (39-те місце), яка також представляє Черкаську область. Найкращий результат серед сусідніх міст мають Вінниця (7-ме місце, високий ІКМ) та Олександрія (9-те місце, високий ІКМ). Водночас неподалік також декілька міст, які також належать до групи міст з низьким ІКМ: Полтава (44-те місце) та Кам'янське (43-те). Решта міст поблизу мають середній ІКМ: Біла Церква (14-те місце), Кропивницький (20-те) та Кременчук (35-те).

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Черкаси посіли 22-гу сходинку (41,39 бала) та також належить до групи міст з низьким ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Черкаси погіршили результат на 4,68 бала. Це зумовило падіння міста в рейтингу обласних центрів на 3 сходинки. Черкаси залишилися в групі міст з низьким ІКМ.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Черкас (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	2,83	45
2. Доступ до публічного майна	4,69	22
3. Прозорість та відкритість даних	3,54	39
4. Вартість дотримання законодавства	7,05	20
5. Податки та збори	3,68	40
6. Неформальні платежі та корупція	3,73	41
Вимір 1. Хабарі/подарунки	3,28	40
Вимір 2. Антикорупційні заходи	4,19	34
7. Безпека ведення бізнесу	4,94	36
8. Лідерство міської влади	4,06	29
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	4,66	34
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	3,46	25
9. Ресурси для розвитку	3,38	40
Вимір 1. Людські ресурси	3,94	42
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	2,97	24
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	3,24	33
10. Підтримка інновацій	4,21	35

Головні результати міста коротко

- Черкаси продемонстрували високий результат (7 та більше балів) лише в одному компоненті – «Вартість дотримання законодавства». В цілому цей компонент є найменш проблемним для більшості міст.

- Всі інші компоненти є проблемними для Черкас. Зокрема кількість балів в усіх інших компонентах та вимірах не перевищує 5-ти балів.
- У Черкасах підприємці потребували в 2 рази більше часу для запуску бізнесу (від дати подання документів до першої операції з продажу товарів / послуг) у 2019-2020 роках, ніж в середньому серед усіх опитаних (59,5 дня проти 30,6 дня).
- У Черкасах підприємці витрачають 3,6% річного доходу на забезпечення безпеки/захист бізнесу (охорону, обладнання, судові процедури, плату за «кришування» тощо), що перевищує середній для всіх опитаних показник – 2,8%.
- У Черкасах одна з найнижчих часток позитивних оцінок («добре» та «відмінно») щодо доступу до регуляторних актів – 13,9% (середній показник – 21,5%).
- Бізнес Черкас витрачає в середньому на адміністрування податків та зборів 67 днів. Це є одним з п'яти найвищих показників для досліджених міст (середній показник для міст – 46 днів).
- Для 79,1% респондентів в Черкасах недостатня підготовка працівників є серйозною перешкодою для ведення бізнесу. Це один з найвищих показників серед досліджених міст.
- В Черкасах 14,0% респондентів повідомили про «неофіційні платежі» при спілкуванні з представниками міської влади з будь-яких питань впродовж 2019 – 2020 років (показник для всіх опитаних – 9,6%).
- Лише 26,0% опитаних в Черкасах знають про антикорупційні заходи міської влади.
- У Черкасах лише 28,1% опитаних вважають, що міська влада «дуже добре» або добре ставиться до приватного бізнесу. Це нижче ніж середній показник для досліджених міст – 33,4%.
- 34,9% опитаних погоджуються, що міська влада підтримує створення нового бізнесу. Це нижче ніж середній показник для досліджених міст (46,1%).
- 32,0% опитаних погоджуються, що міська влада підтримує існуючий бізнес.
- Лише 13,1% опитаних вказують, що є «значні» та «дуже значні можливості» представників бізнесу брати участь у розробленні місцевих стратегічних документів (13,1% - показник для всіх опитаних).
- 7,3% респондентів вказали, що консультації з бізнесом при прийнятті нових або зміні чинних регуляторних актів, проводяться «завжди» або «часто» (10,7% - серед усіх опитаних).

Перешкоди для ведення бізнесу: Черкаси

У Черкасах перші три місця у рейтингу перешкод для ведення бізнесу зайняли такі проблеми, як епідемія коронавірусу і карантин, високі податки та низький попит.

На кожну з цих перешкод вказала приблизно третина керівників бізнесу Черкас. При цьому частка респондентів, які повідомили про негативний вплив епідемії коронавірусу та карантину на свій бізнес, менша, ніж загалом в Україні: у Черкасах вона склала 36%, тоді як серед усіх респондентів – 43%.

Також у Черкасах частіше скаржаться на корупцію міської влади. Це проблема для ведення бізнесу з точки зору 21%

10 головних перешкод для ведення бізнесу у Черкасах, %

місцевих респондентів. Загалом в Україні на неї вказали 13% опитаних.

Політичні ризики також увійшли у топ-10 перешкод для ведення бізнесу у Черкасах. Ця проблема зайняла восьме місце у рейтингу перешкод міста і про неї повідомили 10% респондентів. В Україні в цілому політичні ризики знаходяться на дванадцятому місці у рейтингу перешкод і на них вказують 7% опитаних.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹⁵⁷.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гарячої антикорупційної лінії, антикорупційної програми тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 9. Ресурси для розвитку.

- Необхідно використовувати найкращі практики досліджених в ІКМ міст, для організації роботи інфраструктури підтримки підприємництва.
- Необхідно поширювати серед місцевого бізнесу інформацію про найкращі практики ділових об'єднань України.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно проводити виставки, форуми, конкурси стартапів та інші заходи, які сприяють об'єднанню наукового та бізнес середовища.
- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей.

¹⁵⁷ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Чернівецька область

Чернівці

17 місце в ІКМ

Загальна інформація

Чернівці – адміністративний центр Чернівецької області.

Місто також є адміністративним центром Чернівецького району та Чернівецької міської територіальної громади.

До складу територіальної громади включено м. Чернівці та 2 навколишні села.¹⁵⁸

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Чернівців становила 261,7 тис. осіб¹⁵⁹.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Чернівці у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	–	–	–	–	–	–
МСП	21248	67,1	34,4	100,0%	100,0%	100,0%
середні підприємства	125	23,7	16,8	0,6%	35,3%	48,8%
малі підприємства	2272	12,3	8,2	10,7%	18,3%	24,0%
з них мікро	1916	5,1	2,7	9,0%	7,6%	7,9%
ФОП	18851	31,1	9,3	88,7%	46,4%	27,2%
Всього	21248	67,1	34,4	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Чернівці налічувалося 21,2 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 125 одиниць середніх підприємств, 2,3 тис. малих підприємств та 18,9 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств не було. Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 2,8% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Чернівці знаходяться на 11-ій

¹⁵⁸ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-a729r> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

¹⁵⁹ Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Чернівецької області.

сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 47,4% від загальної кількості суб'єктів господарювання Чернівецької області, що підкреслює провідну роль Чернівців в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Чернівців було зайнято 67,1 тис. осіб. При цьому малий бізнес забезпечує близько двох третин робочих місць (18,3% – малі підприємства та 46,4% – ФОП). Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зросла на 3,6% (+5,7% відповідний показник зростання по країні). На місто припадає 55,1% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Чернівецької області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Чернівців становив 34,4 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 2,4%, тоді як на рівні країни спостерігалось скорочення (-2,1%). Малий бізнес Чернівців забезпечив близько половини обсягу реалізації. На суб'єкти господарювання міста припадало дві третини (66,5%) загального обсягу реалізованої продукції Черкаської області.

У 2019 році експорт товарів м. Чернівці становив 164,3 млн дол. США, а експорт послуг – 46,9 млн. дол. США. Якщо подивитися на товарну структуру зовнішньої торгівлі міста, то приблизно третина вартості експорту товарів припадає на продукцію сільського господарства та харчової промисловості (57,4 млн. дол. США або 34,9%). Також приблизно третину забезпечив експорт машин, обладнання та механізмів, електротехнічного обладнання (53,6 млн. дол. США або 32,6%). Серед інших важливих експортних товарів текстильні вироби та матеріали (16,0%), меблі (5,7%), деревина та вироби з неї (5,6%).

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Чернівцях

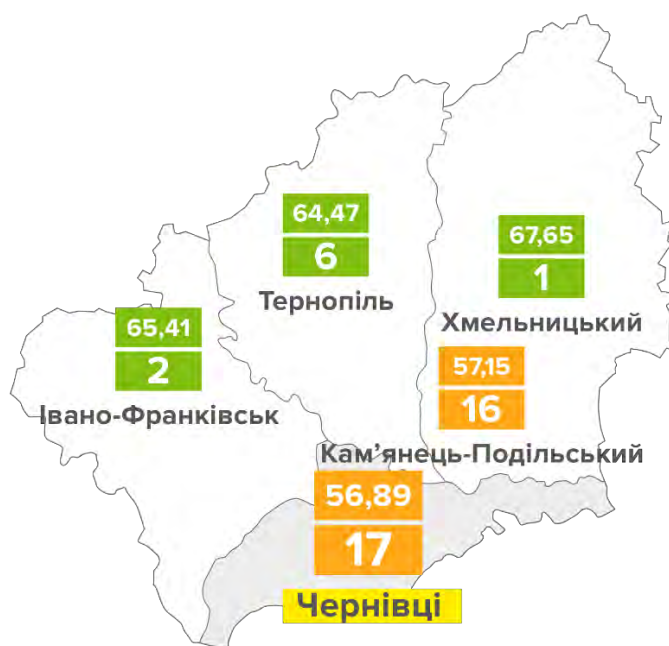
В опитуванні в Чернівцях взяли участь 204 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 97 (47,5%) підприємств-юридичних осіб та 107 (52,5%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 46,4% ФОП та 53,6% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Чернівців

Чернівці посіли 17-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 56,89 бала. Таким чином Чернівці належать до групи міст з середнім ІКМ.

Чернівці є єдиним представником області. Міста в сусідні регіонах переважно продемонстрували високий ІКМ: Хмельницький (1-ше місце), Івано-Франківськ (2-ге), Тернопіль (6-те) та Вінниця (7-ме). Окрім цього неподалік розташувалась Кам'янець-Подільський, який належить до групи міст з середнім ІКМ.

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Чернівці посіли 8-му сходинку (60,13 бала) та також належать до групи міст з середнім ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Чернівці покращили результат на

1,41 бала. Незважаючи на це, місто залишилося на 8-ій сходинці рейтингу, оскільки інші міста продемонстрували вищий показник зростання.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Чернівців (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	5,40	28
2. Доступ до публічного майна	6,72	5
3. Прозорість та відкритість даних	3,85	37
4. Вартість дотримання законодавства	8,09	8
5. Податки та збори	6,27	12
6. Неформальні платежі та корупція	5,63	21
Вимір 1. Хабарі/подарунки	6,84	13
Вимір 2. Антикорупційні заходи	4,42	31
7. Безпека ведення бізнесу	6,49	21
8. Лідерство міської влади	5,64	14
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	6,26	16
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	5,03	13
9. Ресурси для розвитку	4,28	16
Вимір 1. Людські ресурси	5,71	19
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	2,66	29
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	4,48	17
10. Підтримка інновацій	4,96	23

Головні результати міста коротко

- Чернівці продемонстрували високий результат (7 та більше балів) лише в одному компоненті – «Вартість дотримання законодавства» (8-ме місце).
- Незважаючи на невисоку кількість балів, Чернівці на 5-ій сходинці компоненту «Доступ до публічного майна».
- Чернівці є одним з міст, де підприємці найчастіше вказували про доступність інформації про наявність земель комунальної власності – 43,5% опитаних.
- У Чернівцях одна з найвищих часток респондентів, котрі повідомили про отримання пільги зі сплати місцевих податків та зборів впродовж 2019 – 2020 років – 13,2% (середній показник для міст – 8%).
- Для 75,0% респондентів в Чернівцях недостатня підготовка працівників є серйозною перешкодою для ведення бізнесу. Це один з найвищих показників серед досліджених міст.
- Підприємці Чернівців краще ніж в більшості міст поінформовані про діяльність місцевих ділових об'єднань. Знають про діяльність бізнес-асоціацій чи бізнес-клубів (або будь-яких інших членських об'єднань бізнесу) майже дві третини опитаних – 63,7% (показник для всієї вибірки – 40,6%).
- В Чернівцях одна з найвищих частка підприємств та ФОП, котрі повідомили про участь в кластерах, створених за ініціативи чи підтримки міської влади – 5,0% (середній показник для опитаних – 2,5%).

- У Чернівцях лише 36,7% опитаних вважають, що міська влада «дуже добре» або добре» ставиться до приватного бізнесу. Це вище ніж середній показник для досліджених міст – 33,4%.
- 45,6% опитаних погоджуються, що міська влада підтримує створення нового бізнесу. Це нижче ніж середній показник для досліджених міст (46,1%).
- 45,7% опитаних погоджуються, що міська влада підтримує існуючий бізнес.
- Лише 17,4% опитаних вказують, що є «значні» та «дуже значні можливості» представників бізнесу брати участь у розробленні місцевих стратегічних документів (13,1% - показник для всіх опитаних).
- 11,1% респондентів вказали, що консультації з бізнесом при прийнятті нових або зміні чинних регуляторних актів, проводяться «завжди» або «часто» (10,7% - серед усіх опитаних).

Перешкоди для ведення бізнесу: Чернівці

Більше половини опитаних керівників бізнесу у Чернівцях (57%) назвали епідемію коронавірусу та карантин перешкодою для свого бізнесу. В результаті цього ця проблема із значним відривом від інших зайняла перше місце у рейтингу перешкод для ведення бізнесу у Чернівцях.

На рівні країни загалом епідемія з карантином також зайняли перше місце у переліку перешкод для бізнесу, але про них говорять рідше: 43% усіх учасників опитування.

Приблизно кожен четвертий керівник бізнесу у Чернівцях зіштовхнувся з такими проблемами, як низький попит, брак кваліфікованих працівників та високі податки. Ці проблеми зайняли, відповідно друге, третє та четверте місця у рейтингу

перешкод міста.

При цьому частка підприємців та керівників фірм, які вказують на низький попит та високі податки, у Чернівцях менша, ніж в середньому у країні. Про низький попит тут повідомили 27% опитаних, тоді як в країні загалом – 33%, а про високі податки – 24%, тоді як в країні в цілому – 20%.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹⁶⁰.

Компонент 1. Започаткування бізнесу.

- Необхідно покращувати якість надання консультаційних послуг при процедурах реєстрації бізнесу, зокрема через активне залучення до надання консультацій безпосередньо державних реєстраторів, які надають послуги.

¹⁶⁰ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.

Компонент 3. Прозорість та відкритість даних

- Необхідно підвищити рівень прозорості та відкритості даних щодо місцевого бюджету, місцевих регуляторних актів та публічних закупівель (зокрема через регулярну актуалізацію інформації на офіційному веб-сайті, поширення на декількох платформах).
- Необхідно поширювати серед бізнесу інформацію про відкриті дані міста та можливості їх використання.
- Необхідно залучати бізнес до консультацій щодо розвитку платформ для ефективного поширення відкритих даних.

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гарячої антикорупційної лінії, антикорупційної програми тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

Компонент 10. Підтримка інновацій.

- Необхідно проводити виставки, форуми, конкурси стартапів та інші заходи, які сприяють об'єднанню наукового та бізнес середовища.
- Необхідно допомагати бізнесу в формуванні кластерів серед представників місцевих галузей.

Чернігівська область

Чернігів

11 місце в ІКМ

Загальна інформація

Чернігів – адміністративний центр Чернігівської області.

Місто також є адміністративним центром Чернігівського району та Чернігівської міської територіальної громади.

До складу територіальної громади було включено лише місто Чернігів.¹⁶¹

Станом на 1 січня 2021 року чисельність постійного населення Чернігова становила 279,4 тис. осіб¹⁶².

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Чернігів у 2019 році

	Абсолютні показники			Відносні показники		
	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд грн	Частка в кількості	Частка в зайнятості	Частка в обсязі реалізованої продукції
великі підприємства	–	–	–	–	–	–
МСП	18091	78,7	50,6	100,0%	100,0%	100,0%
середні підприємства	169	37,3	28,3	0,9%	47,3%	55,8%
малі підприємства	2928	15,4	13,6	16,2%	19,5%	26,9%
з них мікро	2507	6,7	4,8	13,9%	8,5%	9,5%
ФОП	14994	26,1	8,8	82,9%	33,2%	17,3%
Всього	18091	78,7	50,6	100,0%	100,0%	100,0%

Джерело: Власні розрахунки на основі даних Держстату України, 2020

Основні показники діяльності бізнесу

У 2019 році у місті Чернігів налічувалося 18,1 тис. суб'єктів МСП (у т. ч. 169 одиниць середніх підприємств, 2,9 тис. малих підприємств та 15 тис. фізичних осіб-підприємців), тоді як великих підприємств не було.

¹⁶¹ Див. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-viznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-chernigivskoyi-t120620> та <https://atu.decentralization.gov.ua/#atlas>.

¹⁶² Тут і далі статистичні дані за даними Держстату України та Головного управління статистики Чернігівської області.

Порівняно з 2018 роком, загальна кількість суб'єктів зросла на 6,2% (+5,6% показник для країни в цілому). За кількістю суб'єктів підприємництва Чернігів знаходиться на 15-ій сходинці серед обраних для дослідження міст. Окрім цього, на місто припадає 43,9% від загальної кількості суб'єктів господарювання Чернігівської області, що підкреслює провідну роль Чернігова в економіці регіону.

У 2019 році на суб'єктах господарювання Чернігова було зайнято 78,7 тис. осіб. При цьому малий бізнес забезпечує більше половини робочих місць (19,5% – малі підприємства та 33,2% – ФОП). Порівняно з 2018 роком, кількість зайнятих зросла на 12,1% (+5,7% відповідний показник зростання по країні). На місто припадало 44,2% від загальної кількості зайнятих на суб'єктах господарювання Чернігівської області.

За підсумками 2019 року, обсяг реалізованої продукції (товарів та послуг) суб'єктів господарювання Чернігова становив 50,6 млрд грн у поточних цінах. Реальний ріст (тобто скоригований на індекс інфляції) обсягу реалізації порівняно з 2018 роком становив 1,0%, тоді як на рівні країни спостерігалось скорочення (-2,1%). На суб'єкти господарювання міста припадало дві третини (40,3%) загального обсягу реалізованої продукції Чернігівської області.

За даними Головного управління статистики у Чернігівській області, у 2019 році обсяг реалізованої промислової продукції у Чернігові становив 14,3 млрд. грн. Із них 7,7 млрд. або 53,7% припадало на переробну промисловість. Зокрема більше чверті (3,9 млрд. грн. або 27,4%) забезпечило виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів¹⁶³. Серед інших видів діяльності виділяються машинобудування, крім ремонту і монтажу (1,3 млрд. грн. або 8,7%) та виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (0,7 млрд. грн. або 5,2%).

У 2019 році експорт товарів м. Чернігів становив 156,4 млн дол. США, а експорт послуг – 13,9 млн. дол. США. Якщо подивитися на товарну структуру зовнішньої торгівлі міста, то більше третини вартості експорту товарів припадає на продукцію сільського господарства та харчової промисловості (59,4 млн. дол. США або 38,0%). Серед інших важливих експортних товарів машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання (13,1%), недорогоцінні метали та вироби з них (13,1%), текстильні вироби та матеріали (12,4%), деревина та вироби з неї (11,0%).

Характеристика вибірки ІКМ 2021 в Чернігові

В опитуванні в Чернігові взяли участь 217 суб'єктів підприємницької діяльності. Це 114 (52,5%) підприємств-юридичних осіб та 103 (47,5%) ФОП. При аналізі відповідей масив було зважено за критерієм типу суб'єкта підприємницької діяльності респондентів для того, щоб він відповідав параметрам цільової вибірки, а саме 33,2% ФОП та 66,8% юридичних осіб.

Індекс конкурентоспроможності міст 2021: Результат Чернігова

Чернігів посів 11-ту сходинку з результатом ІКМ 2021 – 59,96 бала. Таким чином Чернігів належить до **групи міст з високим ІКМ**.

Чернігів є єдиним представником області в рейтингу. В сусідніх регіонах розташувалися міста, які переважно належать до групи міст зі середнім значенням ІКМ: Конотоп (13-те місце), Біла Церква (14-

¹⁶³ За даними державного статистичного спостереження за ф.№1-ПЕ (місячна) «Звіт про економічні показники короткострокової статистики промисловості. Дані за видами діяльності сформовані за однорідними продуктами.

те), Шостка (18-те), Суми (28-ме), Київ (30-те), Бровари (34-те) та Кременчук (35-те). Найгірший результат в Полтави, яка має низький ІКМ та 44-те місце в рейтингу.

В рамках ІКМ-ОЦ-2021 Чернігів посів 6-ту сходинку (62,96 бала) та також належить до групи міст з високим ІКМ. Порівняно з ІКМ 2019/2020, Чернігів покращив результат лише на 0,08 бала. Однак це не завадило місту залишитися на 6-ій сходинці в групі міст з високим ІКМ.

Результати компонентів ІКМ 2021 для Чернігова (зеленим виділено компоненти/виміри з високим результатом)

Компонент (Вимір)	Бали	Місце
1. Започаткування бізнесу	6,96	10
2. Доступ до публічного майна	5,17	20
3. Прозорість та відкритість даних	7,45	9
4. Вартість дотримання законодавства	6,40	28
5. Податки та збори	5,34	25
6. Неформальні платежі та корупція	5,19	25
Вимір 1. Хабарі/подарунки	5,44	23
Вимір 2. Антикорупційні заходи	4,94	26
7. Безпека ведення бізнесу	6,55	20
8. Лідерство міської влади	6,41	8
Вимір 1. Підтримка розвитку бізнесу	7,64	6
Вимір 2. Публічно -приватний діалог	5,19	11
9. Ресурси для розвитку	4,81	10
Вимір 1. Людські ресурси	6,46	6
Вимір 2. Фінансові та інфраструктурні ресурси	2,97	25
Вимір 3. Інфраструктура підтримки бізнесу	5,01	10
10. Підтримка інновацій	5,91	10

Головні результати Чернігова коротко

- Чернігів продемонстрував високий результат (7 та більше балів) лише в одному компоненті – «Прозорість та відкритість даних» (9-те місце).
- Чернігів також має високу кількість балів у вимірі 1 «Підтримка розвитку бізнесу» компоненту «Лідерство міської влади». В результаті місто на 6-ій сходинці в вказаному вимірі.
- Незважаючи на невисоку кількість балів, місто серед лідерів декількох інших компонентів: «Започаткування бізнесу» (10-те місце в рейтингу), «Лідерство міської влади» (8-ме), «Ресурси для розвитку (10-те), «Підтримка інновацій» (10-те).
- В Чернігові одна з найвищих часток респондентів, котрі повідомили, що їхні потреби в трансфері технологій «повністю задовольняються» або «у значній мірі задовольняються» (серед тих, які мають потребу) – 30,4%.
- В Чернігові 9,6% респондентів повідомили про «неофіційні платежі» при спілкуванні з представниками міської влади з будь-яких питань впродовж 2019 – 2020 років (показник для всіх опитаних – 9,6%).
- Лише 28,8% опитаних в Чернігові знають про антикорупційні заходи міської влади.
- У Чернігові 41,9% опитаних вважають, що міська влада «дуже добре» або «добре» ставиться до приватного бізнесу. Це вище ніж середній показник для досліджених міст – 33,4%.
- 59,0% опитаних погоджуються, що міська влада підтримує створення нового бізнесу. Це нижче ніж середній показник для досліджених міст (46,1%).
- 53,8% опитаних погоджуються, що міська влада підтримує існуючий бізнес.
- Лише 13,2% опитаних вказують, що є «значні» та «дуже значні можливості» представників бізнесу брати участь у розробленні місцевих стратегічних документів (13,1% - показник для всіх опитаних).
- 16,0% респондентів вказали, що консультації з бізнесом при прийнятті нових або зміні чинних регуляторних актів, проводяться «завжди» або «часто» (10,7% - серед усіх опитаних). Це один з найвищих показників серед досліджених міст.

Перешкоди для ведення бізнесу: Чернігів

Топ-10 перешкод для ведення бізнесу у Чернігові збігаються із топ-10 перешкодами в загальному серед усіх 45 міст. Відрізняються лише частки респондентів, які відмічають ці перешкоди, та порядок перешкод.

Рейтинг перешкод для бізнесу у Чернігові очолили епідемія коронавірусу та карантин. На цю проблему вказали 44% місцевих респондентів, що дуже близько до показника в цілому для усіх міст (43%), де епідемія та карантин також вийшли на перше місце серед перешкод для бізнесу.

Наступними за поширеністю перешкодами, з якими зіштовхуються підприємці та фірми Чернігова, є низький попит, високі податки, брак кваліфікованої робочої сили та брак

коштів. Частки керівників бізнесу Чернігова, які назвали ці перешкоди, близькі до часток опитаних в Україні загалом.

Приблизно кожен шостий респондент у Чернігові назвав перешкодою для ведення бізнесу складність законодавства та корупцію міської влади, а приблизно кожен десятий – високу вартість сировини та комплектуючих, війну на сході України та складність отримання дозволів для бізнесу.

Рекомендації

Результати ІКМ 2021 дозволили виділити слабкі компоненти та виміри, з врахуванням яких запропоновано основні рекомендації для міста. Окрім цього, представникам місцевої влади необхідно звернути увагу на загальні рекомендації для всіх досліджених міст, а також рекомендації «найкращих практик» (підготовлених в рамках ІКМ 2019/2020)¹⁶⁴.

Компонент 4. Вартість дотримання законодавства.

- Необхідно забезпечити існування інституцій та/або платформ, які проводять регулярну експертизу місцевих регуляторних з метою зменшення часових та грошових витрат бізнесу.

Компонент 5. Податки та збори.

- Необхідно регулярно проводити аналіз обтяжливості місцевих податків і зборів та їхнього впливу на місцевий бізнес.
- Необхідно відповідати викликам часу (наприклад, пандемії) та йти назустріч бізнесу в питанні надання пільг (зі сплати єдиного та земельного податків тощо).

Компонент 6. Неформальні платежі та корупція.

- Необхідно дбати про відкритий діалог влади та бізнесу, що підвищує довіру до влади та запобігає корупції.
- Необхідно забезпечити створення та функціонування місцевої антикорупційної системи (гарячої антикорупційної лінії, антикорупційної програми тощо) та поширювати інформацію про її діяльність.

¹⁶⁴ Див. Євген Ангел, Оксана Кузяків. Найкращі практики лідерів ІКМ 2019/2020, Київ, 2020, <https://bit.ly/3BsvpSB>.